

12/88

Štamparija Skupštine SR
Beograd

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SAVEZNA SKUPŠTINA
STENOGRAFSKE BELEŠKE

GODINA 1964.

BEOGRAD

SVESKA 1.

SAVEZNO VEĆE

7. SEDNICA OD 14. JANUARA 1964. GODINE

PRIVREDNO VEĆE

6. SEDNICA OD 14. JANUARA 1964. GODINE

SAVEZNO VEĆE I PRIVREDNO VEĆE

4. ZAJEDNIČKA SEDNICA OD 14. JANUARA 1964. GODINE

PRIVREDNO VEĆE

7. SEDNICA OD 23. JANUARA 1964. GODINE

S A D R Ž A J:

7. sednica Saveznog veća od 14. januara 1964.
godine

Pre dnevnog reda:

	Strana
Usvajanje zapisnika — — — — —	3
Saopštenja — — — — —	3
Dopuna dnevnog reda — — — — —	3

Dnevni red:

1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine — — — — —	4
2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole — — — — —	4
3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice — — — — —	4
4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu — — — — —	4

	Strana
5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	4
6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama — — — — —	4
7. Pretres Predloga zakona o oslobodenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta — — — — —	4
8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine — — — — —	4
9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena — — — — —	4
10. Pretres Predloga zakona o pomilovanju — — — — —	4
11. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Opšteg zakona o narodnim odborima — — — — —	4
12. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija — — — — —	4

	Strana	4. zajednička sednica Saveznog veća i Privrednog veća od 14. januara 1964. godine	Strana
13. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova — — — — —	5		
14. Izveštaj o poseti parlamentarne delegacije Savezne skupštine Avganistanu, Finskoj i Mađarskoj — — — — —	5	<i>Pre dnevnog reda:</i>	
15. Obrazovanje Komisije za pripremu poslovnika Veća i izbor članova Komisije — —	5	Saopštenja — — — — —	13
16. Usvajanje Predloga Saveznog izvršnog veća o imenovanju zamenika saveznih sekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju i Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu — —	5	Usvajanje dnevnog reda — — — — —	13
17. Usvajanje Predloga za razrešenje i izbor poslanika Saveznog veća u stalnim odborima i komisijama Savezne skupštine i Saveznog veća	5	<i>Dnevni red:</i>	
6. sednica Privrednog veća od 14. januara 1964. godine		1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine — — — — —	13
<i>Pre dnevnog reda:</i>		2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole — — — — —	13
Usvajanje zapisnika — — — — —	10	3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice — — — — —	22
Saopštenja — — — — —	10	4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu — — — — —	31
Usvajanje da se dve poslednje tačke predloženog dnevnog reda odlože — — — — —	10	5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	31
<i>Dnevni red:</i>		6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama — — — — —	31
1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine — — — — —	10	7. Pretres Predloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta — — — — —	46
2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole — — — — —	10	8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine — — — — —	47
3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice — — — — —	10	9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena — — — — —	48
4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu — — — — —	10	7. sednica Privrednog veća od 23. januara 1964. godine	
5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	10	<i>Pre dnevnog reda:</i>	
6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama — — — — —	10	Usvajanje zapisnika — — — — —	67
7. Pretres Predloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta — — — — —	10	Saopštenja — — — — —	67
8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine — — — — —	10	<i>Dnevni red:</i>	
9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena — — — — —	10	1. Neki problemi razvoja privrede na početku 1964. godine — — — — —	67
		2. Pretres Predloga programa rada Privrednog veća — — — — —	104
		3. Formiranje nekih tela Privrednog veća	108

SAVEZNO VEĆE

7. SEDNICA

OD 14. JANUARA 1964. GODINE

SADRŽAJ

Pre dnevnog reda:

Usvajanje zapisnika;
Saopštenja;
Dopuna dnevnog reda.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;
2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole;
3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice;
4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;
5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;
6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama;
7. Pretres Predloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta;
8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine;
9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena;
10. Pretres Predloga zakona o pomilovanju;
11. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Opšteg zakona o narodnim odborima;
12. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija;
13. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova;
14. Izveštaj o poseti parlamentarne delegacije Savezne skupštine Avganistanu, Finskoj i Mađarskoj;
15. Obrazovanje Komisije za pripremu poslovnika Veća i izbor članova Komisije;
16. Usvajanje Predloga Saveznog izvršnog veća o imenovanju zamenika saveznog sekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju i Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu;
17. Usvajanje Predloga za razrešenje i izbor poslanika Saveznog veća u stalnim odborima i komisijama Savezne skupštine i Saveznog veća.

PRESEDAVAO

PRESEDNİK

MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 9 č 10 min

Predsednik Mijalko Todorović:

Otvaram Sedmu sednicu Saveznog veća.

Konstatujem da postoji kvorum i da Veće može punovažno da rešava. Zapisnik sa 6. sednice Saveznog veća i zapisnik zajedničke sednice Saveznog veća i Organizaciono-političkog veća od 27. decembra 1963. godine dostavljeni su članovima Veća. Ima li primedaba na ove zapisnike? (Nema).

Pošto nema primedaba, zapisnici će biti overeni.

Obaveštavam članove Veća da današnjoj sednici prisustvuju predstavnici i poverenici

Saveznog izvršnog veća o zakonskim predlozima koji su stavljeni na dnevni red.

Predlog dnevnog reda dostavljen je članovima Veća. Ima li drugih predloga za dopunu ili korekturu toga dostavljenog dnevnog reda? (Nema).

Od Komisije za pitanja izbora i imenovanja dobili smo predlog da se stavi na dnevni red današnje sednice sledeće:

1. Predlog o imenovanju zamenika saveznih sekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju i u Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu, i

2. Predlog za razrešenje i izbor poslanika Saveznog veća u stalnim odborima i komisijama Savezne skupštine i Saveznog veća.

Da li se Veće slaže s ovakvom dopunom dnevnog reda, s obzirom da ovi predlozi nisu bili dostavljeni prema Poslovniku osam dana pre današnje sednice? (Slažu se).

Prema tome s ovim dopunama usvojeni dnevni red je ovakav:

1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;

2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o fondu za unapređenje službe carinske kontrole;

3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice;

4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;

5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;

6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama;

7. Pretres Predloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta;

8. Pretres Predloga zakona o bruto priходу obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine;

9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena;

10. Pretres Predloga zakona o pomilovanju;

11. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Opšteg zakona o narodnim odborima;

12. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija;

13. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova;

14. Izveštaj o poseti parlamentarne delegacije Savezne skupštine Avganistanu, Finskoj i Mađarskoj;

15. Obrazovanje Komisije za pripremu poslovnika Veća i izbor članova Komisije;

16. Usvajanje Predloga Saveznog izvršnog veća o imenovanju zamenika saveznog sekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju i Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu;

17. Usvajanje Predloga za razrešenje i izbor poslanika Saveznog veća u stalnim odborima i komisijama Savezne skupštine i Saveznog veća.

To bi bio današnji dnevni red. Pre prelaska na dnevni red, molim vas da li ko ima da dostavi kakvo usmeno pitanje Saveznom izvršnom veću, državnim sekretarima ili saveznim sekretarima? (Nema).

S obzirom da će i Privredno veće koje takođe održava svoju sednicu imati na dnevnom redu predloge od prve do devete tačke, predložio bih, kako sam se sporazumeo sa predsednikom Privrednog veća, da održimo zajedničku sednicu prvih devet tačaka dnevnog reda, i da se pretres tih predloga obavi na ovoj zajedničkoj sednici Privrednog veća i Saveznog veća. Da li se slažete s održavanjem zajedničke sednice? (Svi se slažu).

Sada bih prekinuo ovu sednicu. Obaveštavam da će zajednička sednica početi za nekoliko minuta čim Privredno veće završi svoju sednicu i dok poslanici tog Veća dođu ovde. Našu posebnu sednicu obavićemo posle zajedničke sednice na kojoj ćemo pretresati od tačke 10. do 17.

Nastavak sednice u 18 č 45 min

Predsednik Mijalko Todorović:

Drugovi, da nastavimo sednicu Veća. Deseća tačka dnevnog reda je Pretres Predloga zakona o pomilovanju. Predstavnik Komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih propisa s Ustavom je drug Petar Ivićević. Imate dostavljen izveštaj Zakonodavno-pravne komisije koja je pretresala ovaj predlog.

S obzirom na moguću diskusiju predložio bih da za sve ostale tačke spojimo pretres u načelu i pretres teksta tako da to obavljamo kao jedan pretres, radi ekonomičnosti u vremenu.

Ko se javlja za reč. (Niko se nije javio). Stavljam predlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi poslanici dižu ruku). Ima li neko protiv? (Nema). Da li se neko uzdržao? (Niko).

Konstatujem da je ovaj predlog usvojen.

Jedanaesta tačka dnevnog reda: Predlog zakona o prestanku važenja Opšteg zakona o narodnim odborima.

Predsednik Komisije za usklađivanje saveznih propisa s Ustavom je drug Trajče Grujoski.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko).

Stavljam predlog na glasanje. Molim ko je za, neka digne ruku. (Poslanici dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Niko).

Objavljujem da je ovaj zakonski predlog usvojen.

Dvanaesta tačka dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Predstavnik Komisije je drug Petar Ivićević. Zakono-

davno-pravna komisija pretresala i ovaj predlog i podnela izveštaj koji vam je dostavljen.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko).

Stavljam predlog na glasanje. Ko je za, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Predlog usvojen.

Trinaesta tačka dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova. Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Kiro Gligorov, a poverenik Dušan Tratnik, pomoćnik saveznog sekretara. Dobili ste izveštaj Zakonodavno-pravne komisije, koja je ovaj predlog pretresala.

Ko se javlja za reč? (Niko).

Stavljam predlog na glasanje. Ko je za, molim da digne ruku. (Poslanici dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Predlog usvojen.

Četrnaesta tačka dnevnog reda: Izveštaj o poseti parlamentarne delegacije Savezne skupštine Avganistanu, Finskoj i Mađarskoj. Izveštaji su dostavljeni članovima Veća. Da li se ko povodom tih izveštaja javlja za reč? (Niko).

Da li Veće prihvata izveštaje? (Prihvata).

Pošto su izveštaji prihvaćeni, prelazimo na petnaestu tačku dnevnog reda: Obrazovanje Komisije za pripremu poslovnika Veća i izbor članova ove Komisije. Kao što vam je poznato, teze za izradu poslovnika Savezne skupštine su već napravljene i priprema se jedna zajednička sednica svih veća prvih dana februara, na kojoj će biti razmatran poslovnik Savezne skupštine. Trebalo bi s tim u vezi da mi na temelju tih opštih teza i opšteg poslovnika pripremimo i poslovnik ovog Veća. Zbog toga predlažem da obrazujemo komisiju, koja bi pripremila poslovnik našega Veća. Predložio bih da Komisija ima 9 članova. Da li se slažete s ovim brojem članova komisije? (Slažu se).

Pošto smo utvrdili da obrazujemo Komisiju i pošto smo se složili da bude 9 članova, to bi sada trebalo da odaberemo članove. Pošto Komisija za izbor i imenovanje nije pripremila predlog od 9 članova, to postoji mogućnost da to jedna grupa poslanika predloži Veću. Molim ko ima predlog da ga iznese.

Selmo Hašimbegović:

U ime grupe od deset poslanika Saveznog veća i u svoje ime, a u smislu člana 24. o poslovnom radu Saveznog veća predlažem za Komisiju sledeće poslanike Saveznog veća:

1. Sergeja Kraighera, za predsednika Komisije,
2. Životija Antića,
3. Boška Baškota,

4. Dragoslava Mutapovića,
5. Radoša Jovanovića,
6. Muhameda Kešetovića,
7. Valentinu Tomlje,
8. Bajrama Golju,
9. Dimitra Aleksievskog.

Predlagači: Stjepan Funarić, Voja Leković, Nikola Ljubičić, Vera Aceva, Danilo Knežević, Borče Samonikov, Sadeta Begović, Jela Lučić, Ilija Grba, Femi Muća, Hašimbegović Selmo.

Predsednik Mijalko Todorović:

Ima li još neki predlog? Ima li primedaba na ovaj predlog? (Nema).

Stavljam predlog na glasanje. Ko je za predlog koji je podneo drug Selmo Hašimbegović? (Svi). Ima li neko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije).

Prema tome, Veće je usvojilo Komisiju za pripremu poslovnika u sastavu kako je predložio drug Hašimbegović.

Prelazimo na šesnaestu tačku dnevnog reda: Predlog Saveznog izvršnog veća o imenovanju zamenika saveznih sekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju i u Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu. Savezno izvršno veće je predložilo i Komisija za izbor i imenovanje usvojila da se za zamenika saveznog sekretara za industriju imenuje Vinko Hafner, dosadašnji podsekretar u istom Sekretarijatu, a da se za zamenika saveznog sekretara za spoljnu trgovinu imenuje Avgustin Papić, dosadašnji podsekretar u istom Sekretarijatu.

Otvaram pretres o ovim predlozima. Da li se neko javlja za reč? (Nije se niko javio). Stavljam predlog na glasanje. Ko je za, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li neko protiv? (Nema niko). Da li se neko uzdržao? (Nije).

Prema tome, Veće je usvojilo ovaj predlog o imenovanju dva zamenika sekretara.

Poslednja tačka dnevnog reda je Predlog za razrešenje i izbor poslanika Saveznog veća u stalnim odborima i komisijama Savezne skupštine i Saveznog veća. Kao što znate Savezna komisija za izbor i imenovanje je materijal pripremila i dostavila svim poslanicima i imali ste ga u pismenom obliku. Prema tome možemo da pretresamo taj predlog.

Otvaram pretres. Da li se neko javlja za reč? (Ne javlja se niko). Ko je za ovaj predlog, molim neka digne ruku. (Poslanici dižu ruku). Ima li neko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Niko).

Konstatujem da je i taj predlog Komisije usvojen.

Zaključujem ovu sednicu Veća.

(Sednica je zaključena u 18 č i 55 min).

PRILOZI

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU
ZAKONA O POMILOVANJU

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 74
13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 13. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o pomilovanju koji je Skupštini podnela Komisija za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1) U uvodnom delu (preambula) reči »Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije« prenose se iz drugog u peti red posle reči »Ustavom«, a u istom — petom redu posle reči »vrše« dodaje se reč »se«.

2) U članu 3. stav 4. menja se i glasi:

»Ako je izrečena smrtna kazna a molba za pomilovanje nije podneta, postupak za pomilovanje pokreće se uvek po službenoj dužnosti.«

3) U članu 4. u stavu 2. posle reči »molbu« dodaju se reči »bez odlaganja«, u stavu 3. posle reči »pomilovanje« dodaje se reč »nadležnom«, a reč »osude-noga« zamenjuje se sa »osuđenog«.

4) U članu 13. u drugom redu posle reči »pomilovanja« stavlja se »(»Službeni list FNRJ«, br. 89/46)«, a u četvrtom redu umesto »br. 19/51« stavlja se »br. 11/51«.

Sa ovim izmenama saglasio se Odbor za društveno bezbednost i narodnu odbranu Saveznog veća Savezne skupštine, kao i predstavnik Komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., dr Mihajlo Ilić s. r., dr Dan Đanković s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLO-
GU ZAKONA O PRESTANKU VAŽENJA OPŠTEG
ZAKONA O NARODNIM ODBORIMA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 77
13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 13. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o prestanku važenja Opšteg zakona o narodnim odborima koji je Skupštini podnela Komisija za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlog unese sledeća izmena:

— U članu 1. u drugom redu, umesto reči »prestaju da važe« stavljaju se reči »prestaje da važi«.

Sa ovom izmenom saglasio se predstavnik Komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., dr Mihajlo Ilić s. r., dr Dan Đanković s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU
ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA
O IZVRŠENJU KRIVIČNIH SANKCIJA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 78
13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 13. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija koji je Skupštini podnela Komisija za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1) U uvodnom delu (preambula) u trećem redu posle reči »Ustavom« dodaju se reči »Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije«.

2) U članu 9. u novom stavu 3. druga rečenica menja se i glasi: »Ovaj organ dužan je izvršiti potrebna proveravanja i doneti rešenje u roku od tri dana od dana prijema molbe.«

3) U članu 11. u pretposlednjem stavu zarez i u drugom redu brišu se.

4) U članu 13. u petom i sedmom redu reči »izvršene« zamenjuju se rečima »izvršne«.

5) U članu 15. u uvodnom delu umesto »Član 61.« stavljaju se reči »U članu 61.«, a u trećem redu umesto reči »u odredbama važećih propisa« stavljaju se reči »u propisima«.

6) Član 16. menja se i glasi:

»U članu 62. posle stava 3. dodaju se novi st. 4. i 5, koji glase:

»Pri izricanju disciplinskih kazni iz tač. 2. do 5. stava 2. ovog člana upravnik kazneno-popravne ustanove može uslovno odložiti izvršenje izrečene disciplinske kazne za vreme do šest meseci, s tim da se izrečena kazna neće izvršiti ako kažnjeni u ovom roku ne bude ponovo disciplinski kažnjen. Upravnik kazneno-popravne ustanove određuje uslovno odlaganje izvršenja disciplinske kazne ako nađe da se može očekivati da će se prema kažnjenome i bez izvršenja kazne postići svrha kažnjavanja.

Uslovno odlaganje izvršenja disciplinske kazne opozvaće se ako uslovno kažnjeni u roku za koji je odloženo izvršenje bude ponovo disciplinski kažnjen. U slučaju opozivanja upravnik kazneno-popravne ustanove izriče jednu kaznu u granicama određenim

u st. 2. i 3. ovog člana i za raniju i za novu disciplinsku krivicu, uzimajući ranije izrečenu kaznu kao već utvrđenu.»

7) U članu 17. u poslednjem redu reči »U stavu 4. reč: »državni« i reč »Državnog« brišu se«, — zamenjuje se rečima:

»Stav 4. menja se i glasi:

»Rešenje o uslovnom otpustu lica osuđenih na osnovu saveznog zakona na kaznu zatvora ili strogog zatvora koja još nisu izdržala polovinu kazne republički sekretarijat za unutrašnje poslove može doneti samo po prethodno pribavljenoj saglasnosti Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove.«

8) U članu 19. u pretposlednjem redu reč »organ« zamenjuje se rečima »nadležnom organu«.

9) U članu 21. u drugom redu i članu 24. u drugom i trećem redu umesto reči »sekretarijat« stavlja se reč »sekretar«.

10) U članu 29. u uvodnom delu za novi stav 3. posle broja »3« umesto tačke stavlja se zarez.

11) U članu 31. u uvodnom delu umesto reči »sa dva nova člana« stavljaju se reči »i novi čl. 126a. i 126b.«

12) U članu 34. u uvodnom delu posle broja »2« umesto tačke stavlja se zarez, a u trećem redu odozdo reč »privredno« briše se.

13) Član 38. menja se i glasi:

»Ovaj zakon stupa na snagu po isteku 30 dana od dana objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«.

Sa ovim izmenama saglasio se Odbor za društvenu bezbednost i narodnu odbranu Saveznog veća Savezne skupštine, kao i predstavnik Komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Za izvestioca Komisije određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., dr Mihajlo Ilić s. r., dr Dan Đanković s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O BUDŽETIMA I FINANSIRANJU SAMOSTALNIH USTANOVA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 83

11. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1) U članu 3. u uvodnom delu umesto reči »tri nova člana« stavljaju reči »novi čl. 139a. do 139c.«

2) U novom članu 139b. u tački 1, u drugom redu, dve tačke, posle reči »su« — brišu se.

3) U članu 6. ispod uvodnog teksta, na sredini se dodaje sledeći tekst: »Član 142a«, a briše znak navoda ispred reči »Sredstva«.

4) U čl. 8. i 9. ispred reči »dodaju« stavljaju se reči »briše se tačka i«, a posle te reči, reč »se« briše se.

5) U članu 10. dodaje se uvodni tekst koji glasi: »Posle člana 196. dodaje se novi član 196a. koji glasi:

»Član 196a.

Na kraju ovog člana posle reči »zakona« stavlja se znak izvoda.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J

KOMISIJE ZA PITANJA IZBORA I IMENOVANJA O PREDLOGU SIV-a O IMENOVANJU ZAMENIKA SAVEZNIH SEKRETARA U SAVEZNOM SEKRETARIJATU ZA INDUSTRIJU I U SAVEZNOM SEKRETARIJATU ZA SPOLJNU TRGOVINU KAO I OBRAZLOŽENJE KOMISIJE UZ Taj PREDLOG

SAVEZNA SKUPŠTINA

Komisija za pitanja izbora i imenovanja

AS br. 76/2

13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Komisija za pitanja izbora i imenovanja Savezne skupštine na svojoj V sednici, održanoj 13. januara 1964. godine, razmatrala je i prihvatila predlog koji je, na osnovu člana 20. stav 1. Ustavnog zakona o sprovođenju Ustava, podneo predsednik Saveznog izvršnog veća u ime tog Veća da Savezno veće Savezne skupštine imenuje, i to:

1. Za zamenika saveznog sekretara za industriju **Vinka Hafnera**, dosadašnjeg podsekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju, i

2. Za zamenika saveznog sekretara za spoljnu trgovinu **Avugustina Papića**, dosadašnjeg podsekretara u Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu.

Za predložene kandidate daju se sledeći podaci:

Vinko Hafner rođen je 1920. godine u Kranju. Nosilac je »Partizanske spomenice 1941« godine. Član je CK SK Slovenije. Biran je za narodnog poslanika Savezne narodne skupštine. Između ostalog u toku NOB-e bio je politički komesar divizije. Od 1945. godine bio je predsednik Sreskog narodnog odbora Kranj, pomoćnik predsednika Saveta za zdravlje Vlade NR Slovenije, a zatim predsednik Opštinskog i Sreskog narodnog odbora Kranj. Od 1961. godine nalazi se na sadašnjoj dužnosti.

Avugustin Papić rođen je 1917. godine u Livnu. Studirao je na ekonomskom fakultetu. Učesnik je NOP-a od 1943. godine, a član SKJ od 1944. godine. Bio je načelnik odeljenja u Ministarstvu trgovine NR Bosne i Hercegovine, zatim potpredsednik Komisije za spoljnu trgovinu, predsednik Planske komisije, direktor Glavne uprave za plan, pomoćnik predsednika Privrednog saveta i direktor Zavoda za privredno planiranje NR Bosne i Hercegovine, generalni direktor Narodne banke FNRJ i generalni direktor Jugoslo-

venske investicione banke. Na sadašnjoj dužnosti nalazi se od 1962. godine.

Za izvestioca Komisije na sednici Saveznog veća određuje se **Krstonošić Zorka**, poslanik Saveznog veća.

Predsednik Komisije
Zvonko Brkić s. r.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA O IMENOVANJU ZAMENIKA SAVEZNOG SEKRETARA ZA INDUSTRIJU I SAVEZNOG SEKRETARA ZA SPOLJNU TRGOVINU

U ime Saveznog izvršnog veća, predsednik Veća predložio je da Savezna skupština imenuje za zamenika saveznog sekretara za industriju **Vinka Hafnera**, državnog podsekretara u Saveznom sekretarijatu za industriju a za zamenika saveznog sekretara za spoljnu trgovinu **Avgustina Papića**, državnog podsekretara u Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu. Predlog je upućen Saveznoj skupštini 18. decembra 1963. godine i u vezi sa njim daju se još sledeće napomene:

1. Razmatrajući organizaciona i kadrovska pitanja savezne uprave, Savezno izvršno veće je ocenilo da treba pristupiti primeni odredbe Ustavnog zakona i imenovati zamenike sekretara u nekim saveznim sekretarijatima. Ovome se pristupa zbog potrebe da se rukovodeći deo kadrova u pojedinim sekretarijatima brojno i kvalitetno pojača kako bi se uspešnije mogli izvršavati sve obimniji zadaci i poslovi, zbog povećanih obaveza savezne uprave prema Saveznoj skupštini pri čemu se vrlo često angažuju državni i savezni sekretari, zbog sve intenzivnijeg rada Saveznog izvršnog veća i njegovih tela pri čemu su neposredno angažovani pojedini sekretari, pojačanih međunarodnih veza i privredne aktivnosti sa drugim zemljama što dovodi do čestog angažovanja sekretara u raznim pregovorima, delegacijama i sl. Svi ovi momenti ukazuju na potrebu da se i praktično uvede funkcija zamenika državnog, odnosno saveznog sekretara, što će u mnogome olakšati rad saveznih sekretara i organa u celini jer će zamenici, kao političke ličnosti, moći da u duhu člana 20. Ustavnog zakona »sa svim ovlašćenjima zamenjuju državnog sekretara odnosno saveznog sekretara u slučaju njegove odsutnosti ili sprečenosti i zastupaju ga u određenim poslovima«. Razume se da se uvođenjem funkcije zamenika neće smanjiti odgovornost sekretara kao starešine organa.

2. Imenovanjem zamenika takođe se stvaraju uslovi da se bolje održava kontinuitet u radu pojedinih sekretarijata. Predviđa se, zapravo, da se zamenici ne rotiraju u isto vreme kad i sekretari. U ovome cilju trebalo bi planirati kadrovske promene u pojedinim sekretarijatima.

3. Imenovanje zamenika u pojedinim sekretarijatima trebalo bi vršiti po potrebi zavisno od obima zadataka ili poslova i intenziteta rada u pojedinim sekretarijatima. U vezi sa ovim predviđa se da se imenovanju zamenika pristupi što pre u:

- Državnom sekretarijatu za inostrane poslove,
- Saveznom sekretarijatu za finansije,
- Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu,
- Saveznom sekretarijatu za industriju,
- Saveznom sekretarijatu za poljoprivredu i šumarstvo,
- Saveznom sekretarijatu za trgovinu,
- Saveznom sekretarijatu za saobraćaj i veze,
- Saveznom sekretarijatu za rad,
- Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove i
- Saveznom zavodu za privredno planiranje.

4. Što se tiče kriterijuma po kojima bi se vršio izbor zamenika saveznih sekretara, Savezno izvršno veće stoji na stanovištu da, pored ostalog, to treba

da budu ličnosti koje će u svemu moći da zamenjuju savezne sekretare, da na ovu funkciju treba imenovati kadrove iz raznih republika zavisno od republičkog sastava ostalih rukovodećih kadrova a naročito republičke pripadnosti sekretara i državnog podsekretara.

5. Pošto se radi o političkim rukovodećim kadrovima i značajnim funkcijama u organima federacije, prilikom predlaganja zamenika u pojedinim sekretarijatima obezbediće se saglasnost odgovarajućih republika, saveznih sekretara i drugih političkih foruma. U ovome cilju izvršene su konsultacije sa većinom saveznih sekretara, republike su upoznate sa ovim zadatkom i predviđeno je da daju svoje predloge do 15. januara 1964. godine. Prema proceduri priprema koja je u toku, može se očekivati da će se u većini konkretnih rešenja moći diskutovati u februaru 1964. godine.

6. U okviru ovih zaključaka Savezno izvršno veće je predložilo da se imenuju zamenici u Saveznom sekretarijatu za industriju i Saveznom sekretarijatu za spoljnu trgovinu. Priroda zadataka i poslova u ova dva sekretarijata upravo je takva da traži veliko angažovanje sekretara u radu Veća i njegovih tela, Savezne skupštine i u međunarodnim vezama, pa se ocenilo da treba što pre imenovati zamenike i rešiti druga kadrovska pitanja.

O ovim predlozima prethodno su konsultovani i saglasili se svi zainteresovani faktori u republikama i federaciji.

PREDLOG

KOMISIJE ZA PITANJA IZBORA I IMENOVANJA ZA RAZREŠENJE I IZBOR POSLANIKA SAVEZNOG VEĆA U STALNIM ODBORIMA I KOMISIJAMA SAVEZNE SKUPŠTINE I SAVEZNOG VEĆA

Na osnovu člana 208. stav 3. Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, člana 48. stav 3. Odluke o privremenom poslovnom redu Saveznog veća Savezne skupštine, Komisija za pitanja izbora i imenovanja Savezne skupštine na svojoj V sednici, održanoj 13. januara 1964. godine, zaključila je da Saveznom veću podnese

PREDLOG

ZA RAZREŠENJE I IZBOR POSLANIKA SAVEZNOG VEĆA U STALNIM ODBORIMA I KOMISIJAMA SAVEZNE SKUPŠTINE I SAVEZNOG VEĆA

1. Da se u Komisiji za društveni nadzor Savezne skupštine razreše **Maležić Matija** i **Pavlek Branko**, a da se izaberu **Milošević Danilo** i **Perovšek Pepca**,

2. Da se u Odboru za organizaciono-politička pitanja Saveznog veća razreši **Ros Ivan**, a da se izabere **Roje Ante**,

3. Da se u Odboru za društveni plan i finansije Saveznog veća razreši **Mirković Iko**, a da se izabere **Brković Savo**,

4. Da se u Odboru za društveno-ekonomske odnose Saveznog veća razreše **Stamenković Dragi** i **Krtenić Pavle**, a da se izaberu **Baškot Boško**, **Doronjski Stevan**, **Križnik ing. Veljko** i **Vacić Jovan**,

5. Da se u Odboru za industriju Saveznog veća izaberu **Golja Bajram** i **Strugar Vlado**,

6. Da se u Odboru za poljoprivredu Saveznog veća razreši **Golja Bajram**, a da se izaberu **Ros Ivan** i **Zatirić Šait**,

7. Da se u Odboru za pitanja rada Saveznog veća izabere **Strugar Vlado**,

8. Da se u Odboru za komunalna pitanja Saveznog veća razreše **Hrast Silvo** i **Roje Ante**, a da se izaberu **Košan Desa**, **Maležić Matija**, **Radojčević Jelica** i **Šalinić Mato**,

9. Da se u Odboru za prosvetno-kulturna pitanja Saveznog veća razreši **Bučan Anka**, a da se izaberu **Kermek Marija** i **Zdravkovski Petar**,

10. Da se u Odboru za socijalno-zdravstvena pitanja Saveznog veća razreši **Milošević Danilo**, **Rački Nikola** i **Vacić Jovan**, a da se izaberu **Alikaljić Džemal**, **Bošković Radomir**, **Krtenić Pavle**, **Maneva Liljana** i **Minaneva Mara**, i

11. Da se u Komisiji za predstavke i žalbe Saveznog veća razreši **Brković Savo**, a da se izabere **Mirković Iko**.

Za izvestioca komisije na sednici Saveznog veća određuje se **Krstonošić Zorka**, poslanik Saveznog veća.

Predsednik Komisije
Zvonko Brkić s. r.

OBRAZLOŽENJE

U cilju poboljšanja sastava stalnih odbora i komisija Savezne skupštine i Saveznog veća, Komisija za pitanja izbora i imenovanja Savezne skupštine, imajući u vidu da je raspored i izbor poslanika u stalne odbore i komisije obavljen u uslovima kada nije bilo moguće izvršiti konsultovanja svih poslanika o njihovoj želji i mogućnostima za rad u pojedinim telima, izvršila je anketiranje poslanika Saveznog veća koji su izabrani u pojedina tela. Ovom anketom prikupljena su mišljenja poslanika o njihovoj angažovanosti i zainteresovanosti za rad u pojedinim telima. Tim povodom anketirano je 138 poslanika, pri

čemu nisu bili obuhvaćeni funkcioneri Skupštine i njenih veća, odbora i komisija, kao i poslanici na rukovodećim društveno-političkim funkcijama u republikama.

Na anketu je odgovorilo 59 poslanika, čije se odgovori mogu razvrstati u sledeće grupe i to:

- 24 poslanika su zadovoljni sa dosadašnjim izborom,
- 15 poslanika su saglasni sa izvršenim izborom, ali su u slučaju potrebe izmene sastava skupštinskih tela izrazili želju za njihov izbor u druga tela,
- 18 poslanika je postavilo zahtev za razrešenjem u dosadašnjim telima i izborom u druga tela,
- 2 poslanika koji nisu bili uopšte angažovani u skupštinskim telima izrazili su želju u pogledu njihovog izbora u skupštinska tela.

Ovi zahtevi poslanika razmotreni su sa predsednicima svih stalnih odbora i komisija, tako da predlog podeljen poslanicima predstavlja rezultat izraženih želja poslanika i predloga predsednika odgovarajućih odbora i komisija.

S obzirom na to da u međuvremenu nije bilo moguće pribaviti konačne stavove pojedinih poslanika u vezi njihovog izbora u pojedina tela, ovim predlogom se predlažu izmene u sastavu 11 stalnih odbora i komisija, dok će predlog o izmenama sastava Odbora za društvenu bezbednost i narodnu odbranu i Odbora za saobraćaj, kao i o pojedinačnim promenama u nekim telima biti pripremljen za narednu sednicu Saveznog veća.

PRIVREDNO VEĆE

6. SEDNICA

OD 14. JANUARA 1964. GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

Usvajanje zapisnika;
Saopštenja;
Usvajanje da se dve poslednje tačke predloženog dnevnog reda odlože.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;
2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole;
3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice;
4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;
5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;
6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama;
7. Pretres Predloga zakona o oslobodenju od dohotka iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta;
8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine;
9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog radnog vremena.

PRESEDAVAO

PREDSEDNİK

OSMAN KARABEGOVIĆ

Početak u 9 č

Predsednik Osman Karabegović:

Otvaram Šestu sjednicu Privrednog vijeća Savezne skupštine. Konstatujem da postoji kvorum i da Vijeće može punovažno odlučivati.

Zapisnik 5. sjednice Privrednog vijeća od 20. decembra 1963. godine i zapisnik Treće zajedničke sjednice Saveznog vijeća i Privrednog vijeća od 20. decembra 1963. godine dostavljeni su članovima Vijeća.

Da li ima primjedaba na ove zapisnike? (Nema). Pošto nema primjedaba, zapisnici će biti ovjereni.

Poslanici Viktor Opaka, Sreten Jelisavčić, Ivan Drekonja, Sulejman Suljagić, Vladimir Višnjić obavijestili su Vijeće da su uslijed bolesti ili službenog puta spriječeni da prisustvuju ovoj sjednici i molili su da im se odobri odsustvo sa ove sjednice. Da li se Vijeće slaže da se pomenutim poslanicima odobri odsustvo? (Slaže se).

Prijedlog dnevnog reda za ovu sjednicu dostavljen je članovima Vijeća pismeno. U vezi s ovim prijedlogom potrebno je da vam dam

neka obavještenja. U vrijeme kada je zakazana ova sjednica još nije bio tačno određen datum održavanja sjednice svih vijeća o poslovniku Savezne skupštine. Kako se sada zna da će ta sjednica biti održana početkom februara, bilo bi cjelishodno da se posljednje dve tačke predloženog dnevnog reda: Pretres Prijedloga programa rada Vijeća i formiranje nekih tijela Privrednog vijeća odlože i unesu u dnevni red sjednice Privrednog vijeća koja bi se održala posle zajedničke sjednice svih vijeća o poslovniku Skupštine.

Sve ostale tačke predloženog dnevnog reda identične su sa nekim tačkama dnevnog reda sjednice Saveznog vijeća, koja se takođe održava danas. Pošto se radi o materiji koja spada u ravnopravnu djelatnost Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, sporazumeo sam se sa predsjednikom Saveznog vijeća da se pretres o ovim tačkama dnevnog reda obavi na zajedničkoj sjednici Saveznog vijeća i Privrednog vijeća. Prihvata li Vijeće prijedlog da se posljednje dve tačke predloženog dnevnog reda odlože za sjednicu koja će se održati početkom

februara, a pretres preostalih tačaka predloženog dnevnog reda obavi na zajedničkoj sjednici Saveznog vijeća i Privrednog vijeća? (Prihvata).

Ima li drugih primjedaba ili prijedloga za dnevni red? (Nema).

Da li Vijeće usvaja predloženi dnevni red? (Usvaja). Objavljujem da je usvojen sljedeći dnevni red:

1. Pretres Prijedloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;

2. Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole;

3. Pretres Prijedloga odluke o učešću federacije u finansiranju djelimične izgradnje trgovačke mornarice;

4. Pretres Prijedloga odluke o odobravanju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;

5. Pretres Prijedloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;

6. Pretres Prijedloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost gazdovanja šumama;

7. Pretres Prijedloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za djelatnost hemijske prerade drveta;

8. Pretres Prijedloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine;

9. Pretres Prijedloga odluke o priznavanju probne četrdesetdvočasovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena.

Pošto je prihvaćen prijedlog da se pretres po ovom dnevnom redu obavi na zajedničkoj sjednici sa Saveznim vijećem, prekidam ovu sjednicu i molim poslanike da pređu u veliku salu.

SAVEZNO VEĆE

I

PRIVREDNO VEĆE

4. ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 14. JANUARA 1964. GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

- Saopštenja;
- Usvajanje dnevnog reda.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;
2. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole;
3. Pretres Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice;
4. Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;
5. Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;
6. Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama;
7. Pretres Predloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta;
8. Pretres Predloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine i
9. Pretres Predloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena.

Govornici: Kiro Gligorov, Životije Antić, Milena Balej, Ezher Arnautović, Matija Maležić, Danilo Knežević, Marin Cetinić, Frane Valentić, Antun Pavlinić, Jože Ingolić, Mile Perković, Ilija Grba, Milija Mojašević, Radenko Komarčević, Milan Pantić, Mijalko Todorović, Mile Perković, Mijalko Todorović, Hajro Kapetanović, Radenko Komarčević, Branko Karanović, Hakija Pozde-
rac, Osman Karabegović i Risto Džunov.

PRESEDAVALI:

OSMAN KARABEGOVIĆ

MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 9 č i 25 min

Predsedavajući Osman Karabegović:

Otvaram Četvrtu zajedničku sjednicu Saveznog vijeća i Privrednog vijeća Savezne skupštine. Prema sporazumu s predsjednikom Savezne skupštine, ovoj zajedničkoj sjednici predsjedavaće naizmjenično predsjednik Saveznog vijeća i predsjednik Privrednog vijeća.

Na odvojenim sjednicama vijeća za ovu sjednicu utvrđen je sljedeći dnevni red:

1. Pretres Prijedloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine;

2. Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole;

3. Pretres Prijedloga odluke o učešću federacije u finansiranju djelimične izgradnje trgovačke mornarice;

4. Pretres Prijedloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu;

5. Pretres Prijedloga zakona o izmjeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;

6. Pretres Prijedloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost gazdovanja šumama;

7. Pretres Prijedloga zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za djelatnost hemijske prerade drveta;

8. Pretres Prijedloga zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine i

9. Pretres Prijedloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena.

Pre prelaska na dnevni red predlažem da Vijeće odluči da se posle opšteg pretresa predloženih zakona i odluka i pretresa njihovog teksta, o ovim prijedlozima glasa na ovoj zajedničkoj sjednici, s tim da članovi svakog vijeća glasaju odvojeno. Slažete li se s ovim prijedlogom? (Slažu se).

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine. S obzirom da se i prva i druga tačka dnevnog reda odnose na finansiranje investicija za potrebe carinske službe i na zakon o fondu za unapređenje službe carinske kontrole, želeo bih da obavijestim vijeća da će savezni sekretar za finansije podnijeti ekspozice u vezi s prijedlozima ovih propisa.

Takođe obavještavam da su povodom predloženih propisa Odbor Saveznog vijeća za društveni plan i finansije i Odbor za robni promet, kao i Odbor Privrednog vijeća za tekuća privredna pitanja pretresali stanje i probleme carinske službe i o tome podnijeli svoje izvještaje i prijedloge zaključaka koji su jutros podijeljeni poslanicima. Pored toga, Komisija za društveni nadzor Savezne skupštine je u okviru svoga rada pretresala stanje i probleme carinske službe i podnijela vijećima svoj izvještaj sa prijedlozima zaključaka koji su jutros takođe podijeljeni poslanicima. Predlažem da se sprovede opšta diskusija o stanju i problemima carinske službe, o predloženim propisima pod tačkom 1. i 2. dnevnog reda, o izvještajima i prijedlozima zaključaka odbora Saveznog vijeća i Privrednog vijeća i Komisije za društveni nadzor Savezne skupštine, kao i o izvještaju Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine. Slažete li se s ovim prijedlogom? (Slažu se).

Ima riječ savezni sekretar za finansije drug Kiro Gligorov.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Kiro Gligorov:

Drugarice i drugovi poslanici, dozvolite mi da povodom Zakona o izmeni Zakona o fondu

za unapređenje carinske službe i Odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe kažem nekoliko reči o carinskoj politici i problemima carinske službe. Pošto je u prethodnim diskusijama u odborima i uz predložene odluke dat cifarski materijal i detaljno obrazloženje, ja ću se zadržati samo na nekim načelnim pitanjima.

S izmenama u privrednom sistemu, a posebno u režimu prometa s inostranstvom, iz dana u dan bivao je sve akutniji problem sistema carina i organizacija čitave carinske službe. Naime, sve dok je domaće tržište bilo u značajnoj meri izolovano od uticaja promena cena koje su nastajale na svetskom tržištu i dok je izvoz regulisan putem koeficijenata, samo fizičke kontrole uvoza i izvoza i fonda za izjednačenje cena, carine nisu ni bile neophodne kao poseban instrument proizvodne i spoljnotrgovinske politike, kao i politike cena. Carinska tarifa je postojala samo kao fiskalna tarifa primenjivana pri uvozu privatnih pošiljki pojedincima u zemlji, kao kontrola turističkog prometa i kao valutna kontrola na granici. Ovakvi zadaci carinske službe predodredili su i njenu fizionomiju i organizaciju. Ona je pretežnim delom bila organizacija za pojačanje bezbednosti na granicama, a ne ekonomski mehanizam koji povezuje unutrašnji i spoljnotrgovinski promet na načelima koja osiguravaju podsticanje ekonomične proizvodnje u zemlji, podelu rada i svestrano spoljnotrgovinsko poslovanje s inostranstvom.

Prva carinska tarifa, koja ima privremeni karakter i koja je obuhvatala ceo promet s inostranstvom, doneta je 1961. godine, a u to vreme izvršena je i devizna reforma kao korak dalje u uvođenju više ekonomskih kriterijuma u razmeni s inostranstvom. U 1962. godini naša zemlja je postala privremeni član GATT-a (Opšteg sporazuma o trgovini i carinama) čime je učinjen još jedan korak u povećanju značaja carina u našem mehanizmu privređivanja. Kao budući punopravni članovi GATT-a bićemo u celini uključeni u međunarodni carinski mehanizam koji pretpostavlja i odgovarajući režim uvoza i izvoza, odnosno spoljnotrgovinskog poslovanja.

U međuvremenu, porast turističkog prometa i potreba da se u vezi s njegovim daljim razvojem uproste carinske i valutne formalno-

sti iziskivali su korenitu reviziju režima carinjenja u putničkom prometu. Naporedo s uprošćenjem pasoških formalnosti uveden je i veoma uprošćen carinski i valutni pregled čime su stvoreni uslovi za masovni turistički promet. Takav pojednostavljen postupak primenjuje se i na naše građane koji, takođe, u sve većoj meri putuju u inostranstvo čime je uklonjena jedna od ozbiljnih smetnji za brži razvoj turizma. Bilo je moguće ići na radikalno uprošćenje carinskih formalnosti s obzirom na neprekidno poboljšanje uslova na domaćem tržištu, osobito u pogledu snabdevenosti kvalitetnom robom široke potrošnje i približavanjem cena roba lične potrošnje u značajnoj meri cenama takvih roba u onim susednim zemljama odakle je u najvećoj meri rastao priliv inostranih turista.

Imajući u vidu uvođenje carinske tarife za promet robe i izmenjeni karakter kontrole putničkog prometa, carinska politika i carine kao instrument vođenja te politike postale su sve značajniji faktor za utvrđivanje uslova razmene s inostranstvom, a preko toga i određenih uslova za orijentaciju u proizvodnji u zemlji, kao element kalkulacije u investicionim projektima sve većeg broja investitora i kao jedan od odlučujućih faktora za ocenu troškova proizvodnje u zemlji, rentabilnosti proizvodnje i opravdanosti veće ili manje zaštite domaće proizvodnje.

Istini za volju, treba reći da za potpunije dejstvo carina u prednjem smislu ima još niz neispunjenih pretpostavki zbog čega treba konstatovati da smo tek u prvoj fazi uvođenja carina u život. Za njeno puno dejstvo smetaju još uvek značajne disproporcije koje postoje u odnosima cena na unutrašnjem tržištu, u neadekvatnom rasporedu akumulacije, u delovanju pojedinih metoda raspodele dohotka u privrednim organizacijama i dinarskom obračunu koji ne odražavaju prave razlike u odnosima unutrašnjih i inostranih cena. Otuda kod pojedinih roba naše carine, koje na prvi pogled izgledaju visoke, znače samo korekturu neadekvatnog kursa, dok kod drugih roba odsustvo carina, kao na primer kod sirovina, znače podsticanje neekonomskog uvoza i zapostavljanje domaće proizvodnje. Neadekvatne carine, povezano s valutnim kursom, često su uzrok pritiska na uvoz i zbog toga i daljeg zadržavanja niza administrativnih mera u u-

voznom režimu kao što su kvantitativna ograničenja, dozvole i slično.

Praksa privremene carinske tarife govori u prilog zaključcima koji inače leže u osnovi naše ekonomske politike a to su: potreba postupnog otklanjanja disproporcija u cenama, ustanovljenje realnog kursa i na toj osnovi prirodnog podsticanja izvoza a na bazi razumne carinske zaštite obezbeđenja neophodnih uslova za razvoj domaće proizvodnje. Zaštita domaće proizvodnje, pre svega, treba da počiva na dobro odmerenoj carinskoj politici koja rezultira iz dugoročno saglasne proizvodne i investicione politike. Pri tome kao bitan element u toj politici treba da bude težnja za što većim učešćem u međunarodnoj trgovini na bazi podele rada i uz neprekidno suzbijanje autarhičnih tendencija u privredi.

Kao što se iz ovih napomena može videti carine ne bi više smele da imaju fiskalni karakter jer njihov primarni značaj nije u obezbeđenju prihoda federacije nego u njihovoj prirodnoj, bolje reći ekonomskoj funkciji, koja se ogleda u uticaju carina na formiranje cena u zemlji, na proizvodnu i investicionu politiku na duži rok. Nije slučajna stvar da se na njih danas u čitavom svetu gleda kao na faktore koji mogu u odlučnoj meri da intenziviraju međunarodnu razmenu, poboljšaju racionalniju podelu rada, otklone protekcionističke barijere i otvore put efikasnijoj međunarodnoj ekonomskoj saradnji.

Na ovom putu, i u pogledu izučavanja problema i u pogledu međusobnog povezivanja faktora koji deluju na vođenje ispravne carinske politike, ima veoma mnogo da se učini. Pred nama su duže pripreme za izradu trajne carinske tarife i otpočinjanja pregovora s članicama GATT-a oko uzajamnih carinskih olakšica. Isto tako s njenim dejstvom, a to će reći s odgovarajućim povećanim dejstvom inostranog tržišta na domaće proizvođače, treba ubuduće računati u većoj meri nego do sada. S druge strane, njena efikasnija primena otvoriće put ka liberalizaciji uvožno-izvoznog režima i dati novi podstrek našoj spoljnoj trgovini, otkloniti mnoga ograničenja i još više ukazati na neophodni put modernizacije naše proizvodnje i stalno rastuće potrebe da naši proizvođači kroz borbu za troškove proizvodnje obezbede sebi odgovarajuće mesto u međunarodnoj razmeni. Činjenica da stojimo pred

sedmogodišnjim planom dovoljno rečito govori o potrebi ubrzanog rada na ovoj problematiki i na obezbeđenju takvih uslova privredivanja koji će našim proizvođačima dati maksimalni podstrek za veću međunarodnu razmenu putem jačanja njihove konkurentne moći.

Mislim da je neophodno reći na ovom mestu da naša carinska služba nije dovoljno osposobljena za ovakve zadatke. U rešavanju ekonomskih problema njoj će pomoći sekretarijati i drugi ekonomski organi u Saveznom izvršnom veću, a osobito zajednički rad u okviru carinske komisije. Ali, sama činjenica da carinska služba nije samo slepi izvršni organ nego učesnik u oblikovanju carinske politike, u izgradnji čitavog carinskog mehanizma, zahteva i njeno kadrovsko i njeno materijalno jačanje. Sadašnji i budući službenici carina moraju biti više stručno osposobljeni nego što je sada slučaj, pripremljeni kao dobri poznavaoци roba i uslova međunarodne razmene, moraju biti poznavaoци savremenih problema nastalih kroz integraciona kretanja u svetu, s neophodnim vladanjem stranih jezika na mestima gde je to neophodno i sa širim smislom za ocenu ekonomskih konsekvenci ovog ili onog stava u pogledu izmena u carinskoj tarifi. Naporedo s tim, materijalna opremljenost ove službe je nužan preduslov na ovom putu. Izgradnja tehničkih objekata, laboratorija, izgradnja i oprema magacina, pristojnih carinarnica osposobljenih za sve veći turistički i robni promet i podizanje stanova za one službenike koji često pod teškim uslovima rade i žive na granici, mislim da je neophodna mera koja će uticati na to da ova služba izmeni i svoj pristup problemima i metode svoga rada. Dužnost mi je i zadovoljstvo da podvučem da je u vezi s predlogom Zakona koji je pred vama Savezna uprava naišla na puno razumevanje od strane skupštinskih odbora na kojima je prvi put ozbiljnije pretresena problematika ove službe, dat publicitet njenim problemima što će umnogome dati podstreka svim radnicima u ovoj službi za uspešnije obavljanje svojih zadataka. Tom prilikom su raspravljane i mnoge slabosti i nedostaci u njenom radu od strane Komisije za društveni nadzor i data je puna podrška merama za njihovo otklanjanje.

Završavajući ovaj kratak osvrt na ovu inače složenu problematiku izjavljujem da se sla-

žem s amandmanima koje su odbori za plan i finansije i za robni promet Saveznog veća usvojili na svojoj sednici, a kojima se pridružio i Odbor za tekuća privredna pitanja Privrednog veća.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ drug **Životije Antić**, poslanik Saveznog vijeća.

Životije Antić (*Izborna jedinica Svetoza-revo*):

Drugarice i drugovi poslanici, uloga carinske službe u našem privrednom sistemu prvenstveno proizlazi iz uloge carine kao spoljnotrgovinskog instrumenta. Zbog toga ističem probleme koji se pojavljuju pri sprovođenju carinske politike u našem sistemu privrednih mera.

Donošenju Privremene opšte carinske tarife, kao i čitavoj izgradnji novog carinskog sistema u 1961. godini bio je zadatak da se u okviru procesa eliminisanja dispariteta cena i diferencijalnih kurseva, koji su karakterisali našu privredu u toku njenog ubrzanog razvoja u posleratnom periodu, omogući izgradnja racionalnog zaštitnog sistema koji bi bio opravdan u uslovima dostignutog privrednog razvoja. Koncentrisanje carina na zaštitnu funkciju značilo je kvalitetni skok u odnosu na sistem koeficijenata koji je polazeći od koncepcije egaliziranja svih razlika u cenama, vršio simultano funkciju instrumenata devizne, fiskalne i zaštitne politike.

Carinski sistem je trebalo da doprinese i razvijanju dugoročne privredne saradnje s inostranstvom, delom kroz efikasniji uticaj na uvozne tokove, i putem približavanja spoljnotrgovinskog sistema onim formama koje su uobičajene u međunarodnim ekonomskim odnosima. Posebno je pravilan razvoj carinskog sistema trebalo da omogući uklapanje naše zemlje u aktivnost GATT-a i da unapredi ekonomske odnose s pojedinim članicama ove međunarodne organizacije.

U celini posmatrano, uvođenje carinskog sistema značilo je ne samo unošenje novog instrumenta u sistem spoljne trgovine već i konkretizaciju širih nastojanja da se privredni sistem na pojedinim sektorima učini efikasnijim i uskladi s dostignutim nivoom razvoja.

Carinski sistem ne može, u uslovima deficita platnog bilansa, što karakteriše jugoslovenski platni bilans, funkcionisati na način koji je karakterističan za instrumente spoljno-trgovinskog sistema razvijenih zemalja, koji prvenstveno deluje putem pomeranja nivoa cena na uvozne tokove i pravce domaće proizvodnje i potrošnje. Pri intenzivnoj tražnji i izrazitoj neelastičnosti uvoza, carina se ne pokazuje kao instrument koji bi bio u mogućnosti da samostalno reguliše strukturu i dinamiku uvoza. Stoga će se u jugoslovenskim ekonomskim odnosima s inostranstvom još uvek pojavljivati potreba za drugim intervencijama na sektoru uvoza, pri čemu će se sigurno ići na odabiranje takvog instrumentarija koji će biti u najvećoj mogućoj meri usaglašen s principima našeg privrednog sistema uopšte.

Srednjoročno posmatrano, carine neće izgubiti u potpunosti ni svoj fiskalni karakter, iako je u osnovi takav karakter carine inkompatibilan s njenim zaštitnim funkcijama. Viškovi prihoda na osnovu carina su, naime, samo dokaz da li carinska zaštita nije bila efikasna ili da se još nije iskristalisao jedan jasan sistem zaštitne politike. U tom pogledu naš carinski sistem ima karakteristike sistema zemalja u razvoju. Analize uloge carinskih prihoda u finansiranju budžetskih rashoda velikog broja zemalja pokazuju da je fiskalni značaj kod zemalja u razvoju naglašeniji nego kod razvijenih zemalja. S našim daljim razvojem ova funkcija će sve više odumirati kod nas.

Iz izloženog proizlazi da se usavršavanje našeg carinskog sistema mora posmatrati kao dugoročni proces i da napuštanje sistema koefficienata i dosadašnje Privremene carinske tarife predstavljaju samo početak tog procesa.

Osnovna pažnja u razvijanju carinske politike trebalo bi da bude usmerena na to da se u što većoj mogućoj meri rezervišu za carine samo njene zaštitne funkcije, a da se rešavanje fiskalnih pa i platnobilansnih problema vrši po mogućnosti drugim instrumentima ekonomske politike. Razumljivo je da će u tom pogledu biti i povremenih odstupanja od ovog osnovnog pravila, ali je za normalan razvoj carinskog sistema od važnosti da se taj pravac poštuje kao dugoročna tendencija.

U nekim slučajevima, kad se pod uticajem kvantitativnih restrikcija ostvaruju znatni vanredni prihodi iz uvoznih poslova (slučaj uvoza lične potrošnje), može se carinama, u nedostatku drugih pogodnih oblika oporezivanja dobiti, apsorbovati deo razlike između spoljnih uvoznih i domaćih prodajnih cena.

Ovaj postupak je opravdan samo dok postoje kvantitativna ograničenja i dok, prema tome, carina vrši samo sekundarnu uslugu. Međutim, i u ovom slučaju mora se voditi računa o realnim mogućnostima carinske politike, koje su u velikoj meri determinisane elastičetošću unutrašnje tražnje koji omogućava da se veći ili manji deo carine ipak prevale na krajnjeg korisnika.

Iz ovoga ujedno proizlazi da čak i u uslovima kad carina ne može u potpunosti da deluje treba izgrađivati i sprovoditi koncepciju ekonomski opravdane zaštitne politike. Pri tome je potrebno uspostavljati prirodnu vezu između carinske zaštite i dugoročne politike privrednog razvoja i uvozne politike koja iz nje proizlazi. Carinska zaštitna politika je, doduše, samo jedan ogranak šire ekonomske politike, ali je i za njega važno da se uklapa u opšti program privrednog razvoja.

Uspostavljanje veza između carina i opštih smernica privrednog razvoja, čak i u uslovima kada carina ne može u potpunosti da deluje, potrebno je zbog toga što carina uvek deluje na unutrašnji sistem cena bez obzira na njen efektivni uticaj na uvozne tokove. Ovaj uticaj se može osobito kod visokih carinskih stopa ispoljiti u povišenju unutrašnjeg nivoa cena i izazvati značajnija pomeranja u tokovima investicione i proizvodne politike i obrnuto, neopravdano niske carinske stope nose u sebi opasnost pogrešne investicione orijentacije u tom smislu da se ide u takve koje stvarno nisu rentabilne, ali, takvima ih čine niske carine. U toku izrade sedmogodišnjeg plana privrednog razvoja definisaće se osnovni pravci daljeg razvoja naše privrede i osnovne koncepcije naše uvozne politike. To će stvoriti potrebne preduslove da se jasnije postave materijalni okviri i razvojne tendencije carinske politike.

Za buduću carinsku politiku biće od posebnog značaja ako se u sklopu razrade ovih planova utvrde ne samo pravci kojima će se privreda razvijati već i pravci prema kojima se neće usmeravati nacionalni proizvodni faktori. To bi ujedno značilo i jasniju orijentaciju pojedinih privrednih oblasti nacionalne privrede u pogledu snabdevanja iz inostranstva. Takva koncepcija privrednog razvoja i carinske politike predstavljala bi osnovu za racionalno iskorišćavanje nacionalnih izvora i razvijanje dugoročnih tokova spoljne trgovine, pa i raznih oblika kooperacije s inostranstvom.

Dugoročno posmatrano, carinska politika će postati jedan od osnovnih instrumenata zaštitne politike prema inostranstvu. Uravnoteženiji platni bilans i unutrašnje finansije omogućuju da se ona kod nas u sve većoj meri orijentiše na svoj osnovni zadatak izgradnje racionalnog sistema zaštite.

U sadašnjim uslovima, dejstvo carinske politike oslabljeno je i zbog toga što zbog problema koji proizlaze iz ubrzanog privrednog razvoja još, u stvari, nemamo jednostavnog obračunskog kursa, pored koga se primenjuju još i tri premije kao njegove korekture. Primena carinskih stopa na jedinstveni obračunski kurs u ovakvim uslovima smanjuje realni stepen zaštite carinske tarife. Definitivna konsolidacija carinske tarife bi prema tome, u krajnjoj liniji, bila vezana s uspostavljanjem stvarnog jedinstvenog obračunskog kursa.

Konsolidovanje carinske politike je vezano i za smanjenje dispariteta unutrašnjih cena koji prirodno deluje na strukturu carinske tarife. Suštinsko rešavanje ovih problema, koji su u znatnoj meri posledica dosadašnjeg toka ubrzanog privrednog razvoja, leži izvan sfere spoljnotrgovinskih sistema i to je jedan širi problem. Ovo potvrđuje da se razvoj carinske politike mora posmatrati u širem kontekstu drugih odnosa u privredi, iako ona sama može da na izložene načine deluje na formiranje tih odnosa. Opšti značaj carinskog sistema se, međutim, niukoliko ne umanjuje ako se njegova izgradnja ne postigne u jednoj nego u više etapa.

Od tempa i pravca razvoja carinske politike zavisiće i regulisanje odnosa sa GATT-om.

Verovatno je da će se s obzirom na dinamičan karakter razvoja naše privrede biti potrebno da se još duže vremena zadrži izvesna elastičnost u carinskoj politici. Rešenja koja su do sada pronalazena u GATT-u za druge zemlje i relativna širina njegovih odredaba uopšte, upućuje na to da bi se i pored toga mogli naći praktični načini za uklapanje Jugoslavije u aktivnost GATT-a na bazi punog članstva.

Može se zaključiti da carina kao spoljnotrgovinski instrument dobija važno mesto u našem privrednom sistemu i da je neophodno potrebno da carinskoj službi posvetimo posebnu pažnju i da je blagovremeno osposobimo za izvršenje njenih zadataka.

Osnovni zadatak carinske službe je carinjenje robe koju uvoze i izvoze naše privredne organizacije, a u vezi s tim i naplata dažbina.

Pravilnim izvršenjem ovog zadatka carinska služba omogućava normalno funkcionisanje i razvijanje našeg privrednog sistema i stvara bolje uslove za međunarodnu ekonomsku saradnju, čije je stalno jačanje i povećanje jedan od važnih ciljeva naše privredne politike.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Saveznog vijeća druga-rice Milena Balej.

Milena Balej (Izborna jedinica Zagreb 2):

Drugarice i drugovi poslanici, željela bih da kažem nekoliko riječi o problemu kadrova u carinskoj službi, jer smatram da će riješava-

nje toga problema doprinijeti da se sredstva o kojima danas raspravljamo korisnije i efikasnije upotrijebe. Složeni zadaci i specifičnost carinske službe traže visok nivo stručnosti i općih znanja kao i određene društvene i moralne kvalitete carinskih službenika. Poslovi carinjenja robe i obračun dažbina traže službenike koji će imati solidna znanja iz poznavanja robe, carinskih tarifa, kao i upravnog postupka uz razna druga ekonomska i opća znanja. Zato je nužno potrebno da u carinskoj službi za efikasno obavljanje određenih poslova, pored carinskih stručnjaka rade i razni stručnjaci ostalih struka kao što su mašinski inženjeri i elektroinženjeri, poljoprivredni, šumarski, pa i ostali stručnjaci.

Današnji broj službenika kao i struktura kadra ne zadovoljava potrebe ove službe. To čini velike teškoće u određenim periodima, pa određene poslove carinska služba i ne može da obavlja zbog pomanjkanja radne snage. Isto tako, na primjer, nema mogućnosti da se u nekim lukama obezbijedi zastraživanje brodova, kao i da se uvede služba na nekim malograničnim i dvolasničkim prelazima, iako bi to prema propisima i stvarnim potrebama bilo nužno obezbijediti.

Postojeća kvalifikaciona struktura zapošljenih u carinskoj službi nikako ne odgovara. Od ukupnog broja zapošljenih u toj službi svega 8% službenika ima visoku stručnu spremu, a nižu stručnu spremu ima preko polovice službenika — 54%. Mislim da nam ti podaci mnogo govore, tim više ako uporedimo podatak sa stanjem u toj službi neposredno pred rat. Tada je u toj službi bio odnos obrnut — preko 50% službenika imalo je visoku i srednju stručnu spremu. Isto to potvrđuju i podaci kad uporedimo situaciju u našoj zemlji sa situacijom u raznim evropskim zemljama. Mislim da treba napomenuti i ovo da je Uprava carina do sada poduzimala niz mjera da se struktura kadra izmjeni, posebno se orijentirala na vanredno školovanje pojedinih službenika, a posebno na carinskim odsjecima na Visokoj školi za spoljnu trgovinu, Srednjoj ekonomskoj školi ovde u Beogradu i na taj način nastojala da izmjeni postojeću strukturu. Osim toga, priličnu pažnju posvetila je i održavanju raznih kurseva, seminara itd.

No, mislim da je za uspješno rješavanje toga problema nužno, uz mjere školovanja, poduzeti i niz mjera u cilju stvaranja uslova koji će stimulirati dolazak novih i stabilizirati postojeće stanje onih službenika koji i dalje imaju uslova za rad u toj službi. Potrebno je, mislim, napomenuti i to da je rad u carinskoj službi veoma naporan i odgovoran rad. Carinici svoj posao obavljaju pod vrlo teškim uslovima. Radi se o službi na graničnim prelazima, van naselja, a često puta bez minimalnih uslova za život, u službi po nevremenu, u smjenama,

vozovima, neosvjetljenim kolosjecima itd. Iz situacije kakova je danas vidi se da životnim uslovima, kao i radnim uslovima, službenika u toj službi nije posvećivana dovoljna pažnja. Uz teške uslove rada bilo je i teškoća u nagrađivanju samih carinskih službenika. Carinska služba je rasprostranjena po čitavoj našoj zemlji, a poznato je da je nivo ličnih dohodaka u pojedinim krajevima naše zemlje veoma različit, a to je za stimuliranje kadra u toj službi predstavljalo priličnu teškoću.

Poseban je problem kadrova u velikim industrijskim centrima gdje postoje velike mogućnosti za zapošljavanje radne snage i gdje se ostvaruje srazmjerno visok nivo ličnih dohodaka stručnih službenika. Izrazito loša situacija u ovoj službi leži u uslovima rada. To vidimo i iz materijala koje smo primili. Veoma teška situacija je i sa stanovima. Sve do 1961. godine carinska služba nije dobila nijedan stan. Nakon toga se prilično učinilo što se tiče rješavanja stambenog problema, međutim, još uvijek veliki broj, a to je nekoliko stotina, ima nerješeno stambeno pitanje. Uporedo s tim, mora se rješavati i smještaj novih službenika koji se uzimaju putem natječaja.

Veliki broj carinskih službenika žive odvojeno od porodice, sa svim teškoćama koje takav život nosi sa sobom. S obzirom na prirodu posla, u carinskoj službi nužno je potrebno i redovno premještanje službenika, pa nedostatak stanova i tu takođe pogoršava postojeće stanje.

Teškoće u izgradnji potrebnog broja stanova proizlaze i iz činjenice da je najveći broj carinarnica i njihovih ispostava smješten na samoj granici, u općinama s malim stambenim fondovima, s malim sredstvima, koje nisu u stanju da uz normalno učešće obezbijede sredstva za stanove. Sve nam ovo govori da je intervencija zajednice neophodna za podizanje carinske službe na jedan viši nivo. Izgradnja poslovnih prostorija, tehnička oprema službe, pitanje nagrađivanja carinskih službenika, rješavanje stambenih problema kao i stvaranje ostalih normalnih uslova za rad smatram da je bitan faktor koji će utjecati na stabilizaciju i normalno stanje ove službe u pogledu strukture kadrova. No, smatram da je nužno potrebno poduzeti i niz drugih mjera da zainteresiranost za radne rezultate, posebno za kvalitet rada, bude od strane službenika te službe veća, pa smatram da bi se to moglo postići time što bi članovi tog kolektiva bili nosioci i određenih samoupravnih prava. Jer, ako budu stimulirani za svoj rad prema uloženom trudu, prema postignutom kvalitetu rada, sigurno će biti mnogo više zainteresirani za probleme svoje radne jedinice, posebno za unutrašnju organizaciju, za sistematizaciju, za raspodjelu sredstava, pa i za samo stručno uzdizanje.

Zato smatram da je neophodno potrebno prilikom donošenja programa razvoja te službe posebno donijeti plan kadrova i tim planom odrediti profil kadra kakav nam je potreban u carinskoj službi, uzimajući u obzir da kad govorimo o stručnosti službenika u toj službi ne podrazumevamo opće obrazovanje, nego i ostale kvalitete, a u prvom redu društvene i moralne.

Vjerujem da će, uzimajući sve ovo u obzir, sredstva koja se danas predlažu za unapređenje te službe biti na taj način najefikasnije i najuspješnije uložena.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ drug Ezher Arnautović, poslanik Saveznog vijeća.

Ezher Arnautović (Izborna jedinica Zenica):

Drugarice i drugovi poslanici, mišljenja sam da je bilo krajnje vrijeme da se carinska služba uzela u razmatranje u skupštinskim tijelima. S obzirom na mnoge otvorene probleme koji postoje u toj službi i koje treba u narednom periodu što hitnije riješiti. Materijali na osnovu kojih smo raspravljali u Odboru za društveni plan i finansije i u Odboru za robni promet pružaju uverljivu sliku o naraštajnim problemima te službe i potrebi njenog prilagođavanja privrednom razvoju uopšte spoljne trgovine i turizma posebno.

Dinamika razvoja poslova carinske službe poslednjih nekoliko godina pokazuje stalan uspon, a naročito u pogledu porasta robnog prometa s inostranstvom, motornih vozila i putnika. Ako ovome dodamo i činjenicu perspektivnog razvoja naše privrede i turizma, tada je očigledno da su problemi s kojima se susreće carinska služba zaista veliki i da se isti bez svestranije pomoći federacije — većeg finansijskog ulaganja — ne mogu lako, ni brzo riješiti.

Poseban problem predstavlja broj i razmještaj carinarnica. Veći broj carinarnica je po graničnim mjestima, što je odgovaralo u administrativnom periodu kada je carinska služba imala sasvim drugu ulogu nego danas. U današnjim uslovima postojanje graničnih carinarnica je opravdano s gledišta kontrole putnika, prevoznih sredstava i nadzora nad robom. Međutim, većina uvožno-izvozne robe carini se na graničnim carinarnicama, osobito vagon-ska roba i roba koja se prevozi u kamionima-hladnjačama, a to predstavlja veliki problem za carinsku službu. Granične carinarnice ne raspolazu odgovarajućim sredstvima za pregled robe tako da dobar dio robe prolazi granicu nepregledan ili nedovoljno kontrolisan. Ova teškoća osobito dolazi do izražaja za vrijeme turističke sezone kada je i veliki promet putnika, tako da se od strane carinskih organa robnoj kontroli ne može posvetiti dovoljna pažnja.

U cilju rasterećenja graničnih carinarnica i u cilju ubrzanja postupka carinjenja treba da se razmotri mogućnost otvaranja carinarnica, odnosno njenih organizacionih jedinica, u proizvodnim centrima i da se carinjenje robe izvrši prilikom utovara robe u prevozna sredstva. Mišljenja sam da ćemo na ovaj način obezbijediti maksimalnu kontrolu uz istovremeno povećanje ekspeditivnosti carinskih organa i smanjenje vremena zadržavanja robe i prervoznih sredstava i na taj način orijentisati carinsku službu ka privredi.

Međutim, pored ovog problema postoje i mnogi drugi koji otežavaju normalan rad carinskoj službi, u prvom redu teške smještajne prilike, osobito na graničnim carinarnicama. Ali, i mnoge carinarnice i ispostave u većim gradovima smještene su u veoma slabim i trošnim zgradama koje skoro i nisu više za upotrebu.

Nije rijedak slučaj da sanitarni organi stavljaju primjedbe carinarnicama u pogledu smještaja njihovih poslovnih prostorija, pa čak u nekim mjestima traže i zatvaranje istih. Sve ovo, nema sumnje, nameće potrebu intenzivnijeg finansijskog ulaganja u poslovne zgrade i što hitnijeg rješavanja smještaja carinske službe u odgovarajućim poslovnim prostorijama.

Isto tako, služba ne raspolaže ni potrebnim magacinskim prostorom za smještaj i obezbjeđenje robe što takođe otežava njeno normalno funkcionisanje. Prema postojećim propisima, određena količina uvozne i izvozne, pa čak i tranzitne robe, zbog sprovođenja carinskog postupka, mora se smještati u carinske magacine.

Osobito se oseća nedostatak magacinskog prostora u većim carinarnicama gdje je razvijen robni promet. Neke carinarnice, osobito granične, povremeno smještaju robu čak i na otvorenom prostoru ograđenom samo žecom ili u improviziranim barakama gdje je nemoguće sprovesti carinsku kontrolu i nadzor, a da se i ne govori o pravilnom manipulisanju robom.

Zatim, bez odgovarajućih laboratorija nije ni moguće sprovesti kvalitetan pregled robe i primenu Carinske tarife i drugih instrumenata. To pokazuje i sljedeći podatak: carinska služba prije rata raspolagala je sa devet kompletnih i jednom glavnom laboratorijom, iako je promet robe u to vrijeme bio za četiri do pet puta manji. Ako se ima u vidu da se danas na tržištu javlja ogroman broj novih proizvoda za koje je potrebna analiza u laboratorijama zbog pravilnije ocjene robe i primjene carinskih instrumenata u vezi s naplatom dažbina, tada je očigledno da su laboratorije za ovu službu od posebnog značaja. Za sada služba ima tri laboratorije i to nekompletne. Međutim, trebalo bi razmotriti i mogućnost tešnjeg povezivanja carinskih laboratorija s odgovara-

jućim laboratorijama fakulteta i naučnih ustanova koje bi ispitivale i analizirale komplikovanije slučajeve.

Pored toga, ova služba ne raspolaže ni s najosnovnijim tehničkim pomagalicama za brže i savremenije carinjenje robe.

Postojeće TT veze ne samo da su nedovoljne već su u velikoj mjeri i zastarele. Prema raspoloživim podacima služba sada ima svega devet teleprinterica, dok je dve trećine graničnih ispostava, preko kojih se odvija obiman promet robe, motornih vozila i putnika, bez i najobičnijih telefonskih veza. Tako, na primjer, Carinarnica Gorica, koja kontroliše graničnu liniju u prečniku od 220 kilometara, s Upravom carina ima samo jednu običnu telefonsku vezu, dok sa svoja 32 granična prelaza nema uopšte nikakvih telefonskih veza.

Nema sumnje, službi su danas potrebne i radio-stanice, osobito za udaljenije prelaze za koje ne postoje izvedene telefonske linije — veze. Uostalom, radio-stanice su mnogo efikasnije, a investiciona ulaganja u iste su znatno manja.

Za sprovođenje potpunog carinskog nadzora i kontrole u velikim lukama, kao što su Rijeka, Split, Šibenik, Kopar i dr., ovoj službi su potrebni i motorni čamci, koje ista danas uopšte nema. Kada se ima u vidu da u riječku luku u toku 24 časa uplovi u proseku po 27 brodova (domaćih i stranih), od kojih se većina zadržava na sidrištu po nekoliko časova i to na otvorenom moru pet do šest kilometara, tada je očigledno da se bez motornih čamaca i druge tehničke opreme ne može ostvariti carinski nadzor i kontrola na tim brodovima.

Isto tako, ovu službu treba snabdjeti i najnužnijom birotehničkom opremom — pisaćim i računskim mašinama i drugim pomagalicama.

Poznato je da u svijetu ovakve službe raspolažu raznim savremenim aparatima koji se uveliko koriste za otkrivanje krijumčara i robe koja se nedozvoljeno prenosi u raznim skrivenim dijelovima prevoznih sredstava. Stoga smatram da bi našu carinsku službu i ovom vrstom opreme trebalo snabdjeti. Ovo tim pre što se ovim modernim tehničkim sredstvima danas već uveliko služe susedne carinske službe.

Drugarice i drugovi poslanici, sve su ovo problemi koji imaju direktnog uticaja na kvalitet rada carinske službe pa bi zbog toga iste trebalo što hitnije rješavati. Po mom mišljenju, možda je u izvjesnom smislu trebalo pokrenuti ova pitanja i ranije, ali, uz predložena odgovarajuća finansijska sredstva i njihovo racionalno korišćenje ovi problemi se mogu u osnovi riješiti za nekoliko godina, a služba modernizovati. Nema sumnje da to od carinske službe, kojoj se stavljaju ovolika finansijska sredstva na korišćenje, zahteva posebne napore i veliku odgovornost.

Iz gore navedenih razloga smatram da je prijedlog odluke pravilan, te izjavljujem da ću za nju glasati.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Saveznog vijeća drug Matija Maležič.

Matija Maležič (SR Slovenija):

Drugarice i drugovi poslanici, posebna potkomisija u Komisiji za društveni nadzor je na osnovu materijala koji su služili kao polazna baza u proučavanju i tretiranju pojedinih pitanja, brojnih diskusija i izveštaja koje je saslušala, mogla doneti zaključak da dosadašnje stanje carinske službe ne zadovoljava i pored velikih napora koje čini ogromna većina ljudi koji rade u toj službi. Drugo, zadaci pred carinskom službom su takvi da je potrebna veća i svestranija pomoć zajednice, kako u pogledu otklanjanja postojećih teškoća, subjektivnih nedostataka i slabosti, tako i na planu daljeg jačanja i službe i njenog osposobljavanja za uspješnije izvršavanje postojećih još obimnijih i složenijih zadataka.

Mnoge različite i svojevrsne slabosti gomilale su se ranije, i sada njihovo otklanjanje zahteva od postojećeg rukovodećeg kadra značajne napore. U prvom redu se postavlja pitanje kadra, da bi se mogla obavljati služba, zatim, materijalno-tehničkih sredstava, smještaja radnog čoveka i porodice, pitanje zarada, da bi službenik mogao podmirivati brojne potrebe itd.

U pogledu organizacije i metoda rada carinara, želeo bih napomenuti da bi bilo veoma korisno za carinsku službu ako bismo postigli i omogućili veću integraciju lokalnih organa vlasti, to jest, republika, srezova, osobito komuna, gde se carinarnice nalaze. Nemoguće je odvojiti život, probleme i interese bilo koje granične komune od zadataka koje obavlja carina. I obrnuto, takvo gledanje na službu carine ne znači, i nije nužno da znači, decentralizaciju carine. Na taj način poslovi bi se olakšali i poboljšali, a osobito poslovi u vezi s kadrovima, stanovima, itd.

Iznalaženje odgovarajućih rešenja na planu usklađivanja interesa carinske službe i svih društveno-političkih zajednica, pomoglo bi otklanjanju postojećih slabosti i jačalo zainteresovanost svih organa i privrednih organizacija za brže osposobljavanje carinske službe.

Iako su poduzete opsežne mere na planu stručnog osposobljavanja i poboljšanja kvalifikacione strukture kadra, potrebno je u tom procesu još povećati napore. Poslovna sposobnost carinarnica i carinske službe zahteva poseban profil službenika i srednje uslove rada i obavljanja poslova. Pored uže specijalnosti uvećava se, a i svakim danom se povećava, potreba znanja stranih jezika, odgovarajućih

nacionalnih jezika, poznavanja propisa i stručnog rukovanja savremenim tehničkim sredstvima za rad, itd.

Potrebno je razvijati odgovarajuću vaspitnu aktivnost u kolektivima u pravcu jačanja radne discipline i veće društvene odgovornosti i pojedinaca i kolektiva. Često puta smo u diskusijama čuli zamerke na rad starih predračnih carinika. Svakako postoje ti problemi, ali mislim da to kod carine nisu, i ne treba da budu, osnovni kadrovski problemi. Osnovna stvar je kako ćemo osposobiti naše nove službenike, koji su brojno u većini, jer baš se kod njih često primećuje nedopustiva nestručnost u radu.

S pitanjem kadrova je usko vezano i pitanje ličnih dohodaka carinika i nagrađivanje u carini uopšte. Sistem ličnih dohodaka i nagrađivanje trebalo bi što bolje uskladiti s opštim sistemom nagrađivanja u zemlji. Treba tražiti i pronalaziti stimulativnije oblike nagrađivanja prema radu.

Teško se mogu sprovesti jedinstveni lični dohoci na čitavoj granici države a da se ne uzmu u obzir različite prilike u pogledu troškova života, prosečne plate na odgovarajućem području, težine i intenzivnost posla i slično.

Navodim primer carinarnice Maribor, Jesenice, Koper, Gornja Radgona itd., gde se teško mogu zaposliti ljudi odgovarajućih kvalifikacija zbog toga jer materijalna primanja na tim radnim mestima nisu dovoljno stimulativna, pa ta lica odlaze na posao van carine, u privredu itd.

Obim robnog i putničkog prometa na državnoj granici u uslovima sve veće liberalizacije režima na granici, osobito u pogledu putničkog prometa, zahteva daleko savremenije, stručnije i efikasnije obavljanje poslova od strane carinske službe. Postojeća materijalno-tehnička opremljenost carinske službe u celini je veoma zastarela, a bez savremene opreme ne može biti uspešnog obavljanja službe. Zbog toga je u načelu opravdan predlog programa investicionog ulaganja kojeg je izradila Uprava carina.

S obzirom da zadaci i aktivnost carinske službe, unutrašnjih poslova i nekih inspeksijskih službi imaju u mnogim pitanjima zajedničke ciljeve, ili se u izvesnim upravno-izvršnim poslovima u većoj ili manjoj meri isprepliću, trebalo bi pristupiti iznalaženju što adekvatnijih formi i metoda međusobne saradnje.

Uprava carina trebalo bi blagovremenim i efikasnim obaveštavanjem rukovodećih privrednih faktora da spreči nepotrebno zadržavanje i ležanje robe na carinarnicama, zbog čega dolazi do većih šteta po jugoslovensku privredu. Ne treba se zadovoljavati s prividnim prihodima od ležarina koje ubira carinska služba.

Carinska služba zbog opravdane orijentacije na kontrolu robnog prometa ne treba da zanemari delatnost na planu suzbijanja krijumčarenja i svih štetnih vidova delatnosti stranih i naših državljanja protiv naše privrede. Što doslednije podržavajući politiku liberalizacije kontrole putnika na granici, potrebno je primenjivati takve forme i metode rada koje bi omogućile efikasno otkrivanje svih vidova krijumčarenja, šverca i izbegavanja carinskih obaveza, ali da sve to bude na potrebnom kulturnom nivou.

Potrebno je, na kraju, da Uprava carina preduzme energične mere protiv svih službenika koji su neradom, nesavesnim radom ili kriminalnim postupcima odgovorni za stanje u pogledu finansijsko-materijalnog poslovanja, na što su ukazali organi Službe društvenog knjigovodstva.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Saveznog veća Danilo Knežević.

Danilo Knežević (Izborna jedinica Niš):

Drugarice i drugovi poslanici, odbori su na svojim sednicama, između ostalog, konstatovali da što se tiče turista i velikog broja ljudi koji prelaze preko naše granice, što se vidi iz cifara koje su iznete u materijalima, treba zahtevati kompleksnije i potpunije sagledavanje svih funkcija koje se na granici, na jenom višem nivou moraju obavljati. Odnosno, konstatovali su da nema dovoljno koordinacije svih faktora koji se tamo javljaju, to jest, danas na našim prelazima nema organizovane odgovarajuće službe menjačnica, sa odgovarajućim uslovima rada i vremena koje bi odgovaralo prelazu, odnosno interesu turista koji menja novčana sredstva, novac. S druge strane, na prelazima nema uslova za smeštaj, za ishranu, za snabdevanje, nema trgovačke mreže, nema odgovarajućih telefonsko-telegrafskih usluga, servisa i pumpnih stanica, parking i kamping prostora koji bi omogućili tako veliki prihvat velikog broja putnika.

Zatim se postavlja problem špeditorske i transportne službe. Putničke agencije mogu otvoriti svoje servise na graničnim prelazima, pa da se tu izvrši obezbeđenje smeštaja putnika, ukoliko on to ranije nije učinio. Čitav niz takvih i ostalih usluga treba razviti na graničnim prelazima. Odbori su konstatovali da sredstva koja se izdvajaju iz saveznog budžeta mogu da se nadovežu na ostala sredstva koja naše društveno-političke zajednice mogu da daju, to jest, da se i druga sredstva mobilizu za ove svrhe. Do sada se smatralo da su carinska služba i savezni budžet jedino dužni da na ovom planu rešavaju probleme. Ponegde je bilo neke inicijative od strane opštinskih skupština i turističkih saveza, ali to su izuzeci. Po našem

mišljenju, i po našoj oceni, potrebni su organizovani programi za objedinjavanje svih tih sredstava i svih zainteresovanih privrednih organizacija, banaka, carine, opštinskih skupština da bi se ti kompleksni programski zadaci zajedničkim snagama, zajedničkim sredstvima rešavali.

Znači u našim zaključcima trebalo bi da angažujemo republike, srezove i opštine na sprovođenju ove akcije, odnosno na sagledavanju svih potreba koje se tamo javljaju.

Naravno da tu postoje i određene obaveze, s obzirom na sve veći priliv stranih putnika, što se tiče nivoa koji se u svetu obezbeđuje putnicima. Stoga insistiram da te naše zaključke, koji su već u tom smislu i dati, prihvate i ostale zajednice, pa da se na odgovarajući način u to uključe i sredstva za unapređenje turizma, za unapređenje trgovine, da bi prihvat turista bio što potpuniji na graničnim prelazima.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li ko želi riječ? (Niko se nije javio za reč).

Pošto se više niko ne javlja za riječ u opštem pretresu, prelazimo na pretres teksta Prijedloga odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine. Uz prijedlog ove odluke postoji i amandman Odbora Saveznog vijeća za društveni plan i finansije i Odbora Saveznog vijeća za robni promet, sa kojim je saglasan Odbor Privrednog vijeća za tekuća privredna pitanja. Pošto se predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u svom ekspozeu već saglasio s predloženim amandmanom otvaram pretres teksta Prijedloga odluke zajedno s predloženim amandmanom.

Da li se ko javlja za riječ? (Niko se nije javio).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam na glasanje Prijedlog odluke zajedno sa amandmanom.

S obzirom na donetu odluku Vijeća, pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko ja za usvajanje predložene odluke zajedno s amandmanom, molim da digne ruku. (Poslanici Saveznog veća dižu ruku). Ima li neko *protiv*? (Nema). Da li se neko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko ja za usvajanje predložene odluke zajedno sa amandmanom, molim da digne ruku? (Poslanici Privrednog veća dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine, zajedno sa amandmanom Odbora za društveni plan i finansije i Odbora za robni promet Sa-

veznog vijeća, Odbora za tekuća privredna pitanja Privrednog vijeća.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole. Pošto je opšti pretres prijedloga ovoga zakona obavljen, otvaram pretres predloženog zakona. Da li ko želi riječ?

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog zakona na glasanje. Pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku? (Poslanici Saveznog veća dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Pitam članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku. (Članovi Privrednog veća dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole.

Pošto su prihvaćeni predloženi propisi pod tačkom 1. i 2. dnevnog reda, potrebno je da se vijeća izjasne o prijedlogu zaključaka odbora Saveznog vijeća i Privrednog vijeća i Komisije za društveni nadzor Savezne skupštine.

Pitam samo članove Saveznog vijeća: Da li usvajaju predložene zaključke odbora i Komisije za društveni nadzor Savezne skupštine? Ko je za, molim da digne ruku. (Poslanici Saveznog veća dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za predložene zaključke, molim da digne ruku. (Poslanici Privrednog veća dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se neko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće usvojili prijedloge zaključaka koji su podnijeli Odbor Saveznog vijeća i Privrednog vijeća i Komisija za društveni nadzor Savezne skupštine o stanju problema carinske službe.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o učešću federacije u finansiranju djelimične izgradnje trgovačke mornarice.

Pre prelaska na treću tačku dnevnog reda, koja se odnosi na učešće federacije u finansiranju djelimične izgradnje trgovačke mornarice, želio bih da obavjestim vijeća da će savezni sekretar za saobraćaj i veze podnijeti ekspozu u vezi s prijedlogom ove odluke.

Takođe obavještavam vijeća da su povodom predložene odluke Odbor Saveznog vijeća za društveni plan i finansije i Odbor za saobraćaj Saveznog vijeća i grupa poslanika Privrednog

vijeća za proučavanje pitanja saobraćaja pretresali stanje i probleme trgovačke mornarice i o tome podnijeli izvještaj i prijedloge zaključaka koji su jutros podijeljeni poslanicima.

Predlažem da se sprovede opšta diskusija o stanju i problemima trgovačke mornarice — o predloženoj odluci, o izvještaju i predlozima zaključaka odbora Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, kao i o izvještaju Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine, koji je takođe podijeljen poslanicima.

Slazete li se s ovim prijedlogom? (Slazu se).

Dajem riječ saveznom sekretaru za saobraćaj i veze, drugu Marinu Cetiniću.

Marin Cetinić:

Drugarice i drugovi poslanici, iako se nalazimo u fazi intenzivnog rada na pripremi sedmogodišnjeg plana, koji će definisati dugoročnije osnove naše privredne politike u cjelini pa i za oblast pomorstva, ocjenjeno je da je nužno donijeti ovu odluku zbog toga što je neophodno blagovremeno sprovesti veoma obimne pripreme za izgradnju flote koje traju normalno jednu do dvije godine. Da se ne bi gubilo u tempu razvoja trgovačke mornarice i kasnilo za potrebama naše privrede, ocijenili smo da je neophodno izaći pred Saveznu skupštinu s ovakvim djelomičnim programom koji ne prejudicira politiku federacije u ovoj oblasti u narednom sedmogodišnjem periodu, već se javlja kao element i sastavni deo te politike.

Dozvolite mi, prije nego što pređem na obrazloženje ovog prijedloga, da dam kraći osvrt na opći značaj i ulogu trgovačke mornarice u privredi i na osnovna kretanja zakonitosti u razvitku svjetske trgovačke flote posljednjih godina, jer su i uočene tendencije i zakonitosti toga razvitka ukazivale na neophodnost brže rekonstrukcije i modernizacije i naše trgovačke mornarice.

Posljedica sve bržeg ekonomskog razvitka, jačanja svjetske privrede, proizvodnje i razmjene roba je sve tješnja međusobna ekonomska povezanost raznih područja svijeta kao i sve intenzivnija privredna saradnja među državama, zbog čega svjetska ekonomika sve više dobija karakter cjelovitosti, međusobne povezanosti i isprepletene međuzavisnosti. Politički sporovi, zatvorene ekonomske grupacije i blokvska podjela svijeta ni u jednoj fazi nisu mogli da pokidaju ekonomsku povezanost i zadrže proces porasta robne razmjene, što je sa svoje strane doprinosilo jačanju elemenata smirivanja i sporazumjevanja među narodima. Ova kretanja sve više uplivišu na jačanje tendencija za prevazilaženje duboke razlike između visoko razvijenih zemalja i zemalja sa nasleđenom ekonomskom zaostalošću i nerazvijenošću.

Upravo u tim kretanjima saobraćaj između zemalja i područja, a posebno pomorstvo, igra

značajnu ulogu i javlja se kao instrument koji takvu ekonomsku povezanost omogućava. Poznata je stvar da se oko 80% obima svjetske robne razmjene vrši posredstvom trgovačke mornarice, što je i uslovalo njen snažan razvitak u poslijeratnom periodu. Dok je 1939. godine svjetska trgovačka flota raspolagala s oko 68 miliona BRT, njeni kapaciteti u 1963. godini dostigli su nivo od preko 140 miliona BRT, što znači da se više nego udvostručila. Ovakvo kretanje karakteristično je ne samo za zemlje koje imaju izlaz na more, već i za niz kontinentalnih zemalja koje su, shvatajući veliki značaj i ulogu pomorstva za uključivanje u svjetsku podjelu rada, uzele orijentaciju da izgrade sopstvenu trgovačku flotu kao instrument spoljne trgovine i robne razmjene na svjetskom tržištu. Ovo potvrđuje činjenicu da trgovačku mornaricu treba posmatrati ne samo sa stanovišta direktnih ekonomskih rezultata koje postiže, nego u prvom redu sa gledišta sveukupnih efekata koje ona donosi zemlji.

Naša zemlja ima tu srećnu okolnost da raspolaže veoma povoljnim uslovima za razvoj pomorske privrede u cjelini, a posebno trgovačke flote, što proizlazi iz geografskog položaja, razučene obale, velike pomorske tradicije u kojoj su se iskovali kadrovi sposobnih pomoraca u stanju da razvijaju i unapređuju trgovačku mornaricu, što je tek u socijalističkoj Jugoslaviji dobilo punu vrijednost i značaj. Izgradili smo i snažnu brodograđevnu industriju sposobnu da ide ukorak s razvojem savremene tehnike u ovoj oblasti i da izgrađuje naj-savremenije plovne objekte. Upravo zahvaljući ovoj svojoj sposobnosti, naša brodograđevna industrija afirmisala se na svjetskom tržištu gradeći brodove za veliki broj zemalja. Možemo reći da nema nijedne razvijenije zemlje za koju naša brodograđilišta nisu gradila brodove. Ovim pozitivnim faktorima treba dodati da posjedujemo i izgrađujemo mrežu luka opremljenih modernim pretovarnim kapacitetima sposobnih da odgovore potrebama prekomorskog prijevoza i tranzita roba koje gravitiraju našoj zemlji.

Ti faktori su usloveli i opredijelili našu privrednu politiku koja je u svakoj fazi razvitka zemlje, u okviru datih mogućnosti, vodila računa i o razvitku trgovačke mornarice kao jednom od njenih značajnih elemenata, proširujući njene kapacitete uporedo s jačanjem ekonomike zemlje i porastom spoljnotrgovinske robne razmjene s drugim zemljama i područjima svijeta.

Razvoj proizvodnih snaga naše zemlje, politika međunarodne saradnje i miroljubive koegzistencije omogućavaju sve snažnije uključivanje u međunarodnu podjelu rada i sve više jača naša ekonomska povezanost s drugim područjima i zemljama u svijetu. Ovo je osobito karakteristično za povezivanje naše zemlje

s nerazvijenim područjima i novooslobođenim zemljama koje, skinuvši jaram kolonijalizma, kreću putem nezavisnosti, privrednog uspona i slobodnog povezivanja na svjetskom tržištu.

Već danas obim naše robne razmjene sa zemljama u razvoju iznosi oko 25% od ukupnog izvoza i uvoza. S obzirom na razvoj sve tješnjih ekonomskih i političkih veza naše zemlje sa zemljama Azije, Afrike, Latinske Amerike i drugim, realno je očekivati da će tempo povećanja našeg spoljnotrgovinskog prometa s ovim zemljama stalno rasti i da će u tom progresivnom razvitku nesumnjivo jačati mjesto i uloga naše trgovačke mornarice.

Od ukupnog obima međunarodne robne razmjene Jugoslavije, morskim putem se prevozi oko 60%. U ovom obimu prevoza domaća trgovačka flota učestvuje s oko 54%, što se može smatrati značajnim efektom pošto se, s obzirom na uzajamnost odnosa među zemljama, smatra učešće nacionalne flote u prijevozu od oko 50% robne razmjene kao povoljan omjer.

Dozvolite mi da ukratko iznesem najosnovnije karakteristike aktuelnog stanja naše trgovačke mornarice i efekata koje ona postiže.

Na kraju 1963. godine naša prekomorska trgovačka flota raspolagala je sa 175 brodova kapaciteta 850 hiljada BRT, odnosno 1.250 hiljada tona nosivosti. Podsjetio bih vas na to da smo u 1945. godini raspolagali sa svega 140 hiljada BRT brodova, te je do danas ova tonaža povećana za oko šest puta. Međutim, želim u isto vrijeme istaći da je u odnosu na predratno stanje brodske tonaže veća za oko dva puta, dok je robna razmjena morskim putem skoro utrostručena.

Obim rada koji ova flota obavlja iznosio je u 1963. godini preko 7 miliona tona prijevoza, pri čemu održavamo redovni linijski saobraćaj sa 45 zemalja, a dio flote djeluje kao samostalni ekonomski faktor, slobodno se iznajmljuje u prijevozu na svjetskom pomorskom tržištu i neposredno ostvaruje značajna devizna sredstva.

Obavljajući djelatnost prijevoza na svjetskom pomorskom tržištu, naša trgovačka mornarica ostvaruje godišnji efekt od oko 85 miliona dolara, odnosno čist devizni priliv u iznosu od oko 43 miliona dolara, iz čega proizlazi da je ona nesumnjivo ozbiljan činilac u deviznom bilansu zemlje. Ovakav pozitivan efekt na devizni priliv postignut je između ostalog i dejstvom novog privrednog sistema u pomorstvu uvedenog početkom 1963. godine. Suština promjena u sistemu privređivanja u pomorskoj plovidbi sastoji se u neposrednom povezivanju ekonomskog interesa preduzeća s interesom društvene zajednice za ostvarenjem što većeg neto deviznog iznosa u zemlji. Naime, preduzeća prekomorske plovidbe formiraju

svoje prihode na bazi realizacije čistog deviznog priliva, iz čega realizuju dinarska sredstva potrebna za poslovanje.

Taj novi ekonomski mehanizam umnogome je podstakao interese radnih organizacija u pomorstvu za racionalnije privređivanje, veću uštedu deviza, za iznalaženje takvih prijevoza robe koji će za njih biti ekonomski najinteresantniji, odnosno koji će davati najveće devizne efekte. Iako je relativno kratak period dejstvovanja novog sistema privređivanja u pomorstvu, njegovi pozitivni rezultati vrlo su izraziti. Oni su se odrazili također i u inicijativi svakog pojedinca u brodskom kolektivu da iznalazi metode za najekonomičnije poslovanje kao, na primjer, da obezbijede bolje korišćenje prostora, da se što manje zadržavaju na iskravanju i ukrcavanju u lukama, da ostvaruju uštede u deviznim izdacima itd. pošto se pozitivni rezultati poslovanja neposredno odražavaju na ukupni ekonomski efekt radnog kolektiva kao i na lične dohotke svakog pojedinog radnika.

Želio bih naročito da istaknem da unos u devizni fond zemlje na bazi poslovanja u 1963. godini od preko 43 miliona dolara, u odnosu na rezultate prethodne godine, predstavlja povećanje od oko 10 miliona dolara, ili oko 25%.

Isto tako značajan rezultat primjene novog privrednog sistema vidimo i u uspješnom razvitku procesa integracije koji se manifestuje ne samo u pogledu ekonomskog povezivanja i grupisanja kapaciteta, kadrova i organizacionih jedinica, već i u pogledu koordiniranog i organizovanijeg nastupa na svjetskom tržištu stvaranjem zajedničkih službi za pridobijanje tereta što se takođe odrazilo u boljim efektima privređivanja trgovačke mornarice u cjelini.

Upravo na temelju značajnog pozitivnog doprinosa trgovačke mornarice deviznom bilansu zemlje i na saznanju da se porast naše spoljnotrgovinske robne razmjene ne može uspješno realizovati bez uporednog razvoja kapaciteta trgovačke mornarice, zasniva se i program djelomične izgradnje koji je pred vama.

Sem ova dva faktora, koji su odlučujući za naše opredjeljenje, na ovakvu orijentaciju u razvoju trgovačke mornarice utiče i činjenica koju moramo naročito podvući, a to je da je velikim dijelom kapacitet naše flote zastario, u eksploataciji neekonomičan i tehnički dotrajavao do tog stepena da se mora kasirati. Naime, od ukupne brodske tonaže moraju se kasirati brodovi stariji od 25 godina, kao i brodovi sa zastarelim i neekonomičnim pogonom. Ovi kapaciteti, na osnovu temeljne stručne analize, iznosiće do 1968. godine 62 broda sa 340.000 BRT, što čini oko 43% ukupnih kapaciteta za prekomorski prijevoz.

Očigledno je ako ne bismo pristupili intenzivnoj zamjeni dotrajalih brodova odgovaraju-

ćom savremenom tonažom da bi se to krajnje negativno odrazilo na našu spoljnu trgovinu i devizni bilans zemlje, kao i privredu u cjelini, ne uzimajući u obzir i druge teškoće koje bi ovako drastično smanjenje flote izazvalo. Naime, pošto se predviđa u 1968. godini da će potrebe spoljnotrgovinske robne razmjene zahtevati prijevoz morskim putem od oko 9 miliona tona robe, nedostajao bi kapacitet za prijevoz oko tri miliona tona robe, a iznajmljivanjem stranog broorskog prostora devizni izdaci zemlje porasli bi za preko 20 miliona dolara godišnje.

Istovremeno moramo naglasiti da su na svjetskom pomorskom tržištu nastale nove značajne pojave, a, prije svega, orijentacija većine zemalja, koje raspolažu trgovačkom mornaricom, na modernizaciju kapaciteta i izgradnju krupnih jedinica sa većim brzinama i uređajima prilagođenim vrsti i karakteru tereta koji se transportuje. U takvim uslovima zastarjela i zaostala trgovačka mornarica postaje nekonkurentna, nesposobna da izdrži oštru utakmicu i sve teže nalazi zapošljenje.

Polazeći od ovako sagledanog kompleksa problema koji karakterišu ovu oblast, stalo se na stanovište da je neophodno hitno pristupiti modernizaciji kapaciteta naše trgovačke mornarice prema programu o kome danas raspravlja Savezna skupština.

Želio bih ovom prilikom posebno da istaknem da su same radne organizacije u pomorstvu pokrenule inicijativu za iznalaženje najadekvatnijih rješenja za realizaciju ovoga programa. Ta inicijativa ispoljila se u prvom redu u maksimalnom naprezanju sopstvenih fondova i sredstava, u podsticanju zainteresovanosti društveno-političkih zajednica za njihovo učešće u finansiranju, u povezivanju sa poslovnim bankama radi angažovanja bankarskih sredstava i drugih komercijalnih kredita za realizaciju ovog programa.

Pošto su sagledane mogućnosti ovako širokog angažovanja sredstava raznih interesenata za realizaciju modernizacije trgovačke flote koja zahtijeva oko 125 milijardi dinara, pokazalo se potrebnim da i federacija učestvuje svojim sredstvima u visini od 12 milijardi, ili, samo s oko 10%.

Upravo u ovako širokom pristupu iznalaženja izvora kreditiranja i stvaranja uslova za realizaciju jednog velikog programa vidimo primjer uspješne mobilizacije raznih kreditnih mogućnosti koje naša privreda ima, a istovremeno i dokaz efikasnosti i elastičnosti našeg privrednog sistema i njegove vrednosti, što zaslužuje da se posebno istakne.

Ne ulazeći u detaljnije objašnjavanje ovog mehanizma kreditiranja i njegovih elemenata, naglasio bih da je Jugoslovenska investiciona banka, u saradnji s drugim poslovnim banka-

ma, zainteresovanim društveno-političkim zajednicama i radnim organizacijama već prišla konkretnim pripremama za realizaciju ovog programa. Razume se da će nosilac izgradnje brodova biti naša brodogradnja koja će u realizaciji ovog posla maksimalno uključiti i ostalu domaću industriju, što će uticati na dalje aktiviranje našeg industrijskog potencijala, a posebno mašingradnje.

S druge strane, ovako veliki zadatak izazvaće niz pozitivnih efekata u samoj brodogradnji i drugoj industriji, a prije svega u pogledu daljeg osvajanja elemenata, koji se za sada uvoze, i jačanja sposobnosti za plasman brodova na svjetskom tržištu.

Nove plovne jedinice kapaciteta od 218.000 BRT, kojima se zamjenjuje tonaža od 340.000 BRT zastarjelih, biće savremeni brodovi zasnovani na modernoj tehnici i visoke produktivne sposobnosti, što je od naročitog značaja za ekonomiju rada naše trgovačke mornarice i konkurentsku sposobnost na svjetskom pomorskom tržištu. Kad nova brodska tonaža uđe u sastav flote, iako ćemo po broju brodova i tonaži imati nešto manju prekomorsku trgovačku mornaricu od sadašnje, njen efekt u prijevozu biće za oko 15% veći, a ekonomski efekt izražen u neto deviznom prilivu biće za oko 30% veći od onog koji se danas realizuje. Razumije se da ovaj program ne sprečava inicijativu brodova i drugih interesenata da na osnovu daljeg korišćenja sopstvenih fondova i drugih mogućnosti realizuju i dodatno povećanje svojih kapaciteta.

Očigledno je, na osnovu izloženog, da ovaj poduhvat u modernizaciji naše prekomorske plovidbe znači kvalitativnu promjenu u ovoj oblasti u pogledu uvođenja nove tehnike i mogućnosti za realizaciju veće produktivnosti i pozitivnih ekonomskih rezultata. Nesumnjivo je da će naši pomorci umjeti da u punoj mjeri iskoriste ovaj novi potencijal u interesu naše društvene zajednice, kao i u svom vlastitom.

Na kraju ovoga kratkog osvrtu na uslove i način realizacije djelomičnog programa izgradnje trgovačke mornarice, ekonomsku opravdanost ovog prijedloga i na efekte za našu privredu napomenuo bih još jednom da je ovo samo dio dugoročnijeg programa trgovačke mornarice, te treba očekivati još jedno razmatranje uslova za njenu dalju izgradnju na temelju savremenih dostignuća nauke i tehnike uključujući i razmatranje mogućnosti za primjenu nuklearnog pogona brodova. Ova razmatranja sprovedeće se zajedno s tretiranjem celokupnog privrednog razvoja zemlje u sedmogodišnjem planu.

U ime Saveznog izvršnog vijeća molim vas, drugarice i drugovi poslanici, da ovu odluku prihvatite.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Čuli ste druga Marina Cetinića.

Otvaram opšti pretres po ovom pitanju. Ko želi riječ? Ima riječ poslanik Privrednog vijeća, drug Frane Valentić.

Frane Valentić (Izborna jedinica Rijeka):

Drugarice i drugovi, rekao bih nešto o ulozi flote u vanjskoj trgovini, posebno linijske službe.

Uloga trgovačke mornarice u razvitku nacionalne vanjske trgovine je vrlo važna jer trgovačka mornarica povezuje zemlju s prekomorskim tržištem i time joj ujedno određuje njenu vrlo značajnu ulogu u međunarodnoj raspodjeli rada. Drugim riječima, trgovačka mornarica u stvari predstavlja produžetak proizvodnog procesa jedne privrede.

Ovo sve više dolazi do izražaja u međunarodnoj raspodjeli rada danas kada su suprotnosti prilično velike, jer s jedne strane novooslobođene zemlje u borbi za svoju ekonomsku nezavisnost teže izgradnji vlastite trgovačke mornarice, dok s druge strane tradicionalne pomorske zemlje s razvijenom trgovačkom mornaricom prate ove procese zašto dolazi do oštih konkurencija. Ove konkurencije kulminiraju u tome što se ide ka izgradnji kvalitetnijih brodova koji tu konkurenciju mogu da izdrže.

Naša zemlja svojim geografskim položajem kao izlaz Srednje Evrope prema Srednjem i Dalekom istoku, Africi i južnoj Americi, ima danas najpovoljnije uvjete da svojom kvalitetnom trgovačkom mornaricom postigne u međunarodnoj raspodjeli rada značajno mjesto, jer ne samo što će naša flota prevoziti proizvode naše industrije u te zemlje, već će ta trgovačka mornarica biti značajan faktor i za prijevoze proizvoda zemalja Srednje Evrope, kojima je izlaz na more kroz Jugoslaviju najpovoljniji, jer je najkraći. Naša zemlja prema tome treba da izgradi takvu kvalitetnu trgovačku mornaricu, to jest linijsku, koja će ovim uvjetima odgovarati, jer oštra konkurencija s kvalitetnim brodovima to nam i nameće. Na osnovu ovoga možemo konstatirati, a za ocienу važnosti trgovačke mornarice u spolinoj trgovini, da su najvažniji kriteriji sljedeći:

1. Trgovačka mornarica uopće, a linijska napose, važna su funkcija razvitka nacionalne vanjske trgovine, jer povezuje zemlju s prekomorskim tržištima.

2. Linijski brodovi svojim kvalitetima brzo i elikasno, kao i sigurno, prevoze finalne proizvode naše industrije na prekomorska tržišta, a time su ti brodovi afirmacija našeg industrijskog razvitka, odnosno manifestacija razvitka naše brodogradnje, jer su brodovi građeni u našim brodogradilištima.

3. Naša trgovačka mornarica, a linijska napose, predstavlja znatan devizni priliv za naš

platni bilans, jer, ne samo što kontroliraju vozarine za onaj dio tereta koji se neizbježno prevozi stranim brodovima, već i samo postojanje jugoslovenskog linijskog broдача sprječava inostranu konkurenciju da nameće svoje vlastite vozarine, što bi svakako išlo na štetu našeg platnog bilansa.

Nema sumnje da našoj vanjskotrgovinskoj razmeni morskim putem najbolje odgovara korištenje vlastite trgovačke mornarice, jer vlastita trgovačka mornarica, a pogotovu u našem društveno-ekonomskom sistemu, može pružiti našem uvozu i izvozu najbolje moguće transportne uvjete, kako sa gledišta organizacije transportne službe, tako i u finansijskom pogledu, odnosno s obzirom na pitanje vozarinskih stavova. Svakako da kod ovoga treba podvući da prekomorska linijska plovidba predstavlja najbolji oblik i sredstvo za sistematsko povezivanje naše zemlje s raznim zemljama Azije, Afrike i Amerike, kao područjima za plasman naših izvoznih artikala jer posluje po unapred utvrđenom voznom redu što je garancija da roba stigne na tržište u najkraće mogućem roku.

Da biste vidjeli upravo tu ulogu prekomorske linijske službe poslužit će se s nekoliko konkretnih podataka iz svakidašnje prakse.

Ovo je osobito karakteristično na relaciji Jadran — sjeveroameričke države, gdje je plasman naših proizvoda prilično težak, ali zahvaljujući upravo postojanju naše linijske službe plasman je ipak omogućen, dok s druge strane na ovoj relaciji u obratnom smislu, uvozimo velike količine artikala koji su nam neophodno potrebni u izgradnji naše zemlje, a koji bi nas mnogo koštali da nije postojala naša linijska služba.

U izvozu za sjeveroameričko tržište izvozimo papriku, škrob, konzervirano meso, čavle, bakrene cijevi, šipke, lim, kablove, cement, prozorsko staklo, olovo itd. kada znamo da se za papriku primjenjuje jugoslavenski vozarinski stav od 51 dolar, a da je tržišni stav 71 dolar, odnosno da je za hmelj primjenjen stav od 48 dolara, a da je tržišni stav dolara 68. Dalje, za škrob je jugoslavenski stav 15,5 dolara, a tržišni 35,5 dolara po jednoj toni, ili pak za olovo — da se naplaćuje dolara 14,75 po jednoj toni a da je tržišni stav 22,5 dolara, odnosno da je olovo plaćeno 1948. godine, kada nije postojala linijska jugoslavenska plovidba, 48 dolara po toni, a danas 14,75 dolara, dakle, onda znamo značaj i ulogu linijske flote u spoljnoj trgovini.

S druge strane, pogledajmo uvoz. Iz sjeverne Amerike uglavnom uvažamo jestivo ulje, mast, brašno, mašinerije i velike količine pšenice. Kod masti primjenjuje se jugoslavenski stav od 28 dolara po toni, dok je tržišni stav 40 dolara. Kod ulja jugoslavenski — 26. tržišni —

40, kod brašna — 27,50, tržišni 38,75, kod mašinerija jugoslavenski — 32,95, tržišni — 42,25. Kod prijevoza pšenice razlika je bila još veća, o čemu smo svi dobro upoznati. Da u ovom slučaju nema jugoslavenske linijske plovidbe, sa sigurnošću možemo tvrditi da bi ovi stavovi bili daleko viši od tržišnih, pa i preko tržišnih cijena.

U grubim crtama srednji vozarinski stav za preveženu jugoslavensku robu u izvozu u 1963. godini iznosio je negdje oko 21 dolar po toni uprkos tome što su troškovi u zemlji i u inostranstvu porasli osjetno u zadnjoj godini. Radi ilustracije usporedićemo gore spomenuti stav sa ostvarenim srednjakom vozarine u 1963. godini iz nekih susjednih luka na izlaznim putovanjima. Iz Venecije ostvaren je srednji stav u 1963. godini dolara 37,18, iz Ankone dolara 40,77, iz Mesine 54,76, iz Napulja 30,19, iz Đenove 37,20. Kod ovoga treba napomenuti da se na međunarodnom tržištu Jadran i obje obale Italije smatraju jedinstvenim tržištem, pa se primjenjuju i iste vozarine. Međutim, zbog postojanja jugoslovenskog linijskog brodarstva, jugoslavenske luke tretiraju se zasebno od susjednih, jer strani brodari, hoćemo-nećemo, moraju da se iz jugoslovenskih luka i za jugoslovenske luke pridržavaju uslova pod kojima radi jugoslavenski brod. Kada usporedimo prosjek vozarinskog stava jugoslovenskog broдача u 1963. godini s onim iz susjednih luka, onda nam je još jasnija uloga domaće linijske parobrodarske službe.

Nadalje, radi rasvjetljavanja uloge flote istaknuću element formiranja pomorske vozarine. Najvažniji element pri formiranju vozarine jeste FOB vrijednost robe. U praksi vozarina se računa u rasponu od 10—20% vrijednosti robe plus troškovi nekih drugih elemenata. Radi ilustracije i odgovora na ovo pitanje navesti ću podatke o odnosu FOB vrijednosti nekih roba u izvozu i vozarina koje na tu robu primjenjuje jugoslavenski linijski brod na liniji sa SAD.

Konzervirano meso ima FOB vrijednost 1.173 dolara dok je vozarina 60, ili 5%, bicikli 1.007 dolara dok je vozarina 78.00 ili 7,8%, sanitarne armature vrijednost je 750 dolara, vozarina 34.00 ili 4,5%, bakreni lim i trake 700 dolara, vozarina 23.00, ili 3,3%, bakrene šipke 700 dolara, vozarina 20.00 ili 3%, bakrene cijevi 750 dolara, vozarina 32.40 ili 4,3%, olovo 260 dolara, vozarina 14.75 ili 5,6%.

Ovakvih primjera mogao bih nabrojati niz, ali bi nas to predaleko odvelo. Ovi primjeri su dovoljni da bi se sagledala uloga prekomorske flote u vanjskoj trgovini, a posebno prekomorske linijske flote. Zato nam se imperativno nameće potreba izgradnje modernih, brzih i konkurentno sposobnih linijskih brodova.

No da bi linijska služba mogla odgovoriti ovom svom značajnom zadatku, kao i išla uko-

rak s ostalim svjetskim linijskim brodarima, te kroz to bila sposobna da izdrži konkurenciju, postavlja se pitanje kakvu vrstu brodova treba graditi.

Prema više nego petnaestogodišnjem iskustvu naše linijske prekomorske službe proizlazi, a u sklopu svih gore iznijetih elemenata kao i potrebe davanja brzog i efikasnog servisa tržištima na kojima djeluje naša linijska plovidba, da moramo graditi tipove brodova od 7,5 hiljada do najviše 11 hiljada tona nosivosti. Ovakav tip broda pokazao se podesan za podržavanje linija skoro na svim relacijama, to jest Persijski zaljev, Srednji i Daleki istok, južna i sjeverna Amerika i Afrika. Međutim, ti brodovi ne bi trebalo da budu klasični jer su oni za sadašnji stupanj razvitka tehnike i zahtijeva linijske plovidbe zastarili i neekonomični. Moderni brodovi koje zahtijeva linijska služba treba da su opremljeni pogonima koji omogućavaju velike brzine do maksimuma 20 nautičkih milja na sat, vrlo efikasno sprovođenom električnom ventilacijom, rashladnim prostorima, nekoliko skladišta, velikim brojem dizalica s velikim koeficijentom podizanja i spuštanja tereta i drugim tehničkim elementima koji omogućavaju brzinu i efikasnost.

Ovakve brzine potrebne su radi toga da brod brzo prevaljuje međulučke distance, odnosno da u toku vožnje nadoknađuje eventualne gubitke u lukama. Efikasna ventilacija može podržavati određene temperature u određenim krajevima zemaljske kugle, jer danas imamo niz finalnih proizvoda koji to zahtijevaju, a osim toga, to je jedan od uslova da se dobiju za prijevoz i drugi tereti. Nadalje, rashladni prostor traže skoro već sva područja na kojima se održava linijska služba. To je, na primjer, smrznuto meso i živad, maslac, banane, naranče itd. Nekoliko skladišta unutar broda potrebno je radi pravilne raspodjele i slaganja tereta. Efikasnost dizalica radi omogućavanja brzog iskrcaja—ukrcaja tereta, jer time postizavamo brži obrt brodova, a isto tako ta opremljenost na brodu potrebna je zato što u velikom dijelu svjetskih luka nema lučke mehanizacije kojom se može postići brz ukrcaj i iskrcaj broda, a kada znamo da je brod napravljen za plovidbu a ne za stajanje u lukama, onda je to vrlo važan element.

Svaki drugi tip broda koji ne bi posjedovao ovakve karakteristike slobodno možemo reći da danas ne bi odgovarao službi u linijskoj plovidbi. Dakle, brodovi naše trgovačke mornarice trebalo bi da budu moderni, brzi, opremljeni sredstvima koja omogućavaju brz utovar i istovar.

Na kraju, jedan od elemenata korisnosti linijske službe za vanjskotrgovinsku razmjenu je i taj što se strani linijski brodari orijentiraju skoro isključivo na ticanje bazičnih luka na jednoj relaciji, zapuštajući time manje važne

luke, dok domaća linijska služba, a posebno naša, u interesu naše vanjske trgovine redovno pristaje i u tim malim lukama, samo da omogućiti plasman naših proizvoda.

Sada da sagledamo važnost prekomorske plovidbe, a posebno linijske plovidbe, u našoj privredi s obzirom na njenu ulogu kao značajnog izvora deviza. Mi nemamo toliko razvijenu trgovačku mornaricu da bi ta uloga mogla doći do još većeg izražaja. Međutim, u zemljama s vrlo razvijenom trgovačkom mornaricom, devizni priliv od pomorsko-transportnih usluga često je od presudnog značenja u njihovim platnim bilansima. Usprkos tome i naša nedovoljno razvijena trgovačka mornarica daje zemlji toliko devizni doprinos da se ona u tom pogledu može mjeriti i s nekim našim važnim izvoznim granama. Radi ilustracije navešću nekoliko podataka.

Neto devizni priliv iz poslovanja jugoslavenske trgovačke flote iznosio je u 1962. godini 34 miliona dolara, dok se očekuje da će on u 1963. godini dostići preko 40 miliona dolara. Ovako veliki devizni priliv nam nepobitno ukazuje na činjenicu korisnosti izgradnje naše trgovačke mornarice, tim više što je taj devizni priliv odraz samopostojanja flote a ne posebnih naprezanja koji zahtijevaju izvanredne napore jedne nacionalne privrede u izgradnji industrijskih kapaciteta, proizvodnosti proizvoda, pa nakon toga tražiti njihovo planiranje da bi se tek onda dobio neki devizni priliv. No, međutim, devizni priliv sigurno bi bio mnogo veći kad bi naša mornarica bila modernija i veća od današnje, jer baš zbog toga što nismo imali dovoljne kapacitete u trgovačkoj mornarici u konjunkturalnim periodima poslije rata, kao što je korejski rat, suecka kriza i dr., neto devizni priliv je bio mnogo manji nego što je trebalo da bude. Prema tome, sagledavajući privredni razvoj naše zemlje i stopu porasta spolnotrgovinske razmjene kao i porast prekomorskog lučkog promjeta mislim da ne bi trebalo puno razmišljati o tome da li da prihvatimo ili ne djelomični program izgradnje trgovačke flote. Naprotiv, mislim da bi trebalo podržati stavove o potrebi većeg ulaganja u trgovačku mornaricu i njenu bržu obnovu.

Kada znamo da je početkom 1963. godine naša prekomorska flota raspolagala sa 152 broda s oko 830.000 BRT i 1,200.000 tona nosivosti, od kojih preko 65 brodova starosti iznad 15 godina s ukupno 400.000 BRT, onda vidimo i njenu starost. S druge strane, kada se ima na umu da se u periodu 1964—1967. godine predviđa da se rashoduje 62 broda, odnosno 340.000 BRT, onda djelomični program u visini od 218.000 BRT u predračunskoj vrijednosti od 125 milijardi dinara ne obuhvaća čak ni prostu reprodukciju trgovačke mornarice, te nakon završetka ovog programa naša trgovačka mornarica imat će tek 67% postojećih

kapaciteta. S druge strane, ako imamo u vidu da je naša spoljnotrgovinska razmjena morskim putem porasla od 1961. do 1963. godinu za 20%, a da se ukupna spoljnotrgovinska razmjena predviđa u narednom planskom periodu sa godišnjom stopom porasta od oko 10% i da će kroz period 1964/1970. ukupni promet tereta kroz naše luke porasti od 11 na oko 18 miliona tona pa čak i više, onda nam mora biti jasno da će i nakon realizacije djelomične izgradnje trgovačke mornarice, odnosno današnjeg plana koji je na diskusiji, učešće trgovačke flote biti znatno nepovoljnije od današnjeg.

Kada nam je poznato da se neto devizni priliv u 1963. godini očekuje preko 40 miliona dolara, te uspoređujući to sa smanjenjem kapaciteta trgovačke mornarice, znači da će se devizni priliv također smanjivati, iz čega proizlazi šteta za naš platni bilans.

Prema tome svi elementi, kako povećanje naše spoljnotrgovinske razmjene, tako i povećanje promjeta kroz naše morske luke, ukazuju na činjenicu da se mora pristupiti sagledavanju potrebe dinamičnije izgradnje trgovačke mornarice, posebno linijske u narednom planskom periodu.

Nedovoljni kapaciteti trgovačke mornarice negativno utiču na devizni saldo našeg platnog bilansa sa dva aspekta. Prvo, što će se njen direktni devizni priliv smanjiti i drugo, što će se devizni odliv povećati jer će strano brodarstvo imati veći utjecaj u prevozu naše robe u međunarodnoj razmjeni.

Prema nekim podacima, a suglasno porastu naše spoljnotrgovinske razmjene i prometu robe prekomorskih luka, naša zemlja bi trebalo da ima prekomorsku trgovačku flotu u veličini od milion i pol BRT, što bi značilo godišnju stopu porasta trgovačke mornarice od oko 8,5%. Dakle, još uvijek ispod stope porasta naše vanjske trgovine koja se planira s oko 11% godišnje, a industrijska proizvodnja s oko 10,6% godišnje. S ovakvom stopom porasta trgovačke mornarice još uvijek bi se radilo o floti za nacionalne potrebe, a ne o deviznoj floti.

Postojanjem ovakve flote na kraju sedmogodišnjeg plana, to jest flote za nacionalne potrebe, prema nekim kalkulacijama, ostvario bi se neto devizni priliv od preko 150 miliona dolara. Procentualno veći devizni priliv u posljednjoj godini kod trgovačke mornarice proizlazi iz pronalazanja i utvrđenja novih privrednih mjera u pomorstvom brodarstvu. Zaključno sa 1962. godinom primijenjeni su instrumenti po kojima je trgovačka mornarica dobivala prim na cjelokupnu količinu prevežene robe, ne ulazeći detaljnije u ekonomičnost prevežene robe za dotične brodare, odnosno analizu da li je bilo moguće postignuti nešto bolje vozarine, jednom riječju, nisu išli za posti-

zavanje produktivnosti i stimulacije, za ostvarenje što većeg neto-deviznog priliva. U 1963. godini stupaju na snagu nove privredne mjere u cilju davanja potrebnog stimulansa brodarskim poduzećima za ostvarenje što većeg neto-deviznog priliva. Da o tome ne govorim jer je o tome drug državni sekretar Cetinić govorio, ja bih samo rekao na koji su se način odrazile nove privredne mjere u poslovanju poduzeća prekomorske plovidbe.

Uspoređenjem rezultata poslovanja prvog polugodišta 1962. sa prvim polugodištem 1963. godine dolazimo do slijedećih indeksa ostvarenja:

	Indeks
Ukupan prihod fakturirane realizacije	106
Amortizacija	120
Netto produkt	113
Dohodak po naplaćenju realizaciji	126
Neto dohodak	125
Doprinos iz dohotka	138
Brutto lični dohoci	115
Čisti prihod za fondove	170

kao i povećanje neto deviznog priliva od 47,5% na 48,7% u 1963. godini.

U odnosu na prethodne godine najpozitivnije finansijske rezultate ostvarila je linijska služba, a to zbog toga što je linijskoj službi prethodnih godina bila odobravana najminimalnija poreska olakšica. No, i usprkos ovakvim rezultatima linijska plovidba nije raspolagala odgovarajućim čistim prihodima, a time ni potrebnim fondovima. Međutim, primjenom novih privrednih mjera od 1963. godine to se sasama promijenilo i poboljšalo.

Stečena iskustva iz poslovanja brodarskih poduzeća u 1963. godini suglasno iznetim elementima novog sistema u brodarstvu pokazuju da su nađena rješenja koja najbolje stimuliraju podizanje produktivnosti rada i povećanje neto-deviznog priliva u trgovačkoj mornarici. S druge, pak, strane, karakteristično je da je premija ne na izvoz, već na devizni priliv.

Moglo bi se još mnogo govoriti o značenju linijske službe, odnosno flote u našoj vanjsko-trgovinskoj razmjeni, ali to bi bilo dugo, a i samo gore iznijeti podaci već dovoljno jasno o tome govore.

Prema tome, svako odlaganje, pa i djelomičnog programa izgradnje trgovačke flote, koji danas imamo pred nama, štetno bi se odrazilo na našu privredu. Zato glasam i podržavam prijedlog u cjelini.

Predsjedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Saveznog vijeća drug Antun Pavlinić.

Antun Pavlinić (Izborna jedinica Pula):

Drugarice i drugovi, odluka o finansiranju djelomične izgradnje naše trgovačke mornarice

do 1967. godine koja je danas na pretresu Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, a koja je prihvaćena na zajedničkoj sjednici Odbora za plan i finansije i Odbora za saobraćaj Privrednog vijeća od velikog je značaja za našu privredu u cjelini.

Naime njen značaj nije toliko u veličini finansijskih sredstava koja će izglasavanjem odluke dobiti broderska poduzeća, već u tome što se tom odlukom pokreće s mrtve tačke izgradnja i modernizacija naše trgovačke mornarice, nakon prekida od skoro dvije godine, kada se odustalo od finansiranja flotnog programa za period 1961 — 1965. godine. Uvažavajući razlog i objektivne momente koji su doveli do tog prekida smatram da je krajnje vrijeme da se to pitanje riješi, jer svako odlaganje izgradnje i modernizacije trgovačke flote imalo bi za posljedicu zaostajanje kapaciteta prekomorskog transporta iza porasta naše prekomorske vanjskotrgovinske razmjene, koja je u stalnom usponu.

Ima li se u vidu da je naša flota u 1963. godini prevezla 6,5 miliona tona robe i da se ocjenjuje da će u 1967. godini naš promet robe prekomorskim putem dostići 9,3 miliona tona, onda se jasno nameće potreba povećanja kapaciteta flote kako ona ne bi postala kočnicom daljnjoj ekspanziji naše vanjskotrgovinske razmjene. Treba, međutim, napomenuti da se i realizacijom ovog programa problem kapaciteta flote tek djelomično rješava, jer će se u istom periodu morati izbaciti iz upotrebe jedan dio postojećih brodova s obzirom na njihovu tehničku, ekonomsku, a osobito klasifikacionu zastarjelost, jer dio tih brodova za dvije do tri godine ne može više dobiti klasu. Usvajanjem ove odluke i realizacijom djelomičnog programa ukupni prevozni kapaciteti ipak će nešto porasti, iako se za kasiranje predviđa 340.000 BRT, a gradi se 220.000 BRT, jer će novi brodovi biti brži, veći, moderniji i bolje opremljeni. Samim tim još više će se popraviti struktura naše flote, pa će se kao rezultat toga povećati produktivnost rada, ekonomičnost i konkurentna sposobnost naše trgovačke mornarice na međunarodnom pomorskom tržištu.

Da biste sagledali nužnost prihvatanja ove odluke, dozvolite mi da podsjetim, a drugovi su isto to činili, na neke posljedice koje bi nastale ako se realizacija ovog programa ne bi hitno izvršila.

U prvom redu, naša vanjska trgovina bila bi u velikoj mjeri oštećena, jer bi bila lišena adekvatne pomoći koju joj pruža trgovačka flota održavanjem stalnih i redovnih linija i držanjem cijena stranih prevoznika na jednom odgovarajućem nivou.

Pored toga, naša zemlja u prekomorskom prevozu umjesto suficita, kojega sada ostvaruje, imala bi u 1967. godini deficit od oko 20

miliona dolara na bazi vozarine iz 1962. godine.

Iz ovoga se jasno vidi da bi svako zakašnjavaње izgradnje i modernizacije prekomorske flote imalo teških posljedica za našu međunarodnu robnu razmjenu i ekonomiku zemlje u cjelini.

Što se tiče konstrukcije finansiranja izgradnje djelomičnog programa za period od 1964. do 1967. godine, treba istaći da ona predstavlja lijep primjer kako se i krupniji zahvati, odnosno strukturalni problemi u privredi mogu rješavati na sasvim drugi način, nego što se to rješavalo u uslovima OIF-a. Konstrukcija finansiranja polazi od zainteresiranosti svih faktora, počevši od radnih organizacija, pa preko poslovnih banaka, do političko-teritorijalnih zajednica, federacije, na jednom programu koji prelazi okvire jedne radne organizacije, jedne komune, pa i jedne republike. Upravo ta činjenica da svi ti faktori nalaze potrebu da ulažu u takav jedan program govori o njegovoj ekonomskoj opravdanosti, o tome da će investiciona sredstva biti racionalno trošena, njihova efikasnost optimalna.

U pogledu uslova kredita, kako proizlazi iz same konstrukcije, oni su oštiri nego što je to bio slučaj s ranijim zajmovima koje su dobivala broderska preduzeća. To će sa svoje strane zahtijevati od nosioca kredita da grade samo ekonomične jedinice kako bi mogli rentabilno poslovati i odgovarati svim svojim obavezama. Međutim, kod definitivnog određivanja tih uslova ne bi se ipak smjelo ići u drugu krajnost, pa da se, na primjer, određuju nerealni rokovi vraćanja kredita, visoke kamate i drugo. Ali u to pitanje ne bismo ulazili, to treba prepustiti poslovnim partnerima da se o tome sami dogovore prilikom sklapanja ugovora. Sigurno da će oni naći najbolja rješenja, a njihova poslovnost, između ostalog, treba da se ispolji u brznoj realizaciji ovog djelomičnog programa i radi povoljne situacije koja danas vlada na svjetskom pomorskom tržištu i perspektive razvoja naše i svjetske prekomorske trgovinske razmjene.

Osim realizacije ovog djelomičnog programa izgradnje flote osjeća se potreba da se čim prije zauzme definitivni stav o veličini flote, odnosno o njenom kapacitetu do 1970. godine. Računa se da će promet robe prekomorskim putem u toj godini dostići 14 miliona tona, pa se prema tome kroz kratko vrijeme treba odlučiti kakav da bude udio naše flote u prevozu te robe. U jednoj studiji Ekonomskog instituta u Zagrebu dat je niz varijanti u pogledu veličine naših prekomorskih transportnih kapaciteta. Jedna od tih varijanti računa da granične nacionalne potrebe prekomorskih flotnih kapaciteta u 1970. godini iznose 1.570.000 BRT. U tom slučaju bi se mogle podmiriti potrebe u prevozu naše robe prekomorskim putem.

Nadalje, takva flota omogućila bi da se pored pokrića deviznog odliva potrebnog za plaćanje stranim brodovima u iznosu od 52 miliona do 91 milion dolara, zavisno od konjunktura, ostvari i jedan pozitivan saldo prekomorskog prevoza od 50, odnosno u doba konjunktura od 81 milion dolara. Ostale varijante koje idu ispod te tonaže predviđaju veći odliv deviza stranoj zastavi i jedan znatan devizni debalans u našem prekomorskom prijevozu.

Ako to imamo u vidu, nužno je da se čim prije razmotre ti problemi radi poduzimanja odgovarajućih mjera, iznalaženja takvih rješenja koja bi stvorila realne mogućnosti za realizaciju jednog programa izgradnje prekomorske flote koji bi odgovarao porastu naših potreba, kao i porastu potreba tranzitnog prometa, a također i stvaranju povoljnijeg platnog bilansa.

Osim ovoga postoje i drugi razlozi koji govore u prilog daljoj izgradnji jedne moderne trgovačke mornarice koja će po svojoj strukturi, savremenosti i tonaži odgovarati našim potrebama i našim mogućnostima. Jedan od tih je političko-ekonomski. Naime, u međunarodnom transportu dolazi češće do iznenađenja u pogledu naglog porasta vozarina kao posljedice određenih međunarodnih situacija. Skok vozarina poznat je, na primjer, za vrijeme korejskog rata, suecke krize, itd. Međutim, iskustva iz 1963. godine govore da i u periodu popuštanja zategnutosti dolazi do veće međunarodne razmjene, pa samim tim i do veće konjunktura za pomorsku privredu. Tako, na primjer, vozarina za prijevoz žita od Meksičkog zaljeva do Roterdama u junu mjesecu 1963. godine porasla je od 3,6 dolara na 4,5 da bi dalje rasla na 5,5 na 6,5 i na 7 dolara. Na relaciji Kanada — Crno more, u jednom tjednu vozarine su porasle od 7,5 na 10 dolara. Na relaciji Meksički zaljev — Japan od 8,5 na 12,5 dolara. Iz ovoga nije teško doći do zaključka da uvijek postoji opasnost da se naša prekomorska trgovina izloži pretjeranim zahtjevima stranih brodarskih kompanija, osobito kad se ne raspolaze dovoljnom domaćom flotom koja može podmiriti veći dio pomorskog prijevoza.

Ističući ove probleme, želim da podržim odluku o djelomičnom finansiranju izgradnje naše flote od 1964. do 1967. godine, a istovremeno samo da ukážem na neka pitanja koja su otvorena i za koja treba da se ubuduće nađu adekvatna rješenja.

I na kraju, želim da kažem da je naša flota, zahvaljujući podršci čitave naše zajednice, uspješno rješavala zadatke na polju robne razmjene, tako da ona danas učestvuje sa 54% u ukupnom uvozu i izvozu naše robe prekomorskim putem, što se smatra povoljnim. Osim toga, naša flota u posljednjih nekoliko godina

stalno povećava devizne efekte koji su od velikog značaja za naš platni bilans, tako da će prema predviđanju čisti neto devizni priliv u 1963. godini dostići 40 miliona dolara. Ali, s druge strane, također je jasno da u koliko želimo da zadržimo i ubuduće tako povoljan odnos učešća naše flote u prekomorskoj razmjeni, te da bi postigli sve veći devizni priliv i smanjili devizni odliv stranim zastavama, treba sinhronizirati porast flota s porastom vanjske trgovinske razmjene, uključivši i porast tranzita preko naših luka.

Uviđajući sav značaj i korisnost prekomorske flote za privredu u cjelini, uvjeren sam da će se problem njenog daljeg razvoja realno i na vrijeme sagledati i da će se u tome pogledu naći najbolja rješenja koja će odgovarati našim realnim potrebama i mogućnostima.

Predsjedavajući Osman Karabegović:

Da li još neko želi riječ u opštem pretresu o ovoj tački dnevnog reda? (Niko se nije javio).

Prelazimo na pretres teksta predložene odluke zajedno s izvještajem Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine. Da li se ko javlja za riječ? (Niko).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog odluke na glasanje.

Pitam članove Saveznog vijeća: Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Pitam članove Privrednog vijeća: Ko je za Prijedlog ove odluke, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice.

Pošto su vijeća usvojila predloženu odluku, potrebno je da se članovi vijeća izjasne o predloženim zaključcima Odbora Saveznog vijeća i grupe poslanika Privrednog vijeća.

Pitam članove Saveznog vijeća: Ko je za predložene zaključke, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam članove Privrednog vijeća: Ko je za predložene zaključke, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Da li ima neko protiv? (Nema). Da li se neko uzdržao? (Niko).

Objavljujem da su vijeća jednoglasno usvojila predložene zaključke Odbora Saveznog vijeća i grupe poslanika Privrednog vijeća.

Dajem odmor od 20 minuta.

(Posle odmora)

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Da nastavimo, drugovi. Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu. Obaveštavam poslanike da je Predlog ove odluke pretresala Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i o tome podnela izveštaj većima, koji je podeljen poslanicima. Predstavnik Saveznog izvršnog veća za ovaj predlog u Saveznom veću je Kiro Gligorov, savezni sekretar za finansije, a u Privrednom veću Vladimir Cerić, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije.

Otvaram opšti pretres ove odluke. Da li se neko javlja za reč? (Niko se nije javio).

Da li se neko javlja za reč u pretresu teksta, pojedinačne primedbe? (Niko).

Pošto se niko nije javio za reč, da predemo na glasanje. Molim članove Saveznog veća: Ko je za neka digne ruku. (Svi poslanici dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Molim članove Privrednog veća: Ko je za, molim neka digne ruku. (Poslanici dižu ruku). Ima li neko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Prema tome, objavljujem da su oba veća usvojila odluku koja je bila na dnevnom redu.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija. I ovaj zakonski predlog pretresala je Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i o tome podnela izveštaj koji je podeljen poslanicima. Predstavnik Saveznog izvršnog veća u Saveznom veću je Janez Vipotnik, a u Privrednom veću Mirjana Krstinić.

Otvaram opšti pretres. Da li se neko javlja za reč? (Niko se nije javio).

Javlja li se neko za reč u pretresu teksta? (Niko se nije javio).

Stavljam Predlog na glasanje. Molim članove Saveznog veća: Ko je za, neka digne ruku. (Poslanici Saveznog veća dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije niko).

Molim članove Privrednog veća: Ko je za, neka digne ruku. (Poslanici Privrednog veća dižu ruku). Ima li neko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno veće i Privredno veće usvojili ovaj Predlog dopune Zakona.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama. Pre prelaska na ovu i narednu tačku dnevnog reda, koje se odnose na kamatnu stopu na fondove u privredi za delatnost gaz-

dovanja šumama i na oslobođenje od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta, želim da obavestim veća da će savezni sekretar za poljoprivredu i šumarstvo Jože Ingolič podneti ekspozice u vezi s predloženim zakonima.

Takođe obaveštavam da su povodom predloženih propisa Odbor Saveznog veća za industriju, Odbor Saveznog veća za poljoprivredu i šumarstvo i Odbor Privrednog veća za tekuće privredna pitanja pretresati stanje i probleme šumarstva i drvne industrije i o tome podneli svoj zajednički izveštaj i predloge zaključaka koji su jutros podeljeni poslanicima.

Predlažem da se sprovede opšti pretres o stanju i problemima šumarstva i drvne industrije, o odlukama i predlozima zaključaka navedenih odbora Saveznog veća i Privrednog veća.

Da li se slažete s ovim predlogom? (Svi se slažu).

Dajem reč drugu Ingoliču.

Jože Ingolič, savezni sekretar za poljoprivredu i šumarstvo:

Drugarice i drugovi, u vezi s materijalom o položaju šumarstva i drvne industrije, kao i s Predlogom odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama i Odlukom o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za hemijsku preradu drveta, koje je predložilo Savezno izvršno veće, dozvolite mi da u najkraćem ukažem na neke osnovne probleme iz oblasti šumarstva i industrije drveta.

Za šumarstvo i industriju drveta može se, pre svega, konstatovati da su u posleratnom periodu imali znatno slabiji tempo razvoja u odnosu na industriju i privredu kao celinu. Posledica ovog zaostajanja bilo je relativno sužavanje akumulacione sposobnosti šumske drvno-industrijske proizvodnje, što je u znatnoj meri uslovljavalo zaostajanje razvoja tehničke baze i nisku produktivnost, a time i znatno umanjilo unutrašnje razvojne snage šumsko-privrednih i drvno-industrijskih organizacija. Zbog toga se veliko šumsko bogatstvo naše zemlje ne koristi adekvatno realnim mogućnostima. Na ovo je naročito važno ukazati zbog toga što industrija drveta i šumarstvo po vrednosti proizvodnje i zapošljenosti učestvuju visoko u ukupnoj industrijskoj proizvodnji i što izvoz proizvoda drvne industrije i šumarstva učestvuje sa 13% do 15% u ukupnom izvozu industrije uz veoma visok aktivni devizni saldo.

Zaostalost industrije drveta i šumarstva i nepovoljni uslovi privređivanja ovog sektora privrede izražavaju se, pre svega, u relativno niskom stepenu njihove tehničke opremljenosti, odnosno u velikom angažovanju živog ni-
sko produktivnog rada. Zatim u neusklađeno-

sti kapaciteta i strukture industrije sa njenom šumskom sirovinom bazom, odnosno u nepotpunom korišćenju industrijskih kapaciteta i u stalnim, manjim ili većim, debalansima u nekim šumskim proizvodima. Dalje, u niskom intenzitetu korišćenja drveta, kako u industrijskoj preradi, tako i u eksploataciji šuma, odnosno u velikoj masi otpadnog šumskog industrijskog drveta i otuda niskoj prosečnoj vrednosti drveta kao industrijske sirovine.

Zaostalost tehničke opremljenosti industrije drveta i šumarstva vidi se najbolje po tome što aktivna osnovna sredstva po jednom zaposlenom i u šumskoj i u drvnoj industrijskoj proizvodnji dostižu oko jednu trećinu sredstava u industriji, a samo sredstva rada, na primer, u šumarstvu iznose oko 230.000 dinara, što predstavlja svega oko jedne trećine opremljenosti neophodne za dostizanje produktivnosti koja je potrebna za rentabilan izvoz i uspešno uključivanje u svetsko tržište. Situacija je utoliko nepovoljnija što je niska opremljenost praćena i velikom zastarelošću opreme drvne industrije koja je otpisana sa preko 51%.

Kapacitetna i strukturna neusklađenost industrije drveta i šumske sirovinske baze i slaba tehnička opremljenost izražavaju se:

Prvo, u nedovoljnom iskorišćavanju eksploatacionog potencijala šuma i pojedinih kapaciteta drvne industrije. Drugo, u neujednačenom prostornom pritisku seča i treće, u neracionalnom iskorišćavanju posečenog drveta kao industrijske sirovine.

Nedovoljno iskorišćavanje šuma odnosi se, pre svega, na rezerve bukovog drveta, za čiju industrijsku preradu ne postoje ni približno dovoljni kapaciteti, osobito u industriji celuloze i papira, veštačkih vlakana i proizvoda hidrolize drveta. Nejednak raspored seča posledica je viškova industrijskih kapaciteta u jednim i nedovoljnih kapaciteta u drugim područjima. Tako, na primer, višak pilanskih kapaciteta za četinare vrši pritisak na četinarski deo šumskog fonda skoro u čitavoj zemlji, dok nedovoljni kapaciteti za preradu lišćara konzerviraju njihovo iskorišćavanje u čitavim šumsko-privrednim područjima i krupnim gravitacionim bazenima. Najzad neracionalno korišćenje drveta u industrijskoj preradi, koje je posledica primitivnih i neracionalnih kapaciteta, a osobito odsustva kapaciteta kombinatskog tipa za kompleksno korišćenje drvne sirovine, izražava se u velikim masama otpadnog drveta koje je realno potencijalna industrijska sirovina velike vrednosti. Tako se u iskorišćavanju četinarske oblovinne za rezanje postiže randman za svega 64%, kod lišćarske oblovinne 50%, kod šper-ploča 40% i kod furnirske oblovinne svega 29%.

Kapacitetna i strukturna neusklađenost industrije drveta i šumske sirovinske baze reperkutuje se u industriji u nedovoljnoj

snabdevenosti osobito kvalitetnim sirovinama i nepotpunom korišćenju kapaciteta i neekonomičnoj i nerentabilnoj proizvodnji. U šumarstvu se ova neusklađenost izražava u pojavama mestimičnog raubovanja šuma i, osobito, u niskim cenama šumskih proizvoda i maloj vrednosti šumske proizvodnje, pošto zaostala i organski neusklađena, neintegrisana industrija ne može da nudi šumarstvu rentabilnije cene za šumske proizvode.

U vezi sa izloženom neusklađenošću šumarstva i industrije drveta, treba, pre svega, upozoriti da se viškovi pilanskih četinarskih kapaciteta javljaju u pogonima preduzeća čija osnovna delatnost nije prerada drveta, i, u malim, primitivnim pilanama. Ovo ugrožava snabdevanje sirovinom bolje opremljenih, racionalnijih pilana i povećava masu otpadnog drveta.

Poslednjih godina dolazi do teškoća i u snabdevanju oblovinom fabrika šper-ploča. Ovo je posledica, pre svega, visokih zahteva u pogledu kvaliteta oblovinne zbog zastarele tehnologije, i, najzad, nepotpunog korišćenja šumskih rezervi u područjima koja su ili neotvorena ili nedovoljno korišćena, zbog nedovoljne otvorenosti šuma, odnosno nerentabilne šumske proizvodnje.

U fabrikama veštačkih ploča česta je pojava dislokacije u odnosu na sirovinu. Zbog toga su one orijentisane dobrim delom na preradu prostornog drveta, iako bi, po pravilu, trebalo da koriste otpadak iz primarne i finalne prerade. Ovo zajedno s malim, neracionalnim kapacitetima utiče da ove fabrike rade uz visoke proizvodne troškove i proizvode robu prosečnog kvaliteta i siromašnog asortimana.

Zbog neusklađenosti šumske i drvno-industrijske proizvodnje i zbog njihove slabe tehničke opremljenosti, naše šume, i pored toga što idu u red najočuvanijih šuma Evrope, seku se s oko 70% intenziteta iskorišćavanja šuma u evropskim zemljama naprednog šumarstva i razvijene industrije drveta. S druge strane, od ukupno posečenog drveta, kod nas ide u industrijsku potrošnju tek 48% prema 80—85% u zemljama s razvijenim industrijskim korišćenjem drvne sirovine. Najzad, u razvijenim zemljama, zahvaljujući kompleksnom korišćenju drveta i visoko razvijenoj finalizaciji proizvodnje, reprodukuje se na 1 m³ posečenog drveta preko dva puta veća vrednost nego u našoj zemlji.

Teškoće u snabdevanju industrije celuloze na bazi četinara nisu rezultat disproporcije industrijskih kapaciteta i mogućnosti šumskog fonda, nego naglog povećanja potreba usled otvaranja novih kapaciteta i, osobito, visokih troškova proizvodnje, odnosno nerentabilnih cena celuloznog drveta.

Sa puštanjem u rad novih pogona, tokom 1964. godine, koji će zahtevati daljih jedan

milijon kubnih metara celuloznog drveta, problem disproporcije drvnih sirovina i celuloznih kapaciteta može i dalje da se zaoštava ukoliko se ne priđe bržoj izgradnji šumskih komunikacija u šumama sa rezervama ovog drveta i bržih i većih ulaganja u plantažnu proizvodnju topolovog i četinarskog drveta.

Slaba tehnička opremljenost šumarstva i industrije za mehaničku preradu drveta uslovljava nisku produktivnost i neracionalno korišćenje drveta u šumskoj i drvno-industrijskoj proizvodnji zajedno sa sadašnjim nivoom propisanih cena šumskih i kontrolisanih cena drvno-industrijskih proizvoda, utiče na nisku akumulativnost i šumske i drvno-industrijske privrede. Praktički, u datoj situaciji, ni u oblasti šumarstva, ni u grani drvne industrije se ne formiraju ni približno dovoljna sredstva za savremeni razvoj i unapređenje proizvodnje, iako su i lični dohoci u šumarstvu i industriji za mehaničku preradu drveta već nekoliko godina na donjoj granici ličnih dohodaka u privredi.

Pomenuti i drugi problemi u šumarstvu svima nama su dobro poznati. Međutim, ovi problemi s obzirom na teškoće našeg razvitka, rešavani su u skladu s našim materijalnim mogućnostima. Tako su u 1961. godini izvršene bitne promene i u uslovima privređivanja ove oblasti. U skladu s novim sistemom raspodele dohotka osnovana su šumska gazdinstva kao privredne organizacije, koje objedinjuju uzgoj i iskorišćavanje šuma, uvedeno je radničko upravljanje i formirana šumsko-privredna područja kao teritorijalne celine za šumsko gazdovanje.

Izvršena reorganizacija šumarstva stvorila je vrlo pozitivne procese u pogledu boljeg ekonomisanja sredstvima, većih ulaganja u tehničku bazu a time i dalji napredak u tehnologiji. Na taj način prevođenje šumske privrede iz budžetskog sistema na režim privređivanja sa radničkim upravljanjem dalo je očekivane rezultate, koji bi nesumnjivo bili još znatno veći da šumsko gazdovanje nije bilo pod uticajem mnogih elemenata iz starog administrativnog perioda upravljanja šumama. Dakle, i posle donošenja Osnovnog zakona o šumama, šume su i dalje ostale van režima sredstava. One su radnim kolektivima stvarno bile date na korišćenje, a ne na upravljanje. Zbog ovog su se zadržale u šumarstvu mnoge administrativne mere u vezi s gazdovanjem, obezbeđenjem proizvodnje, kao i uvođenjem i propisivanjem amortizacije za regeneraciju šuma. Pored ovoga, na usporavanje bržeg razvoja pozitivnih tendencija uticale su ozbiljno i nisko regulisane cene šumskih proizvoda kao i doprinos na vanredni prihod. Ovaj doprinos, po pravilu, nije zahvatao rentu koja se i u šumarstvu javlja zbog povoljnijih prirodnih uslova,

već je zahvatao veliki deo rezultata boljeg privređivanja i veće produktivnosti rada.

Posledica pomenutog načina i metoda u gazdovanju šumama i u određivanju materijalne osnove radničkog samoupravljanja u šumarstvu bila je, pored ostalog, i kočenje razvoja poslovnosti šumarstva, nekih pojava administrativnog uplitanja u formiranju šumsko-privrednih područja i organizacija, zatvaranja tržišta drvetom, konzerviranja seča za industriju određenog područja, pa čak i povlašćenim cenama.

U cilju poboljšanja ekonomskog položaja oblasti i postizanja proizvodnje u 1962. i 1963. godini preduzet je niz mera. Glavne od ovih bile su: oslobođenje organizacija šumarstva od plaćanja doprinosa iz dohotka i uvođenje i daljnje povećanje amortizacije za regeneraciju šuma i davanje povoljnijih investicionih zajmova za izgradnju šumskih komunikacija i podizanje plantaža topola i četinara. Dalje, uvođenje posebne stimulacije za proizvodnju četinarske oblovene za rezanje, podizanje cena četinarskom celuloznom drvetu. Međutim, i pored toga proizvodnja oblovene u 1963. godini je ozbiljno podbacila, a i proizvodnja četinarskog celuloznog drveta ni približno ne zadovoljava normalne potrebe fabrika celuloze i papira.

Vodeći računa o nužnom proširivanju proizvodnih zadataka i potrebi ubrzanog i usklađenijeg razvoja industrije drveta i šumarstva u 1964. godini i narednim godinama, a polazeći od teškoća i problema koji su se ispoljili u proteklom periodu, Savezno izvršno veće je preduzelo mere iznete u materijalu koji je na današnjem razmatranju i o kojem je bila veoma živa diskusija u odborima.

Sredstva koja će se na bazi ovih mera formirati bitno će poboljšati položaj šumarstva i industrije drveta, pojačati njihovu akumulaciju i investicionu sposobnost i omogućiti povećanje produktivnosti rada i skladan porast ličnih dohodaka. A u vezi s tim, potrebno je ukazati da se sa ovim merama uglavnom iscrpljuju mogućnosti jačanja ekonomskog položaja šumskih i drvnih industrijskih organizacija putem povećanja cena, povlasticama u raspodeli i dalje stimulacije izvoznim instrumentima.

Sa pretpostavkom izvršenja planirane šumske i drvno-industrijske proizvodnje u 1964. godini raspoloživa sredstva šumsko-privrednih organizacija treba da se povećaju za oko 10 milijardi dinara, a preduzeća drvne industrije za oko 11 milijardi dinara. Pored proširenih mogućnosti direktnih ulaganja, ova sredstva će omogućiti i šire korišćenje zajmova kod poslovnih banaka. Smatra se da će preduzete i predložene mere uz veće zalaganje radnih kolektiva, otklanjanjem mnogih subjektivnih

slabosti, a i većim ulaganjem sredstava od strane društveno-političkih zajednica biti obezbeđeno rešavanje većine problema daljeg usklađenijeg razvoja delatnosti šumarstva i industrije drveta. Pri tome ostaju neki problemi čije će rešavanje zahtevati duže vremena, a o kojima će biti govora u toku rada na planu za 1964—1970. godinu.

Da bi se preduzete mere razvoja šumske i drvne industrijske proizvodnje efektivirale kako se predviđa, neophodno je, pre svega, ići na stalno proširivanje iskorišćavanja šuma, s tim da se jednovremeno, putem savremenih šumsko-kulturnih zahvata, naročito podizanjem plantaža šumskog drveta, obezbedi jačanje šumskog fonda i povećanje i poboljšanje kvaliteta prirasta šuma. S druge strane raspoloživa sredstva treba upotrebljavati, pre svega i naročito, za ulaganja u izgradnju šumskih komunikacija i nabavku mehanizacije i tako rešavati ključna mesta za povećanje produktivnosti kao osnove stalne proširene reprodukcije i većih ličnih dohodaka.

Nova, povećana raspoloživa sredstva organizacija industrije drveta treba ulagati, pre svega, u savremene rekonstrukcije kapaciteta u pravcu njihovog osposobljavanja za kompleksnu preradu drveta i korišćenje otpadaka, za poboljšavanje proizvoda i za finalizaciju proizvodnje, kao i za podizanje novih kapaciteta radi bolje usklađenosti industrije sa šumskom sirovinom bazom, osobito radi intenzivnijeg korišćenja rezervi bukovog drveta.

Od posebnog značaja za puno efektuiranje preduzetih mera je podsticanje i proširivanje integracionih procesa između šumske i drvno-industrijske proizvodnje kao i razvijanje ovih procesa u okviru svake od ovih delatnosti, sa razvijanjem unutarne organizacije proizvodnje u pravcu podele rada i specijalizacije, a radi bolje efikasnosti proizvodnje i što potpunije primene načela dohotka i nagrađivanja prema radu.

Najzad, za uspeh preduzetih mera i ostvarivanje što povoljnijih rezultata u razvoju šumske i drvno-industrijske proizvodnje na povoljnijim materijalnim osnovama, od posebnog značaja je ići na šire i intenzivnije angažovanje naučno-istraživačkih institucija i korišćenje njihovih snaga za rešavanje ključnih bioloških, tehničkih i ekonomskih problema ovih privrednih delatnosti, kao i što brži i širi rad na stručnom školovanju kadrova, osobito na osposobljavanju i usavršavanju radnika na radnom mestu.

Drugarice i drugovi, sprovođenje predloženih mera stimuliraće radne organizacije da razvijaju inicijativu i preduzimanje mera za savremenije privređivanje u industriji i gazdovanju šumama. Samo tako biće stvoreni uslovi za bolju snabdevenost tržišta proizvodima drvne industrije i šumarstva, što će omogućiti da

se i kod proizvoda šumske privrede pređe sa plafoniranih na sistem kontrolisanih cena.

U ime Saveznog izvršnog veća, molim Savezno veće i Privredno veće da donesu predložene zakone.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ima reč poslanik Mile Perković, član Privrednog veća.

Mile Perković (Izborna jedinica Livno):

Drugovi i drugarice poslanici, dozvolite da se u vezi s predloženim olakšicama osvrnem na neke probleme šumarstva i drvne industrije. U prošloj godini niz privrednih organizacija iz ovih grana poslovao je s gubicima. Pošto ne raspolazem sa podacima za čitavu zemlju, ja ću iznijeti samo podatke za teritoriju Bosne i Hercegovine. Po obračunima za devet meseci 1963. godine gubici u šumarstvu iznose 77 miliona dinara, a u drvnoj industriji 753 miliona dinara. Lični dohoci radnika su, kao što je poznato, prilično niski. Pored toga, nekoliko privrednih organizacija isplaćivalo je u toku prošle godine lične dohotke samo u iznosu od 90% od startnih osnova predviđenih u pravilnicima o raspodjeli ličnih dohodaka. Prosječna zarada radnika u šumarstvu i drvnoj industriji u Bosni i Hercegovini za prvih devet meseci 1963. godine niža je u odnosu na isti period 1962. godine. U drvnoj industriji isplaćeni neto lični dohoci u navedenom periodu iznosili su (za prvih devet meseci 1963. godine) 17.744 dinara, a u 1962. godini 18.084 dinara, dok su u šumarstvu za devet meseci 1963. godine iznosili 18.122 dinara, a u 1962. godini 18.834 dinara. U posebno teškom položaju nalazila su se preduzeća koja proizvode bukovu rezanu građu. Uzrok postojećim teškoćama je neriješen položaj ovih grana privrede. Dugo vremena cijene u šumarstvu i drvnoj industriji držane su na niskom nivou. Cijene svim proizvodima su plafonirane, a samo cijene nekih artikala su pod kontrolom, naime iz onog perioda kad je sve bilo pod kontrolom, a vuku se iz perioda plafoniranih cijena. S druge strane, reprodukcioni materijali bili su u stalnom porastu. Na taj način ekonomski položaj ovih grana posljednjih godina se stalno pogoršavao. U uslovima prilično objektivnih teškoća i subjektivne slabosti su sporije rješavane. Otupljivala se ostrica prema tim slabostima i mnogi problemi gledani su kao uzrok objektivnih teškoća, a subjektivnih slabosti i u drvnoj industriji ima prilično. Te subjektivne slabosti su djelimičan uzrok problema koji su se nagomilali u ovim granama privrede.

Investiciona sredstva u ovim granama bila su, također, minimalna. Opšti investicioni fond skoro da i nije učestvovao u ulaganju u šumarstvo i drvnu industriju. Lokalna i vlastita sredstva bila su nedovoljna da bi se rješavali tako veliki problemi kakvi se susreću u šumar-

stvu i drvnoj industriji. I pored toga što su prilična sredstva uložena u otvaranje šuma, rekonstrukciju pilana, podizanje novih fabrika prerade itd., ta sredstva, s obzirom na potrebe, nisu mogla otkloniti osnovne probleme kao što su nedovoljna otvorenost šuma i tehnička zaostalost pilanske industrije, pa i industrije nameštaja.

U eksploataciji šuma i uopšte u boljem gazdovanju šumama još uvek glavni problem u nekim područjima jesu šumske komunikacije i otvorenost šuma kao osnovni uslov za racionalniji rad i za šire korišćenje mehanizacije i slično. Bez pristupnih puteva nije moguće koristiti sve ono što šume mogu dati, a što već sada naša industrija može preraditi. Kada bi, na primjer, bilo posječeno svako drvo koje se računa kao proredni materijal, i kada bi se sjeklo iz uzgojnih razloga, tada bi naše fabrike celuloze bile potpuno snabdjevene sirovinama. Računa se da samo u Bosni i Hercegovini takvog prorednog materijala, i to u četinarskim šumama, ima oko 200.000 kubika, koji se danas teško može proizvoditi s obzirom na vrlo visoke troškove. Kada bismo racionalno gazdovali šumama i kada bismo koristili sve što se može preraditi, tada se ne bi postavljalo pitanje da li čak i trupce za rezanje treba koristiti kao sirovinu u celuloznoj industriji. To pitanje je ekonomski jasno. Trupac je racionalno korišćen, razume se normalan trupac a ne slab trupac, korišćen je u pilanskoj industriji, a pilane ga mogu sigurno bolje platiti od celulozne industrije, uz normalan položaj ove industrije u čitavom privrednom sistemu.

Celulozna industrija treba da prerađuje samo ono drvo koje po svojoj debljini i drugim kvalitetima treba da bude prerađeno u ovoj industriji. Kada bi postojala odgovarajuća otvorenost naših šuma i racionalno gazdovanje, tada ne bi bilo problema u snabdevanju postojećih fabrika celuloze, a pogotovo zato što ima dovoljno bukovine, za čiju preradu još uvek nema ni dovoljnih kapaciteta.

Podvlačim da je problem pristupa ovim sirovinama nerješeno u nekim područjima i da su troškovi proizvodnje u takvim uslovima vrlo visoki i proizvodnja nerentabilna za privredne organizacije koje proizvode to drvo.

Kod nas je skoro stalna praksa da u nekim područjima tekući godišnji plan izgrađuje komunikacije, a već je drvna masa posečena i pripremljena za izvoz.

Ovogodišnji plan eksploatacije šuma u Bosni i Hercegovini, na primjer, pokriven je izgrađenim komunikacijama sa svega 73%, iako bi normalno bilo da su komunikacije izgrađene za godinu dana unaprijed. Za ostali dio plana tek treba da se počnu izgrađivati putevi, a oni se mogu početi izgrađivati tek od aprila mjeseca.

Za ove komunikacije nisu obezbeđena ni materijalna sredstva, to jest, samo u Bosni i Hercegovini, prema proračunima privrednih organizacija, nedostaje oko 2 milijarde i 600 miliona dinara. U takvim uslovima teško se može očekivati normalno izvršenje plana u snabđivanju industrije potrebnim sirovinama. Nema izgleda da će se osigurati potrebna sredstva za izgradnju minimalno potrebnih komunikacija. Lokalna sredstva su nedovoljna, a Investiciona banka neće moći da odvajati potrebna sredstva za komunikacije, jer se i u Zakonu o privredno-planskim merama za 1964. godinu ne daje mogućnost investiranja u oblast šumarstva i drvne industrije.

Radi toga i predlažem da se preduzmu odgovarajuće izmjene u navedenom zakonu i omogućiti davanje kredita bar za izgradnju šumskih komunikacija.

Dosadašnje investicije u drvnu industriju bile su, kao što je već rečeno, minimalne, s obzirom na njenu zastarjelost i na stvarne potrebe. Sredstva za rekonstrukcije nekih pilana i drugih kapaciteta obezbjeđivana su uglavnom iz sredstava Jugoslovenske banke za spoljnu trgovinu, lokalnih fondova i sredstava privrednih organizacija.

Jugobanka je u poslednje tri godine uložila samo u preduzeća drvne industrije Bosne 2 miliona i 411 hiljada dolara i 3 milijarde 235 miliona dinara. Ova sredstva su data na tako kratke rokove koje teško može podnijeti daleko rentabilnija proizvodnja. Čak su i nove fabrike nameštaja, koje inače u drugim zemljama nisu visoko rentabilne, morale prihvatiti kredit na pet godina. Istina, uloga Jugobanke nije u tome da daje dugoročnije kredite, ali je istina i to da preduzeća industrije u konkretnom slučaju nisu imala drugog izbora, drugih vidova sredstava.

Po završnim računima za 1962. godinu, anuiteti drvne industrije iznosili su 2 milijarde 844 miliona dinara, a ukupni fondovi, amortizacija i ostatak čistog prihoda iznosili su milijardu 835 miliona dinara.

U vezi s ovim predlažem da se da sugestija Jugoslovenskoj banci za spoljnu trgovinu da može produžiti rokove za otplatu kredita u svim slučajevima gdje postoje opravdani razlozi i gdje su investicije na tako kratke rokove zato što privredne organizacije nisu imale drugog izbora.

Radi popravljanja položaja šumarstva i drvne industrije Savezno izvršno vijeće je, kao što je poznato, usvojilo neke mjere, a pred ovom Skupštinom se nalazi Prijedlog odluke o olakšicama u šumarstvu. Meni nisu još poznati svi detalji vezani za izvoz i stimulaciju i zato se ograđujem od izvjesnih stvari koje ću ovde potegnuti, ali, ono što je objavljeno u cjelini stvara povoljnije uslove za normali-

zaciju stanja u ovim granama. Mislim da su preduzetim i predloženim mjerama u šumarstvu stvoreni solidni uslovi za normalan rad i razvitak ove grane. Mislim da su ta sredstva značajna i da se u osnovi rješava problem.

Sprovođenjem svih pomenutih mjera položaj šumarstva osetno će se izmijeniti, ali još uvek ostaje otvoreno pitanje investicionih sredstava za otvaranje šuma, jer i novi položaj privrednih organizacija, iako su dobivena sredstva značajna, neće omogućiti da se samo vlastitim snagama rješavaju tako ozbiljni zahtjevi. Taj problem će vjerujem, biti riješen sedmogodišnjim planom i on će sigurno određiti značajna sredstva za rješavanje problema otvorenosti naših šuma.

U svakom slučaju, dobivanjem pomenutih olakšica u osnovi se mijenja položaj šumarstva i stvaraju uslovi za daleko racionalniji rad i gazdovanje. Sada se s punim pravom može očekivati da će privredne organizacije šumarstva ostvarivati svoje planove, posebno po asortimanu. Od ovih organizacija to očekuje ne samo društvena zajednica, nego i privredne organizacije, čija proizvodnja ovisi o sirovinama šumarstva. Ne bi se smelo više dogoditi da pojedini prerađivački kapaciteti budu ugrožavani nestašicom, na primjer, pojedinih proizvoda kao što su trupci za rezanje, celulozno drvo, ogrevno drvo, osobito celulozno drvo, tvrdi lišćar kojega mi imamo u prilično velikoj količini.

Sadašnje cijene svih proizvoda u šumarstvu omogućuju rentabilan rad i proizvodnju, ostvarivanje odgovarajućih vlastitih sredstava i njihovo odvajanje za proširenu reprodukciju, za racionalniji rad, za sniženje troškova proizvodnje, a u iskorišćavanju šuma sigurno da postoje vrlo velike i značajne rezerve i mogućnosti za sniženje troškova.

Pomenutim mjerama Saveznog izvršnog vijeća i položaj pilanske industrije u osnovi se osjetno mijenja. Osobito je popravljen položaj pilana, kao i šumskih područja koja prerađuju četinarsko drvo. U ovim organizacijama ostaju značajna materijalna sredstva i velike mogućnosti samoinvestiranja. Ali se položaj pilana koje proizvode pretežno bukovu rezanu građu nije osjetno popravio. Tu je i dalje ostao problem neriješen. Šumska područja i pilane koje prerađuju bukovinu i do sada su se nalazila u specijalno teškom položaju. Nasuprot četinarskim područjima i pilanama koje su relativno uvek bolje stajale. Gubici za devet mjeseci prošle godine ostvareni u drvnoj industriji Bosne i Hercegovine uglavnom potiču iz bukovih područja i pilana. Gubici bukovih pilana za devet mjeseci iznose oko 600 miliona dinara, a po jednom kubiku bukove rezane građe kreću se od 2.800 dinara do 4.000 dinara. Računa se da je gubitak od 4.000 dinara neopravdano visok i da je jednim dijelom rezultat subjek-

tivnih slabosti. Prema nekim računima, koji ne moraju biti tačni, gubici oko 3.000 dinara su nužna posljedica uticaja niza objektivnih i subjektivnih faktora.

Predloženim mjerama koje se kod bukovine odnose uglavnom na poboljšanje izvoznih stimulacija, jer ovde nije bilo poreza na promet kao kod jelovine, smanjuje se gubitak po jednom kubiku za oko 1.500 dinara. To je prema podacima s kojima ja raspolazem. Ako je bolje — još bolje. Napominjem da su baš ove pilane isplaćivale umanjene lične dohotke u proteklom periodu.

Kao što je poznato, pretežan dio bukove rezane građe realizuje se u izvozu. On se kreće kod pojedinih privrednih organizacija do 70% od proizvodnje. Postoji mogućnost i povećanja izvoza, uz obezbeđenje odgovarajućih uslova kvaliteta, itd. Dosadašnja politika stimulacije ovog artikla, kao i nekih drugih artikala ove grane, nije bila na potrebnoj visini, po našem mišljenju. Smatralo se da preduzeća konkretno nemaju kud sa bukovom rezanom građom i da zbog toga moraju izvoziti bez obzira što se znalo da postoje gubici u tim pilanama. I kod jelove rezane građe u prvom polugodu 1963. godine po jednom kubiku, u odnosu na domaće tržište, preduzeća su gubila zbog čega su neka osjetno smanjila svoj izvoz. Zahtjeva za izmjenju instrumenata bilo je. Ali, ove diskusije su se svele na subjektivnu ocjenu pojedinih artikala o potrebnoj visini stimulacije. Doduše, u čitavom našem deviznom sistemu, s obzirom na neriješen niz problema, manje-više o svim artiklima se subjektivno rješavalo, na bazi kalkulacije itd. Sada je stvar koliko će se ocijeniti opravdana visina stimulacije i potrebe.

Ukoliko bukove pilane hoće da proizvode moraju dalje izvoziti bukovu rezanu građu, jer nemaju nikakve mogućnosti da biraju između domaćeg i inostranog tržišta. Da bismo osposobili pilansku industriju za proizvodnju, svakako treba popraviti položaj ovih preduzeća s obzirom na sve veći značaj bukove rezane građe u proizvodnji i izvozu i na potencijalne mogućnosti naših šuma za povećanje ove proizvodnje.

Napominjem pri tome samo da u Bosni i Hercegovini se siječe manje od godišnjeg etata milion i 400.000 kubika bruto mase. Zato bi trebalo usvojiti predložene iznose stimulacije, čime se položaj ovih pilana dovodi u normalnije stanje, a po mom mišljenju, u normalno stanje. Treba napomenuti da tražena devizna stimulacija ne prelazi postojeće relacije. Još uvijek je ta stimulacija, koliko se zna, među najnižim industrijskim proizvodima.

Ovde je takođe potrebno napomenuti da je neto devizni efekat drvne industrije 90% od njenog bruto izvoza. Znači svega 5% troši od deviza i reprodukcione materijale.

Već usvojena rješenja od strane Izvršnog vijeća i nekih drugih organa, a i ona koja će biti usvojena, iziskuju usklađivanje odgovarajućih odnosa sa nekim drugim artiklima, njihovim cijenama i deviznim stimulacijama. Ti artikli su, na primjer, parket, ambalaža od bukve, prozori, vrata, i slično. Posebno je pitanje namještaja, koji će ovim izmjenama zapasti u izvjesne teškoće, ukoliko se blagovremeno ne riješe neki drugi problemi kao što je pojeftinjenje reprodukcioni materijala, lepila, laka i slično. Vjerovatno će biti neophodno izvršiti neke manje korekcije u cijenama na domaćem tržištu i pojačati napore privrednih organizacija na poboljšanju kvaliteta, rokova isporuka i slično na inostranom tržištu. Ovdje se oseća osobita potreba za ulaganjima iz bankarskih sredstava pod povoljnijim uslovima zbog otklanjanja zaostalosti i stvaranja uslova za racionalniji rad i rentabilniju proizvodnju.

U finalnoj proizvodnji postavlja se konkretno još jedno pitanje. Naime, neki proizvodi iz ove grupacije nisu oslobođeni plaćanja doprinosa iz dohotka. Dok je na primjer fabrika namještaja oslobođena od plaćanja doprinosa, dotle proizvodi galanterije, televizijske i radio-kutije i slični proizvodi, nisu oslobođeni i preduzeća su obavezna da za tu vrstu proizvodnje obračunavaju i uplaćuju doprinos iz dohotka. Sigurno je da bi trebalo osloboditi i ove proizvode plaćanja, jer nema nikakvog razloga da namještaj bude oslobođen, a navedeni proizvodi koji se takođe proizvode pod istim i sličnim okolnostima, ne budu oslobođeni plaćanja doprinosa.

Predlažem da ovo pitanje razmotre odgovarajući organi i da se razmotri mogućnost oslobođenja doprinosa ove grupacije doprinosa na dohodak, pošto ga čitava finalna proizvodnja inače ne plaća.

Još bih podržao ovdje prijedlog druga sekretara u vezi s integracijom. Ja ne bih ništa mogao dodati, jedino da iznijesem jedan konkretan problem. Jedno područje koje se nalazi u Bosni, oko Teslića, je najslabije šumsko područje po opštoj ocjeni stručnjaka. Ono je najviše iscrpeno i putevima ništa bolje nije otvoreno od drugih područja. To područje je integrirano s pilanama, i finalna proizvodnja i gazdovanje šumama. U prvih devet mjeseci 1963. godine ovo preduzeće u cjelini nije imalo nikakvih gubitaka, nego je ostvarilo odgovarajuću zaradu, nasuprot nekim drugim područjima koja to nisu postigla i koja su i u šumskoj eksploataciji i u pilanskoj industriji ostvarila odgovarajuće gubitke. Time mislim da je pitanje pravilnog povezivanja i pravilne integracije, pravilne organizacije proizvodnje, od eksploatacije do pilanske prerade i druge prerade, bitno pitanje, i značajno pitanje, i može da se kroz taj vid poboljša i popravi rad, po-

boljša kvalitet rada, snize troškovi proizvodnje, pride racionalnijem gazdovanju u našim šumama i u prerađivačkoj industriji.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ima reč drug Ilija Grba, član Saveznog veća.

Ilija Grba (SR Hrvatska):

Želja mi je, drugovi poslanici, da iznesem neke stavove koji su došli do izražaja u diskusiji na sjednici Odbora za industriju Saveznog vijeća.

Šumarstvo i drvna industrija, kako smo vidjeli iz ekspozea i diskusija, već se duže vremena nalaze u vrlo teškom položaju u sistemu privređivanja, što je dovelo do dezinvestiranja u cjelokupnom ovom kompleksu i time do ozbiljnog zaostajanja u pogledu opremljenosti rada, produktivnosti, visine ličnih dohodaka, fluktuacije kadrova u vezi s tim itd. Ove pojave uzrokovane su konstantno niskim cijenama šumskih sortimenata koje su često bile niže od cijena koštanja, pošto su cijene usluga stalno rasle, a i drugi troškovi povećavani uslijed sve većih i sve težih prirodnih uvjeta eksploatacije. Nedovoljna ulaganja u posljednjih deset godina, što se vidi iz prezentiranih materijala, takođe su pridonosila tome. Teškoće su uzrokovane slabostima subjektivnog faktora koje se neizbježno nadovezuju u svim onim privrednim granama i oblastima koje zaostaju, a takođe i nedovoljno brzom intervencijom subjektivnih faktora izvan same proizvodnje koji nisu na vrijeme sagledali ove teškoće. Činjenica je da su se morale parcijelno donositi neke mjere tokom 1963. godine koje su imale retroaktivno dejstvo. Zbog toga je u diskusiji preovladao stav da je krajnje vrijeme da se donesu takve mjere koje će brže poboljšavati položaj šumarstva i drvne industrije, koje će se brzo efektuirati, mada u skromnim razmjerama, jer su objektivno vrlo usko ograničene.

Upravo zbog toga ne treba prestati s traženjem boljih i dugoročnijih rješenja, uključivši i veću društvenu intervenciju investicionim sredstvima, s obzirom na značaj ovih grana u podmirivanju domaćih potreba, a naročito u izvozu. Šteta je što već sada nismo bili u stanju da kompleksnije riješimo te probleme, ali to nas obavezuje da ovim otvorimo širu diskusiju o njima u bliskoj budućnosti i donesemo i druge mjere koje će trajnije riješiti probleme i otkloniti slabosti.

Smatramo da je vrlo dobar metod prilaženja ovom problemu što se mjere donošaju jedinstveno za cjelokupan šumsko-prerađivački kompleks, šumarsku, drvnu industriju, industriju celuloze i papira, jer će se time izbeći slabost da se pojedini činioци ovog kompleksa dovedu u teži položaj nego što su bili. Ali ova činjenica pokazuje ujedno koliko ove grane imaju za-

jedničkih problema, koliko su nužni zajednički naponi za rješavanje istih. Na taj put bi možda trebalo skrenuti procese integracije. Sami materijali ukazuju na one zajedničke probleme i poslove koji treba da povezuju proizvođače šumskih sortimenata i radne kolektive koji se bave mehaničkom i hemijskom preradom drveta. Ima nekoliko takvih poslova kao što su unapređenje i proširenje zajedničke sirovinske baze, to jest šumarstva, kroz zajednička ulaganja u pošumljavanja i plantažiranja, kao i druge šumsko-uzgojne radove, te otvaranje neotvorenih šumskih područja. Zatim usmjeravanje investicija u drvnju i celuloznoj industriji koje će biti u skladu sa sirovinskom bazom određenih rejona i koje će obezbijediti takvu strukturu prerađivačke industrije da najracionalnije koristi šumske sortimente određenih područja i međusobno se nadopunjava u korištenju sirovina. Dalje, zajednički nastup na tržištu, osobito stranom, i zajedničko korištenje stimulacija koje se postiže izvozom, a što se već ovim mjerama i predviđa. Osim ovih, ima i mnogo drugih zajedničkih interesa, a pošto već posluju ovako integrisani kolektivi, što smo već čuli od predgovornika, bilo bi dobro analizirati ta iskustva i prezentirati ih na određen način radnim organizacijama i komunama, kako bi se pozitivna iskustva koristila šire i doprinijela razvoju cjelokupnog kompleksa.

Drvena industrija i industrija celuloze i papira i danas su, a vrlo dugo će i ostati, značajne za naš izvoz, što se vidi iz činjenice da se izvozi oko 35% proizvoda ove vrste od svih proizvoda industrije, misli se i na celulozu, šumarstvo i drvenu industriju. Proizvodi ovih industrija vrlo su prilagodljivi inostranom tržištu, a i naše mogućnosti su u tom pogledu još uvijek velike. I ta činjenica nalaže nam da donesemo takve mjere koje će stimulirati izvoz, ali i one koje će ove grane učiniti sposobnijim za vrlo ostru konkurenciju.

Stoga su opravdane i ove i veće društvene intervencije u tim granama. Veći dio potencijala šumarske i drvene industrije nalazi se na područjima koja smatramo, inače, nedovoljno razvijenim. Na nekim područjima to je i osnovna privreda. Prema tome, unapređenje ovih grana imaće posebno stimulativno dejstvo na razvoj ovih krajeva.

Vrlo veliku ulogu i uticaj na razvoj drveno-prerađivačke industrije i šumarstva imale su, i nadalje će imati, komune. Ni one, kao ni radni kolektivi nisu bili u stanju da vrše veća investiciona ulaganja. To je dovelo do usitnjenosti i zaostalosti kapaciteta prerade, a u nekim područjima ima suviše kapaciteta pilanske prerade to uglavnom zastarelih i nerentabilnih. Ima veliki broj pilana čija osnovna djelatnost nije industrijska prerada drveta, a one ne iskorištavaju pravilno tu sirovinu. Po društvenim mje-

rilima takve bi kapacitete trebalo zatvoriti i to se ponegdje vrši s više ili manje uspjeha. U Sloveniji je prije dve godine, a i u ranijem periodu, zatvoreno nekoliko stotina takvih pilana. Međutim veliki broj komuna na čijim područjima se nalaze takvi kapaciteti daju otpor njihovom zatvaranju jer je to jedina industrijska grana koja predstavlja izvor prihoda komune i daje mogućnost zapošljenja određenom broju radnika s tog područja. Da bi se takve radne organizacije održale, uprkos ekonomskoj neopravdanosti, pribegava se zatvaranju tržišta oblovinom za rezanje u okviru komune ili područja koje uokviruje šumsko gospodarstvo. Zbog toga se događa da novi moderni kapaciteti nisu iskorišteni, pošto nisu dovoljno snabdjeveni potrebnom i kvalitetnom oblovinom. S druge strane, u tim komunama nema dugoročne privredne orijentacije koja bi obuhvatila i transformaciju takvih kapaciteta u pravcu viših faza prerade. Bez sumnje bi u tom pogledu trebalo pomoći komunama da nađu takvu orijentaciju u skladu s dugoročnim planovima zemlje. Ako toga ne bude ni ove mjere neće eliminirati neke štetne pojave koje su se i do sada ispoljavale, kao što su:

Neekonomsko produžavanje proizvodnje u zastarelim i nerentabilnim pogonima po cijenu pokrivanja gubitaka i raznih subverzija:

Pojava distribucije oblovine s područja komune i diskriminacija kupaca sa drugih područja, osobito u pogledu kvaliteta, pa i pojava da se šumskim gospodarstvima nameće obaveza da prerađivačkim kapacitetima na području komune prodaju oblovinu po nižim cijenama;

Otpor prema snabdijevanju fabrika celuloze, osobito drvetom četinara i trupaca treće klase, koji su se do sada pilali i na taj način slabio iskorištavali.

Te pojave imaju štetan odraz prvenstveno na šumarstvo, a u globalu i na čitav šumsko-prerađivački kompleks i one se moraju eliminirati u daljem razvoju. Izlaz se sigurno nalazi u supstituciji nerentabilnih i suvišnih kapaciteta u više faze mehaničke i hemijske prerade drveta, u specijalizaciji, integraciji i boljoj organizaciji proizvodnih procesa.

Isto tako došla su do izražaja mišljenja da nisu dovoljne samo ekonomske mjere za kompletnije rješenje problema šumarstva i drvene industrije. Dokaz za to je i činjenica da ima kapaciteta drvene industrije koji imaju istu tehničku bazu i iste opće uvjete u proizvodnji, ali različite rezultate poslovanja. Kod jednih vrlo povoljne rezultate i pri dosadašnjim instrumentima, a kod drugih poslovne gubitke.

Da bi pozitivni efekti ovih i budućih mjera došli do punog izražaja potrebno je, kao što je i u materijalima istaknuto, veće i kvalitetnije angažiranje subjektivnih snaga u radnim organizacijama šumarstva, drvene industrije, industrije celuloze i papira, osobito u smislu bor-

be za poboljšanje kvalifikacione strukture kadrova i za ustaljivanje istih, za stimulativnije nagrađivanje prema radu, za jači uticaj radničkog upravljanja cjelokupnog poslovanja i bolju organizaciju rada, kao i veću primjenu naučno-istraživačkih rezultata u tehnologiji proizvodnje i organizaciji rada.

U Odboru su došla do izražaja mišljenja da bi trebalo da ova diskusija bude pokretač diskusija u ostalim institucijama i organima prije donošenja sedmogodišnjeg plana, kako bi sve ove diskusije dobile svoj odraz u sedmogodišnjem planu.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ima još prijavljenih govornika za ovu tačku dnevnog reda.

Prekidam sednicu i nastavićemo je po podne u 17.00 časova.

(Sednica je prekinuta u 12 č 50 min).

Nastavak sednice u 17 č 10 min

Predsedavajući Osman Karabegović:

Drugovi, da počnemo rad. Riječ ima drug Mojašević Milija, poslanik Privrednog vijeća.

Milija Mojašević (Izborna jedinica Ivan-grad):

Drugarice i drugovi poslanici, mjere koje je SIV preduzeo da bi regulisao položaj šumarstva i drvne industrije, o čijim problemima smo više puta diskutovali i u toku prošle godine, i o čemu je prije neki dan raspravljano i u Odboru za tekuća privredna pitanja, nesumnjivo su pozitivne, jer predstavljaju početak rješavanja tog problema u okviru Sedmogodišnjeg plana. Šumama, iz kojih prilično uzimamo, relativno malo dajemo u odnosu i na perspektivno korišćenje drveta. Povećanje cijena drveta, kao i donošenje mjera u vezi s poboljšanjem položaja u šumarstvu, doprinijeće savremenijem i modernijem korišćenju šuma kao i njihovoj regeneraciji, mehanizaciji u šumarstvu, melioraciji šikara, kao i sticanju kvalifikacija radne snage u šumarstvu, gdje je kvalifikaciona struktura do sada vrlo slaba. Od zapošljenih radnika u šumarstvu svega 0,75% su visokokvalifikovani, a 66% su nekvalifikovani. Ovaj odnos je u SR Crnoj Gori na primjer ovakav: 1,1 visokokvalifikovani, a 77,1 nekvalifikovani, ili 1 inženjer na 14.000 hektara šume umjesto na 8.000 hektara. Malo se poklanja pažnje sticanju kvalifikacija, jer se šumska proizvodnja pretežno još uvijek bazira na sezonskoj radnoj snazi, jer je vrlo malo, ili skoro ništa, urađeno da se poprave životni uslovi te radne snage kao i da se smanji fluktuacija radne snage u šumarstvu. Takođe su slaba i lična primanja u šumarstvu (u prosjeku 17—23.000 dinara), a posao težak, te je i produktivnost nedovoljna.

U periodu razvoja savremene industrije za preradu drveta ne može se ići dalje sa starim i zastarelim metodama gazdovanja šumama. Trebalo bi šumskog radnika po uslovima privređivanja približavati industrijskom radniku. S obzirom na prilično brz razvoj industrije celuloze i papira, kao i drvne industrije, krajnje je vrijeme da se preduzmu i energičnije mjere koje bi omogućile paralelan razvoj šumarstva s ostalim granama, osobito granom 123.

Ulaganja u šumarstvo ne samo što su po republikama neujednačena, već su neravnomjerna i u jednoj te istoj republici. Iz podataka kojima raspolazemo može se navesti primjer da u nekim područjima za 15 godina u šumarstvo nije uloženo više od 1% sume koja je ulagana u drvnu industriju i industriju celuloze i papira, ili ni u visini vrijednosti 1m³ po hektaru, a negdje je uloženo svega 200 dinara po hektaru, itd. Međutim, pri podizanju novih kapaciteta računa se uvijek na jedno bolje, racionalnije i savremenije gazdovanje šumama. Ne može se više nigdje dopustiti obnova šuma samo prirodnim pošumljavanjem. Mora se više raditi na sprovođenju šumsko-uzgojnih mjera, pošumljavanju, prvenstveno četinarima, otvaranju šuma i korišćenju preostalih sastojina. Moraju se na sektoru šumarstva unositi što savremenije metode gazdovanja koje će ubrzati proizvodnju drveta i stvoriti normalne uslove za stalan rad i postojeće i buduće industrije za preradu drveta. O fondovima koji će narasti usljed donošenja najnovijih mjera u šumarstvu treba strogo voditi računa, kako se oni ne bi koristili za rješavanje nekih sitnih komunalnih problema, nego da se koriste za rješavanje pitanja u šumarstvu.

Prema najnovijim statističkim podacima, zalihe drveta u Jugoslaviji iznose 985 mil. m³ (od čega 27% četinara). Međutim, računa se da ove zalihe prelaze jednu milijardu kubnih metara. Godišnji prirast drvne mase iznosi prema tim podacima 22,2 mil. kubnih metara, ali stručnjaci računaju da on s obzirom na povoljne klimatske uslove za razvoj šumarstva kod nas, prelazi i 30 mil. m³.

Bez obzira na ovako zavidne količine drvne mase u našoj zemlji, fabrike celuloze i papira nemaju ni minimalne zalihe celuloznog drveta za svoje potrebe, nego se čak predlaže od strane proizvođača da se od nadležnih organa traži odobrenje za uvoz drveta. Ističem ovo u neposrednoj vezi sa sastankom proizvođača celuloze i papira, koji je prije tri dana, to jest 10. o.m., održan u Zagrebu i kome sam imao priliku da prisustvujem. Na tom sastanku dati su prijedlozi da se traži uvoz 100.000 m³ celuloznog četinarskog drveta. Predstavnici nekih fabrika celuloze najavljuju, zbog nedostatka drveta, ograničenje proizvodnje ukoliko se u najkraćem roku ne popravi situacija u snabdijevanju.

Ilustracije radi, evo nekoliko podataka u vezi sa zalihama drveta u nekim fabrikama:

Fabrike	Potrebe cel. drveta u 1964. g. u p. m.	Tehnološke zalihe za 4 mjeseca u p. m.	Ima	Dana
Prijedor	362.000	120.000 (1. I)	50.000	40
Banja Luka	375.000	125.000 (10. I)	15.000	12
V. Krško	533.000	178.000 (1. I)	19.000	11

Osobito je slaba snabdjevenost bukovim celuloznim drvetom, što potiče od neusklađenosti cijena, teškoća u transportu, kao i većeg stimulansa u izvozu, osobito za bukovo drvo. Nije nelogično smatrati da se o uvozu onoga čega imamo za izvoz, i što u stvari i izvozimo, ne bi u ovakvim slučajevima smjelo ni govoriti. Ali, činjenica je da naše fabrike za preradu drveta nemaju drvene sirovine ni u minimalnim zalihama. Prema raspoloživim podacima, plan izvoza bukovog drveta u 1963. godini premašen je za 100%, a u tom drvetu izveze se dobar procenat i celuloznog drveta. Mi imamo drveta i za izvoz i za naše potrebe, ali trebalo bi prvenstveno obezbijediti našu domaću industriju.

Naš naredni planski period od 1964. godine do 1970. godine karakteriše potreba da se što intenzivnije i racionalnije koriste sva prirodna bogatstva, pa među njima i drvo. Ističe se čak da naša industrija može da preuzima sve raspoložive količine celuloznog drveta, te bi trebalo preispitati rentabilnost izvoza ovog sortimenta. Možda bi u postignutim višim cijenama u izvozu od domaćih propisanih za ogrevno i celuložno bukovo drvo trebalo izvršiti povraćaj troškova kod refakcije kamionskog prevoza. Na taj način bi se u izvozu obezbijedilo postizanje domaće cijene i 10% raspoloživih deviza, ali se onda ne bi domaći potrošači bukovog drveta doveli u neravnopravan položaj da i pored ponude propisane cijene za domaće tržište ne mogu dobiti celuložno drvo (na primjer, Banja Luka i Videm Krško).

Da bi domaća industrija bila bolje obezbijeđena drvetom, možda bi trebalo ići na drugačiji odnos cijena, kako bi se proizvođači celuloznog drveta bolje orijentisali na njegovu proizvodnju, to jest, drugačije regulisati odnos cijena celuloznog drveta, osobito bukovog, i drugih sortimenata drveta, kako bi stimulacija za celuložno drvo bila takva da fabrike ne oskudijevaju bez ove osnovne sirovine. Osobito je uočljiv problem u snabdjevanju industrije bukovim celuloznim drvetom. Snabdjevač nije dovoljno zainteresovan da siječe bukovinu, radije sječe četinarsko celuložno drvo, jer je rad na njemu lakši, a zarada bolja. Problem snabdjevanja celuloznim drvetom, posebno bukovim, trebalo bi što prije detaljnije razmotriti i donijeti odgovarajuće mjere. Slaba komunikativnost šuma otežava proizvodnju ovog manje vrijednog šumskog sortimenta zbog visokog učešća troškova transporta u prodajnoj cijeni,

zbog čega ovo drvo na nekim područjima predstavlja otpadak (Tara).

Više se, na primjer, diskutuje o tome kako da se drvetom snabdiju pilane, kojima raspolazu skoro i sve zadruge, nego o tome kako da se njima snabdi modernom industrijom celuloze i papira, koja je sada u velikom razmahu i koja ima solidnu perspektivu. Naravno, ne bi trebalo govoriti o tome kako pilane nisu potrebne, pogotovu kad se uzme u obzir to da su u mnogim komunama pilane glavne, a nekad i jedine »fabrike« od kojih komuna ubira prihode i rješava komunalne probleme. Ali bi zato ipak trebalo preispitati opravdanost i rentabilnost mnogih nesavremeno opremljenih pilana, ispitati da li rade punim kapacitetom i koliko ima takvih, kao i voditi računa da starije drvo ide u pilane, a mlađe u industriju celuloze i papira, odnosno da se stručnije gazduje šumama.

Negativna je pojava, koja ima negativan uticaj na modernu industriju celuloze i papira, da se integriraju šumska gazdinstva i pilane na području komune i da se usko zatvaraju u svoje komunalne okvire, što nije cilj naše politike. Naš cilj je da se ide na integraciju korisnu za jugoslovensku privredu i razvoj kao cjelinu uopšte, kao i da integracijom razbijamo privredne granice i među republikama, a ne da ih postavljamo između komuna. Od iste količine drveta dobije se: preradom u daske, to jest u pilani, oko 80.000 dinara, preradom u celulozu oko 120.000 din., a preradom u papir oko 310—320.000 dinara. Znači, treba ići na onu računicu koja je najpovoljnija za naš jugoslovenski razvoj, ne gubeći pri tom iz vida, razumije se, ni potrebe za daskom.

Svakako da je jedan od glavnih razloga što šumska gazdinstva ne mogu da podmire potrošače drvetom, osobito celuloznim bukovim, i to što su naša šumska gazdinstva mnogo usitnjena po komunama, pa nemaju snage da tako mala rješavaju probleme u svojoj grani. Pri takvoj usitnjenosti privrednih organizacija u šumarstvu, nije moguće voditi jedinstvenu šumarsku politiku, jer su i fondovi namijenjeni za unapređenje šumarstva isto tako razbijeni i usitnjeni, te se njima ne mogu činiti ozbiljnije intervencije, jer i odredbe zakona o obrazovanju šumskih privrednih područja nisu sasvim sprovedene.

Trebalo bi ići u pravcu stvaranja većih i jačih šumskih gazdinstava, gdje bi se udruživala sredstva i bolje i brže rješavali problemi mehanizacije. Ta mehanizacija, na primjer, iznosi negdje 2 HP na stotinu zapošljenih radnika, a negdje 35 HP. I problemi komunikacija su vrlo neujednačeni. U nekim područjima postoji svega 1 km puta na 1.000 ha šume, a u nekim 16 km. Slično je i s ostalim problemima koji prate šumarstvo, a sa tim pove-

zano i drvenu industriju i industriju celuloze i papira.

Plan sječe celuloznog drveta za fabrike celuloze i papira za 1964. godinu iznosi jedan milion kubnih metara četinarskog i 1,250.000 m³ celuloznog drveta lišćara, u što nije uračunata količina drveta koju će trošiti nove fabrike celuloze i papira koje se ove godine puštaju u pogon (Plaški, Ivangrad, S. Mitrovica, Drvar i V. Han). Problem obezbeđenja i ovih fabrika potrebnim količinama drveta treba blagovremeno rješavati, jer je nenormalno da šumska gazdinstva ne mogu da obezbijede industriju sirovinom koje na dotičnim terenima ima dovoljno.

Bukovog drveta ima kod nas mnogo više nego četinarskog, pa se u materijalima SIV-a, kao i u planskim materijalima, dosta govori o tome da se u perspektivi što više osvaja tehnologija korišćenja bukovog drveta. Nove fabrike celuloze i papira u Ivangradu, Drvaru i S. Mitrovici treba — a ovo znači novinu u našoj zemlji — da osvoje tehnologiju višeg učešća bukovog celuloznog drveta za dobijanje bijeljene sulfatne celuloze, kao i da osvoje proces dobijanja bukove bijeljene sulfatne celuloze. Ovim fabrikama, koje imaju visoke kamate na zajam, kod kojih obaveze od prihoda dostižu i 50%, koje imaju visoke anuitete, a sem toga osvajaju prvi put nove tehnološke procese kod nas, treba dati poseban status, jer se sagledavanjem položaja grane 123 ne mogu u cjelini sagledati i problemi novih fabrika, pogotovu ovih koje se bore za osvajanje novog tehnološkog procesa, što nimalo nije lak posao za kolektive ovih preduzeća, naročito Ivangrada i Drvara. Normalno je stvoriti uslove ovim preduzećima da stanu na svoje noge na početku, kako se ne bi dogodilo da postanu nesposobna i zavisna od sanacija, nego im omogućiti da sanacija ne bude i njihova praksa. Pri likom osvajanja svakog tehnološkog procesa, naročito novog, mora se žrtvovati i mnogo materijala, a poznato je da je papir mnogo slabiji od lišćara nego od četinara, pogotovu kad je i proces bijeljenja kod nas uglavnom svuda isti, pa bi možda u cilju što jačeg i boljeg korišćenja bukovog drveta za dobijanje bijeljene sulfatne celuloze trebalo razmisliti o podizanju jedne hlortatne elektrolize za bijeljenje celuloze hlordioksidom, kako bi se manje pogoršao i onako nedovoljan kvalitet papira od bukove celuloze.

Takođe bi trebalo što realnije sagledati uticaj poskupljenja celuloznog drveta i na nove fabrike, kao i kompenzovati taj iznos kod proizvođa ovih fabrika, jer od odobravanja investicionih elaborata do danas, instrumenti su se mnogo mijenjali opterećujući zajmove višim kamatama, kao i drugim poskupljenjima.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Radenko Komarčević, član Privrednog vijeća.

Radenko Komarčević (Izborna jedinica Loznica):

Drugovi i drugarice poslanici, predložene mere za sanaciju teških uslova privređivanja u šumarstvu i drвноj industriji od neocenljivog su značaja u prvom redu što imaju tendenciju kompleksnog zahvatanja ovog nedeljivog problema i što u jednom delu ove privrede već predložene mere znače znatno ekonomsko jačanje i mogućnost samoinvestiranja. Ovo se pre svega odnosi na šumske rejone, odnosno privredne organizacije gde su postignuti oblici, bar u jugoslovenskim okvirima, intenzivnog gazdovanja šumama i kod drveno industrijskih preduzeća gde je pretežna delatnost primarna mehanička prerada četinarske oblovine.

Nesumnjivo je da će predložene mere imati i svog pozitivnog odraza u podsticanju intenzivnijeg razvoja i u privrednim organizacijama s ekstenzivnim oblikom gazdovanja. No, ovde moramo da konstatujemo da zbog neotvorenosti šuma i zbog nepostojanja savremenih kapaciteta, osobito za preradu bukove pilanske oblovine, razvoj ovog daleko većeg dela šumske privrede biće usporen ukoliko se ne bi preduzele značajne mere u davanju kredita, a za šta se založio u svojoj diskusiji poslanik iz Sarajeva, drug Perković. Ovde posebno podvlačim da je ovakva kreditna intervencija, i to u značajnijem obimu, neophodna i bitna, u prvom redu za investiranje u šumske komunikacije i savremeni šumski transport. Ove kredite bi trebalo dati šumarstvu, s obzirom na dosadašnju situaciju, pod najpovoljnije mogućim uslovima u našem kreditnom sistemu. Ovakva intervencija uz već predložene mere imala bi izvanredan odraz na brzi start i dinamični razvoj našeg šumarstva.

Posebno je važno podvući ono što je već istaknuto, a to je angažovanje subjektivnog faktora na organizacionom sređivanju, integrisanju šumskih kompleksa po njihovoj geografskoj i šumskoj celovitosti, angažovanje ovog faktora u borbi za podizanje produktivnosti, ustaljivanju i stručnom obrazovanju radne snage itd. što će takođe imati neocenljiv značaj u intenzivnosti razvoja šumarstva, međutim, ne i presudnog, ukoliko se problem šumarstva ne bi efikasno i kompletno rešavao.

Drugi problem, koji je skoro ostavljen nezahvaćen, jeste još teži položaj u koji će doći posle sprovođenja predloženih mera preduzeća za preradu bukove oble pilanske građe i preduzeća finalne prerade drveta, a osobito preduzeća za proizvodnju nameštaja i građevinske stolarije, s obzirom na poskupljenje sirovine. Posebno zabrinjava to što se unapred već kaže da su sve ekonomske mere iscrpene, a položaj ovih delatnosti se pogoršava.

Iz dosad iznetog u uvodnoj reči saveznog sekretara druga Ingoliča, iz materijala koje smo dobili, iz diskusije prethodnika, može se uočiti da je i najveći broj zapošljenih i pretežni deo društvenog bruto i neto produkta u drvnoj industriji baš kod ove tri delatnosti, a tu je i najveća mogućnost razvoja, s obzirom na sirovinski potencijal koji se nedovoljno koristi. Istini za volju, gubici u drvnoj industriji i jesu baš kod bukovih pilana i industrije nameštaja i građevinske stolarije, mada i čitava finalna prerada vrlo loše stoji. Čuli smo i objektivne i subjektivne razloge ovakvog stanja, no malo je ubedljivo da će samo preporuka o sređivanju u finalnoj preradi nešto učiniti. Intervencija zajednice je neophodna i to u ovom momentu kada se stvarno, s obzirom na materijalne snage, ovaj problem hoće i može kompleksno rešiti. Da ne bih dužio, predlažem da se što pre ispita mogućnost:

a) Da se čitava grana drvne industrije oslobodi plaćanja doprinosa iz dohotka (jer je neopravdano mali broj delatnosti koje ovo oslobodjenje nije obuhvatilo);

b) Da se izvozni kurs, odnosno davanje subvencije za izvoz, parene i neparene bukove rezane građe, kao i poluobrađenih elemenata od bukove rezane građe, tzv. setova odredi što je najpovoljnije moguće.

Razloga za ovo ima više, a najvažniji su: sadašnja situacija i položaj bukovih pilana, stimulacija izvoza sirovine odnosno prerađevine od bukve, gde postoje velike rezerve to jest suficit. Time se zaštićuje četinarska rezana građa od preforsiranog izvoza (osobito kvalitetnija), koja na domaćem tržištu iz godine u godinu beleži sve veći deficit. Obezbeđenjem deviznih sredstava iz retencione kvote i popravljanjem ekonomskog položaja biće moguća brža rekonstrukcija zastarelih i dotrajalih kapaciteta bukovih pilana, itd;

c) Da se ispita mogućnost i donese odluka ova dva veća o sniženju kamatne stope na noslovni fond sa 6% na 2% kod preduzeća za primarnu preradu bukove pilanske oblovinne i preduzeća za proizvodnju nameštaja i građevinske stolarije, kao što je bilo i ranije, odnosno kako je to već učinjeno za pojedine delatnosti koje su bile u teškoj situaciji. Ovo je mislim i jedino moguća ekonomska mera u intervenciji društvene zajednice u ovom momentu. S obzirom da su sredstva pomenutih delatnosti neznatna (a što nije slučaj kod fabrike ploča i novih četinarskih pilana) to za društvenu zajednicu neće predstavljati veliko opterećenje, a za bukove pilane i fabrike nameštaja i građevinske stolarije ovo bi bila značajna pomoć. Naravno kad ovo predlažem mislim da odluka treba da ima privremeni karakter dok ne počne dejstvo već preduzetih koraka na sređivanju i organizovanju proizvodnje ovih delatnosti, na rekonstrukciji i postav-

ljanju nove moderne i ekonomske tehnologije. Iluzija je i govoriti o nekom zajedničkom investiranju industrije i šumarstva u šumarstvo, kada se još ova prva dobrim delom bori po cenu najnižih ličnih dohodaka da pređe crvenu crtu rentabiliteta. Svestan sam da se ovakve odluke o sniženju kamatskih stopa vrlo retko donose, ali u ovom momentu to je jedini izlaz u sprečavanju pogoršavanja i onako teške situacije;

d) Što se tiče investicija u drvnu industriju i to u prvom redu u moderne bukove pilane i finalnu preradu, pridružujem se predlogu prethodnika da ih treba obezbediti povoljnijim kreditima nego što je to bilo do sada, ali, uz uslov da se prethodno, osobito kod krupnijih investiranja, od strane odgovarajućih sekcija privrednih komora republika i Savezne komore ispita njeno uklapanje u celovit tehnološki lanac šumarstvo-finalna ili hemijska prerada da ne bi došlo do ponavljanja pojedinih grešaka;

e) Posebno dajem važnost momentu otklapanja subjektivnih nedostataka i problema, osobito njihovom perspektivnom značaju, njihovom poslovnom povezivanju i udruženoj proizvodnji specijalizovanih radnih organizacija u drvnoj industriji, kako kroz kooperaciju tako i kroz poslovnu saradnju na paralelnoj usko specijalizovanoj udruženoj proizvodnji. Ovde već ima lepih primera, mada još u začetku. Jedan od takvih je udružena proizvodnja desetak privrednih organizacija u drinskom i romanijskom bazenu istočne Bosne i zapadne Srbije, i to na proizvodnji građevinske stolarije za potrebe stambene izgradnje, gde su u usko specijalizovanoj proizvodnji, sa skromnim tehničkim mogućnostima, i prvi rezultati ohrabrujući i gde su našle mesto radne organizacije od 50 pa do preko 1.000 zapošljenih radnika, a po principu kako vertikalne kooperacije tako i paralelne proizvodnje po vidovima konstrukcija. U ovom slučaju računica je pokazala da su potrebna i znatno manja sredstva za rekonstrukciju i da je rentabilitet ulaganja znatno veći, jer se radi o specijalizovanoj opremi čije će korišćenje biti maksimalno. U SR Sloveniji, takođe na ovom planu, ima izvanrednih rezultata:

f) Što se tiče malih ili pak nerantabilnih kapaciteta, osobito kada su u pitanju klasične pilane, odnosno više improvizacija pilana, pridružujem se diskusiji prethodnih diskutanata da treba beskompromisno ići na njihovu likvidaciju, jer i ovako tešku situaciju raubovanjem sirovina čine još težom. No to ne znači da treba ići uopšte protiv malih kapaciteta, već naprotiv, i mali kapaciteti dobro organizovani i specijalizovani imaju neocenjivi značaj u tehnološkom lancu šuma — finalna prerada, pa čak kada se radi i o primarnim ili specijalizovanim za preradu sitnog tehničkog drveta, to jest, kapaciteti za preradu tehničke oblice.

I u najsavremenijem šumarstvu i drvnoj industriji ovakvi pogoni se isturaju bliže ili neposredno u šumu. Posebnog značaja imaju i mali kapaciteti finalne prerade usko specijalizovani i uključeni u proizvodnju krupnijih radnih organizacija.

No, u svakom slučaju, bez kompromisa treba likvidirati svaštstvo, esnafsku proizvodnju, i, posebno, odlučno i efikasno intervenisati na zabrani prerade drveta radnim organizacijama kojima to nije ni osnovna ni pretežna delatnost.

Na kraju, drugarice i drugovi poslanici, još jednom podvlačim potrebu kompleksnog rešavanja šumarstva i drvne industrije, paralelno i u granicama naših krajnjih mogućnosti.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Milan Pantić, član Saveznog vijeća.

Milan Pantić (Izborna jedinica Zvornik):

Drugarice i drugovi poslanici, neki od predgovornika već su istakli da su se uslovi privređivanja u šumarstvu i drvnoj industriji poslednjih godina pogoršavali što je imalo mnoge negativne posljedice, kako po razvoj tih grana, tako i po položaj kolektiva radnih organizacija. Odluke koje se nalaze na pretresu kao i druge mjere koje je preduzelo Savezno izvršno vijeće donekle poboljšavaju ekonomski položaj ovih oblasti privrede, ali one, po mom mišljenju, ne rješavaju sve nagomilane probleme, osobito onih radnih organizacija u šumarstvu i drvnoj industriji koje pretežno sijeku, odnosno, režu bukovinu.

No, bez obzira na to, njihovim donošenjem stvaraju se za radne organizacije šumarstva i drvne industrije šire mogućnosti za uspješnije poslovanje, za povećanje akumulacije i na toj osnovi daljeg jačanja vlastite materijalne osnove za proširenu reprodukciju, povećanje ličnih dohodaka i standarda radnih ljudi.

Kakav će i koliki stvarni efekat dati preduzete mjere zavisice u velikoj mjeri od samih kolektiva, njihove organizovanosti i sposobnosti da savladaju razne slabosti i nedostatke u proizvodnji, da bolje koriste postojeća sredstva za proizvodnju i radnu snagu, jednom riječju, da bolje koriste postojeće rezerve. Sigurno je da radne organizacije u ovim oblastima u cilju rentabilnijeg poslovanja u narednom periodu moraju mnogo odlučnije i brže savladavati slabosti u tehnologiji proizvodnje i organizaciji rada, u korišćenju proizvodnih sredstava i sirovine, itd. Pored toga, biće nužno da se brže prevazilaze često uski, administrativno-političkim granicama određeni, okviri šumskih područja i radnih organizacija šumarstva koja ne predstavljaju stvarno ekonomsku cjelinu i u kojima je teško organizovati racionalno gaz-

dovanje da se sistematskije i odlučnije radi na usklađivanju kapaciteta primarne prerade i šumarstva i na taj način obezbediti potpunije korišćenje kapaciteta pilana, kao i racionalnije korišćenje sirovine, da se na ekonomskoj osnovi šire razvija poslovna povezanost između radnih organizacija šumarstva i drvne industrije koja će po svojoj sadržini i oblicima odgovarati interesima i stepenu saznanja radnih kolektiva. Pored ovih neposrednih zadataka, pored podsticanja i potpomaganja ovih procesa koji su u toku, kojima nove mjere stvaraju realne osnove za brži razvoj, čini mi se da već sada posebnu pažnju zaslužuju neki dugoročni i kompleksni problemi od čijeg rješavanja prvenstveno zavisi dalji razvoj šumarstva, njegova modernizacija i intenziviranje ove zaostale oblasti proizvodnje.

Preovladava mišljenje da smo do sada nedovoljno ulagali u šumarstvo, da je uslijed toga tehnička baza slaba i nedovoljna, a napose, da su nerazvijene unutrašnje komunikacije i na osnovu toga nedovoljno otvorene šume za eksploataciju.

Nedovoljna otvorenost šuma se mnogostrano negativno odražava. S jedne strane, otvoreni dio šuma preterano se eksploatiše, šuma se upropašćuje i biološki degradira. S druge strane, šumarstvo drvnoj industriji iz godine u godinu daje sve goru sirovinu, a uz to skuplju sirovinu, čime se slabi konkurentska sposobnost naše drvne industrije na svjetskom tržištu.

Uslijed nedovoljne izgrađenosti unutrašnjih komunikacija ne može dalje da se razvija mehanizacija u unutrašnjem transportu koji se pretežno vrši animalnom vučom što u velikoj mjeri poskupljuje troškove proizvoda.

Prema tome, brža izgradnja unutrašnjih drumskih komunikacija sve više se nameće snagom ekonomske nužde. Po mom mišljenju, svim preduzetim mjerama neće se obezbijediti dovoljna sredstva u radnim organizacijama šumarstva da one vlastitim snagama i sredstvima u narednih 5 do 6 godina izgrade mrežu saobraćajnica neophodnu za srednje intenzivno korišćenje šuma, a to znači da sa sadašnjih 3.5 km do 4 km šumskih puteva na 1.000 hektara dođu na nivo od 10 km na 1.000 hektara.

Ma koliko se radne organizacije naprezale, same ne mogu rješavati problem, pa ni po cijenu da i dalje zadržavaju lične dohotke na niskom nivou i zapuštaju šumsko-uzgojne radove. Naprotiv, one imperativno moraju dalje poboljšavati lične dohotke i brže rješavati druga pitanja standarda radi stabilizacije radnih kolektiva. Mislim da isto tako moraju ubuduće odvajati i veća sredstva za šumsko-uzgojne radove koji danas ni po obimu, a napose po metodima ne zadovoljavaju. Sada se za uzgojne radove iz materijalnih troškova ulaže svega oko 5% što je nenormalno malo, dok se u raz-

vijenim zemljama ulaže prosječno oko 20% materijalnih troškova za ove svrhe.

Kako naći sredstva za izgradnju komunikacija i odakle, ja u to ne mogu ulaziti, ali sam čvrsto ubijeden da je to osnovni i prioritetni zadatak u šumarstvu i da ga moramo rješavati ako hoćemo da ovu oblast razvijemo kao modernu i intenzivnu oblast privrede.

Pored izgradnje komunikacija, drugi krupan problem racionalnog korišćenja živog šumskog fonda predstavlja izgradnja drvne industrije. Mi danas nemamo izgrađenu drvnu industriju u onakvom obimu koji je nužan za racionalno korišćenje sirovina lišćara, tačnije bukovog drveta, nemamo dovoljno tvornica celuloze viskozne i papirne, tvornica ploča, skoro da uopšte nemamo tvornica poluceluloza, a u pogledu hidrolize, koliko mi je poznato, nemamo ni razvijene studije. Znači, ovde još nismo ozbiljno počeli da se bavimo tim pitanjem.

S druge strane, po strukturi šumskog fonda oko 70% je lišćar, pretežno bukva, i uz nedovoljno razvijenu preradu neracionalno koristimo sirovinu i izvlačimo malu vrijednost posječenih drvne mase, oko tri puta manju nego u razvijenim zemljama. Sada se u našoj zemlji troši oko milion kubnih metara celuloznog bukovog drveta za celulozu zajedno sa viskozom, a nužno bi bilo tu potrošnju povećati bar na tri miliona. Radne organizacije šumarstva često ostavljaju u šumi po stotinu hiljada kubnih metara ogrevnog bukovog drveta, jer im je nerentabilno da ga obrađuju i izvoze, a sigurno bi ga mogli koristiti u polucelulozi i sl.

Svjestan sam da izgradnja ovih kapaciteta traži velika sredstva za ulaganje, ali mi se čini da bez toga nećemo moći jednim željenim tempom povećavati obim sječe lišćara, jer nećemo biti u stanju da racionalno koristimo drvnu masu. Zato mislim da bi prilikom diskusije o sedmogodišnjem planu bilo nužno ovo pitanje svjestrano proučiti i dati određeno rješenje za njega. Isto tako mislim da bi u sedmogodišnjem planu bilo neophodno odgovoriti i na pitanje daljeg tempa, a napose metoda šumsko-uzgojnih radova u našoj zemlji. Naša zemlja ima skoro najpovoljnije prirodne uslove za uzgoj šuma u Evropi (tle, klima, konfiguracija terena); imamo oko 8 miliona hektara šuma i šumskog zemljišta, a prirodni potencijal se kod nas koristi manje od 50%. Prosječni prirast iznosi 3-4 kubna metra po hektaru, a odgovarajućim agrotehničkim mjerama sigurno bi se u doglednom vremenu to moglo udvostručiti. U Evropi se već prilično široko primjenjuju savremena rješenja za intenzivniji uzgoj šuma. I kod nas su pri podizanju plantaža topola primjenjeni najsavremeniji metodi i dostignuća. Međutim, izuzev toga sve druge uzgojne mjere su vrlo zaostale, one su u raz-

vijenim zemljama već prevaziđene (preborne seče, očetinjavanje i slično).

Zbog svega toga čini mi se da bi bilo nužno izvršiti obimne studije za izradu jedne dugoročne osnove obnove šuma, razviti savremene metode uzgoja i obezbijediti neophodna finansijska sredstva za takva ulaganja. Razumije se, zato treba ozbiljno angažovati naučne kadrove s fakulteta i instituta. Treba lomiti konzervativna gledanja na uzgojne metode kod nekih kadrova u naučnim ustanovama u praksi i slično. Isto tako, nužno će se nametnuti da se ozbiljnije priđe rješavanju problema šumske paše koja ne može zajedno koegzistirati sa savremenim uzgojem u šumarstvu. Smatram da sva ova pitanja i mnoga druga zahtijevaju da se esecijalni problemi šumarstva i industrije drveta kompleksno izuče i razrade mjere za njihovo sistematsko razrješavanje u narednom periodu.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Dajem riječ drugu Mijalku Todoroviću, predsjedniku Saveznog vijeća.

Mijalko Todorović, predsjednik Saveznog veća:

Ja sam uzeo reč, drugovi i drugarice, ne radi toga da bih govorio o samom predmetu koji je na pretresu, nego da dam neke napomene povodom pretresa, i to kako u ovoj tački, tako i u prethodnim tačkama dnevnog reda.

Mnogi od nas imaju osećanje da odluke koje ćemo doneti, i po ovoj tački ovde a i koje smo doneli u prethodnim tačkama — u vezi s razvitkom trgovačke mornarice i u vezi s carinama, nisu u srazmeri s obimom, težinom i oštrinom problema koji su drugovi pokrenuli diskutujući, na primer, o položaju šumarstva i drvne industrije. Mnogi od nas imaju osećanje da, ipak, mi nismo stvar doveli do kraja, da smo doneli neka korisna, ali još uvek nepotpuna polovična rješenja, što je sasvim tačno.

Naime, ove tačke dnevnog reda — carina, trgovačka mornarica i mere u oblasti šumarstva i drvne industrije — bile su krajem godine predložene za hitan postupak u Skupštini, i to poslednjih dana oko diskusije o godišnjem planu, pa smo se, upravo s obzirom na obim ovih problema i važnosti pitanja, dogovorili sa Saveznim izvršnim većem da odgodimo razmatranje ovih pitanja da bismo mogli da postignemo nešto više, bar to što smo postigli u međuvremenu do danas. I pokazalo se sasvim opravdanim da smo to odlaganje izvršili, da smo dali vremena i mogućnosti, bar ovoliko, odborima ova dva veća da pitanja pretresu i da izađu ne samo s onim predlozima koje su već Savezno izvršno veće, odnosno organi uprave dali, nego da te predloge proprate i odgovarajućim, dosta opsežnim zaključcima.

Mi ćemo i ubuduće imati, i moraćemo imati, takvu praksu, da će sam život, pa prema tome i izvršno operativni organi, tražiti hitno rešavanje pojedinih stvari i da će naši odbori, ako budu ispravno radili, u toku samog pretresa dolaziti, anketiranjem, analizama itd., do novih saznanja i zaključaka, pa će prema tome predlagati i većima da prošire raspravljanje samog predmeta i donesu nove dopunske mere i zaključke.

U tom smislu je i ovo naše odlaganje bilo korisno: što su na odborima pokrenuta mnoga pitanja, što su odbori predložili zaključke o svim ovim tačkama o kojima je bilo reči, što je već sama diskusija i publikovanje diskusije pokrenulo mnoga pitanja koja će biti od koristi i ovim organima a i drugovima koji na tim pitanjima rade, da bi imali jasniju orijentaciju u njihovom sprovođenju.

Međutim, treba ukazati na neke negativne stvari iz ovog našeg rada i raspravljanja.

Prvo, čini mi se da mi, pored ovog šireg osvetljavanja stvari, nismo imali kritički osvrt na rad carine kod nas, iako znamo svi da postoji prilično žalbi i primedaba građana koji prelaze granicu, kao i privrednih organizacija oko manipulacije robom, itd. Na sednicama odbora ta pitanja su pokretana. Mislim da su zasluživala da budu ne samo od članova odbora nego i od drugih poslanika na ovoj sednici šire pokretana, tako da trudbenici koji rade u ovoj delatnosti — carinskoj službi — pored naše opšte, i političke i materijalne i moralne podrške koju im je Skupština dala, budu upozoreni i na nedostatke i greške koje čine. Naša komisija za društveni nadzor je takođe sama imala mnogo činjenica i mogla je, pored onoga što je rečeno, da ukaže i na te stvari.

Takav kritički osvrt važi i za druge tačke dnevnog reda o kojima smo raspravljali.

Čini mi se da nismo do kraja uvek uspeli u pretresanju ovih pitanja i zbog toga što se, na primer, povodom prva dva zaključka niko nije u pretresu teksta javio da koriguje tekst zaključaka koje je predložio odbor. Ja nisam potpuno uveren — iako mislim da su zaključci prilično dobri i da su odbori uložili dosta truda da formulišu te zaključke — da su oni toliko zadovoljavajući, da nas tri stotine nismo mogli naći neku primedbu ili dopunu, da bi ti zaključci bili potpuniji, jasniji, kompleksniji, i za izvršne organe i za nas.

Ovo govorim ne zbog toga što mi treba po svaku cenu da tražimo primedbe, nego zbog toga što hoću da kažem nešto drugo — teško je bilo i poslanicima da stave primedbe na tekst, pošto su ga dobili tek jutros. Zbog toga sam to hteo da kažem. Mi smo sada opet napravili neki kompromis između starog načina rada Skupštine i novog, neko polutansko rešenje.

O tim pitanjima diskutovaćemo na prvoj plenarnoj sednici svih skupštinskih veća, kada drug Kardelj bude podneo referat. To će biti prvih dana februara. Ali je baš na ovom slučaju, mislim, jasno da ćemo morati prvo da damo dovoljno vremena odborima da izvrše sve potrebne pripreme za rad veća, a između ostalih priprema, da sve dokumente o kojima će se na veću raspravljati, poslanici dobiju na vreme, ne osam, nego deset ili petnaest dana ranije. I ne samo radi ličnog proučavanja, nego da mogu da vrše konsultovanja s raznim organima iz svojih rejona, s privrednim organizacijama, komunama itd., da proučavaju dodatne materijale u skupštinskoj biblioteci, dokumentaciji itd., da bi naša diskusija bila temeljitija i efikasnija.

Ovo govorim i kao samokritiku nas koji smo pomagali pripremu ove sednice. Ubuduće ćemo morati da bar obezbedimo da između sednice veća i sednice odbora bude dovoljno vremena za ovakvo kvalifikovano pripremanje poslanika za odluke. Jer, ne smemo dozvoliti da bilo ko od nas izglasa neku stvar, a da nije potpuno uveren da je učinio nešto zašto je u potpunosti ubeđen da je o tome do kraja razmislio, da je stvar do kraja sagledao i proučio i da prima punu svesnu odgovornost za stvari o kojima se odlučuje u ovom domu.

Još bih hteo da stavim jednu napomenu u vezi s ovim. Sada smo doneli ove zaključke koji umnogome upotpunjuju i ove konkretne odluke. One će već same da pomognu ovim merama o kojima smo govorili, ali zaključci su postavili stvar mnogo šire. Da se razumemo: mi zaključke nismo paveli samo za organe uprave i samo za Izvršno veće, nego pre svega za sebe, a to znači da bi nadležni odbori ova dva veća trebalo da sada insistiraju da u saradnji s organima uprave, s drugim nadležnim organizacijama, komorama itd. što pre nastoje da se čitav taj program rada, sve tu nagoveštene ili predviđene konkretne mere, što pre proanaliziraju i pripreme, da dođu na jednu novu, ovakvu, zajedničku sednicu Veća, da bismo mogli stvar u potpunosti da dovedemo do kraja. Time će onda i ovo i ovakvo naše raspravljanje, koje je ponekad dosta opšte, biti jasnije smišljeno, biti mnogo konkretnije, pa će dati i punije rezultate, a time ćemo da opravdamo sva realna očekivanja privrednih organizacija i drugih naših samoupravnih radnih zajednica i građana.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li još neko želi da diskutuje u opštem pretresu? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog zakona na glasanje.

Pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je

protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog zakona o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost gazdovanja šumama.

Prelazimo na pretres sedme tačke dnevnog reda: Prijedlog zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za djelatnost hemijske prerade drveta.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u Saveznom vijeću o ovom prijedlogu je Hakija Pozderac, savezni sekretar za opšte privredne poslove, a u Privrednom vijeću Svetko Kobal, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove.

Otvaram pretres teksta predloženog zakona. Ko se javlja za riječ? (Niko).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog zakona na glasanje.

Pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog zakona o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za djelatnost hemijske prerade drveta.

Pošto su usvojeni predloženi propisi pod tač. 6 i 7. dnevnog reda, pozivam članove oba vijeća da se izjasne o prijedlogu zajedničkih zaključaka koje su podnijeli odbori Saveznog vijeća i Privrednog vijeća.

Prije toga želim da napomenem da je poslanik Komarčević predložio da u zaključke, kako sam razumeo, uđe prijedlog o sniženju kamate na poslovni fond.

Takođe drug Mile Perković, poslanik Privrednog vijeća, predložio je da se razmotri mogućnost produžavanja rokova otplate kod Jugobanke.

Pitam poslanike oba vijeća da li se slažu da ova dva pitanja uđu u zaključke za koje je predloženo da ih donesu Savezno vijeće i Privredno vijeće i da li će drugovi poslanici Komarčević i Perković dati amandmane na zaključke koje treba da donesemo, ili da se u ovakvoj opštoj formi ova pitanja unesu u zaključke?

Mile Perković:

Ako treba ja bih napisao amandman. Samo, nema vremena. Ja sam saglasan s tim da se unese u zaključke preporuka Jugobanci da razmotri odgađanje anuiteta u drvnoj industriji.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li se drugovi poslanici slažu sa prijedlogom druga Perkovića da ta preporuka Jugobanci uđe u zaključke?

Mijalko Todorović, predsednik Saveznog veća:

Mislim da ovakva formulacija ipak ne može da uđe u zaključke.

Hajro Kapetanović:

Ne može se ostaviti ovakva formulacija za zaključke. Ovde je već rečeno: »U okviru razmatranja uslova kreditiranja ovih djelatnosti razmotriti i pitanje anuiteta po do sada zaključenim zajmovima«.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Znači, to je već ušlo.

Da li je drug Perković zadovoljan?

Mile Perković:

Kod Jugobanke je specifičan slučaj, jer ona ne može davati zajmove na duži rok od pet godina. Tu se misli na privredne banke.

Hajro Kapetanović:

Dovoljno je zapisnički konstatovati da se i to podrazumeva.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Dobro, slažete li se da onda ostanemo pri tekstu zaključaka, pošto se to odnosi i na kredite Jugobanke? (Odobranje).

Da li poslanik Komarčević ima amandman na zaključke koje treba da donesu oba vijeća?

Radenko Komarčević:

Ja ne podnosim predlog u vidu amandmana nego u opštem smislu da bi se ispitala mogućnost sniženja kamate na poslovni fond.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li se poslanici slažu sa ovim prijedlogom? (Odobranje).

Slaže li se predstavnik Odbora s prijedlogom?

Hajro Kapetanović:

Slažem se.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Slaže li se predstavnik Izvršnog vijeća s prijedlogom da se razmotri mogućnost sniženja kamate na poslovni fond?

Jože Ingolič, savezni sekretar za poljoprivredu i šumarstvo:

Slažem se.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Pitam članove Saveznog vijeća ko je za usvajanje prijedloga zaključaka neka digne ruku? (Svi dižu ruku). Hvala.

Hajro Kapetanović:

Izvinite, ima još nekih ispravaka. Ja sam to bio najavio. Radi se o štamparskim greškama koje su nastale prilikom kucanja materijala, ali ima i suštinskih izmjena.

Na trećoj strani iza tačke e) treba da dođe druga tačka, a onda dolazi novi stubac koji počinje riječima: »U skladu...« i tekst se nastavlja.

Međutim suštinska primjedba se odnosi na stranu četiri. Posle rečenice koja počinje: »Posebnu važnju potrebno je posvetiti širem i sistematskijem sprovođenju mera, šumsko-uzgojnom radu i pošumljavanju...« trebalo bi da dođe novi stubac, novi red jer se odnosi na djelatnost drvne industrije, a ne na šumarstvo i šumsko-uzgojne radove, u kome bi stajalo:

»U ovim delatnostima drvne industrije treba ići za tim da se prevaziđe zanatski način organizovane proizvodnje i da se što šire...« i dalje se tekst nastavlja.

Mislim da to mora da uđe u prijedlog mjera kao odvojen tekst, jer u tom slučaju to bi suštinski značilo ono što smo želeli kad smo predlagali mjere Saveznom vijeću i Privrednom vijeću.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li vijeća prihvataju prijedlog druga Kapetanovića da se zaključci stilski doteraju? (Odobranje).

Branko Karanović:

Ja imam jedan amandman.

Predsedavajući Osman Karabegović:

ima riječ poslanik Branko Karanović.

Branko Karanović:

Ja bih molio da isti tretman o kome je bilo riječi u oblasti proizvodnje drveta i drvne industrije ima i proizvodnja proizvoda od pruča i šiblja.

U Jugoslaviji ima preko 40.000 proizvođača koji proizvode veoma bogatu nomenklaturu ovih proizvoda — preko hiljadu. U određenim predelima, gdje je prenapučenost stanovništva vanredno velika, to je značajan izvor sredstava za život. U ovom proizvodu učestvuje ljudski rad sa preko 90%. U toku je razmatranje ovog zahtjeva za 1964. godinu s pozitivnim prijedlogom Izvršnom vijeću.

Smatram da bi smo zato mnogo poboljšali položaj ovih organizacija ako bismo dali adekvatan tretman u pogledu doprinosa zajednici za 1963. godinu.

Mijalko Todorović:

Da čujemo tekst amandmana.

Branko Karanović:

Mogu predložiti. Nisam ga formulisao. Prijedlog ide samo za tim da isti tretman imaju i ovi proizvodi.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Molim predstavnika Izvršnog vijeća da se izjasni o prijedlogu ovog amandmana koji treba da uđe u zaključke.

Hakija Pozderac, savezni sekretar za opšte privredne poslove:

Drugarice i drugovi, u Odboru za privredu Saveznog izvršnog vijeća razmatran je već ovaj problem i dat je prijedlog Saveznom izvršnom vijeću da se proizvođači ovih proizvoda od pruča za 1964. godinu oslobode plaćanja doprinosa iz dohotka. Znači, to će biti doneto i predloženo Saveznoj Skupštini, mislim na njenom narednom zasjedanju, kad prođe kroz sednicu Saveznog izvršnog vijeća.

To je drugu Karanoviću poznato, kao članu Odbora za privredu.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Mislim da bi ipak trebalo prijedlog druga Karanovića prihvatiti. Ako to bude uskoro izneto pred Skupštinu, utoliko bolje. Ja predlažem da to uđe u zaključke. (Odobranje).

Pitam samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predloženih zaključaka s ovim dopunama, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predloženih zaključaka, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Ko se uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su vijeća usvojila predložene zaključke.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o bruto prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine.

Pre prelaska na pretres o ovoj tački dnevnog reda, obaveštavam poslanike da je ovaj prijedlog pretresala Zakonodavno-pravna komisija i o tome podnijela izvještaj vijećima, a koji je podjeljen poslanicima.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u Saveznom vijeću o ovom prijedlogu je drug Kiro Gligorov, savezni sekretar za finansije, a u Privrednom vijeću Vladimir Cerić, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije.

Otvaram opšti pretres o Prijedlogu ovog zakona. Ko se javlja za riječ? (Niko).

Pošto se niko nije javio za riječ u opštem pretresu, prelazimo na pretres teksta predloženog zakona. Ko se javlja za riječ? (Niko).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog zakona na glasanje.

Pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predloženog zakona molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog zakona o bruto prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine.

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda, Pretres Prijedloga odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena.

Pre prelaska na pretres o ovoj poslednjoj tački dnevnog reda, obavještavam poslanike da je ovaj prijedlog pretresala Zakonodavno-pravna komisija i o tome podnijela izvještaj vijećima koji je podijeljen poslanicima.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u Saveznom vijeću o ovom prijedlogu je Risto Džunov, savezni sekretar za rad, a u Privrednom vijeću Albreht Roman, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za rad.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Ko se javlja za riječ? (Javlja se drug Risto Džunov). Ima riječ drug Risto Džunov, savezni sekretar za rad.

Risto Džunov:

Drugarice i drugovi poslanici, pred vama je Predlog odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao punog redovnog radnog vremena. Pre nego što vas umolim da ovaj predlog prihvatite, i predloženu Odluku donesete, hteo bih ukratko opisati stanje priprema za uvođenje kraće radne sedmice u našim radnim organizacijama.

Neposredno posle donošenja Ustava dominiralo je mišljenje da prelazak na kraće radno vreme neće stvarati neke veće teškoće. U tom periodu oseća se prilična aktivnost organa upravljanja i nekih sindikalnih organizacija, koja je praćena formiranjem komisija za radno vreme u određenom broju privrednih organizacija. Pada veći broj odluka da se na kraću radnu sedmicu pređe odmah, ili u bliskoj budućnosti, ali se na skraćivanje radnog vremena gleda prvenstveno kao na ostvarenje nekog zakonskog »prava«, a ne kao na složeni zadatak povećanja produktivnosti rada i efikasnosti poslovanja u tolikoj meri da bi se ustavna garantija 42-časovne radne sedmice mogla realizovati uporedo s predviđenim povećanjem ličnih dohodaka, stopa akumulacije i planova proizvodnje, odnosno usluga.

U to doba, međutim, saznaje se i za prve posledice manjeg broja prenatrženih poteza

Jedan rudnik uglja, jedna železara i neki drugi pogoni vraćaju se posle nedovoljno pripremljenih odluka na staro radno vreme što, razume se, nije ostalo bez nepovoljnih posledica. Ove početne teškoće izazivaju detaljniju analizu unutar samih radnih organizacija, kao i intenzivnija politička razmatranja.

Savezno izvršno veće krajem juna prošle godine formira komisiju za radno vreme koja, mesec dana posle svog osnivanja, objavljuje zaključak u kome svim radnim organizacijama preporučuje da odmah pristupe sistematskim pripremama za prelazak na kraću radnu sedmicu. Zaključak se pri tome ne zadovoljava time da samo ukazuje na ciljeve koje treba postići, nego pokušava da osvetli puteve koji do tih ciljeva vode. U Zaključku su ukratko sistematizovane spoljne i unutrašnje rezerve radnih organizacija koje treba otkrivati i mobilisati, da bi se moglo raditi manje časova, a uporedo s tim ipak poboljšavati rezultate poslovanja i povećavati lične dohotke. Biću slobodan da se na taj Zaključak još jednom ukratko vratim. Za sada bih želeo reći da su tokom septembra republičke i opštinske komisije za radno vreme, neki drugi organi uprave i politički forumi razmatrali problem skraćivanja radnog vremena, posle čega dolazi do jedne veće ankete i do solidnijih analiza situacije u celini. Anketiranjem 112 radnih organizacija u raznim delovima zemlje, ukupno oko 100.000 zapošljenih radnika, situacija je detaljnije sondirana i dobijena je slika o stanju priprema kakva je onda bila.

Politička akcija koja je u nekim republikama usledila, dovela je do nove faze aktivnosti našeg društva u toj oblasti. Može se reći da je tim inaugurisana druga etapa u kojoj je manji broj radnih organizacija počeo pripremama prilaziti ozbiljnije i kompleksnije, shvatajući skraćivanje radnog vremena u svoj njegovoj celovitosti, a ne kao meru koja je pre svega socijalnog karaktera. U tim radnim organizacijama pristupa se solidnom proučavanju problema radi pronalaženja ekonomski i društveno prihvatljivih rešenja. U tom cilju se izdvaja određen broj stručnih kadrova za rad na toj materiji i — što je još važnije — preduzimaju se mere za mobilizaciju i što neposrednije uključivanje svakog člana kolektiva u pripremanje nove, bolje organizacije rada i poslovanja.

U znatnom broju radnih organizacija, međutim, dolazi do izvesnog zastoja i privremenog odstupanja od priprema. Nije preterano ako se kaže da je posle prvog oduševljenja došlo do prolazne pasivizacije, i da tek pod političkim uticajem dolazi do postepenog oživljavanja neophodno potrebnih pripremnih radnji. Pri tome je situacija u pojedinim delovima zemlje bila, pa i danas još jeste, prilično razli-

čita. Neke republičke komisije za radno vreme izveštavale su da je broj privrednih organizacija koje su pristupile izradi solidnih analiza još neznatan, i da veći deo posla tek predstoji. U to vreme neke radne organizacije prelazak na 42-časovnu radnu sedmicu ocenjuju sa priličnom skepsom, ne verujući da se produktivnost rada može toliko povećati koliko je potrebno, dok neke druge misle da zadatak uopšte nije težak, da se naprosto radi o donošenju jednog zaključka, osnovanog na samom Ustavu, a bez potrebe da se pre toga vrše detaljnije pripreme.

U vezi s tim dolazi se do zaključka da zbog ozbiljnosti i složenosti zadatka i nalaženja što adekvatnijih rešenja treba prići u okviru programa pripremanja za prelazak na novo radno vreme i proučavanju iskustava drugih zemalja, koje su skraćivanju radnog vremena već ranije pristupila. Analiza sakupljene inostrane literature, konsultacija s istaknutim stručnjakom Međunarodne organizacije rada, koga smo u tu svrhu pozvali u zemlju i odašiljanje određenog broja stručnjaka u SSSR, SAD i neke evropske zemlje — što je upravo sada u toku — predstavljaju glavne mere za izvršenje toga zadatka.

Ne treba, međutim, posebno dokazivati da analiza tuđih iskustava, iako je neophodno potrebna, ipak ne može sama da zadovolji. Osetne razlike institucionalnog, ekonomskog i organizacionog karaktera nameću potrebu praktičnog proveravanja efekata skraćivanja radnog vremena u našim, specifičnim uslovima. Zato je već u julu objavljena Odluka Saveznog izvršnog veća o pripremama radnih organizacija za prelazak na 42-časovnu radnu sedmicu. U toj Odluci se komisija Saveznog izvršnog veća za radno vreme ovlašćuje da organizuje praktična proveravanja efekata uvođenja kraćeg radnog vremena na taj način što će izbor radnih organizacija, koje će te eksperimente vršiti, biti poveren republičkim sekretarijatima za rad, u saglasnosti s republičkim privrednim komorama i republičkim većima Saveza sindikata, prema pravovaljanom zaključku samih radnih organizacija, a po prethodno pribavljenom mišljenju skupština onih opština na čijoj teritoriji se te radne organizacije nalaze.

Da se eksperimentisanje ne bi vršilo na širokom frontu, u velikom broju radnih organizacija celokupne privrede, ili samo u nekim njenim oblastima i granama, dok bi ostali sektori ostali nepokriveni, nastojalo se da se konstruiše »model« privrede, u kome će struktura zapošljenosti biti što je moguće sličnija strukturi zapošljenosti u celokupnoj privredi naše zemlje. Na temelju do sada primljenih predloga iz republika, tokom meseca januara na praktično proveravanje efekata uvođenja kraće radne sedmice prelazi više od 260 radnih

organizacija. Očekuje se da će ovih dana stići još neki predlozi, tako da će oko 300 radnih organizacija s oko 250.000 zapošljenih, po unapred određenoj, jedinstvenoj metodici, sakupljati iskustva. S pravom se može očekivati da će ta iskustva biti dragocena za sve ostale kolektive, kao i za upravu, i konačno, za predstavnička tela koja će se u drugoj polovini ove godine, po svoj prilici, pozabaviti normiranjem uslova i rokova za prelazak svih radnih organizacija na kraću sedmicu.

Jedan od problema koji je pri tom trebalo rešiti, sastojao se u tome da čitav niz prava i obaveza radnih ljudi, organizacija i ustanova bazira na pojmu »redovnog« punog radnog vremena, koji u smislu određaba Zakona o radnim odnosima, koji je danas još na snazi, iznosi 8 časova dnevno, odnosno 48 časova sedmično.

Zapošljenje s punim, redovnim radnim vremenom, propisanim za delatnost, odnosno za određene poslove na kojima radnik radi, je osnov i uslov za uživanje elementarnih prava i pune zaštite iz socijalnog osiguranja kao što su: pravo na puno zdravstveno i invalidsko osiguranje za sve slučajeve osiguranja, pravo na računanje ukupnog vremena provedenog na radu u radni staž potreban za sticanje penzije i pravo na dečji dodatak. Pravo na odmor u toku radnog dana, na nedeljni odmor i plaćeni godišnji odmor, pravo na novčanu naknadu za vreme privremene nezapošljenosti, obračunavanje prekovremenog rada i čitav niz drugih momenata na odlučujući način zavise od trajanja punog, redovnog radnog vremena.

Razume se, da pri tom ne treba izgubiti iz vida, da pored obezbeđivanja tih prava treba, pre svega, osigurati materijalnu bazu za normalan, neometan, dinamičan proces proširene reprodukcije, koji i skraćivanjem radnog vremena ni u čemu ne sme da bude tangiran. Zato je Savezno izvršno veće, preko svoje Komisije za radno vreme, početkom avgusta obelodanilo svoj Zaključak o kome sam već govorio. U njemu se, pored ostalog, upozorava na mogućnosti povećanja efikasnosti poslovanja doslednijim korišćenjem podele rada na bazi specijalizacije radnih organizacija, u okviru njihove kooperacije i poslovne saradnje uopšte, vodeći pri tom računa o društvenim potrebama i potrebama potražnje na tržištu. Zatim se govori o mogućnosti da se troškovi poslovanja snize primenom standardizacije i tipizacije, da se alat, mašine i postrojenja koriste bolje nego do sada; da se poboljša organizaciono-tehnološka usklađenost delova postrojenja; a pre svega da se godišnji fond radnog vremena koristi bolje nego danas, jačanjem radne discipline, osobito u pogledu tačnog pridržavanja početka i svršetka radnog dana, smanjenja broja neopravdanih izostanaka, poboljšanjem priprema rada, uvođenjem metoda

naučne organizacije radnog procesa uopšte i uvođenjem druge i treće smene gde god je to moguće. U tom Zaključku se dalje preporučuje neprekidno stručno usavršavanje svakog člana kolektiva, njihova prekvalifikacija gde bi to bilo potrebno i njihov pravilan razmeštaj, jer su to uslovi za ostvarivanje većih radnih efekata i viših ličnih dohodaka. Preporučuje se i osetno jača stimulacija pronalazačko-racionalizatorske delatnosti i aktivnosti na unapređenju proizvodnje i distribucije uopšte.

Preporučuje se i usavršavanje unutrašnje raspodele, čija stimulativnost predstavlja nužan sastavni deo strategije i taktike za efikasno skraćivanje radnog vremena.

Sve to, i još niz drugih momenata, biće elementi stručnih seminara i političke, istraživačke i stručne delatnosti naših organa, organizacija i udruženja stručnjaka, kao što su inženjeri i tehničari, ekonomisti, pravnici, knjigovođe i drugi.

Prvi pokušaji skraćivanja radnog vremena, međutim, doveli su do toga da se pred organe koji se staraju o izvršenju pojedinih odredaba Zakona o radnim odnosima, postavlja čitav niz problema. Tako je došlo do jasno sagledane potrebe rešavanja određenih pravnih pitanja u onim radnim organizacijama, koje se radnih organizacija za prelazak na 42-časovnu ukuljučuju u »model« naše privrede. Savezno izvršno veće svojom Odlukom o pripremama radnu nedelju predviđa proceduru ulaženja u eksperimentalni »model«. S namerom da se radnim ljudima tih kolektiva, kao i samim radnim organizacijama, obezbede sva ona prava koja direktno ili indirektno izviru iz punog, redovnog radnog vremena, trebalo je doneti zakonski instrument koji će to i omogućiti, a pre donošenja Saveznog zakona koji će u smislu odredaba člana 27 Ustavnog zakona o sprovođenju Ustava, odrediti rokove i uslove za prelazak na kraću radnu sedmicu.

Na kraju bih želeo da upozorim na još neke momente.

Predložena Odluka ima privremen karakter. Ona važi samo toliko dok nova kodifikacija materije o radnom vremenu, posebno ili zajedno s drugim elementima radnog odnosa, ne bude saveznim propisima regulisana.

Drugo, predložena Odluka nije opšteg karaktera. Ona se odnosi isključivo samo na one radne organizacije koje na osnovu citirane Odluke Saveznog izvršnog veća, pripremljeno i organizovano prelaze na probno uvođenje

kraće radne sedmice. Ako Odluka, čiji je predlog pred vama, bude doneta, ona se prema tome neće i ne može odnositi na one radne organizacije koje od za to nadležnih republičkih organa nisu dobile saglasnost da rade kao eksperimentalne.

Hteo bih spomenuti uz put još i onih nekoliko stotina radnih organizacija koje u smislu odredaba stava 5. člana 166. Zakona o radnim odnosima već rade 45 časova sedmično. Pošto je pod određenim uslovima uvođenje 45-časovne radne sedmice danas važećim Zakonom o radnim odnosima omogućeno, predložena Odluka se na njih ne bi odnosila, jer je pod režimom danas važećih zakona tim organizacijama izuzetno priznata ekvivalentnost 45-časovne radne sedmice s punim redovnim radnim vremenom.

Predložena Odluka omogućila bi širi razmah društvene aktivnosti i otvaranje treće etape u kojoj će oko 10% radnih ljudi zapošljenih u društvenom sektoru privrede, na sistematičan način skupljati iskustva kako treba povećavati produktivnost živog rada, ali, osim toga, i poboljšati ekonomičnost poslovanja, pa i rentabilnost bivših i budućih ulaganja. Koliko god smo opravdano zadovoljni s naglim povećanjem stope rasta produktivnosti rada u našoj privredi, ipak moramo voditi računa i o tome da je nivo produktivnosti rada u našoj zemlji, ako ga uporedimo s nivoom produktivnosti industrijski razvijenih zemalja, još nizak, što treba u neposrednoj meri uzimati u obzir prilikom skraćivanja radnog vremena, jer tempo povećanja životnog standarda i ekvivalentnost razmene na svetskim tržištima od toga u velikoj meri zavisi.

Drugarice i drugovi poslanici,

Imajući u vidu dvostruko ograničenje važenja predložene Odluke, to jest njenu privremenost, i njeno limitiranje na nekoliko stotina radnih organizacija unutar »modela«, a vodeći računa o ozbiljnosti i značaju skraćivanja radnog vremena, ja vas molim da predloženu Odluku, sa stilskim doteravanjima koje je Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine izvršila, danas primite.

Predsedavajući Osman Karabegović:

Da li se još ko javlja za riječ? (Niko).

Pošto se više niko nije javio za riječ u opštem pretresu, prelazimo na pretres teksta predložene odluke.

Ko se javlja za riječ? (Niko).

Pošto se niko nije javio za riječ, stavljam Prijedlog ove odluke na glasanje.

Pitam prvo samo članove Saveznog vijeća: Ko je za usvajanje predložene odluke, molim da dignu ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Pitam samo članove Privrednog vijeća: Ko je za usvajanje predložene odluke, molim da dignu ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su Savezno vijeće i Privredno vijeće jednoglasno usvojili Prijedlog odluke o priznavanju probne 42-časovne radne sedmice kao redovnog radnog vremena.

Pošto je ovim dnevni red iscrpen, zaključujem ovu zajedničku sjednicu.

Sjednica Saveznog vijeća održaće se za 15 minuta ovdje.

(Sednica je zaključena u 18 č 17 min).

PRILOZI**IZVEŠTAJ****ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE I
ODBORA ZA ROBNi PROMET O PREDLOGU OD-
LUKE O FINANSIRANJU INVESTICIJA ZA PO-
TREBE CARINSKE SLUŽBE OD 1964. DO 1966.
GODINE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
SAVEZNO VEĆE
Odbor za društveni plan
i finansije

Odbor za robni promet
AS br. 57
13. I 1964. godine
Beograd

IZVEŠTAJ**O PRETRESU PREDLOGA ODLUKE O FINANSI-
RANJU INVESTICIJA ZA POTREBE CARINSKE
SLUŽBE OD 1964. DO 1966. GODINE****I**

U Odluci o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine predlažu se sledeće izmene i dopune:

1) U tač. 1 u četvrtom redu posle reči »reda« stavlja se zarez i briše »i«, a posle reči »prostorija« dodaju se reči »i stanova«.

2) U tač. 3 dodaje se novi stav koji glasi: »Sredstva od 1.000 miliona dinara predviđena za 1964. mogu se upotrebiti i pre odobrenja programa za najvažnije potrebe, kao što su izrada investicionih elaborata, nabavka opreme i izgradnja stanova«.

Obrazloženje

Odbori predlažu gornju dopunu teksta pošto smatraju da je potrebno odobriti upotrebu sredstava što pre kako bi se mogli rešavati neki akutni problemi carinske službe a za što ne postoje druge mogućnosti. Usvajanjem ovoga stava omogućuje se carinskoj službi da koristi ova sredstva za plaćanje troškova investicionih elaborata, početak nabave opreme i odgovarajućeg broja stanova za koje nisu osigurana dovoljna sredstva čak ni po novim dopunama Zakona o fondu za unapređenje službe carinske kontrole.

II

Za izvestioca ispred oba odbora određen je drug Zlatko Biljanovski.

Predsednici:

Slavko Komar s. r.
Ivica Gretić s. r.

Članovi Odbora za društveni plan i finansije:

Antun Pavlinić s. r., **Zlatko Biljanovski** s. r., **Milinko Tapavički** s. r., **Životije Antić** s. r., **Ezher Arnautović** s. r., **Milan Pantić** s. r., **Anton Bole** s. r., **Milan Vižintin** s. r., **Radmila Stojanović** s. r.

Članovi Odbora za robni promet:

Milena Balej s. r., **Valentina Tomlje** s. r., **Danilo Knežević** s. r., **Veroljub Branković** s. r., **Ružica Ostojić** s. r.

IZVEŠTAJ**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLO-
GU ODLUKE O FINANSIRANJU INVESTICIJA ZA
POTREBE CARINSKE SLUŽBE OD 1964. DO 1966.
GODINE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 57/1
13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je predlog Odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće, zajedno sa amandmanom koji su na tač. 1. i 3. ovog predloga podneli Odbor za društveni plan i finansije i Odbor za robni promet Saveznog veća Savezne skupštine.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke sa odnosnim amandmanom, Komisija izveštava Veće da na iste nema primedaba.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., **Dragutin Stanković** s. r., **Dragutin Bošković** s. r., **Vojin Morača** s. r.

IZVEŠTAJ**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLO-
GU ODLUKE O FINANSIRANJU INVESTICIJA ZA
POTREBE CARINSKE SLUŽBE OD 1964. DO 1966.
GODINE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 57/1
13. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je predlog Odluke o finansiranju investicija za potrebe carinske službe od 1964. do 1966. godine koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće zajedno sa amandmanom koji su na tač. 1. i 3. ovog predloga podneli Odbor za društveni plan i finansije i Odbor za robni promet Saveznog veća Savezne skupštine.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke sa odnosnim amandmanom, Komisija izveštava Veće da na iste nema primedaba.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., **Dragutin Stanković** s. r., **Dragutin Bošković** s. r., **Vojin Morača** s. r.

IZVEŠTAJ**ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE I ODBORA ZA ROBNII PROMET O PREDLOGU ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE SLUŽBE CARINSKE KONTROLE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
SAVEZNO VEĆE
Odbor za društveni plan
i finansije

Odbor za robni promet
AS br. 58.
13. I 1964. godine
Beograd

IZVEŠTAJ**O PRETRESU PREDLOGA ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE SLUŽBE CARINSKE KONTROLE****I**

Predlog zakona o dopuni Zakona o fondu za unapređenje službe carinske kontrole prihvaćen bez izmena.

Za izvestioca ispred oba odbora određen je drug Zlate Biljanovski.

Predsednici:
Slavko Komar s. r.
Ivica Gretić s. r.

Članovi Odbora za društveni plan i finansije:

Antun Pavlinić s. r., Zlate Biljanovski s. r., Milinko Tapavički s. r., Životije Antić s. r., Ezher Arnautović s. r., Milan Pantić s. r., Anton Bole s. r., Milan Vižintin s. r., Radmila Stojanović s. r.

Članovi Odbora za robni promet:

Milena Balej s. r., Valentina Tomlje s. r., Danilo Knežević s. r., Veroljub Branković s. r., Ružica Ostojić s. r.

IZVEŠTAJ**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE SLUŽBE CARINSKE KONTROLE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 58/1
11. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je predlog Zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema primedaba.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE SLUŽBE CARINSKE KONTROLE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 58/1
11. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je predlog Zakona o dopuni Zakona o Fondu za unapređenje službe carinske kontrole koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema primedaba.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ**ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE I ODBORA ZA ROBNII PROMET O PREDLOGU ODLUKE O FINANSIRANJU INVESTICIJA ZA POTREBE CARINSKE SLUŽBE OD 1964. DO 1966. I PREDLOGA ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE CARINSKE SLUŽBE**

SAVEZNA SKUPŠTINA
SAVEZNO VEĆE
Odbor za društveni plan i
finansije
Odbor za robni promet
AS br. 57/1 i 58/1

IZVEŠTAJ**O PRETRESU PREDLOGA ODLUKE O FINANSIRANJU INVESTICIJA ZA POTREBE CARINSKE SLUŽBE OD 1964. DO 1966. I PREDLOGA ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O FONDU ZA UNAPREĐENJE SLUŽBE CARINSKE KONTROLE**

Na osnovu Predloga zakona i Predloga odluke koje je podnelo Savezno izvršno veće i Informacije o najvažnijim problemima carinske službe koju je podnela Uprava carina SFRJ kao i izlaganja predstavnika SIV-a i Uprve carina SFRJ na zajedničkoj sednici oba odbora vodila se svestrana diskusija u kojoj su još detaljnije analizirani stanje i problemi carinske službe i potrebe njenog bržeg razvoja i modernizacije, a u skladu s porastom spoljnotrgovinskog robnog prometa i turizma. U diskusiji su bili izneti konkretni podaci o mnogim teškoćama materijalne i kadrovske prirode sa kojima se bori carinska služba, naročito sada i perspektivno, kada carina postaje značajan instrument u sistemu privrednih mera koji će biti toliko efikasniji koliko se služba carine više osposobi za izvršavanje zadataka na njegovoj primeni.

U diskusiji je istaknuto da je u 1963. izvršen veliki obim carinskih poslova svih vrsta. Ocarinjeno je u izvozu oko 16 miliona tona naše robe (prema oko 4 miliona tona pre rata) u vrednosti od oko 550 milijardi deviznih dinara. Vršen je i nadzor nad

tranzitom robe preko naše zemlje koji je takođe iznosio oko 16 miliona tona. Vršena je carinska i devizna kontrola nad 5,4 miliona stranih lica u izlazu i ulazu u zemlju kao i nad 1,2 miliona domaćih putnika u prelazu granice. Pored toga carinska služba bila je angažovana i u kontroli malopograničnog prometa u kome je u 1963. godini bilo preko 9 miliona prelaza fizičkih lica. Vršena je i kontrola poštanskih pošiljaka kao i raznih sredstava saobraćaja putem kojih se odvija promet robe i ljudi.

Ovakvo obimni poslovi zahtevaju i odgovarajuće materijalne uslove i kadrovsku strukturu carinske službe. No, kako se u diskusiji iznosilo konkretne podatke za pojedine carinarnice i carinu u celini, stanje je ocenjeno kao prilično teško koje zahteva hitnu i efikasnu akciju.

Služba carine ne raspolaže potrebnim magacin-skim prostorom, carinskim kolosecima i odgovarajućim parking prostorom za drumska, teretna i putnička motorna vozila što znači da se ne može na odgovarajući način pregledati roba, već se pregled ograničava samo na letimičan pregled robe u železničkim vagonima i kamionima i oslanjanje na podatke korisnika. Sve ovo otežava stvarnu carinsku kontrolu.

Služba ne raspolaže ni sa odgovarajućom tehničkom opremom za pregled robe, te nije u mogućnosti da izvrši ni potrebno ispitivanje robe u pogledu njenih najosnovnijih svojstava. Na najvažnijim carinskim punktovima preko kojih se odvija najveći promet robe ne postoje vage za merenje tako da carina prihvaća težine kako su deklarisane od korisnika. Koliki je ovo problem govori i to da samo od ukupno 23 drumska prelaza, dva prelaza imaju vage. Služba čak nema ni najvažniji broj pisanih i računskih mašina i ako je samo kod uvoza vezana za tako ogroman broj računskih operacija. Slično je i sa snabdevenošću sa modernim PTT vezama bez kojih se ne može zamisliti operativnost službe.

U diskusiji je istaknuto i pomanjkanje potrebnog broja priručnih carinskih laboratorija. Zbog ovoga carinska služba nije u mogućnosti da vrši analize ni za najneophodnije vrste robe što često iziskuju potrebe i što je od posebnog značaja u interesu za zajednicu i privredne organizacije.

U diskusiji je zauzeto stanovište da bi carinska služba u rešavanju problema laboratorija trebala obratiti pažnju i na mogućnost korišćenja tehničko-laboratorijskih usluga u postojećim specijalizovanim institucijama u zemlji.

Poseban problem, kako je u diskusiji istaknuto, predstavlja broj i razmeštaj carinarnica u zemlji. Sada je najveći broj carinarnica, 22 od ukupno 32, raspoređen po graničnim mestima. To je odgovaralo u periodu kad se vršio administrativni pregled i kontrola robe i kada je carina imala drukčiju ulogu nego što ima danas. U današnjim uslovima postojanje graničnih carinarnica je opravdano sa gledišta kontrole putnika, prevoznih sredstava i nadzora nad robom. Danas se još uvek većina uvozno-izvozne robe carini kod graničnih carinarnica, što komplikuje rad u carini i privrednim organizacijama, a dovodi i do povećanih troškova. U cilju rasterećenja graničnih carinarnica i u cilju ubrzanja postupka carinjenja, kao i smanjenja troškova, treba da se razmotri mogućnost otvaranja carinarnica odnosno njihovih organizacionih jedinica u proizvodnim centrima i da se carinjenje robe vrši prilikom utovara robe u prevozna sredstva. Ovakvo organizovana carinska služba omogućila bi našim privrednim organizacijama da lakše i brže završe carinske poslove. To bi istovremeno stvorilo povoljnije uslove rada i carinskoj službi i smanjilo potrebe za velikim carinskim skladišnim prostorom i drugim sredstvima koje bi se moralo obezbediti ako bi se ostalo na postojećem načinu rada carinske službe.

Slične teškoće izazvane nedostatkom adekvatnog prostora (staničnih koloseka, parking placeva, čekarnica i sl.) i savremenih tehničkih sredstava postoje i

u prometu putnika. Dešava se da sanitarna inspekcija i inspekcija rada zabranjuju rad službenicima u nekim prostorijama koje sada koriste. Ovakve teškoće, kako je isticano u odborima, posebno se potenciraju u periodu žive turističke sezone kada su granične carinarnice zakrčene vozilima i putnicima.

Složeni zadaci i specifičnosti službe, kako je pokazano u diskusiji, traže visok nivo stručnosti i opštih znanja, određenu kulturu i druge moralno-političke kvalitete carinskih službenika. Zbog položaja i uloge koju je igrala carina u našoj zemlji do pre par godina, carinska služba se nije razvijala i ostala je sa izrazito nezadovoljavajućim kadrom. Danas u njoj radi 1.661 službenik, a prema proceni nedostaju još oko 200 službenika, što čini velike teškoće naročito u pojedinim periodima i na nekim prometnim mestima.

Postojeća kvalifikaciona struktura zaposlenih u ovoj službi ne zadovoljava. Svega 8% ima fakultetsko obrazovanje, a bilo bi potrebno 17% službenika sa takvim obrazovanjem. Višu spremu ima 3%, a bilo bi potrebno 18%. Srednju spremu ima 34%, a potrebno je 38%. Nižu stručnu spremu ima 54%, a potrebno je samo 27%. U vezi s tim istaknuta je potreba preduzimanja hitnih mera radi poboljšanja kadrovske strukture bilo putem školovanja postojećeg kadra, bilo putem angažovanja novih stručnih kadrova. Teškoće popunjavanja carinske službe stručnim kadrovima proizlaze iz veoma napornog rada carinskih službenika, nerešenog problema nagrađivanja i stanova. Prema sadašnjem stanju nedostaje 400 stanova. Najveće teškoće u angažovanju kadrova su na području Slovenije zbog nižih ličnih dohodaka i drugih nepovoljnih uslova.

U diskusiji je naročito istaknuta potreba daljnjeg razvoja unutrašnje organizacije carinske službe u smislu osamostaljivanja odgovarajućih carinskih jedinica i na toj liniji razvoja politike nagrađivanja s obzirom na specifičnosti koje postoje u službi. Takođe bi bilo potrebno preduzeti korake za bolju koordinaciju svih službi koje deluju u prometu sa inostranstvom (carina, devizne i granične službe, turističke i špeditorske organizacije, komune itd.) kako bi se moglo što bolje i efikasnije obaviti sve ove poslove.

Budući da je u materijalu pokrenut problem značaja malopograničnog prometa zahtevano je od strane Odbora da uprava carina i drugi savezni organi pripreme detaljniji elaborat i dostave ga Skupštini na razmatranje.

Predloženo je da se uputi preporuka republikama i komunama da pojedine privredne organizacije kao što su trgovinske, ugostiteljske, bankarske i druge razvijaju svoje filijale na graničnim punktovima.

Na osnovu razmatranja odbori preporučuju Saveznom veću usvajanje sledećih zaključaka:

1. Da se usvoji Zakon o dopuni Zakona o fondu za unapređenje carinske kontrole.

2. Da se usvoji odluka o finansiranju programa investicija za potrebe carinske službe za period 1964-1966, sa amandmanima kako su predloženi od strane Odbora i prihvaćeni od strane predstavnika SIV-a.

3. Uprava carina SFRJ proučiće mogućnost daljeg razvoja unutrašnje organizacije carinske službe i mogućnost daljeg osamostaljivanja osnovnih carinskih jedinica u skladu sa opštim intencijama razvoja samoupravnosti u sistemu državne uprave.

4. Radi što većeg olakšanja vršenja carinskih poslova, carinska služba bi trebalo da nastoji da svoju organizaciju i način rada prilagodi potrebama razvoja spolnotrgovinskog prometa radnih organizacija, osnivanjem posebnih jedinica i službi u privredno razvijenim rejonima gde se obavlja veliki deo izvoza i uvoza robe.

5. U svrhu unapređenja rada u prometu sa inostranstvom potrebno je da se osigura efikasna koordinacija između carinske službe i svih ostalih organa i organizacija koji deluju na tom području. Naročito je potrebna bolja koordinacija i saradnja između ko-

muna i carinarnica, pa se u tom smislu preporučuje komunama da im pruže potrebnu pomoć.

6. Budući da je sadašnji sistem nagrađivanja neadekvatan i smetnja prilivu stručnih kadrova, naročito u pojedinim područjima, to se preporučuje nadležnim organima da nađu mogućnosti da se podese čim brže politika ličnih dohodaka uslovima rada carinske službe i specifičnim uslovima koji postoje na pojedinim teritorijama.

7. Razmatrajući kompleksno pitanje carina, u diskusiji je pokrenut problem malograničnog prometa. U vezi s tim a naročito zbog daljnjih izgleda za proširenje ovog vida prometa potrebno je sagledati sve reperkusije koje on sobom donosi. Uprava carina kao i drugi organi koji su angažirani u njemu, pripremiće poseban elaborat o problemima malograničnog prometa i dostaviti ga Saveznoj skupštini na razmatranje.

IZVEŠTAJ

KOMISIJE ZA DRUŠTVENI NADZOR O NEKIM PROBLEMIMA CARINSKE SLUŽBE

Komisija za društveni nadzor Savezne skupštine, pored ostalih pitanja, unela je u svoj program rada i pretresanje nekih važnijih problema carinske službe. Na II sednici Komisije, 18. XI 1963. godine, obrazovana je Potkomisija od 3 poslanika koja je dobila zadatak da prouči stanje i probleme u carini i o rezultatu podnese izveštaj.

Ova posebna Potkomisija pribavila je izveštaje i druge podatke od Uprave carina SFRJ, obavila razgovore sa direktorom Uprave carina, funkcionerima Saveznog sekretarijata za finansije i drugim organima i organizacijama. Na osnovu izveštaja Potkomisije i drugih materijala Komisija je pretresla stanje i neke probleme carinske službe.

I pored uspeha carinske službe u ostvarivanju svojih zadataka, Komisija smatra da u radu ove službe postoji dosta problema na koje treba ukazati. Uzroci leže u nepotpuno sprovedenoj organizaciji, slabim kadrovima, vrlo slaboj tehničkoj opremljenosti, težim smeštajnim uslovima ove službe itd.

Polazeći od raspoloživog materijala i diskusije, Komisija je došla do izvesnih zaključaka na osnovu kojih predlaže i mere za otklanjanje nedostataka u cilju unapređivanja carinske službe, što se u Izveštaju iznosi:

I

Brojni ekonomski odnosi Jugoslavije sa drugim zemljama u svetu, doveli su do povećanja robne razmene, a time i do obilnijih zadataka carinske službe. U ovim odnosima, carinska služba ima veliki značaj kao ekonomski instrumenat.

Glavni poslovi koje obavlja ova služba su: carinski nadzor nad robom koja se uvozi i izvozi kao i nad robom u tranzitu kroz Jugoslaviju; carinjenje uvezene i izvezene robe; praćenje primene i dejstva carinske tarife; carinska i devizna kontrola nad putnicima i prevoznim sredstvima u međunarodnom putničkom saobraćaju; carinska i devizna kontrola nad korisnicima i prevoznim sredstvima u malograničnom prometu; saradnja sa međunarodnim organizacijama po carinskim pitanjima itd.

Osnovni zadatak carinske službe je carinjenje robe i kontrola robnog prometa naših radnih organizacija sa inostranstvom.

Rad carinske službe do sada, više se odvijao u pravcu kontrole uvoza robe, dok je kontrola izvoza zapostavljena, mada ima nedostataka i u kontroli uvoza.

Pored kontrole robnog prometa, zadatak carine je da kontroliše i putnički promet sa inostranstvom, ali njen primarni zadatak su poslovi u oblasti robnog prometa sa inostranstvom.

Obim poslova carinske službe iz godine u godinu se povećava. Prema podacima Uprave carina ocari-

njeno je u 1962. godini 7,044.927 tona, a u 1963. godini 9,181.539 tona razne uvezene robe. U istom periodu ocarinjeno je 13,537.965 tona izvezene robe. Povećanje poslova carine oko uvoza-izvoza robe povećalo se za oko 11% u 1963. godini u odnosu na 1962. godinu.

Carinska služba kontrolisala je u 1963. godini 16,665.402 tone robe u tranzitu kroz Jugoslaviju ili za 7% više u odnosu na tranzit u 1962. godini.

Ova služba vrši kontrolu prevoznih sredstava koja prelaze granice Jugoslavije. Izvršena je kontrola 710.296 putničkih vagona, 223.423 kamiona, 2,668.762 putničkih automobila i 10.783 aviona.

Izvršena je carinska i devizna kontrola nad 6,622.979 putnika. Od ovog broja otpada na strane putnike 5,418.112 ili 66% više u odnosu na 1962. godinu.

Malogranični promet takođe je u porastu za 13% u odnosu na 1962. godinu. U ovom prometu pregledano je 9,225.901 lice pri prelazu granice. Beleži se takođe osetno povećanje prenošenja razne robe. Prema nekim podacima u toku 1962. godine, iz Italije u Jugoslaviju uneto je robe od naših korisnika u vrednosti 1,900.000.000 dinara, dok su Italijani u istom periodu izneli iz Jugoslavije robe u vrednosti 4,124.000.000 dinara, a uneli robe u Jugoslaviju u vrednosti 750.000.000 dinara. Italijanski državljani uneli su u Jugoslaviju 995.000.000 lira, što je 50% ukupnog deviznog priliva lira.

Povećanje i liberalizacija putničkog prometa na državnoj granici nije umanjilo značaj rada carinske službe na suzbijanju krijumčarenja. To potvrđuje broj prekršaja krijumčarskog karaktera u 1962. godini. I pored primitivne opreme i drugih subjektivnih slabosti, otkriveno je 10.302 prekršaja (od kojih 5.244 carinskih i 5.058 deviznih). Po carinskim prekršajima zaplenjeno je razne robe u vrednosti od 276.000.000 dinara. Po deviznim prekršajima oduzeto je stranih i naših novčanih sredstava u vrednosti od 95.000.000 dinara. Sem toga, otkriven je izvestan broj naših građana koji su prilikom uvoza putničkih kola izvršili 69 carinskih i 112 deviznih prekršaja. No i pored ovih rezultata još uvek postoje velike mogućnosti za krijumčarenje robe i platežnih sredstava preko naše državne granice.

Iz navedenih podataka vidi se da je carinska služba u zadnje dve godine obavila obimne poslove. U narednom periodu očekuje se još veći tempo poslova carinske službe, s obzirom na zadatke koji se predviđaju sedmogodišnjim planom, daljim porastom robne razmene sa inostranstvom, merama za povećanje turizma itd.

Međutim, da bi carinska služba uspešno obavljala postavljene zadatke mora se rešiti niz problema. Od blagovremenog rešavanja ovih problema zavisice dalji rad ove službe.

II

Jedno od najvažnijih pitanja u radu i funkcionisanju carinske službe jeste kadrovska pitanja. Poslovi carinske službe, kao što je napred rečeno, konstantno se proširuju i po obimu i po kvalitetu. To je rezultat ne samo privrednog razvoja naše zemlje već i kretanja svetske privrede. Sve to iziskuje od carinskih organa poseban napor u radu, pretpostavlja potrebnu stručnost, umešnost i savesnost, pri čemu i lične moralno-političke osobine igraju važnu ulogu.

Radi sagledavanja stanja kadrova i kadrovske politike u carinskoj službi, treba ukazati na nekoliko podataka koji ovaj problem najbolje ilustruju.

Postojeći kadar carinske službe, gledano u celini, ne odgovara profilu kadrova, koje traži savremena carinska služba. To se ogleda u broju carinskih službenika, njihovoj stručnoj spremi, godinama službe kao i u ličnim moralno-političkim i etičkim osobinama. Danas je u carinskoj službi zaposleno 1.661 službenik. Od toga 8% službenika ima fakultetsku spremu, 3%

višu, 34% srednju, dok 55% ima nižu stručnu spremu. Stanje kadrova je još nepovoljnije za našu službu u odnosu na inostrane carinske organizacije. Tako u Francuskoj ima 18.000 službenika zaposlenih u carini. Od toga 35% ima višu i visoku, a 64% srednju stručnu spremu. Ili, u Bugarskoj 50% carinskih službenika ima fakultetsku spremu, dok 41% ima srednju stručnu spremu. I stara Jugoslavija je imala povoljnije stanje kako u pogledu broja zaposlenih tako i u pogledu kvalifikacione strukture.

Izvestan manji broj službenika sklon je korupciji i mitu, što je najteži prestup u ovakvoj vrsti službe, drugi pak, ne znaju strane jezike u potrebnoj mjeri, a neki ne pokazuju nikakvog interesa ne samo za učenje jezika već ni za stručno usavršavanje uopšte. Ako se ima u vidu i činjenica da među carinskim službenicima, naročito među nekim rukovodećim kadrovima u Upravi carina i u carinarnicama ima familijarnosti i tolerisanja nedozvoljenih postupaka u službi, nesumnjivo se može konstatovati, da rešavanje kadrovskog pitanja u carinskoj službi predstavlja odgovoran, složen i zadatak trajnog karaktera.

Uprava carina uz odgovarajuću pomoć društveno političkih faktora, preduzela je korake u rešavanju kadrovskog pitanja. Tako, prišlo se sistematskom školovanju i stručnom obrazovanju kadrova, kao što je vanredno studiranje uz povremenu materijalnu pomoć ili redovno upućivanje na studije uz stipendiju. Danas na fakultetima i višim školama ima 150 studenata, koje stipendira Uprava carina. Održavaju se seminari i kursevi za stručno usavršavanje, a naročito kursevi za učenje stranih jezika.

Poboljšanje i materijalni položaj službenika s obzirom na prirodu i težinu službe.

Preduzete su mere da se carinska služba oslobodi kadrova koji nemaju uslova za razvoj, kao i da se primene disciplinske i druge kaznene sankcije prema onim carinskim službenicima koji su svojim nedozvoljenim radnjama u službi stvorili uslove za disciplinsku ili krivičnu odgovornost.

Isto tako, u cilju poboljšanja uslova rada i života carinskih službenika, preduzimaju se mere da se nabave tehnička i druga sredstva neophodna za savremenu carinsku službu. Uložena su i znatna sredstva za rešavanje stambenog pitanja sa čime treba nastaviti.

Sve ove i druge mere u rešavanju kadrovskih pitanja u carinskoj službi predstavljaju trajni zadatak i usmerene su u pravcu osposobljavanja i unapređivanja ove službe, pri čemu će svakako biti potrebna i odgovarajuća pomoć društvene zajednice.

III

Tehnička sredstva (mašine, aparati, itd.), magacinski prostor, stambeni i kancelarijski smeštaj carinske službe vrlo su slabi. Služba ne raspolaže ni najosnovnijim sredstvima koja su potrebna za uspešno obavljanje zadataka. Carinarnice ne raspolažu potrebnim telefonskim aparatima i teleprinterima, aparatima za pregled prtljaga putnika, laboratorijama, vagama i sl. Carina raspolaže samo sa dve kolske vage. Vagonska roba često mora da se meri u većim centrima, i to zahteva veći transport i poskupljenje robe.

Magacinskog prostora takođe ima vrlo malo. Dok se ne ocarini, roba propada. Carinarnice u Zagrebu i Rijeci nemaju ni jednog kvadratnog metra sopstvenog magacinskog prostora. Kancelarije su u barakama, nepropisne i nehygienijske. Službenici se često zbog toga razboljevaju. Carinarnica u Rijeci nema ni jednog čamca za kontrolu brodova koji pristaju u luci.

Za izgradnju stanova u 1962. godini dato je 233 miliona, a za izgradnju upravnih zgrada 284 miliona dinara. To nije dovoljno. Još uvek ima oko 400 službenika bez stanova ili oko 25%, ne računajući one službenike koje treba tek primiti.

Da bi se rešila ova pitanja Komisija podržava predlog da se da carinskoj službi 5 milijardi dinara za investicije do 1965. godine, s tim da se naknadno nadležnim organima dostavi program investicija na odobrenje.

Nema sumnje da su ova investiciona ulaganja nužna i potrebna, naročito ulaganja za aparate i drugu opremu koja je nužna za efikasniji i kulturniji rad carinske službe.

Radi racionalnijeg ulaganja potrebno je proučiti izgradnju magacinskog prostora kako se ne bi gradio nepotreban magacinski prostor. Investicije u carinske laboratorije takođe treba proučiti i preciznije odrediti u programu investicija. U diskusiji na zajedničkoj sednici Odbora za plan i finansije i Odbora za robni promet Saveznog veća podvučeno je da carina treba da ima laboratorije za carinsku operativu, a za komplikovanje slučajeva da koristi postojeće laboratorije naučnih i drugih ustanova. Takođe je ukazano da investiciona sredstva treba trošiti što racionalnije i štedeti gde god je to moguće, a uz to, obezbediti efikasnost i kulturno vršenje carinske službe.

IV

Organi Službe društvenog knjigovodstva pregledom finansijsko-materijalnog poslovanja Uprave carina i nekih carinarnica za 1961. i 1962. i prvo tromesečje 1963. godine utvrdili su veći broj slučajeva kršenja zakonskih i drugih propisa, čime je nanošena znatna materijalna šteta zajednici i rušen ugled carinske službe, stvarani uslovi i pogodno tle za razne negativne pojave u carinskoj službi.

Evo samo nekih negativnih pojava u carinskoj službi na koje se ukazuje u materijalima Službe društvenog knjigovodstva.

Evidencija se dosta neuredno vodila. Ima primera da u nekim slučajevima evidencija nije uopšte vodena o prijemu i izdavanju zaplenjene robe. Dešavalo se da se roba ne proknjiži na carinarnici i kasnije se nije znalo šta je sa tom robom.

Prilikom prodaje robe preko komisiona postupano je, od strane nekih carinskih službenika, tako da su se stvarale mogućnosti veće zloupotrebe i malverzacije. Bilo je slučajeva da su neki službenici carinske službe, koji su vršili procenu robe kada je prodavana komisijonu, kasnije tu istu robu kupovali.

Često se nedozvoljeno koristila zaplenjena roba (automobili i sl.).

Nisu izmirmirane obaveze prema zajednici, nego su se sredstva zadržavala u carinskom fondu.

Roba nije komisijski primana, kako je to propisima predviđeno. To je činjeno posle dva, tri i više meseci.

Vršene su ispravke u spiskovima robe, koje su dostavljale carinarnice a da to komisijski nije konstatovano.

Nije posebno knjižena roba oduzeta po prekršajima, a posebno roba kojoj je rok protekao.

Bilo je i slučajeva da se zaplenjena roba (satovi, fotoaparati) davala bez naknade itd.

Suvišno je isticati koliko ovakav nedozvoljen i nezakonit rad carinskih organa nanosi štetu našem društvenom sistemu u celini. Služba društvenog knjigovodstva preduzela je odgovarajuće mere da se nepravilnosti otklone i predložila da se izvršiocima pozovu na odgovornost. Uprava carina je takođe uočila zloupotrebe službenog položaja od strane pojedinih službenika i zaključila da se protiv istih pokrene disciplinski i drugi postupak, ali taj zaključak nije u potpunosti sproveden u život iako su neke nepravilnosti utvrđene još u 1962. godini.

Zaključci

Komisija za društveni nadzor Savezne skupštine na svojoj sednici od 10. januara 1964. godine razma-

trala je izveštaj svoje Potkomisije o nekim problemima carinske službe.

Komisija je pretresala, pre svega, negativne pojave u carinskoj službi, uzroke tih pojava i nastojala da predloži mere da do sličnih pojava ubuduće ne dode.

Isto tako, Komisija je pretresala i druge probleme u carinskoj službi kao što su: organizacija carinske službe, kadrovska pitanja, tehnička opremljenost, pomoć službi od društveno-političkih zajednica itd. Jednom rečju, Komisija je učinila napor da što celovitije sagleda probleme kako bi što objektivnije mogla da oceni i negativne pojave u carinskoj službi.

Na osnovu izveštaja i diskusije, konstatovano je da je carinska služba u carinjenju uvozno-izvozne robe i kontroli robnog i putničkog prometa sa inostranstvom, postigla vidne rezultate i pored nedovoljne i loše tehničke opremljenosti a uz to i nezadovoljavajućih uslova za rad i život službenika koji rade u ovoj službi. Ovi uspehi su još značajniji kad se ima u vidu osetan porast robne razmene i putničkog prometa sa inostranstvom. Zbog svega toga, potrebna je materijalna i druga pomoć društvene zajednice da se osposobi carinska služba za uspešnije izvršenje ovih zadataka.

Da bi se carinska služba osposobila za još efikasnije vršenje službe potrebno je:

1. Nabaviti tehničku i drugu opremu kao što su: laboratorije, PTT uređaji, računске i pišaće mašine, kolske vage, čamce i dr., izraditi potreban magacinski i kancelarijski prostor, i obezbediti druga sredstva koja su neophodna za savremeno vršenje carinske službe.

U tu svrhu, a na osnovu plana i programa Uprave carina, društvena zajednica treba da uloži znatna materijalna sredstva vodeći pri tome računa da se ona koriste što racionalnije.

2. S obzirom da je osnovni zadatak službe carinjenje i kontrola uvoza i izvoza robe, potrebno je organizaciju carinske službe prilagoditi ovome zadatku u čemu je od značaja i obrazovanje carinskih jedinica u industrijski razvijenim centrima.

3. Ubrzati rešavanje kadrovskih pitanja prvenstveno poboljšanjem strukture stručnog sastava carinskih službenika prijemom u službu kadra sa visokom i višom spremom; nastaviti dalje uzdizanje i stručno usavršavanje postojećeg perspektivnog kadra.

Radi uspešnijeg i kulturnijeg vršenja službe potrebno je i dalje nastojati da što više službenika zna strane jezike, a isto tako slovenački i makedonski jezik.

Neophodno je posvetiti pažnju moralno-političkom liku carinskih službenika i više raditi na njihovoj političkoj izgradnji. U ovome je potrebna pomoć društveno političkih faktora, komunala i srezova.

Sistematizaciju radnih mesta u carinskoj službi usaglasiti sa obimom poslova i na osnovu toga obezbediti potreban broj kadra za efikasno izvršenje poslova.

Obezbediti bolji i stimulativniji način nagrađivanja za rad u carinskoj službi, kao i potrebna materijalna sredstva za to.

4. Neophodne su efikasne i trajne mere u borbi protiv kršenja zakona i drugih negativnih pojava u carinskoj službi.

Potrebni su dalji naponi Uprave carina u organizacionom i kadrovskom sređivanju službe sve do primene efikasnih disciplinskih i drugih mera protiv nezakonitih i nedozvoljenih radnji službenika.

U vršenju službene dužnosti, carinski organi su dužni da primenjuju dosledno zakonske i druge propise prema svim pravnim i fizičkim licima. U tome, treba da im pruže potrebnu pomoć i podršku državni organi i drugi društveno-politički faktori.

Potrebno je učvrstiti i dalje unapređivati internu kontrolu u carinskoj službi i stalno mobilisati sve unutrašnje snage u borbi protiv negativnih pojava.

S obzirom na sve veći obim materijalno-finansijskog poslovanja i velikih sredstava sa kojima carinska služba upravlja, nužno je posvetiti veću pažnju u rukovanju ovim sredstvima. U vezi sa tim neophodno je da i spoljna kontrola ima sistematski uvid u materijalno-finansijsko poslovanje.

5. Potrebno je veće angažovanje komune, srezova i republika u izgradnji objekata potrebnih za uspešniji rad carinske službe kao što su magacini, granični prelazi, parking prostori, ugostiteljski i trgovački objekti, benzinske i servisne stanice i drugo.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O UČEŠĆU FEDERACIJE U FINANSIRANJU DELIMIČNE IZGRADNJE TRGOVAČKE MORNARICE

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 64/1

11. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila Predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u Predlogu izvrši sledeća izmena:

— U tački 1. u drugom redu reč »kapacitete« briše se.

Sa predloženom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača, s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O UČEŠĆU FEDERACIJE U FINANSIRANJU DELIMIČNE IZGRADNJE TRGOVAČKE MORNARICE

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 64/1

11. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila Predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u Predlogu izvrši sledeća izmena:

— U tački 1. u drugom među reč »kapacitete« briše se.

Sa predloženom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r., Borislav Stančić, s. r.

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE, ODBORA ZA SAOBRAĆAJ I GRUPE POSLANIKA O PREDLOGU ODLUKE O UČEŠĆU FEDERACIJE U FINANSIRANJU DELIMICNE IZGRADNJE TRGOVAČKE MORNARICE

Odbor za društveni plan i finansije i Odbor za saobraćaj Saveznog veća i grupa poslanika za pitanje saobraćaja Privrednog veća na zajedničkoj sednici održanoj 7. januara o. godine razmatrali su Predlog odluke o učešću federacije u finansiranju delimičnog programa izgradnje prekomorske trgovačke mornarice.

Kao osnov za razmatranje Predloga odluke služio je elaborat posebne stručne komisije koju je izradio Savezni sekretarijat za saobraćaj i veze.

Na osnovu proučenih materijala, izlaganja predsednika Saveznog izvršnog veća i diskusije vođene na zajedničkoj sednici, odbori Saveznog veća i grupa poslanika Privrednog veća konstatovali su da je prekomorska trgovačka mornarica važna grana saobraćaja, krupan faktor u daljem razvitku naše privrede, a posebno zato jer ostvaruje značajan devizni priliv. Odbori su takođe konstatovali, da je trgovačka mornarica u znatnom zaostatku za potrebama i mogućnostima naše zemlje.

Polazeći od toga da je naša zemlja pomorska, da se značajan deo njene spoljnotrgovinske razmene obavlja pomorskim putem, kao i da je učešće tranzitno-pomorskog saobraćaja sve veće, potrebno je da se prekomorska trgovačka mornarica razvija u skladu sa porastom obima spoljnotrgovinske razmene.

Poslednjih godina zabeleženi su pozitivni rezultati u povećanju obima spoljnotrgovinske razmene pomorskim putem, tako da od 1957. godine na ovamo obim ove razmene u izvozu se kreće na prosečnom nivou od oko 2 miliona tona godišnje, a u uvozu od 3,6 miliona tona, odnosno ukupno oko 5,6 miliona tona. U istom šestogodišnjem periodu domaći brodovi učestvovali su u prevozu prosečno godišnje sa oko 2,9 miliona tona ili sa svega 52%.

Postojeće stanje prekomorske trgovačke mornarice, njena starosna i tehnička struktura pokazuju da je neophodno da se u jednom relativno kraćem periodu kasira 62 broda sa ukupno 340.240 BRT.

Prema stanju krajem 1962. godine jugoslovenska trgovačka mornarica raspolagala je sa ukupnim kapacitetom od 907.000 BRT od čega 870.000 BRT teretnih brodova. Prekomorska trgovačka mornarica krajem 1962. godine sastojala se od 173 broda sa ukupno 839.471 BRT. Starosna struktura ove flote je sledeća:

brodovi do 10 godina starosti	38,9%
brodovi od 10—15 god. starosti	15,0%
brodovi preko 15 god. starosti	46,1%

U pogledu tehničkih karakteristika postojećih kapaciteta prekomorske trgovačke mornarice treba ukazati na to da u našoj floti još uvek postoje 34 broda na parni pogon na bazi uglja sa prosečnom starošću od oko 52 godine kao i daljih 65 brodova na

parni pogon na bazi mazuta čija je prosečna starost oko 22 godine. Prema tome u ukupnoj raspoloživoj prekomorskoj floti nalazi se 99 brodova sa ukupnom tonažom od 366.377 BRT čija je starost daleko iznad gornje granice do koje se brodovi eksploatišu u drugim pomorskim zemljama, a osim toga u tehničko-eksploatacionom pogledu ne obezbeđuju ni minimalne uslove za ekonomično poslovanje.

Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije od 1961—1965. godine bilo je predviđeno da se izgradi ukupno 331.000 BRT pomorskih brodova, ali je kasnije taj obim izgradnje putem 50-og konkursa JB sveden na izgradnju od svega 110.000 BRT. Sada je u toku završna faza i realizacija izgradnje pomorskih brodova po tom konkursu i do kraja 1964. godine dobija se prirast od novih 10 brodova sa ukupno 71.314 BRT.

Izgradnja brodova po 50-tom konkursu, kao što se vidi, ne obezbeđuje ni najminimalniji obim neopodno zamene, tako da ukoliko se ne preduzmu hitne mere za izgradnju novih pomorskih brodova, treba očekivati u 1965. i 1966. godini znatno smanjenje tonaže prekomorske trgovačke mornarice što može da izazove nepovoljne posledice od šireg značaja za privredu cele zemlje. Prema podacima iz materijala koji su članovi Odbora imali prilike da vide vidi se da već u 1964, 1965. i 1966. godini treba da se kasira ukupno 39 brodova sa 215.000 BRT.

Odbori su prilikom razmatranja Predloga odluke o učešću federacije naročito imali u vidu potrebu održavanja kontinuiteta izgradnje u prekomorskoj trgovačkoj mornarici naročiti s obzirom na činjenicu da se u 1964. godini završava izgradnja po 50-tom konkursu, tako da bi ukoliko se već u toku 1964. godine ne izvrše potrebne pripreme radnje, prestao bi tok kontinuelne izgradnje pomorskih brodova, dok bi u isto vreme dinamika kasiranja postojećih brodova bila u oštrom porastu. Ocenjujući da bi takva situacija otvorila mogućnosti javljanja određenih teškoća u pomorskom transportu i to naročito u 1965. 1966. i daljim godinama, odbori su stali na stanovište da akutnost položaja trgovačke prekomorske mornarice nalaže najhitnije donošenje odluke o pristupanju realizaciji delimičnog programa izgradnje trgovačke mornarice.

Ovakav stav odbori su zauzeli prvenstveno imajući u vidu značaj koji prekomorska trgovačka mornarica ima za privredu Jugoslavije u celini a naročito pozitivne efekte koje trgovačka mornarica ostvaruje u deviznom prilivu zemlje.

Značaj prekomorske trgovačke mornarice dovoljno ilustruju podaci o njenom učešću u ukupnom prevozu pomorskim putem koje kao što je već navedeno iznosi za poslednjih 6 godina oko 52% prosečno godišnje. Dalji poseban značaj trgovačke mornarice ogleda se i u njenom sve većem učešću u tranzitu. U vezi s tim treba naglasiti da je u periodu od 1952. do 1962. godine učešće u tranzitu naše mornarice poraslo od 7.000 tona u 1952. godini na 488.000 tona u 1962. godini. Pri tome je ocenjeno da su mogućnosti u pogledu povećanja tranzitnog prevoza daleko veće od ostvarenih u 1962. godini.

Prilikom ocene predloženog programa delimične izgradnje trgovačke mornarice odbori su takođe imali u vidu da sama činjenica postojanja domaće prekomorske flote u velikoj meri obezbeđuje skladnije kretanje cena prevoznih usluga koje plaćamo brodovima stranih zastava za prevoz. Takođe je ocenjeno da prekomorska trgovačka mornarica ostvaruje značajnu ulogu u razvijanju privrednih veza naše zemlje sa zemljama u razvoju a naročito sa azijsko-afričkim zemljama. Postojanje stalnih linija sa određenim zemljama i lukama u velikoj meri potpomaže razvoj naše spoljnotrgovinske razmene sa od-nosnim zemljama.

Odbori su posebnu pažnju posvetili razmatranju problema razvoja prekomorske trgovačke mornarice

sa stanovišta daljeg razvitka i unapređenja naše spoljnotrgovinske razmene. Ukupan obim prevoza naše flote u 1962. godini u međunarodnom saobraćaju iznosio je oko 8 miliona tona robe. U tome je naša prekomorska razmena iznosila 3,5 miliona tona, prevoz među stranim lukama 3,9 miliona tona i tranzit 0,5 miliona tona. Na osnovu raspoloživih materijala ocenjeno je da bi naša prekomorska razmena u 1967. godini trebalo da se kreće na nivou od oko 9 miliona tona, isto tako ocenjeno je da bi nivo prevoza među stranim lukama trebalo da ostane na sadašnjoj visini, tj. 3,9 miliona tona, kao i da se poveća učešće prevoza u tranzitu za oko 50% tj. negde na oko 470.000 tona. Prema tome ocenjeno je da bi potrebe u prevoznim kapacitetima prekomorske trgovačke mornarice u 1967. godini bile sledeće:

— Za prevoz robe iz prekomorske razmene naše zemlje predviđa se i dalje učešće naše flote u ukupnom prevozu za 54% tj. od predviđenih 9 miliona tona na našu flotu otpalo bi 4,8 miliona tona;

— Za prevoz među stranim lukama predviđa se 3,9 miliona tona;

— Za učešće u tranzitu 0,7 miliona tona.

Za obezbeđenje ovog prevoza bilo bi potrebno da prekomorska trgovačka mornarica raspolaže sa kapacitetima za prevoz od ukupno 9,4 miliona tona. Međutim, smanjeni kapaciteti nakon kasiranja brodova koji se neodložno moraju rashodovati prekomorska trgovačka flota bila bi u stanju da preveze svega oko 6,8 miliona tona iz čega proizilazi da bi ostalo nepokriveno prevoznim kapacitetima brodova oko 2,7 miliona tona.

Imajući u vidu da bi nedostatak sopstvene prevozne flote imao negativne posledice ne samo na pomorsku privredu u užem smislu, već naročito na nivo naše spoljnotrgovinske razmene kao i na devizni bilans zemlje, odbori su stali na stanovište da ocenjujući perspektive našeg privrednog i društveno-političkog razvitka u narednim godinama, predloženi obim izgradnje prekomorske trgovačke mornarice predstavljaju samo deo i to verovatno manji, izgradnje koju je neophodno ostvariti u narednom sedmogodišnjem periodu, pa zato smatraju da usvajanje ovakvog programa izgradnje niukom slučaju ne predstavlja prejudiciranje sedmogodišnjeg plana društvenog i privrednog razvoja, jer je ova izgradnja u skladu sa osnovnim smernicama našeg sistema i obezbeđuje njegov dalji progresivan razvitak.

Razmatrajući predlog delimičnog programa izgradnje odbori su istovremeno sagledavali mogućnost izgradnje predložene flote u domaćim brodogradilištima, pa su konstatovali da je neophodno da u ovoj izgradnji učestvuju domaća brodogradilišta u svim slučajevima kada su njene mogućnosti takve da obezbeđuju odgovarajuće cene i kvalitet izgradnje. Odbori su takođe stali na stanovište da treba ostaviti mogućnost da se pojedine vrste brodova, a naročito specijalni brodovi mogu uz odgovarajuće povoljne kreditne aranžmane graditi u inostranim brodogradilištima.

S obzirom da predviđeni iznos potrebnih sredstava za izgradnju predložene flote od oko 125 milijardi treba da se obezbedi uglavnom putem kreditnih aranžmana u kojima bi pored predloženog učešća federacije koji iznosi 12 milijardi odnosno nešto ispod 10% ukupno potrebnih sredstava, učestvovali pomorska broderska preduzeća sa oko 30 milijardi, zatim poslovne banke sa oko 22 milijarde dinara, društveno-političke zajednice sa oko 14 milijardi, dok bi se ostatak potrebnih sredstava u visini od oko 47 milijardi dinara obezbedio putem kreditnih aranžmana komercijalnih i drugih kredita.

Ocenjujući mogućnosti finansiranja i kreditnu sposobnost pomorskih broderskih organizacija odbori su došli do zaključka da je potrebno obezbediti takve rokove kredita koji bi omogućili radnim organizacijama da ih vrate pod uslovima poslovanja bez primene

olakšica. U tom cilju odbori su sugerirali nadležnim faktorima, a pre svega poslovnim bankama, kao i društveno-političkim zajednicama da krediti iz njihovih sredstava budu što je moguće povoljniji u pogledu rokova. (Smatra se da ne bi trebalo da rokovi otplate budu manji od 10 godina).

Odbori pozitivno ocenjuju konstrukciju finansiranja izgradnje prekomorske trgovačke mornarice u kojoj se uz minimalno učešće sredstava federacije, efikasno objedinjuju sredstva decentralizovanih fondova radi rešavanja krupnih zahvata u privredi. Odbori smatraju da bi ovakvim konstrukcijama finansiranja trebalo pribegavati i u drugim granama privrede kada se radi o rešavanju krupnih pitanja.

U pogledu ekonomskog položaja pomorskih broderskih organizacija, odbori nisu raspolagali potrebnim podacima koji se odnose na poslovanje na bazi novih instrumenata uvedenih u 1933. godini. Prema izjavama predstavnika Saveznog izvršnog veća novi ekonomski instrumenti u pomorskom saobraćaju veoma su stimulatívno delovali na radne organizacije i unapređenje njihovog poslovanja, a posebno su se pozitivno odrazili na povećanje deviznog priliva koji se, kako je rečeno, u 1963. godini ocenjuje na oko 40 miliona dolara SAD. Odbori su zauzeli stav da je u sklopu izrade Sedmogodišnjeg društvenog plana neophodno detaljnije analizirati ekonomski položaj pomorskih broderskih organizacija i na toj osnovi sagledati dalje mogućnosti razvoja trgovačke mornarice u periodu do 1970. godine.

Odbori takođe konstatuju da materijali u vezi sa obrazloženjem Predloga odluke o učešću federacije u finansiranju programa delimične izgradnje trgovačke mornarice, nisu obradili mnoga važna pitanja i elemente iz kojih bi se mogao sagledati položaj i značaj trgovačke mornarice za privredu zemlje i da je to stvaralo dosta teškoća kod razmatranja ovog Predloga. Obrazloženje uz Predlog odluke o učešću sredstava federacije bilo je svedeno samo na to da objasni potrebu i namenu predloženog učešća federacije od 12 milijardi dinara.

Radi toga su odbori zauzeli stanovište da je u cilju omogućavanja svim članovima Saveznog i Privrednog veća da potpunije sagledaju značaj i važnost predložene odluke, neophodno da se sačini jedna dopuna obrazloženja koja bi sadržala najelementarnije podatke iz kojih bi se mogla doneti pravilna ocena o predloženoj Odluci.

Takav aneks je i pripremljen i on vam je predložen pred početak ove sednice.

U ime Odbora za društveni plan i finansije i Odbora za saobraćaj Saveznog veća i grupe poslanika za pitanja saobraćaja Privrednog veća predlažem da članovi Saveznog i Privrednog veća prihvate predlog odluke o učešću federacije u finansiranju programa delimične izgradnje trgovačke mornarice.

PRILOG

UZ IZVEŠTAJ ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE I ODBORA ZA SAOBRAĆAJ O PREDLOGU ODLUKE O FINANSIRANJU DELIMIČNE IZGRADNJE TRGOVAČKE MORNARICE

Radi potpunijeg sagledavanja problema koji se postavljaju u vezi sa Predlogom odluke o učešću federacije u finansiranju delimične izgradnje trgovačke mornarice, Odbor za društveni plan i finansije i Odbor za saobraćaj Saveznog veća smatraju za potrebno da saveznim poslanicima ukažu na sledeće:

Jugoslovenska trgovačka mornarica raspolagala je na kraju 1962. godine sa ukupnim kapacitetom od 907.000 BRT od čega 870.000 BRT teretnih brodova i 30.000 BRT putničkih brodova.

Sama prekomorska teretna flota na kraju 1962. godine sastojala se od 173 broda sa ukupno 839.471

BRT odnosno 1,250,707 DWT sa 810 putničkih mesta, a putnička prekomorska flota sastojala se od 3 broda sa ukupno 7.762 BRT i 3.600 putničkih mesta.

Obzirom na relativno nepovoljni kvalitet sadašnjeg stanja naše prekomorske teretne flote tj. na visoku starosnu strukturu, niski stepen ekonomičnosti i nezadovoljavajuće tehničko-eksploatacione karakteristike jednog dela flote, nameće se neodloživa potreba da se u narednih 5 godina tj. do kraja 1968. godine rashoduje 62 broda sa ukupno 340.240 BRT odnosno 514.000 DWT.

Navedena tonaža koja se predviđa za rashodovanje do kraja 1968. godine mora se rashodovati, bez obzira na oscilatorna kretanja vozarina na svetskom pomorskom tržištu. Zbog svoje ekonomske i tehničke zaostalosti ovi brodovi neće moći da opstanu i dalje u eksploataciji, jer bi obavezna njihova opravka (klasa svake četvrte godine) zahtevala visoka finansijska sredstva (oko 100 miliona din. po brodu) koja ne bi omogućila brodu da rentabilno posluje.

Ako bi sada razvrstali flotu u tri skupine po starosti brodova tj. do 10 godina starosti (budući da se moderni brodovi u inostranstvu amortizuju i pre 10 godina), zatim do 15 godina starosti, jer flote »srednje« strukture po starosti imaju amortizacioni period do 15 godina, i zatim na brodove od 15 godina starosti naviše, tada se naša flota sa stanjem na dan 30. VI 1963. godine pokazuje u ovom stanju:

brodovi do 10 godina starosti 38,9% ukupne flote
brodovi do 15 godina starosti 53,9% ukupne flote
brodovi od 15 godina starosti na više 46,1% ukupne flote.

U grupaciji brodova od 15 godina starosti na više uključena je tonaža koja se predviđa za kasiranje do kraja 1968. godine, a koja prema svojim ekonomskim i tehničkim karakteristikama neće biti u stanju da konkurentno posluje na svetskom tržištu, pa stoga se nameće potreba da se ovi brodovi zamene modernijom tonažom.

S druge strane, gledano na strukturu flote po veličini brodova, primećuje se, da u našoj floti nema ni jednog broda po veličini i kategoriji od 15.000 BRT na više. Međutim, u svetu je već bilo polovinom 1961. godine oko 23% brodova po veličini od 15.000 BRT na više od ukupne svetske flote angažovane u plovidbi.

Završetkom do kraja 1964. godine tekućeg flotnog programa izgradnje iz L konkursa dobio bi se prirast od 10 brodova sa ukupno 71.314 BRT odnosno 98.000 DWT.

Na osnovu gore prikazanog stanja kapaciteta na kraju 1962. godine, petogodišnjeg programa rashodovanja i programa porasta flote, proizlazi da bi postojeli kapaciteti naše prekomorske flote na kraju 1967. godine bili manji za 52 broda i 268.926 BRT u upoređenju na stanje na kraju 1962. godine, odnosno da bi naša prekomorska flota na kraju 1967. godine imala svega 121 brod sa 570.545 BRT odnosno 834.600 DWT ili 66,6% od stanja kapaciteta na kraju 1962. godine.

Zbog toga se razvitak flote, usklađen sa razvojem prekomorske razmene, mora smatrati osnovom pomorske politike u svakoj pomorskoj zemlji, te se u našim konkretnim uslovima nameće problem dalje izgradnje trgovačke mornarice u toku sedmogodišnjeg plana.

Prateći i dajući podstrek spoljno-trgovinskoj ekspenziji naše zemlje pogotovo sa zemljama Azije, Afrike i Južne Amerike, koje su dobile odnosno su na putu za dobijanje svoje političke nezavisnosti, naša flota treba da omogućuje osvajanje novih tržišta za proizvode naše industrije i poljoprivrede, obezbeđujući za njih prevozne cene, koje bi bile znatno više da naše flote nema i da osigura našoj zemlji urednu snabdevenost sirovinama i gotovim proizvodima nezavisno od momentalnih konjunkturalnih i drugih uslova, koji u datom momentu vladaju na međunarodnom tržištu.

U 1962. godini naša prekomorska razmena je iznosila 6,650.000 tona od čega je domaća flota prevezla 54% ili 3,533.000 tona. Težeći prvenstveno da postigne ovakvo zadovoljavajuće učešće u prevozima naše robne razmene, domaća flota je pored ovih prevoza prevezla u istoj godini i 3,975.000 tona robe među stranim lukama i 488.000 tona robe iz tranzita, tako da je ukupno prevezla u 1962. godini u međunarodnom saobraćaju 7,996.000 tona robe. Prema proceni do 1967. godine očekuje se da će prekomorska razmena naše zemlje iznositi oko 9 miliona tona. Pod pretpostavkom da se zadrži isto učešće domaće flote u ovim prevozima tj. 54% (4,860.000 tona robe) i pod pretpostavkom da kao minimum domaća flota zadrži sadašnje pozicije u prevozima među stranim lukama (3,975.000 tona) i poveća učešće u prevozima iz tranzita za oko 50% (740.000 tona robe) naša prekomorska flota trebalo bi da raspolaže kapacitetima za prevoz ukupno oko 9,600.000 tona robe. Međutim, smanjenim kapacitetom od 570.405 odnosno 834.600 DWT domaća flota bila bi u stanju da preveze svega 6,843.720 tona robe te bi ostalo nepokriveno odgovarajućim prevoznim kapacitetima 2,732.000 tona robe od čega 1,230.000 tona robe iz naše spoljnotrgovinske razmene.

U deviznom bilansu nedostatak domaće tonaže odrazio bi se negativno, i to: prvo u smanjenju umesto povećanju deviznog priliva zbog smanjenog prevoza domaće flote u međunarodnim prevozima, drugo, u povećanju deviznog odliva zbog povećanog učešća strane flote u prevozu robe iz naše prekomorske razmene. Prema podacima iz studije ovog problema proizilazi da bi efekti deviznog bilansa iz prevoza naše prekomorske razmene u 1967. godini u odnosu na 1963. godinu bili:

	u 1963. god. u 000 \$ USA	u 1967. god. u 000 \$ USA
Neto devizni saldo		
iz poslovanja preduzeća trgovačke mornarice	40.000	30.000
Plaćanje stranoj zastavi	25.000	35.000
Devizni saldo	višak 15.000	manjak 5.000

Mogući neto devizni priliv flote čija se izgradnja predlaže ovim delimičnim programom, baziran na nivou vozarina iz 1962. godine iznosiće oko 16 miliona USA \$.

Predložen je delimični program izgradnje trgovačke mornarice za period od 1963. — 1967. godine, prema kojem bi trebalo izgraditi ukupno 33 prekomorska moderna broda sa ukupno 211.000 BRT odnosno 279.000 DWT od koje tonaže:

- 27 linijskih brodova kapaciteta 141.000 BRT odnosno 187.000 DWT,
- 6 brodova prekomorske slobodne plovidbe za prevoz rasutih tereta kapaciteta 70.000 BRT odnosno 92.000 DWT.

Nakon realizacije ovog programa prekomorska flota krajem 1967. godine imala bi 154 broda sa 782.000 BRT odnosno 1,113.000 DWT ili 89% od sadašnje tonaže. Ovim kapacitetima mada manjim od sadašnjih zbog svoje visoke produktivnosti predviđa se da bi bio ostvaren u 1967. godini neto devizni priliv od oko 47 miliona USA \$ odnosno 40% veći priliv od ostvarenog u 1962. godini.

Ukupne predračunom utvrđene investicije za ostvarenje ovog delimičnog flotnog programa iznose 125 milijardi dinara od čega će učešće sredstava federacije iznositi 12 milijardi dinara odnosno 10% od ukupno potrebnih sredstava. Ostala sredstva obezbeđuju

se iz učešća investitora, poslovnih banaka, društveno-političkih zajednica i sredstava inostranih kredita.

2. Naša trgovačka mornarica u 1963. godini ušla je sa bitno izmenjenim sistemom privrednog poslovanja, posebno u prekomorskoj plovidbi, kojem je osnovni cilj veća komercijalizacija ove grane i jačanje samoupravljanja.

Te se mere sastoje uglavnom u sledećem:

a) Revalorizaciji osnovnih sredstava koja je imala u pomorskom brodarstvu prekomorske plovidbe posebni aspekt, jer su tzv. »izvozne« cene brodova po kojima su dotle amortizovani brodovi prevedene na domaće cene naših brodogradilišta.

b) Izvozne premije u vidu tzv. »poreskih oslobođenja« nisu više zasnovane na principu premiranja bruto, već neto deviznom prilivu.

c) Uveden je jedinstveni izvozni instrument na bazi jedinstvenog poreskog oslobođenja od 68% (510 din. na 1 USA \$) na postignuti neto devizni priliv iz poslovanja prekomorske plovidbe, tako da po svakom ostvarenom neto \$ društvena zajednica plaća brodaru 1.260. dinara.

Naime, protivno od dotadašnjeg načina stimuliranja međunarodnih prevoza robe na bazi diferenciranih stopa poreskog oslobođenja na bruto devizni priliv (ukupni devizni prihod od vozarina), uvedena je jedinstvena stopa od 68% poreskog oslobođenja na neto devizni priliv. Po prvi put priznata je ista devizna stimulacija i na sve vrste usluga u vezi prevoza putnika (prevoza, smeštaja i prehrane). To je jedna od najkrupnijih sistemskih izmena u pomorskom brodarstvu, izvršena u 1963. godini i za sada jedina među svim našim izvoznim granama.

Iako još ne posedujemo konkretne obračune o poslovanju po novom instrumentariju za 1963. godinu, ipak može se konstatovati da su mere u sistemu poslovanja u pomorskom brodarstvu pokazale značajne rezultate. Neto devizni priliv iz poslovanja prekomorske plovidbe osetno raste, tako da se predviđa da će u 1963. godini iznositi oko 40 miliona USA \$. Napori su usmereni na opštu i deviznu štednju, u znatnoj meri se popravio ekonomski položaj, a posebno su porasla investiciona sredstva (kao posledica revalorizacije) pomorsko-brodarskih preduzeća. Sve ovo će biti predmet jedne obimnije analize, kada se prikupe i srede prvi zaokruženi rezultati o poslovanju pomorsko-brodarskih preduzeća po novom deviznom instrumentariju.

d) Za neutralisanje dejstva manjih kolebanja tržišta kao i privremenih sezonskih kretanja sa nepovoljnim uslovima regionalno i vremenski ograničena — služi Zajednički fond rizika pomorsko-brodarskih preduzeća prekomorske plovidbe, formiran na bazi članskog doprinosa preduzeća od 15% čistog prihoda preduzeća koji se izdvaja u fondove preduzeća, dela obaveznih rezervi fondova preduzeća iz čistog prihoda (10%) i ustupljenog doprinosa iz dohotka (50%).

e) Doneti su propisi o linijskom poslovanju u prekomorskoj plovidbi kojima je određeno i regulisano poslovanje na pomorskim linijama.

f) Izgrađeni su instrumenti za obezbeđenje politike integracije preduzeća, zajedničkog nastupa i akcija preduzeća na međunarodnom tržištu.

Sa izloženog smatramo da u celosti treba prihvatiti predloženi način finansiranja izgradnje ovog delimičnog programa brodova prekomorske trgovačke mornarice do kraja 1967. godine.

Međutim, ovakvo stanje flote i povećani obim naše robne razmene morskim putem koji se predviđa u 1970. godini imperativno zahteva da se u proporcijama sedmogodišnjeg plana obezbede daljna sredstva za nastavak izgradnje trgovačke mornarice čija stopa porasta mora da bude uskladena sa stopom porasta spoljno-trgovinske robne razmene.

PREDLOG

ZAKLJUČAKA ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN I FINANSIJE I ODBORA ZA SAOBRAČAJ SAVEZNOG VEĆA I GRUPE POSLANIKA PRIVREDNOG VEĆA U VEZI SA PRETRESOM PREDLOGA ODLUKE O UČEŠĆU FEDERACIJE U FINANSIRANJU DELIMIČNE IZGRADNJE TRGOVAČKE MORNARICE

Na zajedničkoj sednici Odbora za društveni plan i finansije i Odbora za saobraćaj Saveznog veća i grupe poslanika Privrednog veća koja je održana 7. januara 1964. godine, posle pretresa predloga Odluke o učešću federacije o delimičnom finansiranju izgradnje trgovačke mornarice i razmatranja izveštaja stručne komisije o ovom pitanju, odbori su prihvatili sledeće zajedničke zaključke:

1. Odbori Saveznog veća i grupa za saobraćaj Privrednog veća prihvatili su delimičan program izgradnje prekomorske trgovačke flote od 1964. do 1967. godine i učešće sredstava federacije u tom programu u visini od 12 milijardi dinara. Ovaj problem zahteva hitno rešenje kako bi zainteresovane institucije, pre svega bankarske, mogle ulaziti u ugovore sa inostranim firmama i sa našim brodogradilištima da bi se prihvaćeni program mogao realizovati u određenom roku.

2. Potrebno je istaći primer finansiranja u kome veliko učešće imaju društveno-političke zajednice, pomorske broderske radne organizacije i banke, dok se mali deo sredstava traži iz fondova federacije. Ovo je primer, kako se mogu korisno objediniti decentralizovani fondovi u finansiranju strukturnih objekata.

3. Konstatovano je da se o izgradnji prekomorske flote do sada nije vodilo dovoljno računa, te zato odbori smatraju da ovaj delimični program izgradnje treba usvojiti i pre donošenja sedmogodišnjeg društvenog plana, tim pre što on predstavlja minimum koji treba da uđe u plan.

4. Ukazano je na potrebu razmatranja sedmogodišnjeg razvoja prekomorske trgovačke flote u sklopu celokupne dinamike razvoja naše proizvodnje, a naročito spoljnotrgovinske razmene i tranzita. Po mišljenju poslanika stopa razvoja flote trebalo bi da prati razvoj spoljnotrgovinske razmene.

5. U pogledu izgradnje flote u ovom programu stalo se na stanovište da je u svakom slučaju korisno graditi flotu u domaćim brodogradilištima, s obzirom na njihov renome i kvalitet rada, a i cene koje nisu objektivno veće od cene inostranih isporučilaca. Pored toga, smatra se da se pojedini brodovi, a naročito specijalni (Feriborti, hladnjače itd.) mogu graditi i kupovati u inostranstvu ukoliko se postignu odgovarajući povoljni uslovi.

6. U pogledu kreditnih uslova sa kojima poslovne banke ulaze u ovaj aranžman istaknuto je da su ti uslovi teški i da bi bilo potrebno sugerirati bankama (uključivši i republičke banke) da se uslovi učine što je moguće snošljivim.

7. U sklopu razmatranja sedmogodišnjeg programa izgradnje flote, bilo bi potrebno da se razmotre i uslovi privredivanja broderskih preduzeća, a takođe da se iznesu i rezultati promene novih ekonomskih instrumenata, kako bi se mogla sagledati prava uloga flote i njen pozitivni uticaj na devizni i platni bilans zemlje.

Za izvestioca je određen poslanik Karlo Dombaj.

Kako je predloženi materijal imao niz nedostataka formirana je grupa u sastavu: Milan Vižintin, Antun Pavlinić, Karlo Dombaj, Stevan Suša i Frane Valentić, da pripremi aneks koji će se dostaviti članovima Saveznog veća i Privrednog veća kao dopunski materijal.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O ODOBRENJU ZAVRŠNOG RAČUNA OPŠTEG INVESTICIONOG FONDA ZA 1962. GODINU

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 73
11. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrši sledeća izmena:

— U tački 1. pod a) — 3 umesto reči »viškova« stavi reč »viškom«.

Sa predloženom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O ODOBRENJU ZAVRŠNOG RAČUNA OPŠTEG INVESTICIONOG FONDA ZA 1962. GODINU

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 73
11. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o odobrenju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1962. godinu koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrši sledeća izmena:

— U tački 1. pod a) — 3 umesto reči »viškova« stavi reč »viškom«.

Sa predloženom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O IZMENI I DOPUNI ZAKONA O DOPRINOSU IZ DOHOTKA PRIVREDNIH ORGANIZACIJA

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 80
13. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlog unese sledeća izmena:

— U članu 1. u novom stavu 3. reč »izdataka« briše se.

Sa ovom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O IZMENI I DOPUNI ZAKONA O DOPRINOSU IZ DOHOTKA PRIVREDNIH ORGANIZACIJA

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 80
13. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o izmeni i dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlog unese sledeća izmena:

— U članu 1. u novom stavu 3. reč »izdataka« briše se.

Sa ovom izmenom saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O KAMATNOJ STOPI NA FONDOWE U PRIVREDI ZA DELATNOST GAZDOVANJA ŠUMAMA****SAVEZNA SKUPŠTINA**

Zakonodavno-pravna komisija

AS br. 81

11. I 1964. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE**B e o g r a d**

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonodavno-pravne tehnike u predlogu ovog akta izvrše sledeće izmene:

1) U nazivu ovog akta umesto reči »odluke« stavlja se reč »zakona«.

2) Brojevi 1. i 2., koji označavaju tačke, postaju članovi 1. i 2.

3) U novom članu 1. u osmom redu posle reči »plantaže« briše se »u« i dodaju reči »i druge«, a posle reči »intenzivno« dodaje reč »šumske«.

4) U novom članu 2. umesto reči »ova odluka« stavljaju se reči »ovaj zakon«.

Sa ovim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O KAMATNOJ STOPI NA FONDOWE U PRIVREDI ZA DELATNOST GAZDOVANJA ŠUMAMA****SAVEZNA SKUPŠTINA**

Zakonodavno-pravna komisija

AS br. 81

11. I 1964. godine

Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE**B e o g r a d**

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost gazdovanja šumama koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonodavno-pravne tehnike u predlogu ovog akta izvrše sledeće izmene:

1) U nazivu ovog akta umesto reči »odluke« stavlja se reč »zakona«.

2) Brojevi 1. i 2., koji označavaju tačke, postaju članovi 1. i 2.

3) U novom članu 1. u osmom redu posle reči »plantaže« briše se »u« i dodaju reči »i druge«, a posle reči »intenzivno« dodaje reč »šumske«.

4) U novom članu 2. umesto reči »ova odluka« stavljaju se reči »ovaj zakon«.

Sa ovim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O OSLOBOĐENJU OD DOPRINOSA IZ DOHOTKA PRIVREDNIH ORGANIZACIJA ZA DELATNOST HEMIJSKE PRERADE DRVETA****SAVEZNA SKUPŠTINA**

Zakonodavno-pravna komisija

AS br. 82

11. I 1964. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE**B e o g r a d**

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o oslobođenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonodavno-pravne obrade u predlogu ovog akta izvrše sledeće izmene:

1) U nazivu ovog akta umesto reči »Odluka« stavlja se reč »Zakona«.

2) Brojevi 1. i 2., koji označavaju tačke, postaju članovi 1. i 2.

3) U novom članu 2. umesto reči »Ova odluka« stavljaju se reči »Ovaj zakon«.

Po nahođenju Komisije izmene u ovom smislu bile su nužne, s obzirom na potrebu da se osigura retroaktivno važenje ovog akta, tj. njegova primena od 1. januara 1964. godine, sa jedne, i pravnu mogućnost, sa druge strane, da se to u smislu odredbe člana 154. stav 2. Ustava SFRJ može učiniti samo zakonom.

Sa ovim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O OSLOBODENJU OD DOPRINOSA IZ DOHOTKA PRIVREDNIH ORGANIZACIJA ZA DELATNOST HEMIJSKE PRERADE DRVETA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 82
11. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o oslobodenju od doprinosa iz dohotka privrednih organizacija za delatnost hemijske prerade drveta koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonodavno-pravne obrade u predlogu ovog akta izvrše sledeće izmene:

1) U nazivu ovog akta umesto reči »Odluke« stavlja se reč »Zakona«.

2) Brojevi 1. i 2., koji označavaju tačke, postaju članovi 1. i 2.

3) U novom članu 2. umesto reči »Ova odluka« stavljaju se reči »Ovaj zakon«.

Po nahođenju Komisije izmene u ovom smislu bile su nužne, s obzirom na potrebu da se osigura retroaktivno važenje ovog akta, tj. njegova primena od 1. januara 1964. godine, sa jedne, i pravnu mogućnost, sa druge strane, da se to u smislu odredbe člana 154. stav 2. Ustava SFRJ može učiniti samo zakonom.

Sa ovim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

P R E D L O Z I

ODBORA ZA INDUSTRIJU I POLJOPRIVREDU I ODBORA ZA RAZMATRANJE TEKUĆIH PROBLEMA PRIVREDE O MERAMA ZA UNAPREĐENJE ŠUMARSTVA, DRVNE INDUSTRIJE I HEMIJSKE PRERADE DRVETA

Odbori za industriju i poljoprivredu Saveznog veća i Odbor za razmatranje tekućih problema privrede Privrednog veća prilikom pretresa predloženih propisa SIV-a iz oblasti šumarstva i hemijske prerade drveta razmotrili su na svojim sednicama stanje i probleme šumarstva i drvne industrije u celini.

Na bazi diskusije o ovim pitanjima odbori su došli do zajedničkih zaključaka da je ekonomski i finansijski položaj i stanje fondova šumarstva i drvne industrije nepovoljan što se odražava i na njihovu sposobnost za proširenu reprodukciju. Ove delatnosti zaostaju u nivou tehničke opremljenosti, u stanju kadrova, nivou produktivnosti, visini ličnih dohodaka i stepenu razvijenosti samoupravljanja. Pored toga razvoj šumarstva zaostaje za razvojem mehaničke i hemijske prerade drveta.

Imajući u vidu postojeće stanje i značaj ovih delatnosti u privredi naše zemlje, kao i njihov udeo u ukupnoj proizvodnji, a naročito činjenicu da one predstavljaju važne izvozne grane koje učestvuju u izvozu sa oko 35% svoje proizvodnje, odbori su se saglasili sa predloženim odlukama i ostalim merama (kao što su ukidanje poreza na promet na rezanu građu, povišenje cena oblovine i davanje drugih olakšica), smatrajući da one doprinose poboljšanju položaja i izjednačavanju uslova privređivanja ovih grana sa ostalim delatnostima. Iz tog razloga odbori su mišljenja da predložene odluke treba prihvatiti.

Positivno ocenjujući predložene odluke, odbori stoje na gledištu da one nisu dovoljne da razreše probleme koji su se u ovim granama akumulirali u toku prethodnih godina i da je potrebno preduzimati dalje mere koje će doprinosti poboljšanju stanja i stvaranju uslova za brži razvoj šumarstva i drvne industrije. U vezi sa tim odbori su mišljenja da u daljem radu na rešavanju problema koji će doprineti unapređenju i bržem razvoju šumarstva i drvne industrije, posebnu pažnju treba posvetiti sledećim pitanjima:

1) Da bi se omogućio brži i intenzivniji razvoj šumarstva potrebno je obezbediti veća ulaganja u poboljšanje tehničke opremljenosti za eksploataciju šuma, za mehanizovanje utovara i istovara, a naročito veća sredstva za podizanje šumskih komunikacija. Izgradnjom šumskih saobraćajnica omogućice se otvaranje i privođenje eksploataciji novih šumskih područja, stvaranje uslova za racionalnije korišćenje raspoloživih drvnih resursa i bržu regeneraciju degradiranih šumskih područja. Činjenica da znatna šumska područja nisu otvorena za eksploataciju ima za posledicu degradiranje otvorenih šuma dok istovremeno znatni šumski kompleksi ostaju neiskorišćeni. Na taj način se ne koriste ni povoljni prirodni uslovi za brži razvoj šumarstva i prirast drvne mase.

Sastavni deo aktivnosti za brži razvoj šumarstva treba da predstavljaju i mere za sprovođenje jednog sistematskog, dugoročnog i na naučnoj osnovi zasnovanog programa intenzivnog uzgoja i regeneracije šuma. Pored odgovarajućih regulativnih mera za takav rad, treba osigurati stručnu saradnju i potrebne materijalne i tehničke uslove. Isto tako potrebno je izvršiti i preispitati rezultate inventarisanja postojećeg šumskog fonda, utvrditi sadašnju visinu i mogućnosti prirasta šuma, kao i optimalne mogućnosti za njihovu eksploataciju.

Međutim, pošto u sadašnjim materijalnim uslovima potrebna sredstva za ove svrhe nisu u mogućnosti da osiguraju same radne organizacije u šumarstvu, potrebno je ovo pitanje detaljnije razmatrati i iznaći povoljnija odgovarajuća rešenja. U tome cilju potrebno je:

a) razmotriti u celini investicionu politiku u oblasti šumarstva kao i ekonomski položaj drvne industrije i obezbediti uslove za proširenu reprodukciju u ovim delatnostima, kako sa stanovišta mogućnosti formiranja sopstvenih sredstava, tako i korišćenja kredita. Takođe treba razmotriti usmeravanje sredstava fondova koji se formiraju delom iz doprinosa ovih delatnosti;

b) u okviru razmatranja uslova kreditiranja ovih delatnosti razmotriti i pitanje anuiteta po do sada zaključenim zajmovima;

c) preispitati spoljno trgovinske instrumente i uskladiti na ekonomski opravdanom nivou visinu izvoznih kurseva za proizvode primarne prerade i pojedine finalne proizvode od drveta;

d) omogućiti nabavku nekih kritičnih uvoznih reprodukcionijskih materijala, koji omogućuju kvalitetniju proizvodnju;

e) preduzimati odlučnije mere protiv raznih anomalija na tržištu kao i pojava zatvaranja tržišta ovih proizvoda.

Isto tako treba u skladu sa postojećim fondom drvene mase a naročito lišćara razvijati savremenije kapacitete industrijske prerade kako bi se povećala ukupna vrednost proizvodnje i što racionalnije koristila postojeća sirovinaska baza.

2) Uskladiti razvoj pojedinih kapaciteta za preradu drveta sa strukturom šumskog fonda uopšte. Pri tome posebno preispitati mogućnost i uslove za dalji razvoj kapaciteta industrije celuloze sa gledišta mogućnosti podmirenja potrebnim količinama sirovina, kako bi podizanje ovih kapaciteta bilo osnovano na raspoloživoj sirovinskoj bazi.

Ove zadatke bi trebalo posebno razmotriti u sedmogodišnjem društvenom planu.

3) Polazeći od činjenice da u poslovanju preduzeća šumarstva i prerade drveta postoje i razne subjektivne slabosti, odbori su mišljenja da pored mera kojima se stvaraju povoljniji opšte ekonomski uslovi za razvoj ovih delatnosti, radni kolektivi treba posebnu pažnju da posvete otklanjanju postojećih subjektivnih slabosti, za intenzivnije gazdovanje šumama, za racionalnije korišćenje raspoloživih proizvodnih sredstava i drvene mase, za snižavanje troškova proizvodnje i za bolje privređivanje i podizanje produktivnosti rada, za bolju kvalifikacionu strukturu radne snage i sl. Na taj način će se istovremeno stvarati i realni uslovi za veću akumulaciju koja će služiti kao osnova za proširenu reprodukciju, za povećanje ličnih dohodaka i standarda zaposlenih, kao i za brži razvoj i punije delovanje sistema samoupravljanja u ovim delatnostima.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti širem i sistematskijem sprovođenju mera šumsko uzgojnih radova i pošumljavanja. U ovim delatnostima treba ići sa tim da se prevazide zanatski način i organizacija proizvodnje i da se šire i odlučnije uvedu što savremeniji oblici proizvodnje i poslovanja. Ako to nije moguće treba ići čak na likvidaciju svih onih neracionalnih pogona ili njihovu preorijentaciju na druge delatnosti a naročito kod onih čija osnovna delatnost nije industrijska prerada drveta. Ovo treba da nađe svoga odraza u investicionoj politici i programima rekonstrukcije i modernizacije preduzeća.

Ističući potrebu ovakve orijentacije u radu radnih kolektiva, odbori smatraju da će i efekat predloženih odluka za brži razvoj šumarstva i drvene industrije zavisiti u mnogome i od toga u koliko će meri svaka privredna organizacija iskoristiti stvorene povoljnije materijalne uslove za poboljšanje svoje delatnosti, za veće ulaganje u proširenu reprodukciju, u modernizaciju proizvodnje.

4) Sastavni deo aktivnosti na unapređenju šumarstva i drvene industrije predstavlja rad na stručnom uzdizanju kadrova, na razvoju naučnoistraživačkog rada i široj primeni rezultata toga rada u praksi, kao i primeni savremene tehnologije u uzgoju šuma.

5) Za intenzivniji razvoj ovih delatnosti i stvaranje uslova za bolje poslovne rezultate, veliki značaj imaju organizaciona rešenja i šire razvijanje razmene oblika poslovne saradnje i integracije. Imajući u vidu da se razvijanje poslovne saradnje, specijalizacije, kooperacije i raznih oblika udruživanja u ovim delatnostima odvija sporo, kao i da pojedina organizaciona rešenja nisu povoljna, odbori su mišljenja: — da je potrebno razmotriti postojeća organizaciona rešenja počev od radnih organizacija u šumarstvu do pojedinih oblika prerade i prometa drvetom i drvnih proizvoda u prvom redu sa gledišta njihove ekonomske celishodnosti, racionalnosti i efikasnosti poslovanja;

— potrebno je proučiti dosadašnji razvoj integracije i raznih oblika udruživanja u ovoj oblasti, kao i faktore koji nepovoljno deluju na ta kretanja, kako bi se ubrzali ovi procesi.

6) U daljem radu na unapređivanju šumarstva i drvene industrije potrebno je da se više angažuju svi

društveni faktori, stručne organizacije, komore, naučne ustanove i društveno-političke zajednice, kako bi se koordiniranom aktivnošću postigli što bolji efekti.

Prihvatajući predložene odluke i iznoseći ove predloge Saveznom i Privrednom veću, odbori su izrazili mišljenje da bi nadležni organi u okviru rada na pripremi sedmogodišnjeg plana trebalo da kompleksno i detaljno prouče probleme šumarstva, drvene industrije i da za napred izneta pitanja predlože najpovoljnija rešenja, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za brži razvoj ovih delatnosti.

U vezi ovih problema zajednički je zaključak Odbora da i dalje nastave svoj rad na ovim pitanjima.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O BRUTO-PRIHODU OBVEZNIKA POREZA NA DOHODAK OD SAMOSTALNIH ZANIMANJA I OSTALE IMOVINE

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija

AS br. 84

13. I 1964. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema primedaba.

Za izveštioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O BRUTO-PRIHODU OBVEZNIKA POREZA NA DOHODAK OD SAMOSTALNIH ZANIMANJA I OSTALE IMOVINE

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija

AS br. 84

13. I 1964. godine

Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog zakona o bruto-prihodu obveznika poreza na dohodak od samostalnih zanimanja i ostale imovine koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema primedaba.
Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O PRIZNAVANJU PROBNE 42-ČASOVNE RADNE SEDMICE KAO PUNOG REDOVNOG RADNOG VREMENA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 85
11. I 1964. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o priznavanju probne 42-časovne radne nedelje kao redovnog radnog vremena koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1) U naslovu umesto reči »nedelje kao« stavlja se reči »sedmice kao punog«.

2) U tački 1. umesto reči »na osnovu važećih propisa aktom Komisije Saveznog izvršnog veća za radno vreme organizuje praktično proveravanje, rezultata uvođenja 42-časovne radne nedelje« — stavlja se reči »primenjuje Odluka o pripremama radnih organizacija na prelazak na 42-časovnu radnu nedelju («Službeni list SFRJ», br. 25/63)«.

Na kraju ove tačke tekst u zagradama briše se.

Sa predloženim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Borislav Stančić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ODLUKE O PRIZNAVANJU PROBNE 42-ČASOVNE RADNE SEDMICE KAO PUNOG REDOVNOG RADNOG VREMENA

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 85
11. I 1964. godine
Beograd

PRIVREDNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 11. januara 1964. godine razmatrala je Predlog odluke o priznavanju probne 42-časovne radne nedelje kao redovnog radnog vremena koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1) U naslovu umesto reči »nedelje kao« stavlja se reči »sedmice kao punog«.

2) U tački 1. umesto reči »na osnovu važećih propisa aktom Komisije Saveznog izvršnog veća za radno vreme organizuje praktično proveravanje, rezultata uvođenja 42-časovne radne nedelje« — stavlja se reči »primenjuje Odluka o pripremama radnih organizacija na prelazak na 42-časovnu radnu nedelju («Službeni list SFRJ», br. 25/63)«.

Na kraju ove tačke tekst u zagradama briše se.

Sa predloženim izmenama saglasio se poverenik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik Vojin Morača.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Borislav Stančić s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

PRIVREDNO VEĆE

7. SEDNICA

OD 23. JANUARA 1964. GODINE

S A D R Ź A J

Pre dnevnog reda:

- Usvajanje zapisnika;
- Saopštenja.

Dnevni red:

1. Neki problemi razvoja privrede na početku 1964. godine;
2. Pretres Predloga programa rada Privrednog veća; i
3. Formiranje nekih tela Privrednog veća.

Govornici: Filip Bajković, Simon Pešec, Ivan Špika, inž. Ivan Pariš, Viktor Opaka, Ibro Imamović, Paško Romac, Natalija Gržetić, Norbert Veber, Đorđe Savićević, Đorđe Strizak, Branko Karanović, Blagoje Bogavac, Đorđe Janković, Branko Mirković, Dušan Arsić, Miodrag Zekavica, Frane Valentić, Dragiša Maksimović, Osman Karabegović, Rajka Zečević, Đuro Uzelac, Osman Karabegović, Paško Romac.

PRESEDAVAO

PRESEDNİK

OSMAN KARABEGOVIĆ

Početak u 9 č 15 min

Predsednik Osman Karabegović:

Otvaram Sedmu sjednicu Privrednog vijeća Savezne skupštine i konstatujem da postoji kvorum i da Vijeće može punovažno odlučivati.

Zapisnik 6. sjednice Privrednog vijeća i zapisnik 4. zajedničke sjednice Saveznog vijeća i Privrednog vijeća dostavljeni su članovima Vijeća. Da li ima kakvih primjedaba na zapisnike? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnici će biti ovjereni.

Poslanici Mile Perković i Ciril Mravlja obavijestili su Vijeće da su uslijed bolesti i službenog puta spriječeni da prisustvuju ovoj sjednici. Molim da im se odobri odsustvo s ove sjednice.

Da li se Vijeće slaže da se odobri ovo odsustvo (Svi se slažu).

Prijedlog dnevnog reda za ovu sjednicu dostavljen je članovima Vijeća. Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga za dnevni red? (Nema).

Da li Vijeće usvaja prijedlog dnevnog reda? (Usvaja).

Objavljujem da je usvojen dnevni red i to:

1. Neki problemi razvoja privrede na početku 1964. godine;
2. Pretres Prijedloga programa rada Privrednog vijeća; i
3. Formiranje nekih tijela Privrednog vijeća.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Neki problemi razvoja privrede na početku

1964. godine. Za ovu tačku dnevnog reda članovima Vijeća dostavljen je materijal Saveznog sekretarijata za opšte i privredne poslove: Neki problemi razvoja privrede na početku 1964. godine, kao i predlog Odluke o sprovođenju mjera opšte kreditne politike u 1964. godini.

Na bazi ovog materijala Odbor Privrednog vijeća za tekuća privredna pitanja je predložio Vijeću zaključke čiji je nacrt jutros podijeljen poslanicima.

Članovi Odbora obavijestiće Vijeće o diskusiji koja je o ovim pitanjima vođenja u Odboru. Uvodno objašnjenje za pretres ovih pitanja daće savezni sekretar za industriju drug Filip Bajković.

Dajem riječ drugu Bajkoviću.

Filip Bajković:

Drugarice i drugovi poslanici, brzi razvitak naše industrije u posleratnom periodu nužno je praćen i određenim pojavama koje povremeno izazivaju neravnomernosti u dinamici industrijske proizvodnje. Poznato je da je industrijska proizvodnja u prošle dve godine zaostajala o čemu je, uz analizu uzroka, više puta raspravljano u političkim forumima, a posebno u ovom visokom Domu. Operativne i pojedine dugoročnije mere koje su preduzimane za otklanjanje i ublažavanje nastalih uzroka, omogućile su da se ove privremene teškoće prebrode, te je krajem 1962. godine došlo do ponovnog oživljavanja industrijske proizvodnje.

U protekloj 1963. godini ostvarena je visoka stopa rasta industrijske proizvodnje. Merena fizičkim obimom industrijska proizvodnja povećana je u odnosu na prethodnu godinu za preko 15%, što je za pet poena više od planom predviđenog nivoa. Pri tome je proizvodnja sredstava rada porasla za 15%, reproduktionog materijala za 14% i potrošne robe za 17%. Od ukupno dvadeset industrijskih grana, šesnaest je premašilo svoje planove proizvodnje, pri čemu su naročito značajna premašenja u elektroprivredi, uglju, metalnoj industriji i elektroindustriji, hemijskoj i tekstilnoj industriji, kao i u industriji kože i obuće. Međutim, i pored vrlo dobrih rezultata pojedine grane nisu ostvarile planska predviđanja. U tom pogledu veći podbačaj, za oko četiri poena, pokazuje se u crnoj metalurgiji, što je bilo posledica nepovoljnih vremenskih prilika na početku godine. Zbog kontinuelnog procesa proizvodnje u crnoj metalurgiji ovaj gubitak se i pored uložених napora kasnije nije mogao nadoknaditi. Treba odati priznanje svim našim radnim ljudima na uložеним naporima za ispunjenje planskih zadataka, a posebno trudbenicima u drvenoj industriji, s obzirom da smo zbog niza okolnosti i nekih nerešenih pitanja u vezi s položajem ove grane, kao i značajnom zaostajanjem proizvodnje tokom većeg dela 1963. godine, očekivali da se u ovoj važnoj grani za našu privredu neće osvariti planirani nivo proizvodnje.

Visoki porast proizvodnje bio je praćen i značajnijim povećanjem produktivnosti rada, koja je u prošloj godini ostvarena sa stopom od 11,5%, najvišom koja je postignuta u posleratnom razvitku naše industrije. Ovo nesumnjivo ukazuje na činjenicu da su naše privredne organizacije ostvarile veliki napredak u savremenijem organizovanju proizvodnje, kao i značajni napredak u racionalnom korišćenju ljudskog faktora, kako u pogledu brojnosti tako i kvalitetnim promenama njegove strukture.

Povoljna kretanja u industriji u protekloj godini rezultat su niza faktora. Među njima, pre svega, treba istaći delovanje samih neposrednih proizvođača u pravcu mobilizacije sopstvenih snaga za rešavanje pojedinih problema. Bolje korišćenje kapaciteta, otkrivanje unutrašnjih rezervi, orijentacija na poslovno udruživanje i kooperaciju i opšte poboljšanje životnog mehanizma privređivanja, predstavljaju bitne karakteristike rada i aktivnosti naših industrijskih kolektiva u 1963. godini.

Pored toga, na povoljno kretanje industrijske proizvodnje uticala je i dobra snabdevanost sirovinama i reproduktionim materijalom iz domaće proizvodnje i uvoza, kao i blagovremeno i efikasno rešavanje u snabdevanju pojedinim reproduktionim materijalima čiji se nedostatak povremeno osećao.

Izmenama poreskog instrumentarijuma i drugim olakšicama donetim tokom 1963. go-

dine, takođe su učinjeni prilično značajni zahvati za rešavanje poboljšanja uslova privređivanja u pojedinim industrijskim granama i grupacijama. Donet je i niz drugih konkretnih mera kao što su: liberalizacija politike dobijanja obrtnih sredstava, stimulacije izvoza, proširenje obima i namene potrošačkih kredita, dodatno povećanje sredstava za stambenu izgradnju i drugo.

U izvozu industrijskih proizvoda takođe su ostvareni dobri rezultati, osobito sa stanovišta povećanja obima izvoza na konvertibilna područja i izmena u strukturi izvoza permanentnim povećanjem učešća proizvoda višeg stepena prerade. Međutim, na sektoru industrijskog izvoza još uvek ima određenih slabosti. Osnovna slabost se ogleda u tome što porast industrijskog izvoza zaostaje za tempom porasta čitave industrijske proizvodnje. U ovoj godini, u trećem i četvrtom kvartalu, dinamika izvoza bila je nešto usporenija koja je, pored povećane potrošnje nekih proizvoda u zemlji, delom posledica nepovoljnog asortimana i kvaliteta pojedinih proizvoda. Tako, na primer, neki tipovi alatnih mašina, građevinskih mašina i delova, odnosno sklopova pojedinih mašina, kao što su menjači za drumska vozila, reduktori za alatne i druge mašine i drugi uređaji, ne odgovaraju zahtevima inostranog tržišta zbog nesavremenosti primenjene tehnike i niže produktivnosti, te usled toga i nemogućnosti da pokriju najvažnija područja primene ovih mašina.

S druge strane, pokazuju se velike razlike u pogledu učešća mašinskog rada u korist uvozne opreme. Prema podacima za 11 meseci prošle godine, cena tone uvozne opreme u proseku je za oko 2,5 puta veća od cene po toni naše izvozne opreme. Ovaj odnos nešto je povoljniji u elektroindustriji. Ovakvih nepovoljnih odnosa ima i kod drugih vrsta proizvoda. Ove razlike posledica su, uglavnom, primene najsavremenijih tehničkih postupaka i visokog stepena korišćenja ukupnog rada u inostranim preduzećima. S obzirom da naša mašinogradnja predstavlja jedan od osnova za dalje razvijanje naše industrije i s obzirom na njeno značajno učešće u izvozu, navedene razlike predstavljaju ozbiljan problem čak i kada se uzme u obzir različita struktura uvozne, odnosno naše izvozne opreme. Ovakvi i slični problemi, iako su dugoročnijeg karaktera, mogu se delimično ublažavati boljim korišćenjem proizvodnih snaga, a naročito podelom programa rada u mnogo većim i širim razmerama, kao i određivanjem selektivnih zaštitnih instrumenata koji bi domaće proizvođače usmerili na usvajanje više tehnike i tehnologije proizvoda uz permanentno povećavanje učešća ukupnog rada. Međutim, u sadašnjim uslovima moramo računati s njihovim određenim nepovoljnim delovanjem na čitavu industrijsku proizvodnju,

pa prema tome i u startu industrije u ovoj godini.

Dodatna sredstva iz rezervi fegeracije, inostranih kredita i bankarskih sredstava, kao i visoki porast industrijske proizvodnje, omogućili su i znatno veća investiciona ulaganja, shodno tome i znatno veće ostvarenje fizičkog obima investicija, nego što je to predviđeno planom za ovu godinu. Ocenjuje se da će ovo povećanje iznositi oko 15%, iako se računalo s obimom investicionih ulaganja nešto iznad nivoa 1962. godine.

Treba istaći da su se u ovoj godini u politici investiranja ispoljile pozitivne tendencije u pravcu ekonomičnijeg ulaganja u nove objekte ili rekonstrukcije i proširenje postojećih. Međutim, na području investicija, kao i ranijih godina, i dalje se javljaju određene slabosti. One se naročito ogledaju u prekoračenju rokova izgradnje pojedinih objekata, u relativno skupom građenju, kao i sporom aktiviranju investicija, često znatno ispod efekata i ekonomičnosti s kojom se računalo. Pored toga, ozbiljan problem gotovo kod svih novih objekata predstavljaju rokovi otplate investicionih kredita, što je sve posledica nedovoljno realno sagledanih mogućnosti pri izradi investicionih programa da se preuzetim obavezama i odgovori.

U ovoj godini društvenim planom predviđa se dalje povećanje industrijske proizvodnje od 11%. Kao što vam je poznato, jedna od osnovnih karakteristika plana sastoji se u odražavanju uzlaznog trenda industrijske proizvodnje. Ova postavka ima poseban značaj u odnosu na start naše industrije na početku ove godine. Naime, kako se vidi iz materijala Saveznog sekretarijata za opšte privredne poslove »Neki problemi razvoja privrede na početku 1964. godine« redovna pojava je da industrija u startu početkom svake godine smanjuje proizvodnju u odnosu na dostignuti nivo krajem prethodne godine. Prema iskustvu iz dužeg vremenskog perioda, ove oscilacije se kreću između 8% i 15%, s nešto povoljnijom tendencijom poslednjih par godina. Ovakve oscilacije prouzrokuju značajne gubitke u našoj privredi, a pored toga imaju odraza i na čitavu privrednu dinamiku industrije u toku čitave godine.

Uvažavajući iznete uzroke za ovu pojavu u navedenom materijalu Saveznog sekretarijata za opšte privredne poslove, smatram potrebnim da iznesem neka svoja zapažanja o ovom problemu. Problem privrednih fluktuacija na početku, pa i u toku godine, iako nije nov u našoj privredi, do sada nije kompleksno izučen. Aktivnosti i intervencije koje su vršene u tom pravcu predstavljaju samo parcijalne i prilično uske zahvate pojedinih konkretnih slučajeva. Iskustvo nam pokazuje da se delovanje

raznovrsnih objektivnih i subjektivnih faktora na usporavanje tempa industrijske proizvodnje početkom godine različito manifestuje u pojedinim industrijskim delatnostima i proizvodnim grupacijama. Kako je naša industrija već startovala u izvršavanju svojih planskih zadataka za ovu godinu, postavlja se pitanje šta se u datoj situaciji može učiniti za ublažavanje ovog problema. Čini mi se da u tom pogledu najefikasnije mogu da deluju same privredne organizacije. Nema sumnje da u većini naših industrijskih preduzeća postoje dovoljna iskustva i saznanja o unutrašnjim uzrocima privrednih oscilacija. Takođe nema sumnje da se radilo na njihovom otklanjanju. Ali, prirodno je da u tom pogledu postoje uvek nove i neotkrivene mogućnosti. Zato smo mišljenja da se pojačanom mobilizacijom sopstvenih snaga u iznalaženju najpogodnijih tehno-ekonomskih i drugih organizacionih mera može učiniti u našim industrijskim preduzećima dalji značajan napredak u ublažavanju i smanjivanju dejstva privrednih oscilacija. Rešavanju ovog problema doprinele bi i inicijative naših radnih organizacija ukazivanjem osobito na one spoljne faktore koji se mogu u kratkom roku akcijom i merama državnih i društvenih organa rešavati. Međutim, trajanje, i na širem planu, rešavanje ovoga problema zahteva detaljnije izučavanje i klasificiranje uzročnika privrednih fluktuacija.

Posmatrano u celini, uslovi starta naše industrije na početku ove godine povoljniji su nego u prethodnoj godini. Snabdevenost industrije osnovnim sirovinama i reprodukcijom materijalom iz domaće proizvodnje i uvoza obezbeđena je, sem nekih izuzetaka, čije je rešavanje u toku. Stanje zaliha gotove robe takođe je povoljno, jer pokazuje tendenciju smanjivanja u industriji i porasta u trgovini. Kao što je već ranije rečeno, u toku prošle godine učinjeni su i značajniji naponi za poboljšanje položaja pojedinih industrijskih delatnosti i proizvodnih grupacija i uopšte u pravcu usavršavanja čitavog našeg mehanizma privređivanja. Svim ovim merama, u krajnjoj liniji, bila je svrha jačanje materijalne baze neposrednih proizvođača, kao osnovnih nosilaca proste i proširene reprodukcije. Prema tome, možemo da tvrdimo da je preduzetim merama uglavnom obezbeđena materijalna osnova da privredne organizacije održe i povećaju dostignuti tempo porasta proizvodnje iz prošle godine.

No, i pored dobrih uslova sa kojima naša industrija startuje u ovoj godini, smatram potrebnim da ukažem na neke neposredno aktuelne probleme od prvorazredne važnosti za normalno odvijanje tokova industrijske proizvodnje.

Prvi od tih problema odnosi se na prenapregnuti energetske bilans sa kojim se ušlo u ovogodišnji plan proizvodnje. S obzirom na sta-

nje u proizvodnji i potrošnji električne energije, već sada se pokazuje potreba preduzimanja određenih operativnih mera za maksimalno korišćenje svih raspoloživih elektroenergetskih potencijala, uz istovremeno racionisanje potrošnje od strane industrijskih i ostalih potrošača. Objektivne okolnosti u kojima se nalazimo u pogledu raspoložive električne energije zahtevaju ne samo usmeravanje već i selekcionisanje potrošnje. Ali, suština i rešenje problema ne leži u redukciji električne energije kao krajnjoj meri koja treba da dođe na red tek pošto se iscrpe sve mogućnosti uključiv i uvoz električne energije. Ovaj problem treba rešavati u aktiviranju svih raspoloživih elektroenergetskih kapaciteta bez obzira na povećanje troškova u nekim od tih kapaciteta. Moramo konstatovati da se u rešavanju ovog problema na izložen način ne nailazi na potrebno razumevanje u pojedinim slučajevima. Ovakvu situaciju još više otežava činjenica da pojedini proizvođači i pored lošeg iskustva iz prošle godine nisu obezbedili propisne zalihe uglja, te bi svaki zastoј u njegovom dovozu prouzrokovao i smanjenje u proizvodnji električne energije.

Mi smatramo da u okolnostima kada postoje disproporcije između proizvodnje i potrošnje električne energije, ovo prvenstveno treba otklanjati uključivanjem raspoloživih hladnih i ako nedovoljno rentabilnih kapaciteta. Njihovo uključivanje, i pored povećanih troškova, izaziva daleko manje posledice nego redukcija električne energije pojedinim industrijskim potrošačima. U prilog tome naveo bih samo jedan primer. Jedna naša fabrika sa najsavremenijom tehnologijom, kontinuiranim procesom proizvodnje i dobro obučanim kadrovima imala je u toku prošle godine više ispada struje. Svaki minut ispada struje prouzrokovao je gubitak od 12 efektivnih radnih časova ili vrednosti oko 30 hiljada dolara, računajući po svetskim cenama. Kako se radilo o proizvodnji reproduktionog materijala od primarne važnosti za našu privredu, kojom se i onako ne pokrivaju domaće potrebe, stvarni gubitak za zajednicu bio je znatno veći, zbog toga što su se pored predviđenih, morale uvesti i nedostajuće količine sa kojima se računalo iz domaće proizvodnje.

Mišljenja smo da je nužno aktivno i efikasno delovanje svih društvenih faktora u ovakvim ključnim pitanjima, u cilju iznalaženja najoptimalnijih ekonomskih rešenja koja u datoj situaciji odgovaraju interesima celokupne privrede.

Drugi važan problem jeste pitanje proizvodnje i potrošnje nekih osnovnih reproduktionih materijala kao što su: ugalj, valjani i vučeni materijali crne i obojene metalurgije, veštačka đubriva, cement i još neki drugi proizvodi. Ograničene mogućnosti u proizvodnji

ovih materijala zahtevaju stalnu brigu, pre svega, neposrednih proizvođača u postizanju maksimalnog nivoa proizvodnje, kao i potrošača u racionalnom korišćenju ovih materijala. Poremećaji koji bi eventualno nastali u proizvodnji pomenutih reproduktionih materijala predstavljaju potencijalnu opasnost koja može da izazove lančanu reakciju u velikom delu naše industrije.

Zbog visokog rasta industrijske proizvodnje u prošloj godini i ograničenih mogućnosti domaće proizvodnje u nekim od reproduktionih materijala, bilo je problema u snabdevanju industrije tim materijalima. Najveći deo ovih pitanja rešavan je blagovremenim uvozom nedostajućih materijala. Rešavanje ovog pitanja putem uvoza zavisno je od niza faktora vezanih za politiku i mogućnost našeg izvoza. Stoga je veoma važno, da se uslovima daljeg povećanja industrijske proizvodnje u ovoj godini održe planske proporcije, a naša prerađivačka industrija orijentiše na korišćenje domaćih sirovina i reproduktionog materijala, kao i većom supstitucijom pojedinih materijala. Čini mi se da u tom pogledu postoje još uvek značajne rezerve i svako poboljšanje u njihovom iskorišćavanju povećava sopstvene materijalne snage i obezbeđuje veću sigurnost za nesmetano odvijanje proizvodnje.

U vezi s ovim može se očekivati, pored već do sada preduzetih mera, dalje nastojanje za poboljšanje položaja i uslova privređivanja pojedinih proizvođača reproduktionog materijala. Izučavanja koja se čine u tom pravcu treba da pokažu u kojoj meri je moguće izvršiti nova poboljšanja, a da se tim ne poremete postojeći odnosi u industriji, odnosno u kojoj meri bi takve promene mogli da podnesu korisnici ovih materijala. Tako, na primer, svima je dobro poznato stanje i mogućnosti u proizvodnji rudnika uglja koji zbog povećanih potreba rade i nedeljom. Pri tome, znatnu teškoću u njihovom radu predstavlja nedostatak radne snage i sredstava za proširenje proizvodnih kapaciteta. Proizvođači smatraju da bi se ovi problemi mogli u značajnoj meri da otklone povećanjem cena prvenstveno kamenom i mrkom uglju i diferencirano prema vrsti ugljeva. Donošenjem ovakvih mera u granicama mogućeg povećanja cena, po našem mišljenju, ne bi izazvalo veće reperkusije u radu industrije, ali se postavlja pitanje da li se takvim, u svakom slučaju osetljivim merama, trajnije rešava problem u sklopu čitave razvojne politike energetike.

Kao što se vidi iz iznetog, na čitavom području energetike, uključiv i teškoće u prevozu nafte i naftinih derivata, zbog nedostatka cisterni, jer su ove angažovane u izvozu, postoje veoma aktuelni i konkretni problemi u čijem rešavanju, pored neposrednih proizvođača, treba da učestvuju i ostali društveni fakto-

ri počev od komuna pa sve do federacije, kako bi se našoj industriji u startu obezbedili maksimalno mogući uslovi za njen rad.

Još jedno važno pitanje jeste izvoz industrijskih proizvoda. U startnom periodu ove godine za sada nema problema na području izvoza, posebno s aspekta obezbeđenja potrebnim reprodukcijom materijalima. Samo izvozni zaključci stvoreni u toku prošle godine, s izuzetkom proizvoda metalne industrije i pojedinačnih proizvoda iz nekih drugih grana, obezbeđuju solidan fond prelaznih zaključaka, pored novih ugovaranja koja su u toku. Međutim, treba imati u vidu iskustva iz prošle godine, u kojoj je u drugom polugodištu došlo do usporavanja izvoza i podbacaja godišnjih programa u pojedinim granama i proizvodima. Radi se o takvim industrijskim delatnostima, kao, na primer: metalnoj industriji, elektroindustriji i drvnoj industriji, čije je učešće u ukupnom programu industrijskog izvoza iznosilo gotovo 40%. Sve ovo nas upozorava da ovom pitanju treba posvetiti stalnu i punu pažnju, kako bi se blagovremeno moglo intervenisati radi ostvarenja planiranog programa izvoza industrijskih proizvoda. Ovo se u prvom redu odnosi na otklanjanje do sada ispoljenih slabosti u pogledu kvaliteta i asortimana pojedinih proizvoda, a drugo, sinhronizaciji i pojačanju proizvodnje namenjene izvozu u prvim mesecima godine, tim pre što je dinamika izvoza u tom periodu obično na nižem nivou. O osnovnim ispoljenim slabostima već je bilo ranije govora. S obzirom na karakteristike tih slabosti, kao i to da se one ispoljavaju upravo u onim industrijskim delatnostima koje predstavljaju potencijalnu snagu i osnovu za proširenje izvoza, kao što je to slučaj s našom mašingradnjom u celini ili drvnom industrijom, pitanje otklanjanja nastalih uzroka postaje centralnim problemom delovanja na području izvoza.

Sem toga, pitanje izvoza postavlja se i u svetlu nekih drugih aspekata koji su od izvanrednog značaja za čitavu našu politiku privređivanja. Nije nikada suviše istaći da je među tim aspektima jedan od najznačajnijih obezbeđenje potrebnih sredstava za kupovinu onih sirovina i reprodukcijom materijala koje naša industrija uopšte ne proizvodi ili proizvodi u nedovoljnim količinama. To je takođe jedan od uslova za dalje razvijanje naše industrijske proizvodnje, kao i njenog šireg uključivanja u međunarodnu podelu rada. Drugi aspekt ovoga problema ogleda se u održavanju stečenih pozicija na stranim tržištima. U vezi s ovim postoji mišljenje o potrebi preispitivanja korisnosti izvoza pojedinih osnovnih proizvoda, to jest, da li je celishodnije prvenstveno podmirivati povećane potrebe domaće potrošnje ili i dalje zadržati stečene pozicije u izvozu. Na ovakva pitanja može se bez ikakvih

ograničenja odgovoriti da sa stanovišta opštedruštvenih interesa ne dolazi uopšte u pitanje smanjenje izvoza ovih proizvoda na već afirmisanim tržištima pošto je znatno teže osvajati izgubljene pozicije.

Pored toga, treba imati u vidu perspektivne mogućnosti razvoja pojedinih sirovinskih industrija, što je, na primer, slučaj s većim brojem proizvoda obojene metalurgije, pa prema tome i dalje širenje robne razmene ovih proizvoda.

Bez sumnje da je materijalna stimulacija proizvođača jedan od osnovnih pokretača jačanja izvoza industrijskih proizvoda. Ne može se prenebregnuti činjenica da ima nedostataka u sadašnjem mehanizmu stimuliranja izvoza. Zbog toga i ima pojava da se pojedini proizvođači kurentnih proizvoda, radi većeg finansijskog efekta, prvenstveno orijentišu na domaće tržište. Postoje i drugi otvoreni problemi, kao, na primer, na relaciji primarni proizvođač — finalista, zbog nerešenog pitanja učešća primarnih proizvođača u izvoznom efektu finalnih proizvoda. U vezi sa stimulacijom proizvođača na izvoz postoje raznovrsni predlozi koji su u proučavanju. Među njima su vrlo interesantni oni kojima se predviđaju razne mere za neposredno premiranje izvoza i dinarskim i deviznim sredstvima. Pri tome se kao kriterijum za premiranje izvoza predlaže vezivanje obima izvoza, vrste proizvoda, dinarski i devizni efekt, stepen rentabiliteta i drugo.

Ovim kratkim izlaganjem ne iscrpljuju se aktuelni problemi, među kojima bih još istakao da se i na početku ove godine pojavljuju izvesne smetnje u transportu, osetnije u prevozu specifičnih proizvoda kao što su nafta i njeni derivati, cement, veštačka đubriva itd. Imamo izveštaj da je situacija na drugim sektorima saobraćaja ipak poboljšana u odnosu na jesen prošle godine. Međutim, ne treba izgubiti iz vida i dugoročnije probleme koji takođe utiču i potenciraju na zaoštavanje nastalih teškoća.

Drugarice i drugovi savezni poslanici, u rešavanju neposrednih aktuelnih problema primarna uloga pripada neposrednim proizvođačima. Subjektivni faktori sa svojim inicijativama usmerenim u pravcu rešavanja neposrednih problema, nesumnjivo mogu da doprinesu prevazilaženju nastalih teškoća, odnosno njihovom ublažavanju. Od efikasnosti rešavanja pojedinih aktuelnih problema zavisi ne samo uspešan start industrije na početku ove godine, već i kasnije održavanje predviđenog rasta industrijske proizvodnje.

Mislim da imamo dovoljno iskustva iz naše prakse u poslednje dve godine kakav je značajan doprinos u sređivanju odnosa, poboljšavanju poslovanja i dinamičnom rastu proizvodnje dala mobilizacija svih subjektivnih fakto-

ra u rešavanju tekućih problema naše privrede. Smernice Izvršnog komiteta CK SKJ, reči druga Tita u Splitu i Železniku i odluke IV plenuma CK SKJ predstavljaju i u ovoj i u sledećim godinama utvrđeni kolosek na kome treba graditi i organizovati neophodnu mobilizaciju svih subjektivnih faktora našeg društva u rešavanju privrednih problema, na razvijanju i daljem jačanju svih tokova našeg privređivanja. Na tome planu društvena zajednica treba u zavisnosti od svih mogućnosti i korisnosti pojedinih predloga da pruža neposrednim proizvođačima punu pomoć.

Predsednik Osman Karabegović:

Čuli ste izlaganje druga Filipa Bajkovića. Otvaram diskusiju o ovoj tački dnevnog reda. Ko se javlja za riječ?

Riječ ima poslanik Simon Pešec.

Simon Pešec (Izborna jedinica Ptuj):

Drugarice i drugovi poslanici, ovogodišnje redukcije potrošnje električne energije, koje nanose veliku štetu našoj privredi, ispada produkcije i posledica koje sporedno nastaju, upozoravaju nas ne samo na činjenicu da su planski organi precenili realnost izgradnje novih elektroenergetskih objekata, nego su i po svemu zanemarili činjenicu da produkcija električne energije već nekoliko godina nije imala uporednog trenda porasta s trendom porasta izgrađenih potrošnih mesta.

S ovog mesta ne bih želeo posebno naglašavati poznatu činjenicu da elektroprivreda uopšte nije izgrađivala rezervne objekte nužne za normalno snabdevanje potrošača.

Čitavu situaciju u snabdevanju električnom energijom pogoršava još kašnjenje završavanja izgradnje nekoliko značajnih elektroenergetskih objekata. Smatram da ovo kašnjenje nije moguće pravdati s obzirom na značaj i važnost tih objekata za čitavu jugoslovensku privredu.

Prilikom razmatranja društvenog plana za tekuću godinu ustanovljen je manjak električne energije, pa je zbog toga došlo do zahteva o potrebi uvoza električne energije u obimu manjka. Tim zahtevom i njegovim unošenjem u društveni plan za 1964. godinu došlo se do zaključka da će ta mera sanirati kritičnu situaciju. Naprotiv, to danas moramo konstatovati, ova mera nije bila realizovana, inače, u tom slučaju, ne bi smelo doći do sadašnje velike redukcije električne energije.

Poznata je činjenica da se sve donedavno električna energija izvozila. Taj izvoz tumačio se kao obaveza iz protekle godine. Po svemu sudeći, taj izvoz bio je i premiran. Sa sigurnošću možemo danas tvrditi da je izvoz bio obavljan na štetu domaćih potreba, a naročito na štetu direktnih potrošača, pošto je prouzrokovao još brže i kvantitativno veće uvođenje redukcije. S tim u vezi pominjem tvornicu glinice i aluminijuma »Boris Kidrič« Kidriče-

vo, tvornicu dušičnih proizvoda — Ruše, železare i druge. Direktni potrošač u tom pogledu nije zaštićen pošto svako uvođenje redukcije u prvom redu počinje kod njega, te na taj način i on snosi glavne štetne posledice.

Pored izvoza električne energije kao jednog od uzroka redukcije, svakako moramo imati u vidu i ostale, na koje se može uticati potrebnim merama, a te ćemo najbolje upoznati analizom redukcija za nekoliko godina unazad. Tim putem ustanovimo da je nekim redukcijama razlog u preranom puštanju voda iz akumulacionih bazena po naređenju dispečera, drugim — česti kvarovi agregata termocentrala, a trećim — opet kašnjenja u izgradnji električnog prenosnog sistema.

S obzirom na navedeno, mogu prosto da tvrdim da su sve dosadašnje redukcije posledica, u pretežnoj meri, subjektivnih faktora, no, štetu uvek snosi, u prvom redu, direktni potrošač, dok se o sankcionisanju uzročnika ovakvih redukcija do danas još nije čulo.

Kraj 1963. godine znači završetak mnogih novih proizvodnih kapaciteta završenih na vreme i u okviru društvenih planova. Izgradnja ovih objekata započeta je punom garantijom elektroprivrede u pogledu dovoljne opskrbe elektroenergijom. Danas, pak, konstatujemo da su ti objekti, od kojih su neki već pušteni u pogon, obustavili rad. Unatoč tome, kolektivi su podvrgnuti plaćanju svih doprinosa i obaveza prema društvu iako do obustave pogona nije došlo njihovom krivicom.

Na osnovu izloženog, po mom mišljenju, direktnim potrošačima u vezi s redukcijom opravdano pripadaju izvesne olakšice. Očekujemo da će društvo u tom pogledu shvatiti situaciju direktnih potrošača, koji su zbog navedenih teškoća prekomerno opterećeni, i regulisati ovaj problem odgovarajućim merama. Svesni smo da su kolektivi u sklopu zajednice dužni snositi deo tereta konkretnog stanja, ali ipak se očekuje da društvo za rešenje tog problema treba da donese izvesne odluke u korist oštećenih kolektiva.

Smatram da bi jedna od svrsishodnih mera mogla biti ukidanje obaveze plaćanja kamate na poslovni fond za ona postrojenja koja su zbog redukcije električne energije obustavljala pogon.

Drugarice i drugovi, postavljam pitanje: koje okolnosti i zašto su sprečile društvenim planom predviđeni uvoz električne energije? Na kraju, predlažem da usvojite moj predlog u pogledu oslobađanja plaćanja kamate na poslovni fond za sve one objekte koji su obustavili pogon na osnovu redukcije elektroenergije, pošto bi, po mom mišljenju, to bila jedina mera koja bi bar donekle olakšala teško stanje merama redukcije pogođenih kolektiva, koji za to stanje nisu krivi.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ko se javlja za riječ? Riječ ima poslanik Ivan Špika.

Ivan Špika (Izborna jedinica Osijek): Htio bih ukratko da se osvrnem na određene probleme u materijalu koji smo dobili, a koje je juče Odbor za tekuće probleme privrede malo detaljnije razmatrao.

Htio bih posebno da govorim o proizvodnji mesa i u vezi s tim o nekim problemima.

Dobro znamo da problem obezbjeđenja domaćeg tržišta dovoljnim količinama mesa je u toku protekle godine predstavljao priličan problem. S druge strane, poznato nam je da smo imali određenih izvoznih obaveza koje smo morali izvršiti, i koje je bilo normalno da se izvrše.

Jedini izlaz jeste, u stvari, povećanje stočarske proizvodnje i to znatnije nego što je to do sada bio slučaj.

Jedan od faktora koji uvjetuje da stočarska proizvodnja u celini krene, jeste svakako stočarska hrana, a to je jedan od najvažnijih faktora.

Pozitivno je to što smo se u toku ove godine osigurali stočnom hranom bolje nego u 1963. godini. Međutim, problem hrane neće biti riješen do onog trenutka dok sama poljoprivreda ne počne da proizvodi sve komponente potrebne za jako i razvijeno stočarstvo. Jer, prije svega, osloniti se samo na uvoz i čekati da li će biti deviza u određenom intervalu ili ih neće biti, da li će na stranom tržištu biti dovoljno određene i kvalitetne hrane, po kojim cenama, itd., to tek djelomično rješava problem, a on će se moći u cjelini riješiti tek onda kada sami počnemo s određenom proizvodnjom stočne hrane i kada se osposobimo da proizvodimo visokokvalitetnu belančevinastu i vitaminsku krmu.

Zbog toga smatram da bi ova preporuka Odbora za tekuće probleme privrede, u kojoj se kaže da poljoprivreda treba više da se orijentira na izvoz stočne hrane, trebalo da bude praćena određenim konkretnim potezima od strane i drugih organa.

Jer, prije svega, ako danas želimo da proizvodimo lucerku, i ako želimo da s njom postupamo onako kako to tehnološki proces zahtijeva, onda mi za to danas nismo dovoljno opremljeni. Već danas se u nekim velikim kombinatima proizvodnja lucerke kreće preko 10, pa čak i 20 hiljada vagona godišnje. Savladati tu ogromnu masu lucerke ili drugih visokovrednih hranila, sa današnjim stepenom mehanizacije, gdje se uglavnom sve svodi na čoveka i nekoliko manje-više mehaniziranih grablji, ne možemo. Ne možemo očekivati veće rezultate, jer nam se silna količina korisne materije baš iz tih hraniva gubi zbog nedo-

voljno brze intervencije, zbog nedovoljno brzog spremanja, a sve to skupa dovodi do toga da smo prisiljeni na veći uvoz. Zbog toga plediram da se, prije svega, vidi šta nam može dati naša industrija. Koliko je meni poznato, ona nam može vrlo malo pružiti. Mislim, na mehanizaciju i slično. Ali, to treba vidjeti i dozvoliti određeni uvoz onih strojeva i onih mehanizacionih jedinica koje mi praktično nemamo u zemlji, ili ih nemamo bar dovoljno. Nešto je bilo uvezeno ranijih godina, ali, danas se to vrlo teško reflektira, već je sve prilično amortizirano. Na taj način bi se postigli rezultati u borbi protiv uvoza stočne hrane, jer sa vlastitom proizvodnjom hrane bićemo rentabilniji i stabilniji u cjelokupnoj mesnoj proizvodnji.

Htio bih samo da upozorim na određene poremećaje, koje će sada donijeti nova cijena kukuruza, u govedarstvu, svinjarstvu, i stočarstvu na jednoj strani, a i u ratarskoj proizvodnji na drugoj strani.

Ako pogledamo da je u posljednje tri godine cijena kukuruza bila 36 dinara, pa je skočila na 38, a sada 42 dinara, onda moramo biti svjesni da smo u odnosu na period od prije dvije godine, u stvari, povišili cijene za 16% bazne stočne hrane, a to je kukuruz.

Nije stvar samo u kukuruzu nego s dizanjem cijene kukuruza za 16%, poremetili smo odnose koji postoje između drugih vrsta hraniva, a koje proizvodi jedno isto dobro, ili kombinat, ili imanje. A ta hrana, čija se obračunska vrijednost računa na bazi planirane vrijednosti kukuruza, također lančano ide sa 16% gore. S druge strane, tvornice stočne hrane, računajući isto tako baznu cenu kukuruza, također sada regulišu odnos na bazi 16% gore. I objektivno gledano, naše stočarstvo nije u takvoj situaciji da može tako velike skokove izdržati bez intervencije na drugoj strani. To znači, nešto se mora uraditi u režimu cijena, dati izvjesne olakšice na drugoj strani. Jer, iako se posljedne godine prestalo da se osnovno stado uništava i na taj način je nekako relativno bolje riješen problem mlijeka, cijena itd., na drugoj strani ćemo sada doći u situaciju da opet stvaramo jedan psihološki otpor prema stočarstvu zato jer odnosi koje smo stvorili dizanjem cijena kukuruza djeluju malo deprimirajuće na proizvođače mesa. Zato mislim da bi se o tom faktoru moralo voditi računa, jer, na primjer, na jednom kombinatu koji ima 10—12 hiljada grla krupne stoke, 30 do 40 hiljada svinja, ova razlika u prebacivanju troškova iz ratarstva u govedarstvo kreće se od 300 do 350 miliona, jer je za toliko skuplja stočna hrana, jer oko 50 hiljada komada stoke pojede ogroman kvantum hrane koja je sada za 16% skuplja.

Htio bih još nešto da kažem o voću i povrću o kom je bilo riječi.

Mjerama koje su donete prošle godine na osnovu ugovaranja, predugovaranja, zatim otvoreni egalizacioni fondovi kod narodnih odbora opština, krenula je proizvodnja povrća, pa je prošle godine bilo ravnomernije snabdevanje, bar u nekim rejonima zemlje, nego ranijih godina.

Bilo je određenih teškoća što se tiče visine cijena, a biće ih i dalje ako se nastavi kao do sada, recimo u zapadnim sektorima zemlje, to jest, u Ljubljani, Zagrebu, Rijeci i nizu drugih gradova koji su imali veoma visoke cijene. Na drugoj strani, već inicirana tim mjerama (ugovaranja koje je garantiralo preuzimanje robe i pokrivanje eventualnih gubitaka u proizvodnji i slično), poljoprivreda je krenula s tom proizvodnjom. Nije krenuo samo seljak i kooperant, nego su krenuli i krupni proizvođači, istina malo oprezno, ali, ipak su se pojavile hiljade novih hektara pod povrćem. Međutim, u određenim periodima pojavljivao se višak na nekim terenima. Na primjer, na sektoru istočne Slavonije je bilo viška, takođe na sektoru Neretve. Sada se postavilo pitanje kako ga doturiti do krajnjeg potrošača. U isto vrijeme kada je u istočnoj Slavoniji paradajz bio 20 dinara, salata 15 i 20, isto povrće se u Ljubljani kretalo iznad 80 pa i 120 dinara, u pojedinim danima ili tjednima.

Međutim, roba nije mogla da bude prodana, iako je bila nuđena i pismeno i usmeno. Nije mogla da se proda zato što su već postojali ugovori trgovačkih organizacija sa proizvođačima iz okolnog rejona. Meni se čini, nije bila u pitanju obaveza prema svom proizvođaču. Maslim da je stvar u izvesnoj mjeri i u režimu trgovine. Jer, ako neko u Ljubljani, odnosno u Osijeku, kupi kupus za 10 dinara, onda marža na taj kupus može biti 3 dinara, jer 30% je maksimum. Ako taj isti kupus kupi za 50 dinara, onda marža može biti 15. Mislim da bi to trebalo riješiti drukčije. Jer, sistem marži u našoj trgovini u cjelini će možda pretrpjeti izvjesne korekcije, no, svakako taj problem treba izučiti. Međutim, sistem marži se vrlo nezgodno reflektira na povrću, jer to nije roba koja se može dugo skladištiti. Prije svega, treba imati hladnjačke prostore itd. Mislim da ipak marže neće riješiti problem, jer to nije jedino pitanje koje treba na tom sektoru da se riješi. Ali, u svakom slučaju, predstavlja jedan faktor koji otežava u određenim periodima, i, moj predlog je da određeni organi državne uprave razmotre to pitanje marži. Možda ih treba pretvoriti u fiksne marže, to jest, u marže koje se ne daju u procentu, nego u gotovim dinarima, pa onda znamo na čemu smo.

Na kraju bih htio nešto da kažem i o mehanizaciji. Proizvodnja mehanizacije za poljoprivredu, u cijelini gledano, daleko je bolja nego što je bila ranijih godina, ali ima pojava

koje mnogo smetaju, o kojima treba više povesti računa. Recimo, mehanizacija za stočnu hranu se djelomično proizvodi u našoj zemlji. Znam konkretan slučaj da jedna tvornica Fergusonovih bočnih grabulja proda 40 grabulja jednom poljoprivrednom imanju. To nije malo. I, kada ovaj proizvođač po ugovoru dođe da digne rezervne dijelove, onda mu saopšte da ne rade više taj tip grabulja, komad takvih grabulja staje oko 800 hiljada. To više nije trgovačko varanje, tu bi se mogao Krivični zakonik primijeniti. To je upropaštavanje jedne organizacije koja, ako je slabija, to ne može da podnijese.

Sličan slučaj je i s rezervnim dijelovima u poljoprivredi, na primjer, s traktorima iz Kruševca. To su izvrsne mašine i tehnološki i mehanički. Međutim, rezervni dijelovi ne mogu se dobiti godinu dana. Oni su ugovoreni, obćani, ali ne dobijaju se. Razlog je izvoz traktora. Ovakve pojave vrlo mnogo destimuliraju ulaganje u mehanizaciju, i nekako stalno nagone poljoprivredne organizacije na jedan stav: uzdaj se u svoje ručne grabulje i u jedno stotinu ljudi, jer to je još uvijek najsigurnije.

Tih pojava ima još i mislim da bi, što se tiče rezervnih dijelova za poljoprivredu, a nalazimo se pred sjetvom, a to je operativan zadatak, trebalo već sada preduzimati određene mjere da ne dađe do tih pojava i da se s rezervnim dijelovima dovoljno obiježbedi.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Ivan Pariš.

Ivan Pariš (Izborna jedinica Celje I):

Drugarice i drugovi, Savezni društveni plan za 1964. godinu predviđa porast industrijske proizvodnje za oko 11%. U diskusiji oko primanja toga društvenog plana bilo je izneto više mišljenja — da je taj stepen porasta unekoliko premalen i da postoje neke potencijalne rezerve u našoj industriji za veći porast, za brži porast industrijske proizvodnje.

Da je to tačno pokazuju i prijave velikih potrošača električne energije koji po količini potrošnje, koja je u uskoj vezi s industrijskom proizvodnjom, pokazuju da faktički i naša privreda predviđa porast industrijske proizvodnje za 13%.

Međutim, kada je napravljen energetske bilans na osnovu postojećih kapaciteta električne energije i onih kapaciteta koji će ući u pogon, a to su dve termoelektrane, prikazao se manjak, to jest, u iznosu od oko 500 do 600 gigavatnih sati, odnosno miliona kilovata električne energije.

Taj energetske bilans koji je napravljen na vrlo prenapregnutom planu postojećih termoelektrana, to jest, za oko 560 gigavatnih sati više nego prošle godine, kao i na uključivanju novih kapaciteta od kojih se ne može očekivati neki veći porast je veći za 1.430 gi-

gavatnih sati od prošlogodišnjeg. Znači, iskorišćena je maksimalna mogućnost termoelektrana, pri čemu nisu uzeti u obzir kišni i sušni meseci. Odnosno, nije uzet u obzir energetski bilans po mesecima zbog hidroloških prilika kao što nisu uzete u obzir slabe prenosne mogućnosti, osobito iz područja u srednjoj Bosni i srednjih delova države. Znači, dovod te električne energije do Jajca i prenos električne energije iz tog sistema u zapadni energetski sistem, u kome može doći do manjka, i obrnuto, može da prouzrokuje i dodatni nepokriveni energetski bilans iako bi, recimo, postojala mogućnost pokrivanja istog električnom energijom iz srednjih delova države.

Svakako da ti podaci ukazuju na opasnost redukcije električne energije o čemu je govorio drug savezni sekretar, a nešto o posledicama redukcije drug Pešec.

Po sadašnjem prioritetnom planu reduciranje električne energije u prvom redu pogođeni su proizvođači karbita, ferolegura, železare i aluminijum. Tu su, mislim, u prvom planu predviđene redukcije.

Drug Pešec je već izneo jedan predlog kako da se to nekako sanira. Tačno je da šteta postoji. Verovatno je tačna i tvrdnja da su najmanju štetu pretrpeli proizvođači i, naime, postavlja se pitanje da li ti proizvođači, koji su izvršili planiranje svih svojih kapaciteta, koji zbog toga imaju manju produktivnost i manji dohodak, a koji za to nisu krivi, da li ti proizvođači treba da snose sve troškove manjka električne energije kod nas.

Svakako da se ne mogu preduzeti neke opsežne mere da se otklone uzroci takvog stanja. Jer, uzroci bi bili otklonjeni samo onda da su izgrađeni već u ovoj godini, odnosno na početku godine, novi kapaciteti koji bi mogli da pokriju taj manjak.

Zato treba tražiti, kao što je već naglašeno, neke operativne mere. Jedna od tih operativnih mera je svakako i malo elastičnija povezanost našeg energetskog sistema s energetskim sistemom susednih država. Tu ne mislim samo na uvoz električne energije nego i na izvoz električne energije, to jest onda kada je imamo treba je izvoziti, a uvoziti je onda kad ona manjka. Treba tražiti mogućnosti prenosa električne energije preko susednih područja ili, kao krajnja mera — uvoziti električnu energiju i iz zemalja sa kojima se ne graničimo, indirektno, preko naših suseda.

Svakako da taj zadatak koji se sada postavlja pred elektroprivredu, zahteva od radnih kolektiva puno zalaganje. Od njih se očekuje da će skratiti remonte na najmanju moguću meru. Svakako je potreban neki stimulans u sadašnjoj nestimulativnoj organizaciji elektroprivrede da bi se ti radnici stimulisali za izvršenje tih skraćivanja.

Jedna od mera je ravnomernija raspodela električne energije, odnosno, korišćenje električne energije noću i u onim mesecima kada je imamo dovoljno na raspolaganju. Treba uvesti novi sistem cena električne energije koje bi bile više u januaru, februaru, oktobru i septembru kada nedostaje električne energije, i za vreme fabričkog opterećenja. To ne treba smatrati jedino kao materijalni stimulans, nego kao moralnu obavezu naših radnih organizacija.

Jedna od mera je i ugovaranje. Ne samo ugovaranje koje se sada vrši na bazi toga da potrošač prijavi koliko mu električne energije treba. Prilikom ugovaranja treba uvesti penaliziranje, jer ako se ono ne izvrši, postavlja se pitanje zašto da sve te troškove snose samo pojedine klase potrošača.

Već ranije sam rekao da se sada, momentano, ne mogu preduzeti neke opsežnije mere za otklanjanje uzroka. Činjenica je, naime, da elektroprivreda zaostaje za brzim tempom porasta industrije. Verovatno da postoje objektivni razlozi zbog čega je došlo do toga stanja. Ali, svakako da postoje i subjektivni razlozi. Subjektivni razlozi su, recimo, prekoračenje rokova prilikom investiranja, prekoračio se fond investicionih sredstava, veći troškovi proizvodnje. Jer, dešava se da se elektrane lociraju na energetske bazi, mislim na ugljenokopima koji će ih snabdevati električnom energijom. To je de jure, a de facto se posle dođe do zaključka da ti rudnici ne proizvode ugalj u dovoljnoj meri da bi pokrili te elektrane, i tako dalje, sve do nedovoljnog tempa porasta iz subjektivnih razloga.

Ja bih naveo samo jedan primer. Pitanje energetike se ne može rešiti za 1964. godinu, ali, postavlja se pitanje energetike za nekoliko narednih godina.

Savezno izvršno veće je već maja 1963. godine donelo odluku o izgradnji novih kapaciteta za proizvodnju električne energije. Međutim, do danas još nije rešeno koji će se kapaciteti graditi. Znači, sredstva ima na raspolaganju, ali ne može da se donese odluka koji će se kapaciteti graditi.

Mislim da to treba da nam služi za pouku.

Ne upuštam se u to koliko je tome kriva elektroprivreda, elektroprivredne organizacije, samo smatram, kao i mnogi drugovi, da sadašnje organizacije elektroprivrede predstavljaju jednu od kočnica u daljem razvoju te grane, energetike, i da je potrebno preuzeti hitne mere da se poštuju želje samih proizvođača, da se donesu neki propisi koji će da približe elektroprivredu ostalim privrednim organizacijama.

O tome se već više godina diskutuje, pojavilo se sedam, osam ili devet varijanata, od varijante centralističke, to jest, od jednog preduzeća za čitavu Jugoslaviju, pa do varijante za republička preduzeća.

Drugarice i drugovi poslanici, napomenuo sam da energetske bilans bazira uglavnom na termoelektranama i da će 1.430 dodatnih gigavatskih sati električne energije, a koji će se proizvesti ubrzanom tempom, biti uglavnom od termoelektrana.

Samo to zahteva oko dva miliona tona uglja. Što se tiče nabavke uglja situacija je danas teška. Naime, na koji način će se elektrane obezbediti ugljem? Stvarno, elektroprivreda se može snabdeti, ali, ne sme doći do toga da se elektroprivreda snabdeva na račun ostalih potrošača.

Današnje stanje obezbeđenja pojedinih preduzeća ugljem, mislim da je poznato većini od nas. Železnice u Sloveniji imaju uglja za tri-četiri dana, Železara Ravne obustavila je svoju proizvodnju za dan-dva zato što nije imala uglja itd. Znači, zalihe ne postoje.

U ovakvim teškim uslovima povećati proizvodnju uglja, mislim, da ne možemo ni očekivati. U obrazloženju saveznog društvenog plana predviđalo se povećanje proizvodnje uglja, s obzirom da se neće otvoriti novi kapaciteti, da će rudari prekovremeno raditi, to jest, nedeljom i državnim praznikom, i to sve u eri kada govorimo o uvođenju 42-časovne radne nedelje. A da i ne govorimo da prekovremeni rad ne samo da nije ekonomski nego i iscrpljuje rudara, smanjuje njegovu bezbednost i drugo.

Situacija se pooštrava još više zbog niskih ličnih dohodaka i slabog standarda. Nastupa fluktuacija radne snage, tako da na primer u rudniku Zagorje opada proizvodnja predviđena planom, koji ukida noćnu smenu u pojedinim oknima. Čak i u rudniku Velenje, koji stoji dobro, nedostaje radna snaga.

Kako pomoći rudnicima uglja u današnje vreme? Mislim da olakšice više nema. Sve olakšice su iscrpljene. To isto smo konstatovali i na prošlom zasedanju, to jest, da su sve olakšice, sa poslednjim, i u drvnoj industriji, iscrpene. To samo dokazuje da olakšice ne rešavaju uzroke, nego samo posledice, jer su to samo privremene mere, a nerešeni uzrok dovodi onda do ovakve situacije kakva je danas.

Sadašnja situacija u rudnicima je vrlo različita, pa čak i u perspektivnim rudnicima. Na primer, Resavsko-moravski rudnici imaju ličnu primanja oko 21.700 dinara, a ima rudnika u kojima radnici imaju i duplo veća primanja. Naravno, to sve zavisi od geoloških uslova i različitih stepena opremljenosti.

Pojedini naši rudnici, kao što su Zagorje, Zenica i Kostolac, završavaju 1963. godinu bez fondova. Neki rudnici, recimo, Trbovlje, Resavsko-moravski, Aleksinac, itd. imaju fondove od 30 do 40.000 dinara, što uopšte ne može da predstavlja nikakvu bazu za dalju nadogradnju niti za stvaranje društvenog standarda koji

je potreban, ako hoćemo da održimo radnu snagu da se ne osipa.

Postavlja se i pitanje povećanja cena, o čemu je drug Bajković već govorio. Stvarno, veće povećanje cena može da ima neke negativne posledice i lančanu reakciju na ostalu privredu. Samo, postavlja se pitanje zašto se ne proširi broj onih proizvođača uglja koji slobodno formiraju cene. Za sada je to ograničenje negde na 200 hiljada tona proizvodnje, a moglo bi da bude veće, čime bi se rešio, i donekle ublažio, položaj najkritičnijih rudnika. Rezultati pokazuju da u slobodnom formiranju cena rudnici nisu išli u beskonačnost. Veće cene su za 8% kamenom uglju, 9% mrkom i oko 15% lignitu.

Znači, uglavnom se koristi razlika vozařinskog stava. Jer, ukoliko, na primer železara Ravne doveze ugalj umesto iz Zagorja, kome je proizvodnja podbacila zato što nema dovoljno radne snage, negde iz Centralnog bosanskog basena, onda će za vozařinu platiti oko 2.700 do 2.800 dinara, što čini, možda, 30% cene uglja.

Izgleda da slobodno formiraju cene samo oni rudnici koji nisu perspektivni, ali, mišljenja sam da i perspektivni rudnici ne mogu onako preko noći otvoriti nove jame. A za 1964. godinu, a i za 1965. godinu, mišljenja sam da su svi rudnici perspektivni i to vrlo perspektivni, pošto uglja nedostaje.

S druge strane, ako izuzmemo jedan veći broj rudnika iz sistema kontrole cena, dokle oni ne otvore nove jame, što će potrajati nekoliko godina, želim da se optimistički izrazim posle onog pesimističkog gledanja kojim sam želeo da podvučem ozbiljnost situacije, kroz nekoliko godina više neće postojati sistem kontrole cena.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Viktor Opaka.

Viktor Opaka (Izborna jedinica Celje II):

Drugarice i drugovi poslanici, razmatranje o kretanju proizvodnje u privredi je od velikog značaja osobito zbog toga što se sa tim daje mogućnost da već na početku godine analiziramo, a odstranimo sve poznate prepreke iz prošlih godina, pa i one koje nisu bile poznate, odnosno prikazane.

Velike i čak neshvatljive razlike između proizvodnje u prvim i poslednjim mesecima u godini za nekoliko prošlih godina, ne mogu opravdati ogroman broj konstatacija, pa i ako one na izgled opravdavaju takvo stanje.

Sigurno je da ima više uticajnih, opravdanih faktora koji iz godine u godinu remete kontinuitet proizvodnje i imaju većinom odraza u svim privrednim organizacijama, što je posledica opšteg stanja privrede, a koje će se sa stanjem opšte privrede sigurno menjati u pozitivnom smislu.

Nemam nameru da navodim niz uticajnih faktora koji su poznati, nego ću napomenuti neke konkretne primere koji su već u praksi pomogli stabilizaciji odvijanja proizvodnje.

To je čvrsto postavljanje programa rada u privrednim organizacijama.

Program rada za iduću godinu mora biti već u mesecu novembru pripremljen na solidnoj ekonomsko-komercijalnoj bazi tako da se bar u prvom kvartalu može početi s redovnom proizvodnjom. Uslovi za pravovremeno programiranje su: analiza tržišta, ugovori za proizvodnju, ugovori za sirovine, a osobito reprodukcioni materijala iz uvoza, sredstava za investiciona ulaganja i drugo.

Drugi značajan faktor za pravovremeno programiranje su dugoročni ugovori s potrošačima, što se može u nekoj meri tretirati kao jedan od brojnih oblika integracije. Jer, to je najčešće, kao i međusobno finansiranje, uslov za osvajanje i proširenje kvalitetne proizvodnje.

Privredne organizacije na bazi dugoročnih ugovora za veći deo proizvodnje imaju mnogo bolje uslove za pravovremenu izradu materijalnog i energetskog bilansa, raspodelu raspoloživih finansijskih sredstava i planiranje remonta, a u konačnoj fazi i za čvršći program rada za čitavu godinu. Uz sve to najčešće dolazi i jedna negativna pojava, a to je mogućnost nabavke reprodukcionog materijala iz uvoza.

Postoji mišljenje da bi mnogo bilo jeftinije, a i manje zastoja, ako bi bilo više konsignacionih skladišta, s dovoljnim količinama potrebnih materijala, to će sigurno omogućiti poboljšanje stanja deviznog bilansa.

Jedan od mnogih konkretnih primera je privredna organizacija u crnoj metalurgiji koja iz godine u godinu veže veći deo svojih proizvoda na dugoročne ugovore, a rezultati u proizvodnji, pored mnogih uticajnih faktora u negativnom smislu, i planiranih remonta su sledeći:

Od predviđenih 25% za jedan kvartal postignuto je u:

1960. godini	24,1%
1961. „	24,2%
1962. „	26,6%

U ovoj godini jedan od vrlo uticajnih faktora u velikoj meri je nedostatak električne energije i ugljena. Uveren sam da je neočekivana situacija povećala štetu zbog nespremnosti da tu štetu smanjimo na minimum. Podela električne energije najčešće se posmatra kroz agregat koji je obustavljen, odnosno proizvodnju tog agregata, a ne uzima se u obzir u kojoj meri, kao i uticaj tih proizvoda na efekat drugih pogona i proizvoda koji zavise od toga agregata.

Jedan od konkretnih primera su električne visoke peći za specijalne sirovine crne meta-

lurgije. Od sirovina zavise ostali pogoni, a u energetskom pogledu zavise od visoko kaloričnog gasa, na koje su vezani agregati u svim pogonima. Zastoj obuhvata veliki deo proizvodnog programa u kvantitetnom i kvalitetnom smislu, a iz toga dalje sledi da su materijalni i energetski bilans poremećeni, a time i čitav program privredne organizacije.

Mnogo se raspravlja o rezervama koje sigurno u manjoj ili većoj meri postoje u svim privrednim organizacijama. Mogućnost otkrivanja, odnosno korišćenja tih rezervi, je uglavnom vezana za poboljšanje organizacije rada, pravovremenu i savremenu tehničku pripremu proizvodnje, a ne toliko za pojačanje fizičkog rada, kako se to često misli i govori u privrednim organizacijama. Što hitnije treba angažovati sve raspoložive, za to specijalizovane stručne snage, da što pre omoguće privrednim organizacijama da koriste poznate i nepoznate rezerve za proizvodnju.

Što se tiče organizacije rada i tehničke pripreme mogle bi se neke opštepoznate metode organizovano predložiti i osvojiti u većini privrednih organizacija. Praksa takođe potvrđuje da se mora još u većoj meri vezati delatnost postizanja proizvodnje, u kvalitativnom i kvantitativnom smislu, na lična primanja pošto u tom momentu nastupa vrlo uticajan faktor, to jest, lični interes proizvođača za rezultate rada.

Predsednik Osman Karabegović:

Da li još ko želi riječ? Ima riječ poslanik Ibro Imamović.

Ibro Imamović (Izborna jedinica Mostar):

Drugarice i drugovi poslanici, u Saveznom društvenom planu za 1964. godinu, zatim u ekspozicima i debati oko njegovog donošenja dovoljno su istaknuti problemi koji proizlaze iz prenapregnutog energetskog bilansa u ovoj godini. I materijali koje danas razmatramo takođe ovaj problem izrazito naglašavaju, jer je on zbilja takav da zaslužuje pažnju koja mu se pridaje.

Energetski bilans izrađen po metodologiji koja je pri utvrđivanju potreba u 1964. godini uključila stvarne podatke dobivene od direktnih potrošača i distribucije, zatim obim i dinamiku izvoza i razmjene električne energije na osnovu punovažnih ugovora, kao i moguću proizvodnju hidro i termo elektrana, predviđa manjak od 591 milion kilovat časova. Navedeni iznos manjka predviđen je pod pretpostavkom da je dobro odmerena potreba konzuma, da se ostvari približno srednja hidrološka godina s povoljnim rasporedom dotoka voda, kao i da se ostvari zadovoljavajuća pogonska spremnost svih proizvodnih i prenosnih energetskih postrojenja uključujući i obezbeđenje dovoljnih količina goriva odgovarajućih kvaliteta, kao i

održavanje planiranih rokova ulaska u pogon novih proizvodnih postrojenja.

Raspored planirane redukcije u elektroenergiji predviđen u svim mjesecima izuzev januara, ukazuje na činjenicu da nam stvarno mnogo nedostaje i proizvodnih i prenosnih kapaciteta, a da i ne govorimo o jednom znatnijem procentu rezervi koje bi pored nužnih remonata obezbeđivale sigurnost u ostvarivanju planirane proizvodnje.

Kako danas razmatramo neke probleme razvoja privrede na početku ove godine, i problem nedostatka električne energije je već počeo da čini svoje, jer su redukcije došle ranije nego što smo planirali. Samo od 10. do 20. ovog meseca ostvarena je redukcija od 28 miliona kWh, što predstavlja 8% od ukupne proizvodnje, odnosno 50% ukupne potrošnje specijalnih potrošača, na koje je do sada primenjivana redukcija (karbidi, ferolegure, elektroželjezare, aluminijum). Jasno je da navedeni procenti skoro potpuno odgovaraju procentima zaostajanja januarskog plana reduciranih potrošača.

Prema tome, ovom problemu — u situaciji u kojoj se nalazimo — trebalo bi prići sa više strana i na širem planu, kako za rješenja konkretne situacije u ovoj i možda sljedećoj godini, tako isto i za dugoročnije rješenje u snabdijevanju električnom energijom, i to vrlo hitno.

U rješavanju momentalnih problema u ovoj godini moramo poći od onoga što imamo i u okviru postojećeg učiniti sve da izvučemo maksimum. Pri tome bi se posebno raznim odlukama, angažmanima, pravovremenim isporukama i ugovaranjima moglo uticati, pored ostalog, i na sljedeća pitanja:

Elektroprivredne organizacije bi mogle uz pravovremene i dobre pripreme djelovati na smanjenje planiranih remonta, naročito u termoelektranama i na kritičnim prenosnim linijama. Primenjujući više nego do sada materijalnu stimulaciju na sve one koji bi doprinjeli takvom smanjenju.

Na ovom poslu poseban doprinos bi mogli da daju domaći isporučioци teške opreme kao što su Rade Končar, Litostroj, Jugoturbina, Tvornica parnih kotlova, Metalna itd., koji isporučuju rezervne dijelove i obavljaju generalne remonte u elektroprivredi.

U proteklom periodu uglavnom smo raspolagali novim energetske postrojenjima na kojima je udio vanjskih usluga bio malen. Zbog toga naša teška mašinogradnja nije ni razvijala svoje pogone za veće opravke nego je dosadašnje opravke obavljala u pogonima redovne proizvodnje što je dovodilo do vrlo dugih vremenskih intervala u kojima su energetske jedinice bile van pogona.

Kako već čitav niz jedinica radi deset i više godina i kako će svakim danom potreba

za uslugama u vidu generalnih remonta biti veća, stvarno se nameće potreba da sve naše fabrike koje isporučuju opremu za energetska postrojenja što prije odvoje i kadar i strojni park i odeljenja koja će ubuduće prihvatati usluge za elektroprivredna postrojenja. Pri tome bi trebalo nastojati da se osjećaj vremena, kao i osjećaj odgovornosti za poštovanje planiranih rokova zastoja kod svih partnera podigne na jedan zavidan nivo.

Uopće bi bilo vrlo korisno da isporučioци opreme prate, nadziru i ispituju opremu u radu mnogo više nego što se do danas činilo, kako zbog razvoja nove proizvodnje, tako isto i zbog neophodnih uputa, intervencija, nužnih za što duži vijek postrojenja.

Na gore navedeno može se dodati još i to da se gornja teza može proširiti i na sve proizvođače reprodukcionog materijala koji je nužan pri objavljivanju ovakvih remonata i koji može biti vrlo uticajan na skraćivanje rokova ukoliko bi bili omogućeni prioriteti.

Udruženom akcijom svih faktora u zemlji bilo bi moguće da se u ovome postignu dobri rezultati, jer skraćivanje vremena trajanja remonata i velikih opravki samo za 10% od predviđenog obezbjeđuje termoelektranama dodatnu proizvodnju od oko 100 miliona kWh.

Snabdijevanje ugljom termoelektrana, osobito nekih, ima poseban značaj u ostvarivanju predviđenog plana proizvodnje električne energije. Otpadni ugalj po odluci saveznih organa ima slobodno formiranje cijena iz godine u godinu cijene se povećavaju i time zbijaju dohodak u elektroprivredi zbog stalnosti cijena električnoj energiji.

Radi toga nastaju teški problemi u odnosima između termoelektrana i rudnika, koji imaju uticaj na poslovanje i jednih i drugih organizacija, a što je najteže — dolazi i do poremećaja u snabdijevanju ugljem termoelektrana.

Momentana situacija je takva da čitav niz navedenih poslovnih partnera još nije sklopio ugovore za isporuku uglja u 1964. godini i da pored ostalih objektivnih razloga, i zbog navedenog, situacija snabdijevanja ugljem je loša i daleko je ispod propisima predviđenih minimalnih količina.

Savezni organi bi, zbilja, trebalo da riješe ovaj problem bez ikakvog odlaganja, bilo kontrolom cijena uglja, bilo povećanjem cijena električne energije za iznos povećanja cijena uglju, jer bi time bar ovaj faktor isključili kao faktor koji bi mogao uticati na lošije snabdijevanje električnom energijom.

Završavanje novih kapaciteta predviđenih da uđu u pogon u ovoj i sljedećoj godini vezano je, pored problema oko snabdijevanja investicionim materijalima, i na problem stimulaturnijeg nagrađivanja i premiranja izvođača

osobito na kritičnim objektima. Pri tome investitori nailaze na niz teškoća, a osobito s obzirom na postojeće propise kao i na probleme izvora finansiranja za ove svrhe. Bilo bi vrlo korisno da se ekspeditivnije uključe u rješavanje ovog pitanja svi faktori od investitora i izvođača do banaka, zatim komore, pa i savezni i republički organi, jer bi na taj način sa više sigurnosti očekivali planirane kapacitete.

Akcija o ovom pitanju je pokrenuta, samo bi trebalo pomoći i ubrzati njenu realizaciju.

Ukoliko bi došlo u toku godine do još teže energetske situacije, nego što je planom predviđeno, smatram da nije za odbacivanje ni ideja da se čitava zemlja podijeli u nekoliko većih energetskih područja u kojima bi bio organizovan slobodan nedeljni dan odmora za svako područje u drugi dan, jer bi takva mjera bila sprovedena bez nekih posljedica, a omogućila bi i u tako teškoj situaciji bolje snabdijevanje potrošača, električnom energijom a s tim u vezi i bolje izvršenje planskih zadataka.

Rekao sam da ovakve mjere neće vjerovatno biti potrebne ukoliko se ostvari planirana proizvodnja, no treba raditi na tome i pripremiti se ako bude potrebno, što smatram da bi bilo korisno i svrsishodno.

U proteklom periodu porast proizvodnje i potrošnja električne energije u našoj zemlji rastao je preko svih predviđanja. Odnos porasta u 1963. godini u odnosu na 1962. godinu kreće se oko 22%. Ako je to tako, onda bi pri razmatranju današnje situacije možda bilo korisno ponovo i hitno preispitati naše planske proporcije i predviđanja u ovoj grani privrede za naredni period sedmogodišnjeg plana, jer svi pokazatelji govore o tome da potrebe rastu preko planom predviđenih.

Ako dođe do ponovnog preispitivanja dosadašnjih predviđanja, zašta se ja zalažem, onda bi pri tome trebalo, pored ostalog voditi računa i o sljedećem:

Još uvijek je niska bazna osnova na koju se obračunavaju procenti porasta, pa i veliki predviđeni procenti porasta, koji spadaju među najveće u svijetu, daju relativno manje sumarne količine, koje nisu dovoljne.

Pri planiranju godišnjih i višegodišnjih procenata porasta cjelokupne proizvodnje i potrošnje uvijek računamo i s rezervama u kapacitetima, s rezervama koje se kriju u subjektivnim faktorima i realno je da kod ostalih privrednih grana možemo računati zbog gore iznijetog i s prebačajem plana.

Elektroprivredni kapaciteti nemaju sličan karakter i obim proizvodnje, pa nije moguće planirati po istim kriterijumima kao kod ostale privrede, jer postoji lako dostižna gornja granica preko koje se ne može ići. Imam osjećaj da je ovaj moment pri planiranju ili ispušten ili mu je poklonjena manja pažnja, a kako

energetika mora predhoditi u svojim kapacitetima svim potrebama, pa i onim koje se javljaju kroz mogućnosti prebačaja predviđene proizvodnje, neophodno je i za ove svrhe planirati energetske kapacitete jer je to preduslov za nesmetano razvijanje naših privrednih potencijala.

Naša privreda u cjelini je u posljednjim godinama znatno unapređena pored ostalog i zbog toga što su postojeći kapaciteti u svom korišćenju išli ka gornjoj granici svojih mogućnosti, stvarana je orijentacija u fabrikama da je to najispravniji put, i isto tako takvu orijentaciju je u posljednje vrijeme prihvatila cjelokupna zajednica kao politiku koja se posebno odražavala kroz investiranje u rekonstrukcije i dopunske kapacitete, koji su najbolje dopunjavali postojeće.

Iz svih navedenih razloga pri planiranju novih kapaciteta ne može se više računati s istim procentima porasta u energetici i ako je činjenica da je svaka godina bazna osnova sve veća.

Odluku za kapacitete u energetici, koji treba da pokriju potrebe do 1968. godine, već je donijelo Savezno izvršno vijeće, kako je rekao prethodni govornik. Međutim, ona je bazirana na planskim proporcijama koje su praksom prevaziđene i treba se bojati da u narednim godinama ne dođemo u situaciju da nam privredni razvitak bude ukočen zbog nedovoljne proizvodnje električne energije.

U tom pogledu bilo bi vrlo korisno da Savezno izvršno vijeće i njegovi organi u najskorije vrijeme razmotre mogućnost donošenja dopunske odluke za period od 1968. godine, kao i odluke za kapacitete potrebne u 1969. i 1970. godini.

Izgradnja proizvodnih objekata u elektroprivredi, osobito izgradnje hidro elektrane, traje prilično dugo i vezana je, često puta, i na iznenađenja koja nije uvijek moguće predvidjeti. Isto tako, zbog dužeg roka građenja na ove objekte se odražavaju, više nego na druge, i naše unutrašnje teškoće koje takođe dovede do izvjesnih teškoća u ostvarenju izgradnje u planiranim rokovima. Zbog svega toga neophodne su što skorije gore navedene odluke.

Predsednik Osman Karabegović:

Da li se još ko javlja za riječ? Ima riječ poslanik Paško Romac.

Paško Romac (Izborna jedinica Kikinda):

Ja bih, drugovi, pošto se nalazimo na startu, na početku 1964. godine, nešto rekao na temu o kojoj je govorio drug Filip Bajković, a o kojoj su govorili i ostali poslanici.

Kada govorimo o startu i o tempu proizvodnje u 1964. godini mislim da imamo razloga

da budemo optimisti. Razume se ako bismo bili samo optimisti to bi bilo vrlo štetno, ukoliko ne bismo ozbiljnije neke stvari akcentirali. Na taj način bismo otklonili određene teškoće, postigli bismo još veće rezultate, a što znači da bi naš optimizam na kraju 1964. godine, trebalo da bude još mnogo veći, zapravo, trebalo bi da se ostvari taj naš optimizam s kojim smo ušli u 1964. godinu.

Pored optimizma za koji imamo pravo, što se tiče porasta proizvodnje, ima u 1963. godini i ozbiljnih problema o kojima moramo ozbiljno povesti računa da ne bismo izgubili dah u nekim mesecima 1964. godine.

Mislim da je u materijalu, a i u referatu druga Bajkovića pravilno ukazano na neke ozbiljne probleme koji stoje pred našim društvom, a koje mi moramo da rešavamo. Recimo, jedan od problema je, kao što je rečeno u ekspozu, obezbeđenje plasmana robe na stranom i domaćem tržištu. Pre svega, imam u vidu onaj problem koji je napomenuo i drug Bajković. To je problem metalne grane, koja u našoj privredi zauzima prilično krupno mesto. Tu ima zaista ozbiljnih problema, kako sa kvalitetom proizvoda, tako i sa cenama proizvoda, sa konkurencijom na stranom tržištu itd. U toj grani bi trebalo proučiti sve ono što smeta, što koči tu granu, s jedne strane njenu proizvodnju, a s druge strane, plasman njenih proizvoda. Vi znate da je ona u 1962. godini imala vrlo ozbiljnih teškoća, a i u 1963. godini još se nije iz toga izvukla.

Ili, recimo, saobraćaj. I tu ima vrlo ozbiljnih problema. Sada je tu potrebna neobično velika sinhronizacija svih faktora da saobraćaj ne postane usko grlo. U nekim sektorima privređivanja on je već i postao usko grlo.

Sve ono što zavisi od društva, od proizvođača, od rukovodećih ljudi, trebalo bi nekako sinhronizovati da bi se u poljoprivredi rešila neka pitanja koja svake godine opterećuje naš platni bilans itd.

Rekao bih, drugovi, samo par reči o privredi i to o nekim granama, ima ih ukupno 22, rekao bih nešto o desetak-dvadeset grana u kojima nije baš tako jednostavna situacija. Treba pomoći tim granama da one bolje startuju i da se nekako izvuku u 1964. godini, bar da nemaju gubitaka, ili da pređu onu granicu rentabilnog poslovanja. Pošto u tim granama ima ozbiljnih problema, mislim da je to stvar ovog Doma, kao i čitavog društva, da se pokuša što se može, što je u našoj moći, a tu se mnogo može učiniti, da se svi ti faktori zauzmu, sinhronizuju da se tim granama pomogne, da te grane nađu sebe, nađu svoje mesto, dobiju volje i poleta za rad, itd.

Međutim, mislim, da mi malo i nedovoljno govorimo o jednom odlučujućem faktoru koji najbitnije utiče na probleme povećane proizvodnje, povećanog rentabiliteta, cene koštanja

materijala itd. — a to je faktor—proizvođač. Iskustvo iz ove i prošlih godina nas dovoljno uči da tom faktoru — proizvođaču moramo posvetiti mnogo više pažnje nego što smo to činili ranije. Tamo gde je proizvođač bio uključen u proizvodnju od početka do kraja, to znači uključen ne samo u saglašavanje sa planovima, već tamo gde je uključen u izradu planova i celokupnu politiku preduzeća, tamo su se stvari mnogo lakše rešavale. Jer, drugovi, ima stvari koje mogu zakoni rešiti, ali ima stvari, i to vrlo krupnih, gde se ne može zakonima rešiti drugačije, to jest, moraju se rešavati ljudskim faktorima od kojih faktički i zavisi ta proizvodnja. Ima slučajeva, fabrika, preduzeća, gde proizvođač nije bio od početka do kraja stalno u problematiki, a on se, eventualno, uvlači u problematiku tek kada dođe do ozbiljnih problema u privređivanju u preduzeću. Međutim, imam osećaj da proizvođača treba držati stalno u kursu, bez obzira da li preduzeće ima teških problema, ili preduzeće ima uspeha. Mislim treba ga uključiti bilo da ima uspeha, bilo da je neuspeh. Proizvođač treba da formira tu politiku preduzeća, na kraju krajeva. Treba proizvođača uključiti više, snažnije, ne samo deklarativno, nego stvarno, uključiti ga u probleme privređivanja, i uspeha, i neuspeha. Tako se može veoma mnogo postići još na startu, a i u toku čitave godine, tako da na kraju godine mogu da se zabeleže ozbiljni rezultati.

Drugovi, ima još jedan problem na koji želim da ukažem, a to je problem poslovanja i poštovanja određenih zakona koji se donose u ovom Domu. U praksi ima veoma mnogo preduzeća koja imaju velika međusobna potraživanja, što znači međusobno kreditiranje, tako da se nalazimo u istoj situaciji kao i u 1962. godini. Tu treba nešto učiniti. Evo, juče je održana konferencija za štampu sekretara Izvršnog veća, guvernera banke itd. i tamo je rečeno, i mislim da je to dobro, da će kredite dobijati samo ona preduzeća koja su kreditno sposobna, a preduzeća koja su kreditno nesposobna neće dobijati kredite. Takvih preduzeća, koja su kreditno nesposobna, nije baš mali broj, ima ih prilično. Mislim da bi trebalo svim preduzećima i privrednim organizacijama ukazati na stvarno stanje i stvarne mogućnosti, sučeliti ih s određenom politikom koju treba sprovoditi u privređivanju. Onda ćemo videti u kakvoj ćemo se situaciji naći ako se bude striktno sprovodila takva politika. Ima i drugih problema, recimo, nenamensko trošenje sredstava. Već je postalo praksa i pravo građanstva, da privredne organizacije obrtna sredstva troše u investiciona sredstva i tako dalje, a posle bančinim kreditima rešavaju probleme novim kreditiranjem. I tu će takođe biti ozbiljnih problema u ovoj godini. Jedanput se mora stati oštro na put izvesnom, nezakonitom

rešavanju u privređivanju itd. Jer, na kraju krajeva, tako će se jedino moći zvesti red u našoj privredi, u našim privrednim organizacijama. U svakoj privrednoj organizaciji bi već, sada, na početku, trebalo prodiskutovati sa čime startujemo, sa čime ćemo se suočiti u toku ove godine, o problemima, a i našim mogućnostima. U vezi s tim treba reći još nešto, a to je da se sada nalazimo u fazi priprema donošenja završnih računa.

Tu ima, takođe, vrlo ozbiljnih problema i mislim da bi solidno sagledavanje gazdovanja, poslovanja u 1963. godini, a to se može kroz završne račune, ukazati ljudima kako smo gazdovali, pa prema tome pružili mogućnosti da se izvuku neki zaključci i iskustvo za sledeću godinu, što može ozbiljno pomoći u našem daljem privređivanju.

I u završnim računima ima vrlo ozbiljnih problema i to počev od inventarisanja dobara, do uštímanja raznih završnih računa, do izvesnog čak i prikrivanja dohotka, itd. To trenutno može da bude od nekakve koristi privrednoj organizaciji, međutim, faktički to je šteta i za zajednicu, a u krajnjoj liniji i za tu privrednu organizaciju.

Naime, mislim da o tim problemima treba zaista, već na početku godine, ozbiljnije, šire, savesnije raspravljati i treba da u tome učestvuju svi faktori u privrednoj organizaciji. Ja ne mislim da treba da ima glavnu reč samo operativno rukovodstvo privredne organizacije, nego i drugi faktori, i društveni i politički. Svi oni treba te probleme, po mom mišljenju, da ozbiljnije, dublje, šire proanaliziraju, da sagledaju na čemu smo i šta treba otkloniti u toku ove godine, i šta zavisi od pojedinih faktora. To bi trebalo da nam razreši neko brže kretanje u privređivanju.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Natalija Gržetić.

Natalija Gržetić (Izborna jedinica Dubrovnik):

U materijalima koje smo danas dobili posebno je istaknuta potreba da iskoristimo sve mogućnosti za veći izvoz i da to treba shvatiti kao naš najvažniji zadatak u ovoj godini da bismo mogli uspješno ostvariti sve ostale naše zadatke.

Ja bih želela da vam kažem samo nekoliko riječi o turizmu, i to o onom dijelu koji ostvaruje devizni priliv, kao i da se osvrnem malo na naše rezultate koje smo postigli u ovoj godini i ono što očekujemo u idućoj godini.

Devizni priliv u evropskim zemljama u 1962. godini iznosio je 34,5 milijarde dolara, a u 1963. godini oko 55 milijarde dolara. Ja to iznosim samo zato da bismo vidjeli kakve mogućnosti možemo očekivati ukoliko se i mi više na to orijentiramo.

Naši rezultati u 1963. godini su zaista dobri, izvanredni, a možda su iznenadili čak i one optimiste koji su očekivali tako dobre rezultate.

U 1963. godini u turizmu je ostvareno 66,7 miliona dolara. To je fantastični skok jer je taj iznos u 1962. godini bio svega 40,3 miliona. U ovom deviznom prilivu ugostiteljstvo, ugostiteljska i turistička poduzeća i trgovine učestvovali su sa 52,5 u 1963, saobraćaj sa 14,2 u 1963, dok su u 1962. godini ugostiteljska poduzeća učestvovala sa 31%, a putnički saobraćaj sa 9,3%. Od toga najviše otpada na pomorski saobraćaj, zatim željeznički, vazdušni, pa najzad, drumski.

Ovaj prihod od 20 milijardi deviznih dinara, ostvaren u 1963. godini, stavlja nas na četvrto mjesto među izvoznim granama.

Dakle, u 1963. godini turizam dolazi odmah nakon metalne industrije, koja ima 31,5, stočarstva 25,3, obojenih metala 20,5 a po neto deviznom prilivu svakako da smo prvi među tim granama. Jer, u turizmu je bruto devizni priliv jednak neto deviznom prilivu, zbog toga što tu ne dolazi nikakav uvoz reprodukcionog materijala.

U 1962. godini bili smo na sedmom mjestu. A u 1964. godini, prema predviđanjima, očekujemo da ćemo doći na treće mjesto, dakle odmah posle metalne i drvne industrije.

To sve govori da turizam postaje veoma značajan faktor u pokrivanju deficita našeg platnog bilansa.

S ovih 66,7 miliona dolara u 1963. godini mi učestvujemo u evropskom turističkom prometu sa 1,33, dok je u 1961. godini to učešće bilo 0,51. Svakako da je stopa rasta u ostvarivanju deviznog priliva kod nas bila znatno veća nego u ma kojoj evropskoj zemlji. Mi smo se kretali otprilike sa 36%, dok je u evropskim zemljama taj porast bio oko 12%.

Sve ovo govori da imamo zaista fantastičnih mogućnosti, ogromnu sirovinsku bazu i da ovde možemo učiniti još veoma mnogo. Prema društvenom planu za 1964. godinu predviđa se 90 miliona dolara deviznog priliva.

Još je jedna stvar važna, a koju želim istaći. Ne samo da je važno povećanje broja turista, broja stranaca koji dolaze u našu zemlju, nego isto tako i nastojanje da se poveća prosječni utrošak po jednom turistu, gdje smo postigli vrlo značajne rezultate.

Dnevni utrošak stranaca u 1960. godini iznosio je 5,3 dolara, u 1963. 8,8 dakle, i tu se osjeća značajan porast, a to je veoma važno, jer to znači da se na postojećim kapacitetima može ostvariti veći devizni priliv.

Jedna vrlo važna mjera u povećanju deviznog priliva svakako je i devizni priliv koji mo-

žemo ostvariti prodajom robe stranim turistima. Uviđajući ovo, već 1962. godine donete su mjere, to jest, popust od 20% na industrijsku robu, a poduzeća u svojim planovima predviđaju znatno veće povećanje prodaje robe u ovoj godini.

Svakako da je ovo vrlo povoljan vid izvoza robe jer se može izvoziti sva industrijska roba, a, sada, u ovoj godini, proširuju se artikli na koje će se davati popust od 20%.

Još bih nešto ovdje napomenula. Iznajmljivanje kola bez šofera se u svim turističkim zemljama veoma koristi. Na koncu, to je jedna mogućnost za ostvarenje i za povećanje deviznog priliva. Po jednoj anketi u Sjedinjenim Američkim Državama, oko 150.000 Amerikanaca koji dolaze u Evropu iznajmljuju kola bez šofera. Od toga broja, svakako, 5.000 otpada i na nas. Međutim, mi nemamo kola, mislim da možda svega imamo nešto oko 50 kola za iznajmljivanje. Vani se velike kompanije time bave, one imaju servisne stanice, koje imaju kola svuda po zemlji. Kod nas bi tu trebalo svakako nešto učiniti i to davanjem povoljnijih kredita.

S obzirom na skupa vozila kod nas je to prilično teško. Svakako da visina najamnine nije konkurenta s najamninom u ostalim zemljama. Mnogo više tražimo nego drugi. Trebalo bi tu pronaći rješenje i mogućnost, jer je i to jedan vid kako se može doći do jačeg deviznog priliva.

Da ne govorimo sada o iznajmljivanju raznih sportskih rekvizita, brodova, da ne govorimo o tehničkom turizmu i svemu ostalom što još nije dovoljno korišćeno kod nas.

Važno je istaći da ovaj naš devizni priliv, koji smo ostvarili, uglavnom otpada na deset evropskih zemalja i Sjedinjenih Američkih Država, dakle, na one visoko industrijski razvijene zemlje, gdje, u stvari, ne možemo znatnije izvoziti našu industrijsku robu.

Važno je da dođemo baš do tih deviznih sredstava koja su nam veoma potrebna radi uravnoteženja platnog bilansa i radi uvoza svih ostalih roba koje su nam nužno potrebne.

Turisti koji su ostvarili taj priliv su uglavnom iz Nemačke, Austrije, Italije, Francuske, Velike Britanije, Holandije, Švajcarske, Švedske, Belgije, Danske i SAD. To predstavlja, otprilike, 91,3% od ukupnog broja noćivanja stranih turista u našoj zemlji u 1963. godini.

Takođe se i struktura gostiju kod nas mijenja. Sada nemam podatke za čitavu zemlju, ali ako uzmemo samo broj noćivanja u 1962. i 1963. godini u Dubrovniku vidi se da se to vrlo mnogo mijenja u korist Halandije, Švedske i Velike Britanije, što je opet jedan vrlo važan moment, jer, na koncu, mi moramo voditi računa kako povećati taj devizni priliv i kako doći do deviza koje su nam nužno pot-

rebna. Tako, na primer, u Dubrovniku 1962. godine od Holandana je bilo ostvareno samo 8.102 noćenja, a u 1963. godini 19.795. Od Švedana u 1962. ostvareno 7.375, a u 1963. 18.415, od turista iz Velike Britanije u 1962. ostvareno je 31.234 noćaja, a u 1963. 70.444.

Sve ovo govori kakve su mogućnosti i povoljni uslovi da povećamo devizni priliv iz turizma, i koliko to može uticati na smanjenje deficita našeg platnog bilansa.

Svakako da je izvozna djelatnost u ovom vidu mnogo povoljnija jer je tu mnogo manje diskriminacije, to jest, u domenu međunarodne razmjene, nego kod ostale robne razmjene.

U 1962. godini bilo je 5,300.000 noćivanja, u 1963. 7,600.000, to je, ipak, samo 2,5% od ukupno ostvarenog noćivanja stranih turista u evropskim zemljama. Svakako da se mora ići dalje u tom povećanju, a za to imamo mogućnosti. Samo treba riješiti neke osnovne stvari da bi se mogao taj devizni priliv ostvariti u većem stepenu.

Važno je da koristimo onu sirovinsku bazu koju imamo, one ljepote naše zemlje i sve ono ostalo što koriste inozemni turisti, koliko ćemo u tome uspjeti, s izgradnjom novih kapaciteta i povećanjem deviznog priliva, oviće i u našoj umešnosti i spremnosti.

Bilo bi pogrešno gledati samo rentabilnost ulaganja u sezonsko pansionsko ugostiteljstvo kroz ono šta ostvaruje samo ugostiteljstvo. Na koncu, u svim turističkim zemljama daju se olakšice sezonskom pansionskom ugostiteljstvu a rentabilnost treba gledati kroz cjelokupnu privredu koja je vezana uz turistički promet.

Ukoliko je jedna zemlja razvijenija turistički, utoliko više može ostvariti veći devizni priliv, a smeštajni kapaciteti određuju opseg toga prometa, odnosno mogućnost prijema većeg broja turista. Zbog toga je važno da se povećaju smeštajni kapaciteti. Mi smo ranijih godina zaista imali smešno male kapacitete i zbog toga se nismo mogli ozbiljnije pojaviti na inozemnom tržištu.

Predsednik Osman Karabegović:

Prije nego što dam odmor od 20 minuta molio bih vas da saslušate jedno saopštenje sekretara Vijeća.

Sekretar Privrednog veća Milija Radovanić:

Radi dogovora mole se drugovi: Nikola Andrić, Andrej Verbič, Danilo Kekić, Paško Romac, Franjo Matijašić, Dragutin Bošković, Stanko Tomić, Branko Karanović, Ibro Imamović i Branko Žeželj da u pauzi dođu u sobu broj 12.

Predsednik Osman Karabegović:

Dajem odmor od 20 minuta.

(Posle odmora)

Predsednik Osman Karabegović:

Nastavljamo rad. Ima riječ poslanik Norbert Veber.

Norbert Veber (Izborna jedinica Petrinja):

Drugarice i drugovi poslanici, mislim da je dobro da mi o problemima privrede i razvoja naše privrede, kao i uopšte o problemima koji su u konkretnom ostvarivanju jednog plana pojavljuju, i diskutujemo. Međutim, mislim da je za konkretnu diskusiju još prerano govoriti o problemima koji sada iskrsavaju, izuzev možda opštih problema koje osjećamo duže vremena i koji koče brži razvoj i brže kretanje u našoj privredi.

Na primjer, već sama činjenica koja je iznijeta u materijalu kojega smo dobili, jasno ukazuje da ćemo morati ove godine vrlo ozbiljno da se pozabavimo da se stvarno ostvari ona tendencija koja je tamo naznačena, a koja govori o tome da treba privredi ostaviti više sredstava da bi ona mogla brže da se kreće naprijed. Do sada smo to svake godine čuli, svake godine je to deklarirano, međutim, to do sada nije ostvareno. Evo, iz tih materijala se to jasno vidi. Tamo ima riječi o sredstvima koja su ostvarivana van privrede i onih koja su ostvarena u privredi. Vidimo da sredstva van privrede iz godine u godinu opadaju.

No, sada je malo teško govoriti kako ćemo se kretati u toku 1964. godine i ako ima već nekih indicija da i ove godine stanje ostane isto. Doduše, kroz razne instrumente dato je više sredstava privrednim organizacijama, ali se odmah kroz druge instrumente ta sredstva opet oduzimaju. Evo, sada propisi o carinama, pa pitanje cijene uglju itd., itd. koje opet, na svoj način, djeluju, pa, iako je predviđeno da treba povećati sredstva privrednih organizacija, ta sredstva privrednim organizacijama ne ostaju.

No, kažem, meni se čini da je sada prerano o tome govoriti. Biće potrebno u ovom domu da se ozbiljno zamisli prilikom donošenja pojedinih odluka, koje, na žalost, po mom mišljenju, donosimo na parče, umjesto da pitanje cijena i uopšte privredna kretanja jedanput u cjelini sagledamo.

Međutim, dotakao bih neka druga pitanja koja nisu sada iskrsla, ali koja ozbiljno koče izvršenje zadataka koji stoje pred nama u privredi.

Prvo pitanje je pitanje ugovorenih obaveza, rokova u našoj privredi.

Meni se čini da je to problem koji postaje iz dana u dan ozbiljniji i koji, da tako kažem, onemogućava da sinhroniziramo naše planove proizvodnje i izvršavanje međusobnih obaveza.

Mi proizvedemo robu, ali, da li je to sinhronizovano s potrebama potrošača, to je uvijek pitanje. Neizvršenje rokova isporuke od šest mjeseci pa do godinu dana danas uopšte

nije nikakva novost u našoj privredi. Pod takvim uslovima, mislim da je nemoguće normalno razvijati i koristiti sve one rezerve u našoj privredi.

Evo, počću od preduzeća u kome ja radim. Mi ne izvršavamo obaveze prema Naftaplenu, Naftagasu. Jasno je da Naftaplin i Naltagas ne mogu da vrše eksploataciju naftonosnih polja, vrše bušenja itd., itd. Nama su potrebni vagoni. Preduzeće u Mariboru koje je trebalo do kraja prošle godine da isporučuje vagone, nije izvršilo obavezu. Jasno je da čelik na rukama ne možemo prenositi unutar fabrike. Mislim da bi to pitanje trebalo obostrano zahvatiti, sa jedne strane privredne organizacije treba materijalno da osete kada ne izvršavaju svoje obaveze, a s druge strane trebalo bi neke propise mijenjati, jer, današnji sistem penaliziranja za neizvršene obaveze je takav da nikoga to ne interesira. Taj postotak do kojega se mogu predvidjeti penali je tako malen, a njega se sudski organi drže, tako da se već kod predračuna, kod ponude, već računa s plaćanjem penala. Mislim, da bi trebalo mijenjati propise što se tiče penala. Isto tako, trebalo bi da se sami proizvođači drukčije odnose, jer drukčije je nemoguće izvršavati zadatke koji stoje pred nama.

U vezi s tim, postavlja se još jedan problem o kome čini mi se, treba ozbiljno raspravljati. To je pitanje novih proizvoda. Kad obilazite naše sajmove onda nema preduzeća koje ne izlaže neki novi proizvod. Međutim, kada tražite taj proizvod, onda vidite da je to prototip koji uopšte nije usvojen i kojega niko nije u stanju da bilo serijski proizvodi, bilo da ga garantiju za taj produkt. Na primjer, mi smo u Željezari Sisak uveli najmoderniju, zadnja reč tehnike, proizvodnju šavnih cijevi. To staje preko dva i po miliona dolara. Međutim, sada nismo u stanju uspostaviti veze između pojedinih radnih mjesta, jer ne možemo za 500 dolara kupiti odgovarajuće interfone. Domaća industrija, navodno, radi interfone, samo ti interfoni koje ona proizvodi nisu interfoni koji mogu za to da posluže. I sada, nikom ništa. Mi ta sredstva ne možemo koristiti automatizovano, jer nemamo običnu vezu između pojedinih radnih mesta. Ili, drugi primjer. »Radoje Dakić« proizvodi utovarivače. Mi kupimo utovarivač, ali na tome utovarivaču je domaće crijevo. I iz »Radoja Dakića« znaju da to crijevo ne valja, ali, oni ga ipak isporučuju. Taj utovarivač nije radio dva dana, puklo je crijevo. Mi stavimo drugo crijevo i ono pukne. Stavimo treće, i ono pukne. Crijevo nemožeš da uvoziš zato što ih domaća industrija izrađuje. I istovarivač koji košta 25 miliona dinara stoji mjesecima jer nema crijevo, koje možda košta 100 dolara.

Mogao bih tahvih stvari da nabrojim koliko hoćete, ali neću da vam oduzimam vrije-

me. Mislim da bi pri usvajanju novih proizvoda i davanje zabrane na uvoz određenog produkta trebalo ozbiljnije razmisliti prije nego što se čisto administrativnim putem neke stvari zabrane pa se, onda, vrlo često, privredna organizacija dovede u nemogućnost da izvršava svoje obaveze.

Drugi problem o kome bih htio govoriti jeste pitanje privrednih oscilacija o kojima je također govorio drug Bajković.

Pitanje privrednih oscilacija je jedna od rak-rana naše cjelokupne privrede. Donedavno se mislilo da se što se više bliži kraj godine sve više proizvodnja zahuktava, a početkom godine ide se ležerno.

Međutim, s uvođenjem raspodjele prema radu i ekonomskih jedinica, to pitanje dobija i jedan drugi vid, mnogo ozbiljniji, a što sprječava da se te oscilacije otklone, bez obzira na zalaganja i na pokušaje koji se čine. Naime, radi se o tome što više ili manje, skoro u svim privrednim organizacijama ima izvesnih oscilacija u proizvodnji, određenih špiceva.

Međutim, posle tih špiceva u proizvodnji, (o tome su vršene analize), zapaža se nevjerovatno izostajanje radne snage. O čemu se radi? Radi se o ovome. Radna snaga sa sela koristi sezonske oscilacije u proizvodnji. Proizvodnja je u posljednjim mjesecima godine najjača, prema tome vrednost boda, odnosno osnovna primanja su u tim mjesecima najveća. I pošto su primanja u tim mjesecima najveća, onda onaj radnik izračuna: u januaru i februaru, kada je inače najteže raditi, jer su uslovi rada najteži, njemu se isplati da ostane kod kuće jer više dobije ako je kod kuće nego kada radi, to jest, bolovanje mu skoro više donese nego kada radi.

Mislim da takav sistem našeg socijalnog zakonodavstva ne odgovara više našem osnovnom principu plaćanja — svakom prema radu. Mislim da treba u toku ove godine to pitanje ozbiljno zahvatiti. Tu se radi i o socijalnom osiguranju, o plaćanju za vreme godišnjeg odmora, penzionom osiguranju koje datira još iz administrativnog vremena. Po mom mišljenju, to je činovnički sistem, a ne sistem koji treba uklopiti u sistem — svakom prema radu, to jest, da čovek kada radi stvarno prima ono što je dao, a kada ne radi da zato odgovara, da snosi određene konsekvence.

Mislim da bi o tome trebalo ozbiljno razmisliti i to postaviti na dnevni red određenih odbora, i dati određene prijedloge.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Đorđe Savićević.

Đorđe Savićević (Izborna jedinica Titograd):

Drugarice i drugovi, hteo bih da govorim o saobraćaju. Svima nam je poznato da smo koncem godine u diskusiji za plan za 1964.

godinu dugo diskutovali o saobraćaju kao jednom od vrlo uskih grla i kao opasnost po izvršenje plana ako se blagovremeno ne budu riješavala odgovarajuća pitanja.

Međutim, plan je neka pitanja saobraćaja, što se tiče materijalne osnove, riješio. Ali, smatram da materijalna ulaganja koja će u 1964. godini uslijediti u cilju poboljšanja kapaciteta u saobraćaju, ne mogu da dođu do izražaja u 1964. godini. Ona mogu znatnije da se osjete tek u 1965. godini.

U materijalu koji smo dobili, o saobraćaju ima otprilike jedna rečenica, što je vrlo interesantno, a posvećena je startu u ovoj godini. Čak i u ovom ekspozeu kojega smo dobili danas, saobraćaj je uzgredno dotaknut.

Očigledno je da ako se vrlo brzo i vrlo efikasno ne poduzmu mjere za organizaciju saobraćaja u toku ove godine, naša privreda će pretrpjeti ozbiljne štete. A teško da će i ona planiranja koja smo zacrtali biti ostvarena.

Evo nekoliko primjera, koji, za mene, predstavljaju najveću opasnost u izvršenju plana za ovu tekuću godinu.

U ovom materijalu se kaže da željeznica ima na raspolaganju 4 do 5 hiljada vagona u rezervi. Naša štampa već na sva zvona udara da imamo 4 do 5 hiljada vagona u rezervi.

Za mene je to, drugovi, najporaznija činjenica. Ona uspavljuje, jer se kaže željeznica je prebrodila neke teškoće, prema tome vagona ima. Ali, sama činjenica da u januaru mjesecu raspoložemo rezervom od 4 do 5 hiljada vagona govori o tome da nešto nije u redu. Jer, u sezoni, tamo u avgustu, septembru i oktobru povećati kapacitet prevoza za svega 1.000 vagona to je totalni fijasko koji će naš saobraćaj doživjeti, a to će pretrpjeti i naša privreda. Ako, danas, u januaru mjesecu, postoji rezerva od 5.000 vagona, a tovari se 9 do 10 hiljada, a u sezoni je potrebno 16 do 17 hiljada vagona, a mi možemo privredi iz tih rezervi da damo svega 1.000 vagona, šta ćemo onda? Zar to nije problem kome treba posvetiti posebni elaborat i preduzeti posebne mjere na svim nivoima, o njemu diskutovati i donijeti mjere koje treba da nas sačuvaju od šteta koje su neminovne.

Još nešto je vezano s ovim, a što je za mene isto tako opasno, a to je, da se, recimo, kaže ne može se karucama voziti. Ali, drugovi, moramo biti načisto da u 1964. godini, pa vjerovatno i još koju godinu, da se mora u tim karucama voziti, i da se tim karucama mora posvetiti odgovarajuća pažnja, ako mislimo da nešto korisno učinimo za ovu privredu i za ovu zemlju uopšte. Jer, danas niko u ovoj zemlji nije u stanju da te karuce, koje koštaju oko tri stotine milijardi dinara u teretnim vagonima, ili u lokomotivama koje koštaju oko 500 do 600 milijardi dinara, prekonoć zamjeni. To znači da će proteći prilično dok te karuce ispadnu iz kolosijeka.

Prema tome, sasvim je sazreo momenat da se ozbiljno pozabavimo pitanjem korišćenja ovih i ovakvih kapaciteta u našem saobraćaju. Sama činjenica da mi danas tovarimo 9 do 10 hiljada vagona najbolje govori da nešto nije u redu u organizaciji prevoza u našoj privredi. Trebalo bi dnevno da tovarimo minimum 10 do 13 hiljada vagona, a mi to nemamo. Postavljam pitanje a zašto? I molim drugove da nam to objasne (jedan glas: Nema robe). Robe ima. Što se tiče izjašnjavanja koji je ovde u materijalima, onda nema sumnje da robe ima za prevoz.

Dalje, u vezi s ovim u našoj štampi se piše: S ovakvim željezničkim kapacitetima, željeznica nije u stanju da prati stvari. Baš da je i tako, smatram da takva jedna konstatacija u našoj štampi negativno deluje, uspavljuje one ljude koji treba da se bore s ovim problemima na željeznici.

Ili, u štampi, umalo što tako nije napisano, to jest, da kadrovi koji završavaju Saobraćajni fakultet, ne znaju da saberu dva i dva. Zamislite kakvog odraza ima ta ocjena, pa je, recimo, prosto ne znam čemu takve stvari služe.

U vezi s ostalim granama saobraćaja, rekao bih par riječi.

Iako o tome u ovim materijalima nema ništa, ali, dobro je da se napomene, recimo, pitanje saobraćaja u našim lukama. U januaru mjesecu na sidru u Rijeci je bilo od 50 do 56 brodova dnevno. Ako bi se izračunavao devizni gubitak koji ova zemlja zbog toga čekanja na sidru trpi, to bi bila znatna sredstva. Negdje bi se vodila čitava kampanja ako se negdje primjeti da je nekih sto dolara procurilo. A, sto hiljada dolara dnevno cure na sidru u luci Rijeci, i to niko ne kritikuje. Ili, niko nije našao za potrebno da o tome, recimo, napiše članak u našim novinama i postavi pitanje zašto je to tako. A, uz to kapaciteti u drugim lukama se ne koriste kako treba.

Dalje, nešto vrlo interesantno, a što je došlo do izražaja baš u početku ove godine, a to su aerodromi. Izgradili smo moderne aerodrome, čak aerodrome međunarodne klase. Ali, nedeljama avioni ne slijeću niti polijeću na tim aerodromima, a s druge strane se govori da su aerodromska preduzeća došla u vrlo tešku situaciju. Onda se postavlja pitanje: Zbog čega? Pa zna se. Aerodromsko preduzeće hoće da uštedi pare i neće da kupi ovakvu ili onakvu mašinu za čišćenje snijega. Pred nama se nalaze materijali kako i na koji način riješiti materijalnu bazu na aerodromu. Kako će je riješiti, kada ovaj naš aerodrom, zato što ne radi, čisto gubi 20 do 30 miliona dinara. Znači, treba da izmislimo neke nove instrumente i da aerodromu na osnovu toga obezbijedimo materijalnu bazu. Jer, na koncu, mi smo u izvjesnom smislu postali majstori da pronađemo nove instrumente za formiranje neke materijalne baze predu-

zeća, i da pri tome nikada nismo analizirali gdje pare tih preduzeća cure i gdje se one gube.

Mi stalno nekim novim i novim davanjima pokrивamo murdarluke raznoraznih organizacija itd.

Ni malo bolji slučaj nije, recimo, ni u drumskom saobraćaju. Ja malo i karikiram neke stvari da bi se problem bolje uočio. Ne bih želeo da se misli da ja imam nešto protiv saobraćaja, naprotiv, ja radim u saobraćaju pa me sve to tišti i iznosim slabosti koje su očigledne i koje smetaju našoj privredi. Mislim da je sada vrijeme da se pitanjima saobraćaja ozbiljno pozabavimo i to baš na početku godine, s obzirom na oštrinu problema.

Posebno bih hteo da se osvrnem na pitanje cijena usluga u saobraćaju.

Prilikom diskusije o planu za 1964. godinu postavljali smo pitanje drugovima iz Zavoda za plan, koji su nas uvodili u plan, da li su predviđena za 1964. godinu povećanja cijena usluga u saobraćaju. Odgovor je bio otprilike ovakav: Mi ne predviđamo neko povećanje cijena u saobraćaju, pa prema tome nismo ni ukalkulisali. A na postavljeno pitanje — da li će te cijene koje se predviđaju poremetiti čitavu politiku cijena — odgovor je bio: Eh, to ne znamo, to ćemo vidjeti! Međutim, drugovi, od 1. januara već je počeo proces povećanja cijena transportnih usluga. Naše luke su od prvog januara podigle prema vrstama roba cijene od 25% do 70% za izvjesne vrste usluga u lukama. Nema sumnje, da će to imati odraza na ovih 10 miliona tona robe koja uđe i izađe iz Jugoslavije.

Bilo bi vrlo interesantno da nam neko kaže šta će to koštati i koliko će iznositi to povećanje, ukupno, globalno povećanje, i kako će se to odraziti na druge.

Očigledno je jasno da će saobraćaj, pošto smo svi glasali za politiku sređivanja materijalne baze u saobraćajnim granama, a ta materijalna baza je pošla jednostranim putem — putem dizanja cena, koštati ovu zemlju oko 90 milijardi dinara. Mislim da će takva povećanja, pa makar bila i 50% niža od onoga što ja kažem, izazvati znatan poremećaj cijena na našem tržištu i da će ugroziti politiku koju smo u društvenom planu zacrtali.

Smatram da bi trebalo zatražiti od odgovarajućih faktora koji se bave pitanjem praćenja cijena, vjerovatno ima neko ko se time bavi, doduše, ne bih znao reći ko je to, možda Zavod za cijene ima nešto, da nas obavijesti šta znače ove cijene.

Predsednik Osman Karabegović:

Riječ ima poslanik Đorđe Strižak.

Đorđe Strižak (Izborna jedinica Kraljevo):

Čitajući ove materijale — O nekim problemima razvoja privrede na početku ove go-

dine, slušajući juče izjavu saveznog sekretara za spoljnu trgovinu i danas uvodno izlaganje druga sekretara za industriju, — stiće se utisak da ispunjenje Saveznog društvenog plana u spoljnotrgovinskoj razmeni neće predstavljati neku posebnu teškoću.

Mislim da treba izneti neke podatke koji ukazuju da u spoljnotrgovinskoj razmeni ipak ne izgleda sve tako ružičasto kako se iz ovih materijala, pa i izjava, vidi. Ako se uzme da smo u 1963. godini povećali izvoz za 30 milijardi dinara, moramo istovremeno konstatovati da je povećan izvoz za 28 milijardi u prvih osam meseci, a u poslednja četiri meseca, samo za dve milijarde.

Ne čini li se da to ukazuje da je ipak došlo do izvesne stagnacije na planu spoljnotrgovinske razmene?

Ako posmatramo problem zaključaka, iako je drug sekretar za industriju rekao da stanje zaključaka na početku godine obezbeđuje izvršenje plana, mislim da treba konstatovati da smo u četvrtom kvartalu 1962. godine i prvom kvartalu 1963. godine imali najveće zaključke. Stanje zaključaka za izvoz na početku 1964. godine znatno zaostaje iza zaključaka u prvom kvartalu 1963. godine.

Pored toga, mislim da moramo imati na umu da smo u izvozu, osobitno industrijske opreme, u toku 1963. godine u proseku kasnili od 3 do 6 meseci, a negde smo u isporukama kompletnih postrojenja kasnili i preko godinu i po dana.

Ako se sve to uzme u obzir, nužno se nameće pitanje da li mi smemo optimistički na početku ove godine gledati na to. Često puta, naša preduzeća iz mašinogradnje odgovaraju da upravo kasne u izvozu svojih uređaja zbog nereguliranih odnosa sa kooperantima, pa i ja plediram za to da se ti odnosi nekako čvršće regulišu.

Hteo bih da iznesem samo još jedan podatak koji će slikovito pokazati kako su se neke mere na početku ove godine odrazile. Poznato je da je u četvrtom kvartalu došlo do pritiska unutrašnjeg tržišta i da izvesne robe nisu izvezeno, iako su bile pripremljene za izvoz. Mislim da će se ta tendencija na početku 1964. godine nastaviti intenzivnije i to iz dva razloga. Jedan od razloga je naša odluka da se domaća mašinogradnja obaveže da učestvuje sa 25% u finansiranju izvoza serijske opreme. Mi smo tu odluku, odnosno zakon, doneli. Međutim, nismo istovremeno rešili kako će biti sa zaključcima koji su ranije napravljeni i koji nisu privredne organizacije obavezivale za to učešće od 25%. Moram vam reći da je ranije dolazilo pred organe Jugobanke između 70 i 80 zahteva za izvoz opreme tokom meseca, a sada se to svelo na ispod 50% u odnosu na raniji period. Očito je da privredne organizacije nemaju tih

25%, osobito za one poslove koji su ranije zaključeni. Neko mora tražiti rešenje kako da se tih 25% sredstava obezbede, a što je sada nepoehodno u organizacijama koje proizvode tu opremu.

Isto tako, sasvim je normalno što se organizacije, pored svega, ipak više orijentišu na domaće tržište, jer su kamate za izvozne kredite porasle za 1%, iako se u toku prošle godine stalno govorilo da su kamate visoke i da se pod tim uslovima ne može raditi.

Posebno neregulisano pitanje, a koje će po mom mišljenju ići na štetu investicione izgradnje, jeste pitanje kredita koje dajemo drugim zemljama. Naime, naše banke obezbeđuju kredite različitim zemljama, obično po kamatnoj stopi od 3%. Banke plaćaju društvu kamatu od 6%. Mi smo nominalno dodelili određena sredstva za investicije i sada bi trebalo, radi bilansiranja, da banke iz kreditnih fondova pokrivaju onu razliku od 3% do 6%. Mislim da jedno takvo rešenje nije održivo i da bi sasvim bilo normalno da se nađe jedno trajnije rešenje za finansiranje onog dela kamata između kamata koje mi dobijamo dajući kredite i kamata koje moramo prema društvenoj zajednici da izvršavamo.

Mislim da se tu, bez daljnega, mora nešto učiniti.

Posebno sam želeo danas da pokrenem jedno pitanje. Naime, u četvrtom kvartalu, kada je najavljeno ukidanje Opšteg investicionog fonda došlo je do jedne šire aktivnosti Jugoslovenske investicione banke. Međutim, pri svemu tom, čini mi se da je banka zaboravila da se njena funkcija mora odvijati u skladu s postojećim propisima i s novim ustavnim načelima. Naime, banka želi u svim velikim zahvatima da iz određenih poslova isključi investitore pod firmom da bi domaća mašinogradnja sprovela kooperaciju oko tih velikih poslova, to jest, oko uvoza opreme. Bez daljnjeg, treba pozdraviti uključenje naše domaće mašinogradnje u sve velike investicione zahvate koje ćemo imati, ali je neodrživo da bančin aparat proglasi investitore maloletnim. Čak je bilo slučajeva da kažu: vi ćete uraditi to i to, za vas će mašinogradnja izvršiti izbor, vi ćete dobiti gotov objekat. Direktor jedne termocentrale je rekao: Drugovi, vi ćete onda formirati kolektiv koji će to da radi, vi ćete ovom društvu otplaćivati te anuitete.

Mi ne možemo pod formom stvaranja radnih zajednica anulirati pravo radnih organizacija, jer je ono i zakonom o investicijama, a i ustavnim načelima, garantovano, to jest, da je prilikom izbora investitor odlučujući faktor, odnosno radni kolektiv, da li će se ići u investicije, u kakve investicije, i pod kojim uslovima.

Upravo zbog toga mislim da bi trebalo, ako budemo danas formirali ovu grupu za bankarski sistem, da rad te grupe otpočne ovim problemom.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Branko Karanović.

Branko Karanović (Izborna jedinica Bjelovar):

Drugarice i drugovi, mislim da je vrlo dobro da početkom godine raspravljamo o kretanjima privrede. Ja sam optimista, što se tiče poljoprivrede za ovu godinu, ukoliko poznam ovu oblast.

Međutim, mislim da bi bilo vrlo korisno upravo na početku godine podstaći radne organizacije u oblasti poljoprivrede na rješavanje onih problema koji sigurno znatno otežavaju poboljšanje njihovog ekonomskog položaja.

Smatram da se ekonomski položaj radnih organizacija u poljoprivredi može znatno da poboljša. Danas je zajednica obezbijedila vanredno visoka novčana sredstva koncentrirana u investicijama po upošljenom u poljoprivredi, u jedinici kapaciteta u poljoprivredi, pružene su mogućnosti relativno povoljnog snabdijevanja radnih organizacija reprodukcijom materijalima. Jugoslavija spada, bar što se tiče društvenog sektora proizvodnje, među vodeće zemlje u Evropi u korištenju veštačkih đubriiva po jedinici površine. Sredstva uložena u mehanizaciju društvenog sektora jugoslovenske poljoprivrede iznose preko 150 milijardi po jedinici površine. Bar što se tiče vučnih snaga, omjer je nešto 100 hektara — 120 vučnih snaga, što je na nivou najrazvijenijih komercijalnih farmi zapadne Evrope. Prema tome, materijalne pretpostavke postoje da se ekonomski položaj poljoprivrednih organizacija zaista poboljša.

O problemima cijena i o društvenim intervencijama u tom pravcu, bilo je u posljednje vrijeme dovoljno riječi.

Neka rješenja su i nađena, bar što se tiče nekih roba. Međutim, čini mi se da nema dovoljno angažovanja u samim radnim organizacijama što se tiče suštine njihovog poslovanja. Kao što vidite, koncentracija sredstava u jugoslovenskoj poljoprivredi po upošljenom dosegla je nivo 6 do 30 miliona dinara. Upoređujući s drugim granama privrede, onda je to vanredno visoka koncentracija sredstava. Intenzivna poljoprivreda jedino i može da počiva na visokoj koncentraciji sredstava, na visokoj tehničkoj opremljenosti. Ali, ova visoka koncentracija sredstava i ulaganja u produkciju, sigurno traži jedan drugi nivo proizvodnje, i po fizičkom obimu i po produktivnosti, koji može da podnese cijenu ovog kapitala, koji može da da one društvene efekte koje kapital sam traži.

Ipak, i pored značajnih uspeha koji su postignuti i u ratarstvu i u stočarstvu, a osobito u pogledu obima proizvodnje, nismo otišli do kraja u tim rješenjima. Još uvijek je nosilac proizvodnje društveni, i u istim mikrouslovima, uz ista ulaganja, ostvaruju se nejednaki proizvodni rezultati po obimu produkcije i po cijeni koštanja, što se sve skupa na kraju odražava finansijskim rezultatima.

Čini mi se da bi upravo zbog toga trebalo podržati, a već imamo vrlo mnogo organizacija, one inicijative koje idu za tim da ova društvena ulaganja, koja su omogućena u našim uslovima i koja stoje na raspolaganju radnim organizacijama, daju, prije svega, bolje proizvodne efekte u pogledu prinosa pšenice, koji nije riješen, kukuruza, koji vrlo loše stoji, šećerne repe, stočne hrane, a da ne govorim o produkciji mesa, povrća, voća itd., gde takođe ima teškoća.

Sama bitka za obim proizvodnje, koji mora da rezultira po jedinici kapaciteta na ovim ulaganjima, može u suštini, prije svega, da znatno poboljša taj položaj.

Ima proizvodnji na kojima sigurno zarađujemo. Na primjer, intenzivni proizvođači koji produciraju jabuke, recimo Godomin, prosječna profitna stopa mu je 6%. Prinosi su od 6 do 7 vagona jabuka po hektaru, prosječna cijena koštanja je 21 dinar, a prosječna realizacija franko imanje, 110 dinara.

Postoji niz drugih proizvodnji gde se na nivou ovih prinosa obezbjeđuje vanredno visoka stopa rentabiliteta, koju skoro ne možemo naći u drugim proizvodnjama. Kao što je šećerna repa, suncokret, kukuruz, itd. Ali, u nekim proizvodnjama se gubi.

Ako su u određenim granama produkcije riješeni problemi sa stanovišta savladavanja tehnologije, i ako su obezbijeđeni pozitivni ekonomski efekti kod ovih ulaganja, onda moramo da znamo na kojim proizvodnjama se gubi.

Ne treba to gledati kroz opšti sumar, opšti zbir organizacije, pri čemu bi onda i zahtjev za društvenom intervencijom kod onih roba koje nisu riješene, trebalo da bude radikalniji, da bude potpuniji i konačniji.

Drugo pitanje, po mom mišljenju, jeste produktivnost rada. Problem produktivnosti opredmećenog rada i živog rada morao bi da dođe u prvi plan. U mehanizaciji smo, koja je relativno visoka po upošljenom, ipak zaostali, pa i u produktivnosti pšenice, koju smo najbolje mehanizovali, još uvijek je 1,3 časova živog rada po kvintalu žita, a broj izostanaka sa mašine je relativno vanredno veliki, što sve tereti proizvodnju.

Mislim da bismo u programiranju ovih ekonomskih efekata u preduzeću, upravo tih krajnjih realizacija, imali sigurno uspjeha. Ima

preduzeća koja su poslovala sa vanrednim gubicima, vrlo velikim gubicima. Prilikom sanacije poslovanja tih preduzeća, na primjer, u jednom je na 4.500 radnika otpušteno 1.600 radnika, produkcija je za 30% narasla. U tom preduzeću bila je tri puta veća koncentracija mehanizacije po jedinici površina, a sedam puta veći broj upošljenih. Naravno, da finansijski rezultat ne može da bude pozitivan.

Mislim da bi prilikom utvrđivanja proizvodne politike preduzeća, njenog proizvodnog i finansijskog plana, trebalo sve ove stvari respektirati, jer će one u krajnjoj liniji dati pozitivan efekat.

Dalje, našu proizvodnju vanredno mnogo terete opći troškovi. U mom izbornom kotaru, u Bjelovaru, razmatrao sam proizvodnju svinjskog mesa. Opšti troškovi uprave po kilogramu svinjskog mesa bili su 87 dinara. Koje tržište to može da podnese? Ne može tržište da podnese tolike terete jednog općeg nekorisnog aparata koji tu u gradu postoji, a daje male proizvodne efekte. Briga za sniženje cijene troškova na toj liniji sigurno je ogromna. U nizu proizvodnji, osobito u oblasti primarne prerade i prerade, gdje se oplemenjavanjem proizvoda može postići značajniji finansijski efekat, treba stvoriti tehničku bazu za to. Ali, ipak, danas je neprihvatljivo da klanje peradi po kilogramu mesa košta od 160 do 180 dinara, a to poskupljenje se uračunava potrošaču. Mislim da bi briga za smanjenje općih troškova trebalo da bude jedna daljnja kategorija koja bi bila neprekidno prisutna u radu privrednih organizacija i sa kojom bi se računalo u krajnjem finansijskom rezultatu, cilju.

Mislim da bi trebalo još mnogo što-šta reći u pogledu sistema obezbjeđenja ulaganja. Ušli smo u velika ulaganja kod farmi peradi. Mislim da su pravi rezultati na krupnim peradarskim farmama ohrabrujući. Recimo, Zagreb, prvi put u statističkom nizu u posljednjih sedam-osam godina, ima ove zime sveža jaja na pijaci po 35 dinara, to jest, od 28 do 35 dinara. To je značajna stvar.

Međutim, tu farmu od 100 hiljada nosilica, vanredno skupu, osetljivu za proizvodnju, DOZ neće da osigura. Farme peradi DOZ ne osigurava. DOZ ne osigurava od niza rizika društvene nosioce proizvodnje, gde bi trebalo da sredstva budu pokrivena takvim vidom pokrivanja koji bi u privrednom sistemu bio daleko efikasniji nego garantija opštinskog odbora koji nema sredstava.

Uzmite samo štete koje su nastale u području krupnih aglomeracija stoke u Vojvodini, zbog svinavke i šapa, i ovakvog odnosa DOZ-a. Ako to nije moguće riješiti sistemom DOZ-a, ovakav kakav jeste, onda u ukupnom kreditnom sistemu na neki način obrazovati izvesnu novčanu masu koja će biti fond pokrivača za

radnu organizaciju koja se bavi ovakvom proizvodnjom i koja sutra, zbog eventualne štete, neće gubiti. Mislim da bi trebalo u ovom periodu da i to preispitamo, jer će ovakav pristup omogućiti da se niz ovih gubitaka u poljoprivredi rješava mnogo uspješnije i mnogo bolje u skladu sa sistemom. To omogućuje, po mom mišljenju, pozitivniji, realniji pristup u politici investiranja. U investicionoj politici danas se, prije svega, pošlo od afirmisanja krupnog i sposobnog investitora u poljoprivredi. Preko sto krupnih radnih organizacija, prije svega iz grupacije prehrambene industrije, zatim krupni kombinati i dobra, izvozna preduzeća pokazali su se vanredno sposobnim investitorima u proizvodnji i daju potpunije i efektnije rezultate. Vrlo značajna stvar je i što je sistem konkursa prevaziđen. Jer, onako kako je on bio postavljen kod nas, samo onaj ko je mogao da se uklopi u šeme koje je utvrdio bankarski aparat mogao je da dobije kredit bez obzira da li je to realno ili nije. Investitor koji nije pristao da mu se odseku noge ili glava da bi mogao da stane u te šeme, ostajao je bez kredita, a onda je to rezultiralo raznim slabostima koje još uvijek vrlo mnogo terete niz organizacija zbog kojih su izostali efekti u obimu proizvodnje koji su, inače, mogli da uslijede.

Neposredno dogovaranje između poslovnih banaka i investitora dalo je pozitivne rezultate i mislim da možemo očekivati po završetku ovih krupnih industrijskih kapaciteta, velike uspjehe.

Ja bih molio podršku za još jedno pitanje koje je, po mom mišljenju, vrlo značajno. To je pitanje zemlje. Socijalistički društveni fond proširen je prošle godine otkupom za oko 140 hiljada hektara. Bar prema statistikama u posljednjim godinama, to je najznačajnije i najveće povećanje zemljišta. Svi predračuni pokazuju da je u 1964. godini moguće dalje povećati minimum sa 200 hiljada hektara oranica socijalističkog sektora.

U tom pravcu bi trebalo znatno više koncentrirati aktivnost raznih društvenih faktora, jer realni uslovi za to povećanje su tu, a dalje poboljšanje kreditnih uslova, što se banaka tiče, pružice realno materijalno pokriće za ovu aktivnost. Ali, tu bi trebalo riješiti niz drugih stvari.

Još uvijek postoji nesređen fond zemljišta općenarodne imovine, formiran neposredno poslije rata, po raznim zakonskim osnovama. Bilo je masovno rasformiranje seljačkih radnih zadruga poslije sprovođenja Zakona o agrarnom maksimumu, pa nastali kasniji imovinski odnosi nisu nikada pravno i faktički usklađeni s tim zakonom. Sada se među pravnicima vodi velika polemika da li je Zakon o agrarnoj reformi zakonski akt sa permanentnim delovanjem, ili je on imao trenutno dejstvo. Ja ne

znam da li ima permanentno ili trenutno dejstvo, samo znam činjenicu da bismo po tom osnovu mogli dobiti nekoliko stotina hektara zemlje i da to zaslužuje da se u skladu s pravnim sistemom i Ustavom ta stvar raspravi i primijeni.

Mislim da bi apsolutno bila potrebna jedna kategorička intervencija za pojednostavljenje formalno-pravnog postupka pri otkupu zemlje. Jer, on je nemoguć. Kod nas se još uvijek insistira na jednom pravu koje počiva na imovinskom pravu Austrougarske, a koje je čak modernizirao kapitalistički sistem. Insistira se na gruntovnici za koju svatko zna da ne odražava faktičko stanje. Zbog toga je katastar nesređen, a u nekim područjima, na primjer na Kosmetu, zna se tačno da nema sređenih knjiga tapija, ali, ipak, tražil se potvrda od opštine da ne postoji tapija za dotičnu zemlju. I umjesto da se drugačije tretira jedan odnos u socijalističkom procesu, on se podvrgava cjelokupnoj torturi formalno-pravnog postupka koji se vrlo pažljivo neguje između dva privatna poslovna partnera.

Ja ne znam zašto se to ne može pojednostaviti, kodificirati, uprostiti u korist jednog procesa koji će dati mnogo brže i veće efekte nego što je ovaj kod nas danas.

Mislim da bi trebalo preispitati politiku vodnih doprinosa, primjenu agrotehničkih mjera, mogućnost otkupa zemlje na kredit i sve one druge mjere koje bi omogućile da se učini daljnji skok u ovoj godini, od minimum 200 hiljada hektara oranica. To bi omogućilo da se predviđene površine u sedmogodišnjem planu povećaju i da socijalistički sektor zemlje sa dva i po miliona hektara oranica i milion i po hektara robne kooperacije predstavlja jednu realnu osnovu za proizvodnju pet i po miliona tona žita, devet miliona tona kukuruza, milion i po tona mesa i sve ono što bi Jugoslaviju definitivno bilansno rješilo na jednom višem nivou potrošnje po stanovniku, a isto tako i u oblasti izvoza.

Ako dozvolite rekao bih samo nekoliko riječi o mehanizaciji.

Naši kombinati imaju i do 40 hiljada oranica, imaju površine — table pšenice sa 500 hektara, tablu koja omogućuje primenu aviometa. Sad, zamislite, sa stanovišta produktivnosti, šta bi značilo kada bi umjesto 10 radnika sa bisagama koji razbacuju veštačko đubrivo, zašli avioni ili lakše mašine, specijalizovane, koje imaju široke radne zahvate.

Traktor naše proizvodnje ima nešto ispod tri priključka. Taj sistem traktora u svijetu ima 32 priključne mašine. Ruski sistem one samohodne šasijske ima 54 priključne mašine.

Ako želimo kompleksno da opremimo poljoprivredne organizacije, smatram da moramo biti sasvim realni do koje mjere treba u našoj

industriji da pratimo ova dostignuća u svijetu, a do koje mjere to može i treba da bude politika dugoročnog uvoza.

Istočne zemlje, recimo Rusi, imaju kompletne planove za produkciju kukuruza, pšenice, šećerne repe, suncokreta, pamuka, sjena itd., a naši planovi nisu dovršeni.

Mi smatramo da naša industrija može da kooperira s njima, to jest, tamo gde je to realno. Ali, u svakom slučaju, mora da ima aktivniji odnos prema svom tržištu, da više traži u svojoj proizvodnji, a ne da rješava svoje stanje mjerama zaštite koje se do izvjesne granice mogu razumjeti, ali koje preko toga mogu da budu štetne.

Podržao bih diskusiju druga Špike oko problema stočne hrane. Smatram da takav kurs u našoj privredi postoji i da će to omogućiti da i poljoprivreda u izvozu ove godine postigne bolje rezultate.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ drug Blagoje Bogavac, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za saobraćaj i veze.

Blagoje Bogavac:

Drugarice i drugovi poslanici, dozvolite da vas jednim osvrtom na nekoliko problema saobraćaja malo bliže uvedem u situaciju na početku 1964. godine u ovoj oblasti.

Pre svega, hteo bih da naglasim činjenicu da na početku godine beležimo jedan nagli pad obima transporta robe u čitavoj našoj privredi, što je već na određen način naglašeno kao opšta pojava jednog mirnijeg tempa s kojim startuje naša privreda u ovoj godini. Evo kako to konkretno izgleda kroz obim prevoza, kroz angažovanost transportnih kapaciteta.

Dok su u takozvanom jesenjem špicu prevoza bili prenapregnuti transportni kapaciteti, u prevozu robe samo na železnici dostizan je nivo od oko 6.000 vagona nepodmirenih dnevno, sada se beleži znatno manji rad, znatno usporeniji tempo korišćenja transportnih kapaciteta, beleži se rezerva transportnih kapaciteta u svim granama transporta, a koja je najizrazitija kod železnice.

Železnica evidentira u toku ovog meseca preko četiri hiljade vagona u stalnoj rezervi, koje privreda nije angažovala za obavljanje prevoza. S druge strane, ovih 20 dana januara meseca, koliko smo mi analizirali, u odnosu na januar prošle godine, ima u transportu jedan znatno viši start. On je za 20% viši nego što je bio na početku 1963. godine, što gledano kroz transport, ipak predstavlja dokaz da naša privreda ove godine startuje sa znatno povoljnijih pozicija u celini.

Razume se da taj start u oblasti transporta znači da se potrebe privrede podmiruju u ce-

lini, da nema nepodmirenja prevoza sem pojedinačnog, izolovanog slučaja, koji ne predstavlja neke posebne teškoće za našu privredu, a u odnosu na pojedino preduzeće predstavlja samo izvesno zakašnjenje u podmirivanju potreba prevoza.

Međutim, mislim da stoji činjenica na koju je ukazao u svojoj diskusiji drug Savićević. Iako naša privreda mirnije startuje u ovoj godini, u transportu ulazimo sa znatnim rezervama, imaćemo, što je uostalom bilo predmet diskusije u ovom Domu, u 1964. godini značajne probleme i teškoće u oblasti transporta.

Upravo s tog aspekta hteo bih da kažem nekoliko reči. U ovom momentu hteo bih da kažem šta treba preduzimati, gde se još nalaze rezerve u našem transportu, gde se nalaze rezerve u našoj privredi u odnosu na korišćenje transportnih kapaciteta, šta je moguće učiniti mobilizacijom subjektivnih faktora da bi teškoće u transportu bile manje u toku ove godine.

U prvom redu hteo bih da kažem da se može uz određene organizacione mere postići zapošljenje rezervnih kapaciteta u našem transportu. Ukoliko bude manji period vremena, kada se ne koriste rezervni kapaciteti transporta, utoliko će biti veći obim prevezenih roba i biće manje problema za jesenji prevoz, kada inače naša privreda punim tempom postavlja pred transport svoje zahteve.

Ako bi ovih 4.000 vagona, koji su sada slobodni i nezapošljeni, uspeali da aktiviramo u celosti, moglo bi se mesečno prevesti, u ova prva dva-tri meseca, oko 2 miliona tona robe. A to znači, da bi se u septembru, oktobru, novembru osetilo olakšanje situacije u transportu.

Mislim da se osobito u prolećnim mesecima, to jest, u prvim mesecima godine, masovne robe mogu da prevoze znatno više, kao što je to slučaj, recimo, s građevinskim materijalom, ciglom, crepom, cementom, uopšte robom masovne potrošnje.

Upravo bi trebalo da je naše građevinarstvo svesno činjenice da ako ne iskoristi ovu situaciju da sada masovnije preveze robu, onda će vrlo teško u drugoj polovini godine moći da dođe do potrebnih transportnih kapaciteta. Zato treba maksimalno iskoristiti ovu situaciju kada kapaciteti stoje nedovoljno upošljeni.

Druga činjenica koja stoji kao potencijalna rezerva i u našim transportnim organizacijama i u našoj privredi, nalazi se u korišćenju samih kapaciteta transporta. Sve analize koje su vršene u odnosu na železničke kapacitete pokazuju da se vagoni ne koriste do njihove pune nosivosti. Vagon koji može da nosi 20 tona koristi se za 10, 12, do 15 tona utovara. To isto važi i za kamionski park, osobito za

deo kamionskog parka koji je sposaban za teži transport. Naše analize su pokazale da ako bi samo 500 kilograma više utovarili po vagonu, moglo bi da se preveze milion tona mesečno više. A za celu godinu to znači preko 10 do 12 miliona tona prevežene robe, koja bi inače vršila pritisak u onom jesenjem periodu, kada se javlja disproporcija između potreba u privredi i mogućnosti transporta. A to nije krupna stvar, nije vezana za investicije, nije vezana za nova ulaganja, vezana je samo za jedan organizacioni napor onih koji vrše utovar i onih koji vode računa da vagoni budu dovoljno utovareni, da kapacitet transportnih sredstava bude normalno iskorišćen.

Na to bi trebalo da deluju još dva faktora.

Prvi faktor je da tarifa za puno korišćenje kapaciteta vagona bude znatno niža od normalne tarife. Znači, ekonomski interes privrede je da tovari što više, a to sniženje bi iznosilo čak i do 25%.

S druge strane, u tom slučaju nije potrebna tolika masa novih vagona, znači, smanjuju se investicije i u samom transportu, privreda dobija veći kapacitet za druge svoje potrebe. Prema tome, očito je da je to zajednički i obostrani interes i transportera i privrednika. Da se i u tom pogledu mogu ostvariti povoljniji rezultati, jeste, bez daljega, nesumnjiva činjenica.

Drugi faktor leži u ekonomskim odnosima, a to je pitanje privređivanja i stupanja u normalne privredne odnose između transporta i korisnika transportnih kapaciteta. Još uvek se kod nas uvrežilo shvatanje kod nekih privrednih organizacija da je transport tuđa briga i da o transportu treba da vodi računa neko drugi, transportne organizacije ili društveno-političke zajednice. Još uvek ima shvatanja da to nije jedan od uslova koji obezbeđuje život i rad i normalnu proizvodnju svakog preduzeća, nego da je transport nešto izvan delokruga svake privredne organizacije. Na tome se i zasniva činjenica što mi danas, mesec i po dana pošto smo preduzeli jednu široku akciju ugovaranja transporta sa privredom, moramo da konstatujemo da se privreda nije javila na ugovaranje. Još nisu ni 30% kapaciteta železničkog transporta ugovoreni u idućoj godini.

To znači da u osnovi još ne vladaju normalni ekonomski odnosi između privrede kao korisnika transportnih kapaciteta i transportnih privrednih organizacija u pogledu izvršenja, u pogledu obezbeđenja prevoza roba koje se javljaju za tržište.

U tom pogledu, mislim, da na liniji ugovaranja transportnih kapaciteta treba nalaziti i treba tražiti nove odnose, ekonomske odnose, odnose međuzavisnosti i povezanosti između transportnih organizacija i ostale privrede, u stvaranju normalnih obaveza jednih prema

drugima. Iz toga bi se onda jasno izveo zaključak do koje mere se može svako preduzeće obezbediti transportnim kapacitetima, a u kojoj meri mora računati sa sopstvenim snagama, sa kupovinom transportnih sredstava, sa prekovremenim radom, radom nedeljom, sa drugim organizacionim merama i naporima za rešavanje problema transporta

Hteo bih da ukažem na još jednu činjenicu. U našoj privredi, u industrijskim, poljoprivrednim i trgovinskim preduzećima leži nedovoljno iskorišćen transportni kapacitet koji se kreće od jednog pa do nekoliko desetina kamiona. Taj kapacitet se koristi otprilike za jednu trećinu, znači, tri puta slabije se koristi njegova korisna nosivost u transportu nego što je to slučaj u javnom saobraćaju. I to je jedan kapacitet u rezervi. Ako bi se taj kapacitet izračunao za celu godinu, to je oko 10 novih miliona tona robe u prevozu. Načelno je to pitanje rešeno zakonima koji regulišu delatnost drumskog saobraćaja. Omogućeno je da takve privredne organizacije, koje imaju sopstveni kamionski park, mogu da se bave javnim prevozom. Tržište nije zadovoljeno transportom, osobito u drugoj polovini godine. Prema tome i to je faktor koji utiče na angažovanje ovih kapaciteta. I u ovom pogledu trebalo bi da se sprovedu odgovarajuće mere u našim privrednim organizacijama, da se takozvani unutrašnji transportni kapaciteti, koji služe za sopstvene prevoze, za sopstvene potrebe pojedinih privrednih organizacija delimično uključe u javni transport i olakšaju opterećenje koje će osobito u drugoj polovini godine biti vrlo izrazito, kao i pritisak koji će biti vrlo veliki za transportno tržište, a koje se neće moći bez dopunske mobilizacije u celini podmiriti.

Još jedno pitanje. U 1964. godini, predviđeno je, kao što znate, saveznim društvenim planom i drugim merama i odlukama koje je donela Skupština, značajno povećanje transportnih kapaciteta. To je nabavka vagona, nabavka i puštanje u saobraćaj novih više hiljada kamiona, uvoz 1.000 šasijskih vozila za osposobljavanje oko 1.000 teških vozila za potrebe drumskog saobraćaja, nabavka pretovarne mehanizacije, novih kapaciteta u drugim oblastima saobraćaja, što sve znači jedan značajan napor za uvođenje novih transportnih kapaciteta u našu privredu. Bilo bi od interesa da naša proizvođačka preduzeća, koliko god je više moguće, preduzmu organizacione napore da što više tih kapaciteta ubace u saobraćaj, pre takozvane sezone jesenjeg prevoza ove godine. Tamo negde do septembra, oktobra meseca. Jer, što je više novih kapaciteta u prvoj polovini godine, tim će se lakše preodoleti teškoćama u transportu, koje će se javiti krajem godine, a osobito u četvrtom kvartalu.

I najзад, sama privreda, društveno-političke zajednice i drugi faktori koji utiču direktno ili posredno na kretanja u našoj privredi, u ovakvoj situaciji moraću da posvete malo više briga problemima transporta. Moraću da budu više spremni da ulažu u transportne kapacitete i da pružaju pomoć u transportu radnim organizacijama ne samo u pitanjima materijalne prirode, u kapacitetu, već isto toliko i u pitanjima unutrašnjih odnosa, u pitanjima unutrašnje mobilizacije radnih ljudi u transportu. Isto tako, i transport sa svoje strane, treba da učini maksimalan napor da se olakša savlađivanje ovih problema koji su već više godina elementi značajne disproporcije između transporta i čitave naše privrede.

Na toj liniji moguće je postići određene rezultate, vrlo značajne za našu privredu, a koji bi mogli da olakšaju teškoće koje transport najavljuje. Te teškoće uz mobilizaciju subjektivnih snaga na ovoj liniji i drugim sličnim merama mogu da se znatno umanje i lakše prebrode.

Predsednik Osman Karabegović: Predložio bih da sada prekinemo s radom, pa da nastavimo u 16 časova i 30 minuta.

Molim vas, prije toga, jedno obavještenje. Molio bih drugove iz Odbora za tekuća privredna pitanja da već na bazi dosadašnjih diskusija dopune zaključke, jer je bilo vrlo korisnih prijedloga od strane poslanika. Diskusija će se nastaviti po podne, te ćemo te, a vjerovatno i još neke, prijedloge uključiti.

Prekidam sjednicu.

(Sednica je prekinuta u 13 č i 45 min).

Nastavak sednice u 16 č 40 min

Predsednik Osman Karabegović:

Nastavljamo s radom. Reč ima poslanik Đorđe Janković.

Đorđe Janković (Izborna jedinica Tuzla):

Drugarice i drugovi poslanici, u vezi s materijalom koji smo dobili o privrednim kretanjima u prvoj polovini 1964. godine, kao i u vezi s ekspozicijom druga sekretara za industriju, hteo bih da kažem par riječi i da ukažem na neke probleme koje bi, po mom mišljenju, trebalo brže rješavati u cilju da ono što se zacrtalo u društvenom planu za 1964. godinu bude sa što više uspjeha ostvareno, pa i premašeno.

Prilikom usvajanja društvenog plana niz stvari je riješeno. Međutim, mislim da treba na jednu stvar ukazati, a koja mi se čini da nije do kraja riješena, a pošto to predstavlja bitno pitanje u sklopu svih naših deviznih obaveza, smatram da bi trebalo efikasnije i stručnije pristupiti rješavanju toga pitanja i definitivno ga skinuti s dnevnog reda. Naime, mi

smo manje-više obezbijedili devizna sredstva za rješavanje osnovnih pitanja sirovina i re-produkcionog materijala, ali mi se čini da to predstavlja najveći dio naših deviznih izdataka. Međutim, kada je riječ o rezervnim dijelovima, a posebno o rezervnim dijelovima za nove fabrike koje se sada puštaju u pogon, onda se nailazi na niz teškoća da bi se ta sredstva dobila. Čini mi se da se ne nailazi na dovoljno razumijevanje i to kod najviših organa. Iz izjave druga sekretara za spoljnu trgovinu, koja je danas objavljena u štampi, proizlazi da nema razloga da u nastupajućem periodu bude nekih problema. Mislim da bismo svi bili vrlo zadovoljni kada bi na te probleme na isti način gledale i banke, koje treba de fakto da ovo sprovedu. Do sada u tom pogledu nije bilo dovoljno razumijevanja i zbog nekoliko desetina, kako su to neki drugovi iznijeli, možda zbog nekoliko stotina dolara, vrlo često zavisi proizvodnja koja vrijedi nekoliko desetina miliona dinara. Meni se čini da u tom pogledu banka mora biti ne samo poslovna i vrlo elastična, već se moraju stvori takvi uslovi da izvjesne sitne stvari ne koče i ne stvaraju dodatne probleme u i ovako prilično komplikovanim uslovima privređivanja. Međutim, činjenica je da sve ono što je zaključeno na prethodnim sastancima skupštinskih vijeća i prilikom definitivnog usvajanja plana, nije nekako do kraja i na isti način prihvaćeno. Činovnici uprave nisu to do kraja shvatili i usvojili i čini mi se da bi u tom pogledu trebalo preduzeti neke mjere da to dođe do referenata koji to rješavaju i koji treba da predlože rješenja za određene probleme. Jedino će se na taj način efikasno riješiti prilično sitne stvari koje ne bi trebalo da stvaraju probleme u privređivanju i poslovanju.

S druge strane, ostao je niz zadataka prilikom usvajanja plana koje bi trebalo riješiti. Ja ću se ovdje založiti za njihovo što brže rješavanje. Od efikasnosti rješavanja tih pitanja zavisiće u velikoj mjeri kakve rezultate ćemo postići u pojedinim mjesecima. Meni se čini da se izvjesne stvari sporo rješavaju. Ja bih samo nešto napomenuo. U izlaganju druga sekretara spomenuto je da je jedno od značajnih pitanja pitanje proizvodnje đubriva za potrebe poljoprivrede. Mi ne podmirujemo ni polovinu naših ukupnih potreba, već se znatne količine đubriva uvoze, ali na drugoj strani je nekako i smiješno da se problem cijene đubriva ne može da riješi već nekoliko mjeseci. Diskutuje se o tome, i način na koji se prilazi njegovom rješavanju ide za tim da se traži delomično rješenje. I prvi put, prilikom određivanja cijena đubriva, cijena se nekako izlicitirala. Imam utisak da će se i ovog puta stvar rješavati kompromisima i licitacijama, a smatram da to samo znači odgađanje rješenja problema ili ublažavanje postojeće, vrlo oštre,

situacije, što ne predstavlja definitivno rješenje. Ja bih se založio da organi uprave zauzmu jasno određen stav i da se stvarno nađe jedno adekvatno rješenje koje će biti nešto trajnije. Mislim da nerješavanje ovog pitanja može ozbiljno da se odrazi na kretanje proizvodnje u ovoj oblasti, koja je vrlo kritična baš zbog toga što su u prethodne dve godine pretrpljeni ozbiljni gubici i u Azotari Pančevo i u Azotari Lukavac, a svaki gubitak, odnosno planski rad, s gubitkom, a da nije obrazložen, negativno se odražava na rješavanje svih ostalih problema koji se javljaju unutar same proizvodnje.

Htio bih da ukažem na nešto što je u vezi s ovim pitanjem o kojem sam govorio, a koje je posebno istakao drug sekretar u svom izlaganju. Naime, radi se vrlo često da po realizaciji, po izgradnji jednog kapaciteta, ni približno se ne postižu onakvi efekti kakvi su programima zacrtani. Sasvim je jasno da tu ima i razloga o kojima je drug sekretar govorio, to jest, da se ne dostižu planirani kapaciteti, da se ne dostiže produktivnost s kojom se računalo, ali, s druge strane, smatram da je ovo nedovoljno objašnjenje ako se ne kaže da su u većini slučajeva, i uslovi privređivanja pod kojima su se krediti dobili bili izmijenjeni u vremenu kada se odvijala određena proizvodnja. Mislim da je to bio slučaj baš u proizvodnji azotnih đubriva. U onom periodu kada su fabrici odobavana sredstva uslovi su bili sasvim drugačiji u pogledu obaveza prema zajednici, u pogledu amortizacije, kamata, cijene električne energije. Danas su se ti uslovi umnogome promijenili, pa, onda treba te probleme na određeni način i rješavati.

Ovdje je danas bilo prilično govora o ograničenjima električne energije. Treba postaviti jedno pitanje na koje treba da dobijemo i neki odgovor. Kakvi su razlozi da se od maja mjeseca do danas nije mogla donijeti odluka koji će se kapaciteti termoelektrana graditi?

Znam da je to pitanje na posljednjoj sjednici Upravnog odbora ponovo skinuto s dnevnog reda zato što se nije mogao nekakav »sporazum da postigne«. Mislim da treba te stvari brže i energičnije rješavati, jer će 1967. godine možda biti kasno da o tome diskutujemo. S druge strane, smatram da treba preduzeti i druge mjere da kapaciteti koji se nalaze u izgradnji ne kasne, iako neki već sada kasne, i da to zakašnjenje ne bude prouzrokovano učestvovanjem.

Sasvim je jasno da je pitanje jednog drukčijeg odnosa svih privrednih organizacija prema željeznici jedan od imperativa da se stvari u pogledu korišćenja i ovako siromašnog voznog parka i uslova prijevoza poprave. Ali, ne bih se složio s mišljenjem druga Bogavca da je uzrok onako niskom procentu zaključenih ugovora zbog toga što su privredne organizaci-

je izbegavale da zaključe ugovore. Mislim da je to zbog toga što drugovi iz željezničkih privrednih preduzeća žele jednostrane ugovore koje ostala privreda ne može prihvatiti. Ne može se raditi tako da ugovor de fakto obezbijedi samo jednu stranu, a druga strana ostaje u istim uslovima kao i ranije. Mislim da treba, ako se već ide na ugovaranje, da se zna šta je ugovor, a u ugovoru treba da postoje obostrane obaveze i onoga ko daje usluge i onoga ko te usluge prima. Mislim da će se jedino na taj način naći i obostrani i zajednički interes, da će se tako podstaći inicijativa, i na jednoj i na drugoj strani, da se ovi problemi što brže i što bezbolnije, u pogledu problema saobraćaja, prevaziđu.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Branko Mirković.

Branko Mirković (Izborna jedinica Petrovac):

Drugarice i drugovi poslanici, u materijalu Sekretarijata za opšte privredne poslove, a posebno i u zaključcima Odbora, jasno je istaknuta zavisnost uspešnog razvoja privrede od dovoljne količine reproduktionog materijala. U zaključcima se ide još dalje pa se navode čak i proizvodi za koje se ocenjuje da su od izuzetne važnosti, pa prema tome, deficitarnost je ono na šta se skreće pažnja. Iako je drug pre mene govorio o problemu veštačkih đubriva, dozvolite mi da i ja kažem nekoliko reči o tome budući da je to istaknuto u zaključcima. Po mojoj oceni, ja bih proširio proizvođače određenih đubriva i na super fosfate, a ne samo na azotna đubriva, jer privredne organizacije su nezainteresovane za povećanje proizvodnje. Pre svega, zato što u današnjim uslovima svaka proizvedena tona znači određeni gubitak, pa prema tome, povećanje proizvodnje u tonama znači i povećanje gubitaka. Onda je sasvim logično da kolektivi neće i ne mogu da prihvate tu proizvodnju. Međutim, ako se zna da osobito veštačka đubriva mogu dvostruko da se odraze na razvoj privrede u celini, s jedne strane što učestvuju na određeni način u oblasti industrije, a isto tako i u oblasti poljoprivrede, njihov nedostatak na sasvim određeni način utiče na smanjenje ukupnog volumena poljoprivredne proizvodnje, te je pitanje rešavanja položaja proizvođača veštačkih đubriva, po mom mišljenju, vrlo ozbiljna i hitna stvar, to jest, ako se želi da se ono obezbedi već za proletnju setvu, a to je ono što poljoprivreda zapravo očekuje. Ja bih upozorio da su proizvođači ovog artikla, pored ovoga, nezainteresovani za dalja ulaganja i i dalja proširivanja kapaciteta i zato jer im uslovi dobijanja kredita koje im danas nudi Jugoslovenska poljoprivredna banka sasvim ne odgovaraju. Upućuju se da rekonstrukciju vrše preko komercijalnih kredita, odnosno preko

kredita iz inostranstva, a ti krediti se maksimalno kreću od 8 do 10 godina, a to je za industriju veštačkih đubriva potpuno neprihvatljivo. Otuda će promena položaja ovih proizvođača istovremeno značiti i omogućavanje ovim proizvođačima da misle na proširenje proizvodnje. S druge strane, zato što je ovakva situacija kod proizvođača veštačkih đubriva i zato što ih zbog toga manje proizvodimo, mi vrlo intenzivno u svakoj kampanji, bilo pred prolećnu bilo pred jesenju setvu, uvozimo znatne količine veštačkih đubriva deviznim sredstvima koja nam u platnom bilansu federacije nedostaju. Mislim da nije ništa bolja situacija ni kod proizvođača uglja, iako je njihov položaj sada nešto poboljšan ukidanjem rudničkog doprinosa. Međutim, ja o ovome govorim zbog toga što postoji nekakav stav da se društvo meša u ulaganje proizvođača u proizvodnju uglja tek onda ako je, recimo, kao kod lignita, preko milion tona proizvodnje godišnje u pitanju. Evo konkretno sada u Srbiji: jedan rudnik se interesuje za proširenje kapaciteta na 400.000 tona. On se nalazi u takvom području gde apsolutno treba da podmiri široku potrošnju inače bi ugalj trebalo dovoziti sa nekoliko stotina kilometara udaljenosti. Nismo u stanju to pitanje da rešimo zbog ovog stava da se ne ide na ulaganja ispod milion tona. Mislim da su ulaganja u ugalj poslednjih godina simbolična. Vrlo brzo ćemo se osloboditi zablude da imamo dovoljno uglja, a da je usko grlo transport. Mislim da su ulaganja u ugalj u poslednje vreme bila nedovoljna. Uglja i za široku potrošnju nemamo u dovoljnim količinama, te bi investiranja u manje rudnike bila nužna jer bi omogućila i povećanje proizvodnje i rešenje deficitarnosti tržišta, kako je ovde u materijalu istaknuto.

Dozvolite mi samo još nekoliko reči o kreditnoj politici. Iz materijala se vidi da je pitanje oročavanja sredstava iz privrede okvalifikovano kao instrument koji je smanjivao novčanu likvidnost privrednih organizacija. Nezavisno od toga, u materijalu stoji da već dve, odnosno tri godine uzastopno privredne organizacije imaju ukupno manje sredstava na raspolaganju, o čemu je govorio jutros drug Veber. To nije nikakav instrument pre nego što oročavanje stupi u dejstvo. Mislim, to je najblaže rečeno, da je nepravilno ocenjivati ovu politiku oročavanja, koju smo tek počeli u 1963. godini, sa znakom navoda, budući da ona prikuplja samo slobodna sredstva, kao kategoriju koja je uticala na novčanu likvidnost privrednih organizacija. Ovo govorim zbog toga što smo tek u 1963. godini prvi put pristupili tom poslu i što su u pojedinim republikama postiguti vrlo značajni rezultati. Na primer, u Srbiji je oročeno kod komunalnih i privrednih banaka negde oko 60 milijardi dinara, i ta sredstva su na sasvim određeni način pomogla po-

većanje ukupnog volumena investicione potrošnje, a samim tim uticala, sasvim sigurno, i na povećanje proizvodnje. Svi se sećamo da smo posle 1961. godine i prve polovine 1962. godine ozbiljno vodili računa kako se kreće investiciona potrošnja i kakav je njen uticaj na proizvodnju uopšte. Sada kada smo malo krenuli, sada ovu mogućnost da se potpuno nebalansirana sredstva sa stanovišta investicione potrošnje prikupe i upute u prave kanale, mi to kvalifikujemo kao nešto što treba ispitivati od strane Odbora za društveni nadzor ili Društvene kontrole. Stoga mislim da zbog takvog stava u materijalu zaključci našeg odbora potpuno ispuštaju i zapostavljaju ovo pitanje oročavanja. Ja sam duboko ubeđen, drugovi, da pitanje oročavanja slobodnih sredstava, bilo na nivou komunalnih banaka, bilo na nivou privrednih banaka republika, ima sasvim određen uticaj na ubrzanje privrednog razvoja i opštih privrednih kretanja, i zbog toga predlažem da se razmotri da li može i ovo da bude jedna od mera u zaključcima koje je Odbor predložio.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Dušan Arsić.

Dušan Arsić (Izborna jedinica Požarevac):

Drugarice i drugovi poslanici, ja bih želeo da istaknem neka pitanja vezana za ovo pitanje privređivanja koje danas razmatramo na Veću, a koja su iz oblasti poljoprivrede, to jest, o proizvodnji mesa.

Prilikom nedavnog razmatranja, ovde, u Skupštini, Društvenog plana za 1964. godinu mi smo imali prilike da čujemo šta je u proteklom periodu postignuto i učinjeno u ovoj godini. Ovde se moglo čuti, a i u materijalu je izneto, kakve sve rezerve ovde postoje i to kako sa stanovišta prirodnih uslova koje poseduje naša zajednica, tako i sa stanovišta intenziteta iskorišćavanja kako jedinice površine, tako i grla čija produkcija nije postigla još ni jednu trećinu u odnosu na ono što postižu druge zemlje, koje imaju iste uslove kakve imamo i mi. Pošto je to sveže, na tim pitanjima se ne bih zadržavao, već bih istakao neka od pitanja koja su vezana za to.

U Društvenom planu za 1964. godinu takođe je istaknuto i pitanje odgovornosti za izvršenje svih onih zadataka koji su postavljeni u planu. Razume se, ti zadaci traže ogromne napore. Međutim, ta odgovornost treba da bude celovita i samo tako bi se pomoglo ovim socijalističkim snagama koje nose proces proizvodnje. Treba nešto efikasno preduzeti, više analizirati, uzeti u obzir stvarne mogućnosti i efikasnije prići rešavanju tih problema.

Želim samo neke od tih problema da konkretno istaknem. Ne smatram da će to rešiti pitanje poljoprivrede ili pitanje stočarske pro-

izvodnje uopšte. Ubeđen sam da je to trajan zadatak koji traži duži period vremena, ali, bilo bi dobro da se ovde nađu kompleksna rešenja koja će već jednom stabilizovati samu proizvodnju. Treba naći rešenja koja bi upravo omogućila da se taj rast više ne prekida, i koja bi u narednom periodu uticala i na zapošljavanje prerađivačke industrije, na izvoz i na standard u našoj zemlji. To će se moći ostvariti samo u tom slučaju ako problem bude u celini sagledan. Ističem celinu zbog toga jer to ova proizvodnja neophodno zahteva. Parcijalna rešenja neće rešiti ovaj problem, što se vidi i iz stanja u ovoj grani. Zato bi ovom pitanju trebalo prići makar programski, sada, na početku sedmogodišnjeg plana, i to bez nervoze. Sa određenim programom realizovali bi se pojedini delovi, pa bi se u toj srazmeri obezbedio i razvoj stočarstva.

Želim ovde da istaknem nekoliko pitanja, a koja upravo ne rešavaju ovaj problem. Radi se o intervenciji zajednice koja ne znam da li je ekonomski celishodna za rešavanje ove problematike. Pre svega, reč je o disparitetu cena stočne hrane i cena mesu. Društvenim planom predviđena je cena stočnoj hrani, pa i kukuruza, koja iznosi 42 dinara. Već je danas kukuruz 48 dinara. Po toj ceni se kukuruz dobija iz uvoza, prema tome, u startu povećava jedinicu proizvoda mesa za 25 dinara po kilogramu, dakle, odmah na početku je raskorak. Znači, ne postoji mogućnost da se održi cena koja je postavljena. To dovodi do toga da se poljoprivredni proizvođači orijentišu na realizaciju ratarskih kultura. A to znači da skreće i našu orijentaciju, umesto na proizvodnju mesa, skreće je u drugom pravcu.

Time se povećava izvoz žitarica, umesto izvoz mesa, a i zadovoljenje naših potreba. Prema tome, krajnje je vreme da se uskladi izvoz žitarica s interesima proizvodnje mesa, jer je prečišćeno, uveren sam takođe u to, da je rentabilnije i za zajednicu korisnije izvoziti ovu višu fazu prerade, nego izvoziti ove niže faze, izvoziti sirovine. To je sasvim konkretno vezano za ovu problematiku na početku ove poslovne godine.

Drugo što bih takođe želeo da ovde istaknem jeste pitanje naših izvoznih instrumenata. U izvoznim instrumentima redovno se dešava sledeće: oni se donose prilično kasno, i, ne samo što se donose kasno, nego se donose i parcijalno, na šest meseci ili godinu dana najviše, čime se onemogućava odgovarajućim organizacijama da sa prerađivačkim kapacitetima ili proizvodnim kapacitetima zaključuju ugovore na dugoročnoj osnovi, onako kako se to već danas dešava u proizvodnji. Zbog toga iskrsava niz problema, pored ostalog, i problem da prerađivački kapaciteti imaju ogromne ugovore na 4, 5, pa i više

godina, dok svoju proizvodnju posebno o plasmanu van zemlje, nisu mogli da ugovore na takav duži period. I ne samo to, prilikom formiranja izvoznih instrumenata cene se baziraju na dogovorenim, zaštitnim cenama koje su, kao što smo videli, u startu već prevaziđene, upravo nemaju praktičnu vrednost. Prema tome, ova intervencija zajednice, bar ja je tako shvatam, ne dolazi praktično do primene. Ne dolazi zbog toga jer ni dogovorene cene, zaštitne cene, nisu važile u 1961. godini, u 1962, a ni u 1963. godini, a ne važe ni za 1964. godinu. Cene su redovno bile u proseku za 15 do 20 dinara iznad cena koje su dogovorene. Prema tome, dogovorene cene nemaju praktično nikakvu primenu u praksi. Dominiraju tržišne cene, koje su za ovaj iznos, kao što sam napomenuo, veće. To dovodi, između ostalog, i do opadanja stočarske proizvodnje. Razume se, onda i do nestašice ove robe, a poznato je kad već robe nema, onda je cena viša. Cene su se, znači, formirale po zakonu ponude i potražnje. Danas se stočarstvo nalazi u teškom položaju, treba nešto pronaći za rešenje tog položaja.

Obično se kaže da je prehrambena industrija od strane zajednice oslobođena od plaćanja doprinosa na dohodak, kao i kamate na poslovni fond koja u jednoj prosečnoj ili većoj industrijskoj klanici ne iznosi više od 80 miliona godišnje. A upravo ova industrija plaća ove više cene proizvođaču, a to ne iznosi 80 miliona nego minimum 800 miliona dinara u jednoj poslovnoj godini. Na taj način, ova industrija se stavlja u jedan vrlo, vrlo nepovoljan položaj, a razume se, i njen kolektiv. Radnik koji radi u toj industriji, a koji ima stručnu spremu, nije adekvatno nagrađen, a i lični dohoci su dobrim delom u ovoj grani niski. Često puta, ali redovno vrlo kasno, menjamo ove cene. Menjamo ih posle godinu — dve, priznajemo cene koje je tržište formiralo. Ali, tada je već stočni fond opao, a često prete i izvesne ostrije posledice koje bi mogle da ugroze dalji razvoj poljoprivrede.

Zatim, još jedno pitanje iz ove oblasti, a to je pitanje cena kože. Cene kože su danas stoprocentno jeftinije u odnosu na kilogram mesa. Cene vuni isto tako, odnosno, za par godina unatrag nisu se uopšte pomerale, a naša industrija sa svojim finalnim proizvodima otišla je za dva, pa i više puta, gore. Neće moći da se održi ovakvo stanje, smatram da i tu treba da se nađu neka rešenja koja bi pomogla da se to pitanje reši. Sve ovo ističem da bi se na početku tekuće godine razmatralo kako bi se mogle blagovremeno preduzeti mere koje bi eventualno otklonile ove probleme. Ja ne kažem da nema i subjektivnih slabosti, ima ih prilično. Često je naša organizovanost ispod spremnosti proizvođača da prihvate ono što im društvo nudi. Tu je reč i o ovom dugoročnom ugovaranju koje se ne garantuje do kraja, jer

nije povezano. Treba industriju staviti na čelo ovog procesa u poljoprivrednoj proizvodnji. Neću vas duže zadržavati, samo smatram da na ovoj sednici treba istaći neke probleme koji traže rešenja odmah na početku godine, tako da se ne desi, kao što je bilo do sada, da diskutujemo, a da mere uslede posle godinu — dve dana, pa onda nastanu problemi kojih ne bi bilo da smo bili efikasniji u rešavanju.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Miodrag Zekavica.

Miodrag Zekavica (Izborna jedinica Novi Pazar):

U materijalu »Neki problemi privrede na početku 1964. godine« pored ostalog pokrenuto je i pitanje poslovnih gubitaka privrede u prošloj i prethodnoj godini. Iz ovih materijala se vidi da smo prenijeli u 212 privrednih organizacija 9 milijardi dinara nepokrivenih gubitaka, iz prethodne godine a da je na devetomesečnom obračunu prošle godine bilo 24 milijarde dinara ovih poslovnih gubitaka. Vjerovatno da će završni računi za ovu godinu pokazati nešto nižu cifru od devetomesečnog stanja, jer će poslovni rezultati u četvrtom tromesečju popraviti ukupnu aktivnost. Međutim, mislim da ovi pokazatelji upućuju na to da se pitanju poslovnih gubitaka mora ozbiljnije pristupiti. Prijedlog odluke, koju je usvojilo Savezno izvršno vijeće, u okviru monetarno-kreditne politike, ide za tim da djelimično riješi ovaj problem putem davanja posebnih kredita fondovima privrednih rezervi, a u cilju sanacije ovih problema.

Ako bismo htjeli da realnije sagledamo stanje poslovnih gubitaka u našoj privredi, ne vodeći računa samo o onome što je iskazano u završnim računima, mislim da bi ta cifra bila daleko veća. Jer, bilans je u stvari presek svih dohodaka u raznim djelatnostima preduzeća, pa je unutar radnih organizacija vršeno prelijevanje dohodaka na one djelatnosti koje su nerentabilne. Ta stanja nisu iskazana po završnim računima. Stoga mislim da je ovo pitanje vrlo ozbiljno i da bi trebalo insistirati kod svih društveno-političkih institucija, odnosno svih snaga u našoj zemlji, da se ono razriješi. Prije svega, mislim da ni sami kolektivi pa čak ni organi upravljanja, u radnim organizacijama u dobroj mjeri ne znaju šta je rentabilno, a šta je nerentabilno u jednoj privrednoj organizaciji. A kada je riječ o komunama, one pogotovu nisu u stanju da uvijek uđu detaljnije u sve te probleme, kao što i organi drugih teritorijalno-političkih jedinica nisu u te probleme do kraja ušli.

Zbog toga insistiram da se ovaj problem obradi u jednom posebnom materijalu, da bi se sagledali uzroci koji djeluju na poslovne gubitke u našoj privredi. Na taj način bismo,

koliko je moguće, uočili objektivne probleme, i teškoće koje postoje u čitavom nizu organizacija. Veliki dio ovih pojava i problema se javlja zbog unutrašnjih slabosti, zbog subjektivnih slabosti, zbog problema organizacije i nemogućnosti sagledavanja kalkulacija i cijena koštanja u pojedinim fazama. Mislim da su ovo veoma ozbiljne cifre, a kada se govorilo o rezervama u planu za ovu godinu uglavnom se mislilo na sagledavanje ovih mogućnosti unutra.

Možda bi dobro bilo ako bismo u toku godine, kada budu gotovi završni računi, dobili jednu detaljniju analizu koja bi dala presek da bi se sagledali svi ti uzroci koji su doveli do ovih pojava, kao i da sagledamo koliko ćemo zbog toga imati gubitaka.

Svakako da su sve ove mjere, osobito pismo Izvršnog komiteta i IV plenuma CK SKJ znatno doprinijeli smanjenju svih ovi pojava, ali, vidite, ovo su još uvijek velike cifre koje umanjuju ukupne rezultate.

Posebno bih htjeo da kažem nešto u vezi s kreditnom politikom, kao i u vezi s kanalizacijom sredstava na obrtna sredstva. U materijalima se insistira na jednom brzom rješavanju problema obrtnih sredstava kod privrednih organizacija. Upravo, u definitivnoj raspodjeli kod privrednih organizacija uočava se pojava da se još uvijek najveći dio sredstava kanališe za investicionu potrošnju u osnovna sredstva, a da se veoma malo ide na formiranje obrtnih sredstava. Mislim da za to treba tražiti odgovor u sistemu. Šta je to što stimulira privrednu organizaciju da ona odvaja sredstava na jedna ili na druga sredstva? Mislim da sistem kao takav, nije dovoljno stimulirao privredne organizacije. Privredne organizacije još uvijek nalaze razloga, odnosno opravdanja, da idu na kratkoročne kredite kod banaka. Takav sistem im više odgovara, nego da traže rješenja u stimulaciji. Možda bi bilo dobro da se prouči mogućnost da se dio čistog prihoda, koji bi trebalo formirati za obrtna sredstva, oslobodi od doprinosa. Na taj način bi stimulirali politiku formiranja sredstava, znači u obrtna sredstva. Za društvo je svejedno da li će dati putem kredita, ili će te kredite, koji ostaju kod banke kao bankarska sredstva, kanalisati kasnije u investicije. Treba privrednim organizacijama obezbijediti da one formiraju svoja sopstvena sredstva. Posebno je pitanje kamatnih stopa. Isto tako, kamatne stope stimuliraju privredne organizacije da ulažu u obrtna sredstva. Mislim da bi te probleme trebalo, osobito u prvom polugodištu, proučirati, i, eventualno još do polovine godine donijeti potrebne propise, kako bi krajem 1964. godine, kad budu donijeti završni računi, te stvari bile regulisane.

Htjeo bih još nešto da napomenem u vezi s objektiviziranjem nekih stvari u trgovini. Ja ne znam koliko ću biti jasan. Radi se o trgo-

vačkim putnicima. Mnogo što-šta smo uspjeli da saniramo na našem tržištu, likvidirali smo mnoge subjektivne stvari, ali pitanje trgovačkih putnika je još uvijek neregulisano. Čak mi se čini da je to uzelo prilično maha. Nemam pregleda koliko je to društveno opasno, ali to na izvjesnim sektorima našim ljudima bode oči. Mnogi trgovački putnici su sistemom nagrađivanja došli u takav položaj da imaju svoja kola, da drže svoje šofere, da zarađuju po desetinu miliona dinara itd. Čak nije isključena mogućnost da se u njihovom radu javlja i korupcija, da od svoga procenta dijele s onim krajnjim u trgovini itd. Kod izvjesnog broja je to moguće, pa mislim da bi trebalo u toku godine ispitati koliko toga ima u zemlji i koliko je to društveno opasno. Treba naći instrumente i mjerila i jednim propisom jedinstveno regulisati taj problem. Inače će se u trgovini, pa čak i u industriji, ići na licitiranje sa procentima: ko da više.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Frane Valentić.

Frane Valentić (Izborna jedinica Rijeka):

Drugarice i drugovi, ja bih rekao nešto o saobraćaju. S obzirom da je odmaklo vrijeme i da smo o saobraćaju prilično čuli, ne bih o tome detaljnije govorio.

Naime, u studiji »O nekim problemima privrede u 1964. godini« na strani 6, kaže se da je deficit uvoza i izvoza ove godine ublažen prihodima iz usluga. I kad o tim uslugama govorimo, onda pominjemo da su to turizam, saobraćaj i doznake iseljenika. Međutim, kad dalje čitamo tu studiju, onda se vidi da se upravo o tim granama koje su doprinijele da se deficit smanji, vrlo malo ili ništa ne govori, niti se govori kakve mjere bi trebalo preduzeti da se naš saobraćaj i teškoće u saobraćaju nekako ublaže. Budući da je o tome jutros široko i puno govorio drug Savićević ja ne bih htio da se dugo na tome zadržavam. No, činjenica je da iako budemo sve napore ulagali za povećanje proizvodnje neće biti uspjeha ako nema transportnih sredstava koja će te proizvode transportirati. Ako posmatramo geografski položaj naše zemlje on je upravo takav da preko njega ide izvjestan dio spoljnotrgovinske razmjene srednjeevropskih zemalja, što nam nameće potrebu većeg angažiranja, pa čak i ulaganja sredstava u saobraćajnu granu. Jer, u nizu diskusija pokazalo se da je saobraćajna grana rentabilnija, a bila bi sve rentabilnija kad bi se samo malo više ulagalo u tu granu privrede. No, ako se produži takva dinamika razvoja privrede kao u 1963. godini, pa se u 1964. godini bude povećavalo za cca od 10% do 15%, i ako se spoljnotrgovinska razmjena bude kretala oko toga postotka, kao i ako se međulučki i međunarodni promet povećava također, onda će nam postojeći kapaciteti biti

nedovoljni da se sve to savlada. S obzirom da su kapaciteti nedovoljni, onda treba predvideti mnogo više sredstava, i to deviznih.

Slazem se s izlaganjem druga Savićevića i mislim da nema potrebe da dalje i šire o tome govorimo jer bi samo odugovlačio ovu diskusiju. Međutim, ne bih se u potpunosti složio s izlaganjem druga Bogavca. Prvo zbog toga što on kaže da ima na raspolaganju 4.000 vagona s jedne strane, s druge strane da se željeznički kapaciteti nedovoljno koriste zbog toga što se među privrednim organizacijama stvaraju ugovorni odnosi za korišćenje željeznih vagona.

Prvo, postavlja se pitanje gdje su tih 4.000 vagona? Ovo pitanje postavljam zbog toga što se svaki dan nalazim u luci u kojoj ima 25—30 brodova punih tereta, s kapacitetima od 10.000 tona. Ako kažemo da je vrijednost svakog broda dve milijarde, odnosno dve do četiri milijarde s vrijednošću robe, onda tu leži po mjesec dana oko 100 do 200 milijardi neiskorišćenih dinara. Prema tome, dajmo te vagone koji negdje leže tamo gde će oni biti korisni.

Drugo pitanje je pitanje ugovora između poduzeća da bi se ti kapaciteti koristili. Upravo sagledavajući takvu situaciju, koja se iz dana u dan ponavlja stalno već nekoliko godina, zbog toga što nismo posvećivali odgovarajuću pažnju transportu, poduzeće Luka Rijeka da bi ublažilo ovu situaciju vezalo se za Željezničko-transportno poduzeće u Rijeci za opskrbljivanje vagonima. Iz prakse smo vidjeli da su vagoni razlog nedovoljnoj operativnosti broda i njegovom obrtu oko istovara i utovara tereta.

Međutim, iako je taj ugovor sačinjen on je obavezivao samo jednu stranu, drugu nije. Na primjer, poduzeće Luka Rijeka i ŽTP Rijeka sklopili su ugovor. Snimljena je situacija i jednog i drugog ugovarača i utvrđeno je da pretovarna organizacija riječke luke može dnevno da manipulira sa 650 vagona. Željeznica je potpisala ugovor da dnevno opskrbljuje riječku luku sa 600 vagona, odnosno sa 600 kola, i to 800 G, plus 300 K. G. su velika, a K. manja kola. Isto tako željeznica se obavezuje da menja strukturu vagona, ukoliko to zahteva struktura tereta pojedinih brodova. Prema tom ugovoru trebalo je da željeznica u 1963. godini u decembru isporuči riječkoj luci 18.600 kola. Željeznica je ispostavila riječkoj luci 12.398 kola, od kojih 8.140 G i 4.353 K, dakle manje 6.202 kola. Umesto 600 obaveznih kola dnevno, isporučivala je 400. Ako je dato manje 6.202 vagona, onda se umjesto 20 t krcalo 10—15 tona, uzmimo da je prosjek 16 t, onda je ukrcano ili iskrcano manje oko 70.000 t tereta. Pretpostavimo da je to tranzitna roba. Za tranzit po toni tereta za usluge u riječkoj luci poduzeće dobija po 2 dolara, dakle, krivicom željeznice izgubilo se 140.000 dolara.

Zbog nedostatka vagona u decembru mjesecu brod čeka, a dangube treba platiti 70.000 dolara od kojega će lučko poduzeće platiti 50.000 dolara. Znači, onih 140.000 i ovih 50.000 onda je to 190.000 dolara. Ako je dolar 852 dinara sa primom, onda je to ništa manje nego 156 miliona dinara samo u decembru mjesecu 1963. godine. To je sve uslijedilo zbog nedostatka vagona i ako je postojao ugovor. A jutros je rečeno: Ako se neko ugovorom veže, dobiće željeznička sredstva na iskorišćenje. Znači, po vagonu je bilo izgubljeno 24.000 dinara, za šta je kriva željeznica. Ništa bolja situacija nije ni u januaru ove godine. Jučer, 22. januara, kada sam otišao iz Rijeke, pred riječkom lukom na sidru je bilo 24 broda koji čekaju na iskrcaj. U luci sada ima, što u brodovima što u skladištima, 240 hiljada tona robe za otpremu. Dnevno više dolazi robe nego što bi željeznica mogla otpremati. Prema tome, postavlja se pitanje kako to riješiti. U ovoj studiji stoji da bi trebalo koristiti željezničke vagone u zimskim mjesecima, a u zimskim mjesecima ih nema. Isti slučaj je i sa tranzitnom robom. Mi se borimo za tranzit jer nam donosi 2 dolara čisto po toni robe. Desilo se da brod od 10.00 tona čeka mjesec dana. Uzaludno je govoriti o povećanju produktivnosti proizvodnje ako se proizvodi ne mogu razvoziti, ne samo u unutrašnjost zemlje, nego i vani. Mislim da bi tu situaciju trebalo sagledati, jer ukoliko se što prije ne pobrinemo za to onda se stanje, po našoj ocjeni, u našoj luci, koja je pluća za našu spoljnu trgovinu i za Srednju Evropu, neće srediti prije aprila-maja mjeseca, a znamo koliko ćemo za to platiti deviza.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik Dragiša Maksimović.

Dragiša Maksimović (Izborna jedinica Nikšić):

Pitanje na koje bih htio da skrenem vašu pažnju jeste pitanje kreditne politike koja treba da olakša izvršenje planskih zadataka u ovoj godini. Samo bih prethodno htio da podržim izlaganje druga Mirkovića, koji je u svojoj diskusiji izrazio gledište da ne stoji činjenica da neispunjavanjem ugovora od strane rudnika uglja odgovornost leži na željeznici i na transportu uopće, nego da uzroci leže i u nedovoljnoj proizvodnji. Iskustva upravo to potvrđuju, i, ako ne budemo preduzeli još efikasnije mjere da ubrzamo proizvodnju, doći ćemo u situaciju, na određenim sektorima, da neke privredne organizacije obustave makar i privremeno proizvodnju, što može da se reperkutuje na niz drugih organizacija pogotovo kada se kod ovih prvih radi o proizvođačima reprodukcionog materijala.

Pitanje na koje sam htio da skrenem pažnju, jeste sledeće: za izvršenje ovih zadataka

koje smo postavili u 1964. godini društvenim planom, krupnu ulogu igraju krediti, likvidnost privrednih organizacija. Međutim, likvidnost privrednih organizacija prema ovom materijalu koji nam je prezentiran danas, umanjena je u ozbiljnoj mjeri u 1963. godini prema 1962. godini, i to prije svega zbog neizmirenja obaveza od strane privrednih djelatnosti. Dok su u 1962. godini neprivredne djelatnosti dugovale privrednim organizacijama 244 milijarde, dotle su te obaveze u neizmirenim potraživanjima u decembru mjesecu porasle na 391 milijardu ili, otprilike za 60%. S druge strane, privrednim organizacijama na osnovu Odluke o obavezanim rezervama umrtvljena su sredstva od 80 milijardi dinara ukupno, privrednim organizacijama uskraćena je 491 milijarda, prema ovim materijalima. Posljedice su ogroman broj sporova među privrednim organizacijama, velike sudske takse i sve ono što mi osuđujemo, a što veoma mnogo opterećuje troškove poslovanja mnogih privrednih organizacija.

Zbog nedostatka obrtnih sredstava u dovoljnoj mjeri banka je bila primorana, da bi omogućila poslovanje privrednim organizacijama, osobito onima koje ne raspolažu sa dovoljno obrtnih sredstava, vlastitih i na bazi kredita, da da povremena obrtna sredstva koja su u početku prošle godine iznosila oko 700 milijardi, a svela su se krajem godine na 280 milijardi. Na jednoj strani daju se povremena obrtna sredstva, koja koštaju privredu, na drugoj strani oduzimaju se privrednim organizacijama na određeni način sredstva sa kojima raspolažu. Na jedna plaćaju visoke kamate, na druga sredstva njima se te kamate ne priznaju. Zato im je dobro došla nedavna Odluka o sprovođenju mjera kreditne politike za izvršenje zadataka u 1964. godini u kojoj stoji da su poslovne banke ovlašćene da mogu na zahtjev privredne organizacije ova povremena obrtna sredstva transformirati u trajna, s tim da se za 10 godina otplate ta sredstva. Međutim, kako stoji stvar u pogledu uslova tih kredita? Kaže se — pod istim uslovima. Šta to znači pod istim uslovima? Znači, da se krediti koji su do sada koštali oko 7% sada za 10 godina treba da se još i vrate, a stopa ostaje 6% plus ono ostalo što ide. Znači za 10 godina treba vratiti kredit, u proseku 10%, i ovaj kredit koji je sada plaćala privredna organizacija sa 7%, u stvari, za ovih 10 godina treba da naraste na 17%. Ili, ovaj kredit poskupljuje u toku jednogodišnjeg poslovanja za 77%. Bilo bi dobro da se ovo pitanje stavi na dnevni red i još jednom iz ovog aspekta prodiskutuje da bi se našlo neko bolje rješenje da se omogući privrednim organizacijama pod boljim uslovima korišćenje kredita. S druge strane, treba organizacijama neprivrednih djelatnosti omogućiti da vrate sredstva privredi da bi bila privreda likvidnija i lakše izvršila svoje zadatke u toku

ove, 1964. godine. Isto tako bi bilo dobro ponovo prodiskutovati mogućnost vraćanja privrednim organizacijama blokiranih sredstava u visini od 80 milijardi dinara, da bi sa tim sredstvima privreda mogla operativnije i likvidnije poslovati u 1964. godini, nego što je bila u situaciji da posluje u 1963. godini.

Predsednik Osman Karabegović:

Da li još ko želi riječ po ovoj tački dnevnog reda?

Ima riječ drug Filip Bajković, savezni sekretar za industriju.

Filip Bajković, savezni sekretar za industriju:

Ovde je tokom prilično intenzivne diskusije istaknuto mnogo problema, na koje sada momentalno ne mogu da odgovorim. Mislim da u zaključcima Veća treba da se postavi zadatak organima uprave i Saveznom izvršnom veću da sve ove probleme prouče i obaveste Veće.

Međutim, hteo sam o nekim pitanjima da dam Veću informaciju.

Što se tiče elektro-energetskog bilansa i mera koje treba preduzeti u prvom redu se stalo na stanovište da sve moguće kapacitete treba pustiti u rad. Normalno je da treba da se reši i materijalna strana ovog pitanja. Mi smo računali da ako budu pušteni u rad svi kapaciteti to pričinjava troškove od oko 2 milijarde dinara. Ako tome dodamo da smo nedavno zbog položaja crne metalurgije snizili cene crnoj metalurgiji na oko 8 dinara, ukupni troškovi elektro-privrede treba da se popnu na 4 milijarde dinara. To je jedna strana ovog problema. Druga strana je eventualna nužda koja nas može naterati da vršimo redukciju. Slažem se da ovaj problem treba proučiti, kao što je normalno da se razmotri problem kamate na poslovni fond za specijalne potrošače kojima bi se za određeni procent ukinula električna energija. Ovo je prilično složeno pitanje. Sama elektro-privreda ne bi to mogla da podnese, s obzirom da su sve ove mere rezultat nužde. Lako pomeranje cena bi bilo nužno za sve intenzivnije potrošače električne energije, u prvom planu za industriju, pa tek onda, zbog standarda, i lična potrošnja, mada za to za sada nema nikakvih uslova.

Drugi problem koji je pokrenut jeste problem azotnih đubriva. Postoji prilično elaborata o ovom problemu, a i ne radi se samo o azotnom đubrivu. U sličnoj situaciji je i proizvodnja superfosfata, pa se čak problem postavlja i u proizvodnji tvornice OKI, kao primarnog proizvođača sirovina. Taj problem veštačkih đubriva treba da izađe kroz pet — šest dana pred Odbor za privredu i Savezno izvršno veće. Stoji činjenica da kada su se sačinjavali investicioni programi i zaključivali

ugovori s bankom da su investitori zaključili investicione kredite po kamati od 3%. Kasnije, banka je izvesnim merama u toku izgradnje i pošto su već izvesni kapaciteti pušteni u pogon, povisila te kamate i to na 6%. Druga okolnost koja otežava položaj proizvođača azotnih đubriva jeste ta da je cena našim azotnim đubrivima zbog naše politike prema poljoprivredi ispod domicilne cene zapadnih proizvođača od kojih uvozimo. Treća okolnost koja upućuje da se ovaj problem vrlo intenzivno prouči jeste ta da zbog deficita azotnih đubriva, jer je intenzivnija potrošnja ovih đubriva, već postoji predlog da se putem investicija poveća proizvodnja azotnih đubriva u sledećem petogodišnjem planu za 100%.

Dalje, zbog mera u oblasti nafte došlo je do neekonomičnih cena gasa, pa će se cena gasu povećati za oko 12—15 dinara. I to je specifična grana, pa ako dođe do neurednog snabdevanja gasom to će prouzrokovati ogromne gubitke. Tako kada se sastave sve komponente, onda stvarno taj problem zaslužuje posebnu pažnju. Od strane našeg sekretarijata, a u saradnji s drugim sekretarijatima, taj problem je već bio obrađen, ali, samo što se tiče azotnih đubriva. Međutim, to će se za nekoliko dana dopuniti i staviti na dnevni red Odbora za privredu, a kasnije Saveznog izvršnog veća.

Treći problem — pitanje obaveza prema investicionim kreditima. U sklopu obrade sedmogodišnjeg plana formirana je komisija koja treba da ispita položaj privrednih organizacija sa gledišta obaveza po investicionim kreditima, kamatama itd. Prema dosadašnjem razmatranju, gotovo pretežan deo, 90%, novih preduzeća u našoj industriji, bilo gde da su građena, prinudeno je da obaveze iz kredita uglavnom isplaćuje iz amortizacije, i to sa velikim procentom, tako, da u troškovima proizvodnje ti izdaci čine veliku stavku. Tu ima i subjektivnih a i objektivnih okolnosti do kojih je došlo pomeranjem cena za navodno dva i više procenta. Taj problem zaslužuje pažnju tim pre što smo Zakonom o amortizaciji i fondovima otvorili mogućnost da polako usmeravamo privrednu politiku na to da se formira tzv. ekonomska funkcionalna amortizacija. Ako idemo tim kolosekom apsolutno je neophodno da amortizacioni fondovi privrednih organizacija budu slobodni do te mere da dejstvuju na planu ubrzane amortizacije koja kasnije mora da se pretvori u pravu ekonomsku amortizaciju. Tako je i ovaj problem u obradi i on će svoje mesto dobiti u našoj privrednoj politici i u diskusiji o sedmogodišnjem planu.

Što se tiče termoelektrana, tačno je da je od Odluke Saveznog izvršnog veća prošlo sedam do osam meseci. Samo po sebi ovakvo zakašnjenje zaslužuje kritiku. Međutim, treba imati u vidu da je do njega došlo zbog toga

što je Upravni odbor Jugoslovenske investicione banke prilikom rešavanja izbora termoelektrana konstatovao da se sa predviđenim sredstvima za ovu svrhu mogu izgraditi termoelektrični kapaciteti veće snage nego što je predviđeno. Kako naša mašingradnja nije u stanju da samostalno realizuje ovakve kapacitete, to je Banka uspostavila kontakte i vodila razgovore s inostranim proizvođačima, konkretno u SSSR-u, što je imalo za posledicu zakašnjenje u realizaciji predviđenog programa. Može se očekivati da će ovo pitanje uskoro na zadovoljavajući način biti rešeno i bez većih posledica.

Molim Predsedavajućeg, ako se želi detaljnije objašnjenje o pitanjima koja su ovde pokrenuta, da se u zaključke unese da Savezno izvršno veće preko svojih organa u najskorije vreme odgovori na ova pitanja.

Predsednik Osman Karabegović:

Mislim da se možemo složiti s ovim prijedlogom druga sekretara za industriju, to jest, da se na pitanja koja su drugovi poslanici ovdje postavili, odgovori na sljedećim sjednicama Privrednog vijeća. Poslanik Simon Pešac je postavio pitanje u vezi s nedostatkom električne energije, to jest, da se ukine plaćanje kamate na poslovni fond za ona postrojenja koja su zbog toga obustavila rad. Drug sekretar je o tome govorio. Poslanik Ivan Špika je predložio da se dozvoli uvoz mašina za preradu stočne hrane, za proizvodnju stočne hrane i uvoz rezervnih dijelova. Zatim je poslanik Đorđe Janković postavio pitanje: Kakvi su razlozi da se ne utvrđuju termoelektrični kapaciteti koji će se graditi u 1964. godini? Mislim da treba sve ove prijedloge i pitanja dostaviti nadležnim sekretarijatima, odnosno organima, pa da oni na narednim sjednicama na to odgovore.

Poslanik Zekavica je dao prijedlog da se prouči problem gubitaka u privredi. Zaista, to je značajno pitanje. Koliko je meni poznato Odbor za industriju Saveznog vijeća proučava taj problem. Mislim da bi bilo pravilno da i Odbor za tekuća privredna pitanja, prema prijedlogu druga Zekavice, prouči ovaj problem zajedno s Odborom za industriju Saveznog vijeća. Ima raznih faktora koji utiču na te gubitke.

Sada bi trebalo da donesemo zaključke. Pošto je u toku diskusije bilo prijedloga da se zaključci dopune i prošire, ja bih predložio da ispred Odbora za tekuća pitanja drugarica Rajka Zečević da objašnjenja, jer na bazi tih prijedloga sačinjen je novi tekst, a trebalo bi to i pročitati. Predlažem da pročitamo zaključke. Izvolite drugarice Zečević.

Rajka Zečević (Izborna jedinica Zagreb II):

Odbor Privrednog vijeća za razmatranje tekućih problema privrede razmatrao je pri-

mjedbe iz današnje diskusije. Na osnovu toga Odbor je izvršio i neke dopune u predloženim zaključcima koji su vam jutros razdijeljeni.

Odbor je mišljenja da se primjedbe i prijedlozi mogu podijeliti u tri grupe pitanja.

U prvu grupu pitanja spadaju ona koja zadiru u materijalne odnose i koja bi se kao takva uputila Saveznom izvršnom vijeću, s traženjem odgovora na slijedećoj sjednici Privrednog vijeća. O tome je maločas govorio drug predsjednik Karabegović.

U drugu grupu spadaju pitanja koja se odnose na dugoročnije zadatke, i koji su kao takvi već obuhvaćeni zaključcima Saveznog vijeća i Privrednog vijeća i uneti su u zadatke privredne politike i društvenog plana za ovu godinu. Na tim pitanjima već rade nadležni organi, prema tome, Odbor je smatrao da nema potrebe da ova pitanja ponovo unosi u zaključke.

Treću grupu pitanja sačinjavaju pitanja tekućih kretanja koja su upravo predmet našeg razmatranja, kao što su kretanja na početku godine. S obzirom na to da mi kao vijeće radnih zajednica želimo da ukažemo na one momente koji mogu da ometaju uspješan razvoj privrede na početku godine, mi smo unijeli u zaključke one prijedloge koji su u toku diskusije dati u tom smislu.

To su uglavnom sledeća pitanja. Prvo, ona koja se odnose na poboljšanje stanja u proizvodnji, u snabđivanju električnom energijom, uključujući pitanje uglja, elektroenergetskih postrojenja itd. Drugo, sva ona pitanja koja se odnose na rad privrednih organizacija, a koja treba da doprinesu većoj i stabilnijoj proizvodnji i stabilnijim odnosima na tržištu. Treće, pitanja i prijedlozi koji se odnose na pitanje izvoza i veće efekte na platni bilans, uključujući i nerobni devizni priliv. Četvrto, pitanja koja zahtijevaju odgovarajuće mjere od strane organa uprave, kao što je potreba proučavanja nekih pitanja i preduzimanja mjera kojima bi se podržala predviđena kretanja. U tom smislu dozvolite da pročitam Prijedlog zaključaka.

Razmatrajući tekuće probleme privrede, Privredno veće je ocenilo da postoje svi materijalni i drugi uslovi za uspešan razvoj privrede na početku ove godine. Međutim, postoje i izvesni problemi od čijeg bržeg i pravilnog rešavanja umnogome zavise uspešna privredna kretanja u ovoj godini. U vezi s tim Veće smatra da je za ostvarenje što veće proizvodnje, a osobito za otklanjanje i svodenje na najmanju meru oscilacija u proizvodnji u zimskim mesecima, od velike važnosti da se na rešavanju ovih problema i na jačanju privredne aktivnosti već od samog početka godine svestrano angažuju svi nosioci privredne aktivnosti i svi društvenopolitički faktori. Najvažniju ulogu u tome pogledu imaju u prvom redu same pri-

vredne organizacije koje treba da se u najvećoj meri mobilišu na iskorišćavanju svih mogućnosti za postizavanje što većeg obima proizvodnje, na podizanju kvaliteta proizvodnje i povećanju produktivnosti rada jer to je osnovni preduslov za stabilnija privredna kretanja i ispunjenje ostalih ciljeva usvojene privredne politike. Ovakva orijentacija je osobito važna s obzirom na očekivanu intenzivniju potrošnju u narednim mesecima i potrebu stvaranja što većih zaliha robe za potpunije podmirenje potrošnje. To se prvenstveno odnosi na potrebu veće proizvodnje reprodukcioni materijala kao što su ugalj, proizvodi crne i obojene metalurgije, veštačka đubriva, cement i razne vrste građevinskog materijala, na robu namenjenu izvozu i one robe široke potrošnje kod koje se na tržištu oseća izvesna deficitarnost.

U izvršavanju ovih zadataka osobito je važno da privredne organizacije što veću pažnju poklanjaju razvijanju trajnijih poslovnih odnosa, i da sa više odgovornosti izvršavaju svoje međusobne ugovorne obaveze. To doprinosi postizanju većih efekata poslovnih partnera, a time privredi kao celini. U tom cilju privredne organizacije treba svoje proizvodne programe da usklade sa svojim ugovornim obavezama prema svojim potrošačima. Ostvarenje ovih ciljeva zahteva istovremeno da se preispitaju istovremeno postojeći propisi o odgovornosti privrednih organizacija i izvršavanju ugovornih odnosa u pravcu pooštrevanja odgovornosti s obzirom na štete koje iz neizvršavanja ugovora proističu za druge organizacije. Radni kolektivi privrednih organizacija treba u što većoj meri da iskoriste završne račune za svestrano ispitivanje poslovanja u prethodnoj godini, ispitivanje raznih slabosti, za iznalaženje načina njihovog otklanjanja i bolje poslovanje, kao i za određivanje njihovih daljih zadataka.

S obzirom na stanje elektro-energetskog bilansa u ovoj godini i na potrebu obezbeđenja što potpunijeg snabdevanja električnom energijom, kako njen nedostatak ne bi bio smetnja razvoju proizvodnje, Veće smatra da bi trebalo preduzeti sve mere za maksimalno korišćenje svih raspoloživih elektroenergetskih potencijala uz istovremeno najracionalnije korišćenje električne energije. U tom smislu osobiti značaj ima punije korišćenje termo-elektrana, skraćivanje rokova remonta, obezbeđivanje veće sigurnosti i smanjenje gubitaka u prenosu električne energije kako bi se eventualne redukcije svele na najmanju meru. U vezi s tim potrebno je da radne organizacije i odgovarajući organi najhitnije pristupe usklađivanju vremenske i tehničke pripreme remonta, kao da i s proizvodnim preduzećima obezbede apsolutan prioritet u pravcu i nabavci rezervnih delova, tako

da se ti radovi izvrše u najkraćem mogućem vremenu.

U cilju obezbeđenja potrebnih količina električne energije za izvršenje društvenog plana za tekuću godinu potrebno je preduzeti odgovarajuće mere u smislu boljeg usklađivanja program razmene električne energije sa susednim zemljama prema našim potrebama. U vezi s elektro-energetskom situacijom u narednim godinama, a koja će biti prouzrokovana zakašnjenjem stupanja u pogon novih elektro-privrednih kapaciteta, kao i usled porasta potrošnje potrebno je preduzeti sve mere za što hitniju izgradnju novih objekata za koje su odobrena već potrebna sredstva, te ubrzano izvršiti sve projektne i druge pripremne radove za gradnju novih kapaciteta i prenosnih vodova, kako bi se omogućila u sledećem periodu brza dinamika porasta proizvodnje. Isto tako, Veće smatra da je potrebno ubrzati pripreme na donošenju novog zakona o organizaciji elektroprivrede. Pošto se povećanje proizvodnje električne energije bazira u ovoj godini uglavnom na povećanoj proizvodnji termo-elektrana, što istovremeno povećava i potrošnju uglja, Veće je mišljenja da treba što hitnije uzeti u razmatranje pitanja ekonomskog položaja rudnika uglja, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za što veću proizvodnju uglja.

U cilju daljeg povećanja poljoprivredne proizvodnje, a osobito društvenog sektora poljoprivrede, Veće smatra da je potrebno da trgovinske, prerađivačke, izvozne i poljoprivredno-proizvođačke organizacije što pre zaključe ugovore o proizvodnji i isporuci poljoprivrednih proizvoda, osobito povrća i voća, stoke, odnosno mesa, živine, jaja i mleka. Pozitivna iskustva iz prošle godine treba što bolje koristiti i dalje proširivati, kao i dalje jačati fondove rizika u cilju obezbeđenja stabilnosti zaključenih ugovora i cena poljoprivrednih proizvoda. Treba takođe razmotriti režim prometa povrća i otklanjati do sada ispoljene slabosti. Pošto postojeći sistem marže u prometu voća i povrća ne pogoduje rešavanju problema snabdevanja, jer deluje destimulativno na stabilizaciju cena i proizvodnje, potrebno je razmotriti pitanje eventualnih fiksnih marži za trgovačku mrežu u trgovini povrćem i voćem ili iznaći neko drugo povoljnije rešenje. U vezi s naporima za stabilizaciju tržišta mesa, kao i za osiguranje potrebnih količina mesa i mesnih prerađevina za potrebe izvoza, potrebno je intenzivno raditi na obezbeđenju dovoljnih količina stočne hrane. U tom cilju poljoprivredne organizacije treba već od početka godine da se više angažuju na vlastitoj proizvodnji kvalitetne stočne hrane, kako bi se time smanjivao pritisak na uvoz stočne hrane i obezbedila rentabilnija i stabilnija proizvodnja mesa. Zato je potrebno paralelno s uvozom stočne hrane razmotriti mogućnost

uvoza odgovarajuće mehanizacije, s čijom proizvodnjom domaća industrija nije ovladala, kako bi se uvoz stočne hrane sveo na minimum. To se odnosi i na ostale vidove mehanizacije.

Iskorišćavanje mogućnosti za veći izvoz treba shvatiti kao najvažniji zadatak i kao nužnu pretpostavku za uspešan razvoj svake privredne organizacije i privrede kao celine. U tom cilju privredne organizacije bi trebalo u većoj meri da se založe na obezbeđenju robe namenjene izvozu, da blagovremeno pristupe zaključivanju ugovora s inostranim partnerima i da preduzimaju sve mere da se izvoz poveća i izvršava što ravnomernije i prema ugovorenim rokovima. Napori u ovom pravcu treba da budu upravljani naročito u onim granama kod kojih se javljaju izvesni problemi u izvozu, kao što je slučaj u prehrambenoj i metalnoj industriji. I svi ostali faktori koji deluju u oblasti spoljnotrgovinskog prometa treba da stvaraju uslove za intenziviranje izvoza i povećanje deviznog priliva. Ovo se odnosi i na delatnosti koje doprinose povećanju deviznog priliva po naročitom osnovu, a posebno na saobraćaj i turizam.

Imajući u vidu da u zimskim mesecima saobraćajni kapaciteti, osobito na železnici, nisu potpuno iskorišćeni, kao i činjenicu da se većim prevozom masovnih tereta u zimskim mesecima, rasterećuju saobraćajni kapaciteti u prolećnim mesecima kada otpočinju veliki radovi i kada rastu potrebe za prevozima, Veće je mišljenja da privredne organizacije treba što šire da koriste mogućnosti za povećanje prevoza u prvim mesecima godine i da se postojeći saobraćajni kapaciteti ekonomičnije i potpunije koriste. To osobito važi za one privredne organizacije koje prevoze masovne terete, kao što je slučaj sa građevinskim materijalima i drugim robama masovnog prevoza. U cilju racionalnijeg korišćenja postojećih saobraćajnih kapaciteta potrebno je da se poslovni odnosi između privrednih organizacija i saobraćajnih preduzeća zasnivaju na što većoj poslovnoj i dugoročnijoj osnovi. Železnička transportna preduzeća trebalo bi da za određene terete uvedu sezonske tarife kojima bi se predvideli niži stavovi za prevoz u zimskom periodu, da uvedu popuste za potpunije korišćenje železničkih transportnih sredstava, kao i da obezbede brže i ravnomernije opravke vozila i bolje podmirenje potreba privrede u prevozu. Veće je takođe mišljenja da u drumskom saobraćaju postoje veoma značajne unutrašnje rezerve s obzirom na postojanje velikog broja transportnih sredstava od privrednih organizacija koja se sada neracionalno ili slabo racionalno koriste. Punije korišćenje ovih sredstava treba stimulisati i odgovarajućim merama.

Veliki značaj za jačanje privredne aktivnosti i ostvarenje ciljeva društvenog plana za ovu

godinu Veće pridaje što doslednijem sprovođenju mera usvojene kreditne politike. U vezi s tim potrebno je da privredne organizacije ulažu veća sredstva u obrtnu svrhu i da na taj način jačaju svoju likvidnost i postižu veću efikasnost raspoloživih sredstava. Ovakva nastojanja treba da potpomognu komunalne banke u prvom redu većim angažovanjem svojih kreditnih fondova i oročenih depozita za kreditiranje trajnih obrtnih sredstava. Međutim, privredne organizacije treba da vode računa o tome da blagovremeno obezbede potrebna sredstva za saniranje gubitaka i drugih obaveza s obzirom na pooštrene uslove u pogledu kreditiranja privrednih organizacija koje imaju nepokrivene gubitke ili su vršile preliivanje obrtnih u osnovna sredstva.

U cilju stvaranja što povoljnijih uslova za veću proizvodnju, osobito na početku godine, vecma je važno da se u pružanju pomoći privrednim organizacijama što šire angažuju društveno-političke zajednice i njihovi organi, privredne komore i ostali društveni faktori. U tom cilju osobito je značajno da opštinske skupštine, prateći uslove pod kojima posluju privredne organizacije na njihovom području, deluju u pravcu otklanjanja ispoljenih smetnji i subjektivnih slabosti i da pružaju odgovarajuću pomoć privrednim organizacijama u izvršenju njihovih proizvodnih, izvoznih i drugih zadataka.

Istovremeno Veće smatra da interesi bržeg privrednog razvoja, stvaranja uslova za uspešniju i stabilniju privredna kretanja zahtevaju od odgovarajućih organa uprave da stalno prate privredna kretanja i preduzimaju efikasnije mere kojima treba da se obezbede ova kretanja. Pri tome se treba uzdržavati od primene mera čiji efekti nisu svestrano proučeni, kako bi se obezbedila veća poslovna stabilnost u poslovanju privrednih organizacija.

U vezi s tim potrebno je proučiti kretanja na području cena i uticaja koje pojedine promene imaju na poslovanje privrednih organizacija, kao i neka pitanja iz delatnosti osiguranja privrede, socijalnog osiguranja, postojećih propisa o imovinsko-pravnim odnosima kod otkupa zemlje itd. a koji su od značaja za rad privrednih organizacija.

Predsednik Osman Karabegović:

Čuli ste Prijedlog zaključaka. Mislim da zaključci umnogome odražavaju diskusiju, stavove i prijedloge iz diskusije. Važno je da u tim zaključcima akcent bude na tekućim privrednim problemima, kako je to već i naglašeno. O raznim dugoročnim pitanjima diskutovali smo u toku donošenja društvenog plana za ovu godinu.

Da li neko ima dopunu ili prijedlog za ove zaključke?

Ima riječ drug Đorđe Savićević.

Đorđe Savićević:

Nemam nekih primjedaba na ovo što je drugarica pročitala, samo mislim da bi trebalo u vezi sa saobraćajem dosljednije izraziti zaključke. Po mom mišljenju, problem se sastoji u tome da treba da, ipak, ovo Vijeće zna kakve se mjere misle preduzeti. Konkretno, treba odmah da se postojeći kapaciteti u saobraćaju prilagode i približe potrebama privrede. Molim da to uđe u zaključak kao jedan od zahtjeva da nam organi nagoveste koje su mjere u tom cilju predviđene, to jest, u cilju rješavanja problema pred kojim se privreda danas nalazi, a pogotovo će se nalaziti sutra.

Predsednik Osman Karabegović:

Drugarice Zečević, hoćete li vi da kažete svoje mišljenje?

Rajka Zečević:

Ne znam da li Vijeće da ovlasti Odbor da stilizuje i dopuni zaključke, ili da to bude pitanje na koje bi drugovi iz Sekretarijata dali odgovor na sljedećoj sjednici Vijeća.

Predsednik Osman Karabegović:

Možda da to ne unosimo u zaključke nego da bude jedno od pitanja na koja će drugovi iz organa Saveznog izvršnog vijeća odgovoriti. Da li se slažemo s tim? (Slažu se).

Da li ima drugih primjedaba na Prijedlog zaključaka? Drugarica Gržetić ima riječ.

Natalija Gržetić:

Izvinjavam se što u mojoj jutrošnjoj diskusiji nisam dala nikakve prijedloge. Naime, ja uopšte nisam mislila da uzmem riječ u diskusiji, ali su me na to ponikala ona dva i po reda o turizmu, a koji je na koncu ove godine izbio na četvrto mjesto po neto deviznom prilivu, a nadamo se da će doći na treće mjesto. S obzirom da se o turizmu malo govori, bilo bi dobro da neke primjedbe uđu u zaključke, iako to dolazi po važnosti iza ostalih grana.

Kada se govori o osiguranju dovoljnih količina mesa zbog tržišta i izvoza, mislim da ne bismo smeli dozvoliti to što se događa da sada da izvozimo meso, a objekti koji ostvaruju devizni priliv, ostaju bez kvalitetnog mesa. Mislim da je to vrlo važno i to bi svakako trebalo bar spomenuti. Jer, inostrani gosti dolaze, pored ostalog i zbog toga što je poznato da je naša, jugoslovenska kuhinja dobra. Ali, na koncu, ako nema odgovarajuće kvalitete mesa, onda se ne mogu zadovoljiti zahtjevi gostiju. Zato bih molila da se to stavi u zaključke.

Kada se govori o saobraćaju, u zaključku istaknuto je kako se kapaciteti dovoljno ne koriste i kako bi trebalo ići na sniženje tarife za prijevoz robe van sezone da bi se obezbijedilo bolje korišćenje saobraćajnih sredstava kod željeznica. Ja bih ovo proširila i na ostala saobraćajna sredstva putničkog saobraćaja, to jest, da

tarife budu snižene u toku zime, pred sezonu i potsezonom, kako bi se bolje koristili saobraćajni i hotelski kapaciteti. Treba da se na inostranom tržištu pojavljuju zajedno saobraćajna i hotelska preduzeća. To je važno i za naš domaći turizam, za naše ljude, jer smo uvek pri produžavanju sezone stalno nastojali da nateramo ugostiteljske organizacije da snize cijene pansiona. Međutim, tim se ništa ne rješava, ako se ne riješe i tarife u saobraćaju. U svim zemljama na svijetu to se tako radi. Saobraćajne kompanije daju ogromne popuste u mjesecima van sezone. Ako se govori o popustu na prijevoz robe, to se mora primijeniti i na putnički saobraćaj.

Koristeći dosadašnja iskustva, zamolila bih da uđe u zaključke da se što prije donesu prethodne odluke za investicije u turizmu u 1965. godini, i to hitno i sada. Kasno donošenje odluka povlači loše posljedice, jer je uvijek do sada bilo da kapaciteti nisu gotovi, a specifičnost grane nalaže da se za godinu dana unaprijed znaju kapaciteti. Zato mislim da bi trebalo da bi se ostvarilo ono što se od nas traži prema društvenom planu, već sada odobriti investicije za 1965. godinu, kako bi se privredne organizacije mogle pripremiti za to.

Mislim da bi trebalo hitno pristupiti rješavanju položaja sezonsko-pansioniskog ugostiteljstva. Odgađanje rješenja ovog problema može imati štetnih posljedica, jer sezonsko-pansionisko ugostiteljstvo još uvijek vuče najveći teret u pogledu ostvarivanja deviznog priliva iz turizma.

Takođe bi trebalo razmotriti mogućnost prodaje industrijske robe za devize, uprostiti ovu tehniku prodaje i stimulirati trgovinske privredne organizacije, što bi povlačilo devizni priliv. S povećanjem deviznog priliva moći ćemo lakše rješavati mnoga pitanja o kojima je danas bilo riječi da bismo mogli nabavljati rezervne dijelove i reprodukcioni materijal koji je nužno potreban našoj privredi.

Predsjednik Osman Karabegović:

Hoćete li, drugarice Zečević, iznijeti svoj stav u vezi s ovim prijedlozima?

Rajka Zečević:

Ja mislim, i drugovi iz Odbora će se s tim složiti, da smo vrlo malo mjesta u zaključcima posvetili turizmu kao grani koja umnogome može da doprinese ublažavanju deficita našeg platnog bilansa. Zbog toga smatram da je potrebno da nas ovlastite da zaključke proširimo s ovim što je drugarica iznijela. Posebno bi bilo dobro da predložimo da se brzo razmotri problem ugostiteljstva i ekonomsko-finansijski položaj ugostiteljstva, jer, upravo on predodređuje okvire turističkog promjeta i ekonomske efekte iz ove aktivnosti. Drugo pitanje, koje je takođe prihvaćeno, i ako nas vi ovlastite,

onda da unesemo u zaključke i pitanje prevoznih tarifa za turiste.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ drug Đuro Uzelac, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za trgovinu.

Đuro Uzelac:

Drugarice i drugovi, hteo bih samo da dam neke informacije u vezi s ovim pitanjima koje je drugarica Gržetić pokrenula.

U nacrtu zaključaka dato je odgovarajuće mesto ugovaranju poljoprivrednih proizvoda između zainteresovanih privrednih organizacija, trgovine i proizvođačkih organizacija. Tu se svakako podrazumevaju i organizacije koje se bave i ugostiteljstvom, koje treba da podmiri i obezbede svoje potrebe u mesu. Prošle godine je bilo slučajeva da neki turistički centri nisu bili dovoljno snabdeveni pojedinim vrstama mesa, ali to je pre svega bilo više iz subjektivnih nego iz objektivnih razloga. Imao sam i sam prilike da se uverim da su neki veliki turistički centri zavisili od malih i nedovoljno snabdevenih trgovačkih radnji. Ove godine, kao što ste čuli iz diskusije i materijala koji su dati ovom Veću, obezbeđene su dovoljne količine stočne hrane, da bi se proizvele potrebne količine mesa za izvoz i za podmirenje unutrašnjih potreba. Treba izvršiti ugovaranje koje je sada u toku, a dati su odgovarajući zaključci u vezi s tim. Materijalni položaj ugostiteljstva je pitanje koje se uveliko sada razmatra i priprema u Saveznom sekretarijatu za trgovinu zajedno s odgovarajućim organima, i taj materijal će uskoro biti dostavljen Odboru za privredu, a zatim Saveznom izvršnom veću na razmatranje i na donošenje potrebnih odluka.

Isto tako je i s materijalom o prodaji industrijske robe stranim turistima. Već duže vremena taj materijal je na razmatranju i usvojen je u Odboru za privredu Saveznog izvršnog veća.

Predsjednik Osman Karabegović:

Mislim da bi se neka pitanja od onoga što je drugarica Gržetić iznijela mogla unijeti u zaključke, a na neka pitanja treba da daju odgovor naši organi. Na prvi pogled sasvim je privlačno da se daju popusti stranim turistima u vansezoni. To treba da razmotre organi Sekretarijata za saobraćaj i da nam ovdje daju objašnjenja. Jer, gdje god ulazimo u materijalne odnose to mora biti usklađeno sa Saveznim vijećem, a mi ne možemo donositi samostalno takve vrste odluka. Smatram da je ovo aktuelno i na sljedećim sjednicama treba dati objašnjenje kako na to gleda Savezno izvršno vijeće. Isto tako, ove odluke o investicijama za 1965. godinu, mislim da treba razmotriti. To ne bi trebalo unositi u zaključke jer problem nismo u cjelini sagledali. Opravdano je što su drugovi

postavili taj problem i treba dati objašnjenja o tom pitanju. Mislim da se ne može diskutovati o tome koliko je važan turizam i osporavati sve ovo što je drugarica danas prije podne govorila. Ali, čini mi se, da je i ugostiteljstvo, koje je usko vezano za turizam, zacrtano u društvenom planu. Sem toga, mi ćemo u toku godine, u okviru Odbora za trgovinu, razmatrati detaljnije ova pitanja tako da ne bi moralo sve o turizmu da se kaže u ovim zaključcima, koji se odnose na tekuću problematiku u zimskim mjesecima. Eto, toliko bih rekao u vezi s ovim prijedlozima.

Da li ima još pitanja? Što se tiče mesa, može se reći da treba da se uskladi izvoz sa snabdijevanjem, to jest, unutrašnjim snabdijevanjem, domaćom potrošnjom. Slažem se da to treba staviti u zaključke.

Da li ima još neko da dopuni ove zaključke? (Nema). Objavljujem da je Vijeće jednoglasno prihvatilo zaključke s dopunama koje su date u toku diskusije.

Dajem odmor od 20 minuta.

(Posle odmora)

Predsjednik Osman Karabegović:

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga programa rada Privrednog vijeća. Dozvolite mi da kažem nekoliko riječi.

Otvarajući pretres Nacrta okvirnog programa rada Privrednog vijeća, koji vam je pre mjesec dana dostavljen na razmatranje i primjedbe, dozvolite mi da se ukratko osvrnem na neka pitanja programa i na metod našeg rada u Vijeću i odborima, koji bi trebalo da razvijamo, kako bi naše djelovanje bilo što uspješnije i efikasnije.

Prije svega želeo bi da kažem da su dosadašnje diskusije o metodu rada Savezne skupštine i o Nacrtu poslovnika, kao i čitav dosadašnji rad odbora i vijeća bio upravljen na to da se kroz novu praksu razradi takav metod rada Skupštine koji će u što većoj mjeri odgovarati našem razvijenom sistemu samoupravljanja i koji će omogućiti da Skupština ispuni svoju ulogu i zadatke koji su joj određeni Ustavom. U izvršenju te svoje odluke i zadataka osnovno je da Skupština razvije takav sistem rada koji će omogućiti da ona na jedan savremen, stalan i sistematski način prati osnovna društveno-ekonomska i druga kretanja u našem društvu, da ih sagledava i da na njih pravovremeno i na određen način reaguje. U tom cilju potrebno je da ona pomoću svojih tijela, vijeća, odbora, komisija i radnih grupa razrađuje i utvrđuje politiku u raznim oblastima djelatnosti i da se stara da se putem njenih izvršno-političkih organa i organa uprave ta politika sprovodi se u djelo. U skladu s tim Skupština bi se bavila i bila zaintereso-

vana za sva ona praktična i tekuća pitanja koja život sa sobom donosi. Ona bi u svom radu poklanjala pažnju i onim pitanjama koja se često mnogo diskutuju u našoj javnosti, a koja do sada nisu imala uvijek adekvatnog odraza u radu naših predstavničkih tijela.

U cilju razvijanja ovakvog metoda rada, razrade i proučavanja niza aktuelnih pitanja u našem privrednom životu, mi smo na osnovu dosadašnjeg iskustva i na osnovu razgovora sa predstavnicima drugih vijeća osobito Saveznog vijeća, kao i na osnovu razgovora sa drugovima iz centralnog vijeća Saveza sindikata, Savezne privredne komore i Konferencije gradova, izradili su jedan okvir programa rada Vijeća koji je predmet današnjeg pretresa. Čini mi se da ovaj program obuhvata sva ona osnovna i aktuelna pitanja iz oblasti privrednog sistema, društvenih odnosa i razvoja proizvodnih snaga od čijeg pravilnog sagledavanja i rješavanja zavisi naš dalji i brži privredni razvoj. Programom je obuhvaćen niz otvorenih pitanja iz oblasti našeg privrednog sistema koja sada traže svoje rješenje, zatim problemi razvoja pojedinih oblasti i grana privrede, pitanja uslova privređivanja, problemi daljeg razvoja samoupravnih organa i njihov metod rada, kao i neki pojedinačni problemi kao što su: stambena reforma, životni standard, prelazak na skraćeno radno vrijeme, raspodjela ličnih dohodaka itd.

Pošto pred Skupštinom stoje i obimni zadaci u vezi sa donošenjem društvenog plana, razumljivo je što su i ova pitanja unijeta u program rada našeg Vijeća. Povodom ovoga želeo bih da ukažem na to da se Skupština, odnosno njena tijela, vijeća i odbori treba od početka nove planske godine da angažuju na pitanjima Društvenog plana. To je veoma potrebno ako želimo da Skupština bude u stanju da kroz razmatranje niza pitanja vezanih za Plan izgrađuje i utvrđuje politiku koju treba da vodimo u sljedećem periodu. To je nužno i zbog toga da bi smo otklonili dosadašnju praksu koja je dovodila do toga da se društveni plan i problemi vezani za Plan razmatraju na kraju godine, tako da Skupština nije imala dovoljno vremena da se u tom roku šire angažuje na važnijim pitanjima u Planu, a da to ne uspori čitav rad na njegovom blagovremenom donošenju. Iz tih razloga je potrebno raditi na planu od početka godine. Zbog toga smo rad na problemima Plana, i tekućeg i perspektivnog, stavili u prvi red. O pristupu i načinu razmatranja problema Sedmogodišnjeg plana sada se vode razgovori sa drugovima iz Saveznog izvršnog vijeća i iz Saveznog zavoda za plan. Dogovoreno je da već u toku februara i početkom marta odbori i vijeća rade na razmatranju pojedinačnih pitanja iz oblasti sistema i razvoja pojedinih privrednih oblasti kao što su, na primjer, teze: o metodu planiranja,

o Zakonu za razvitak nedovoljno razvijenih područja i dr. O ovome bi odbori za Plan izradili poseban program. Veoma je važno za pravilnu orijentaciju u radu skupštinskih tijela i Skupštine kao cjeline, kako će se pristupiti ovakvom kompleksnom i važnom pitanju kao što je Sedmogodišnji plan.

U programu su obuhvaćeni i neki važniji i aktuelniji problemi iz oblasti sistema, kao što su problemi raspodjele, cijena, poreskog sistema, finansiranja investicija, spoljno-trgovinskog i deviznog režima, zatim pitanja koja se odnose na uslove privređivanja i dr. Ovaj deo programa svakako neće moći biti završen u roku od pola godine, za koji donosimo ovaj program rada. U stvari, ova pitanja ćemo morati stalno pratiti i proučavati, jer je razvoj i dalja izgradnja našeg privrednog sistema jedan stalan proces. Proučavanje ovih pitanja iziskivaće naše najveće napore. Razumije se mi to ne možemo sami raditi. I naše Vijeće i Savezno vijeće, koje će se takođe baviti ovim pitanjima, u svom radu će sarađivati s ostalim društveno-političkim organizacijama i odgovarajućim organima, ustanovama i svim onim faktorima koji mogu da doprinesu pravilnom sagledavanju i rješavanju ovih pitanja. Pojedina pitanja sistema već se razrađuju u nizu saveznih sekretarijata i drugim organima uprave, u Saveznoj privrednoj komori i u drugim ustanovama i mi ćemo zato morati uskladiti našu djelatnost s radom pomenutih organa i ustanova. Prema tome, i ova, kao i ostala pitanja nećemo obrađivati samo s organima uprave. Naprotiv, mi moramo ulagati stalne napore da samostalno i u saradnji s odgovarajućim organizacijama i ustanovama neka od ovih pitanja pokrećemo i razrađujemo. Uopšte, u razvijanju našeg novog metoda rada ne treba samo da očekujemo i tražimo razne analize i studije od saveznih i drugih organa uprave, nego treba da nađemo puta i načina da sami te analize sačinjavamo i mnoga pitanja sami pokrećemo. Moglo bi se reći da je slabost u dosadašnjem radu Skupštine bila upravo u tome što su odbori i vijeća bili suviše upućeni na ono što pokreću i obrađuju organi Saveznog izvršnog vijeća i ostali organi uprave. Iako je u ovom pogledu u radu nove Skupštine došlo do vrlo pozitivnih promjena, ipak mi se čini da još uvijek u našem radu ima dosta elemenata iz ranije prakse.

Kao što se vidi, u programu smo predvidjeli proučavanje ekonomskog položaja privrednih organizacija u našem privrednom sistemu. Pri tome se polazilo od uvjerenja da je u cilju stimuliranja bržeg razvoja neophodno što detaljnije sagledati mogućnost privrednih organizacija da se dalje razvijaju, da se modernizuju, da stalno uvode nove tehnološke procese i novu tehniku. Predvidjeli smo, takođe, da proučimo razvoj sistema samoupravljanja i sa

gledišta metoda rada organa upravljanja i unutrašnje organizacije u privrednim preduzećima. U cjelini gledano, ova pitanja su veoma važna i aktuelna i sa privredne i društvene tačke gledišta. Ona se u raznim vidovima postavljaju na nizu naših sastanaka. U vezi s ovim postavlja se, takođe, i pitanje organizacije i metoda rada samoupravnih organa u uslovima razvoja integracionih kretanja kod nas, dalje razvijanje novog sistema nagrađivanja, primjena naučnih dostignuća u proizvodnji i šire uvođenje naučnih principa u organizaciju rada. Uzeli smo u program rada razmatranje stanja i organizacije elektroprivrede i donošenje zakona o toj grani s obzirom da u toj oblasti već duže vremena postoje neki otvoreni problemi. Pripremljene su već teze za izradu toga zakona i na tome se već počelo raditi u Skupštini. Uzeli smo u program i probleme saobraćaja, a posebno razmatranje unutrašnjih odnosa problema raspodjele u željezničkim transportnim preduzećima, zatim stanje i probleme vazdušnog i PTT saobraćaja. U programu smo predvidjeli proučavanje stanja i problema poljoprivrede, a osobito stanje i probleme u stočarstvu, razvoj kooperacije i proširenje društvenog fonda zemlje, zatim stanje i uslove privređivanja zanatstva kao i sprovođenje Opšteg zakona o zanatstvu itd.

Kao što vam je poznato, u programu smo predvidjeli i razmatranje problema naučno-istraživačkog rada u privredi. Pri razmatranju ovih problema ostvarićemo potrebnu saradnju sa Prosvetno-kulturnim vijećem i drugim tijelima Savezne skupštine, s odgovarajućim organima Saveznog izvršnog vijeća i drugim organizacijama i ustanovama koje se bave ovim pitanjima. Modernizacija naših preduzeća, uvođenje nove tehnike i primjena nove i savremenije tehnologije i organizacije u proizvodnji, jednom riječju podizanje produktivnosti naše privrede i sniženje troškova ne može se ni zamisliti bez njenog čvrstog oslonca na solidnu naučno-istraživačku mrežu instituta, zavoda, fabričkih istražnih biroa i laboratorija. Naša privreda i društvo u cjelini treba u ovoj oblasti da ulažu najveće napore i preduzimaju sve mjere kako bi ovaj razvoj bio što brži. U pojedinim granama i preduzećima u ovom pogledu već ostvarujemo pozitivne rezultate. Međutim, u nizu naših veoma značajnih grana privrede u tom pogledu čine se, tako reći, tek početni koraci. Zato je potrebno cjelovito sagledati ovaj problem, stvarati potrebne uslove i podsticati inicijativu radnih kolektiva za razvijanje ove djelatnosti. Već smo se dogovorili sa predstavnicima ostalih organa i tijela Skupštine da ovaj problem zajednički razmotrimo i da zajednički i kordiniramo, sagledamo sva ona pitanja od čijeg će pravilnog rješavanja zavisi brži razvoj u ovoj oblasti. Pored toga,

jedan od osnovnih preduslova da naša privreda postane visoko-produktivna i da jača svoju konkurentnu sposobnost za što uspješnije istupanje na inostranom tržištu sastoji se i u tome da obezbijedimo stalno podizanje stručnog nivoa zapošljenih, da poboljšamo njihovu kvalifikacionu strukturu i da obezbijedimo stvaranje visoko-stručnog i drugog tehničkog kadra za organizovanje moderne proizvodnje i rukovođenje savremenim procesima proizvodnje. Visoko razvijene zemlje danas poklanjaju posebnu pažnju razvoju tehničkog i drugog kadra u privredi. Mi to pogotovu moramo činiti jer ima dosta ozbiljnih problema u ovoj oblasti. Skupština je i ranije imala veoma korisnih i uspješnih inicijativa u ovoj oblasti, koje su dale i veoma dobre rezultate. Međutim, potrebe našeg razvoja zahtijevaju da se ovom pitanju poklanja stalna pažnja. Zbog toga će pokretanje i raspravljanje ovih pitanja u Skupštini dati novi impuls i podstaći nove inicijative za rješavanje ovih problema. Iz toga razloga smo i ova pitanja unijeli u naš program.

Za što potpunije korišćenje raspoloživih proizvodnih sredstava i radne snage, za što racionalniju i efikasniju proizvodnju, za što cjelovitije sagledavanje razvoja pojedinih grana i grupacija privrednih preduzeća za organizovanje proizvodnje u velikim serijama, kao i za brže osvajanje novih proizvoda, veliki značaj ima razvijanje kooperacije, specijalizacije, tehničke saradnje i raznih oblika udruživanja među privrednim organizacijama. Međutim, iako su u tome pogledu već postignuti značajni uspjesi, postoje takođe i razne slabosti, nespozumijevanja, a postoje i izvjesne smetnje koje dijelom proizlaze iz neadekvatno riješenih problema u sistemu, a dijelom su posljedica nerazumijevanja i raznih subjektivnih slabosti, što sve ometa još brži razvoj ovih procesa. Pošto naša privreda na sadašnjem stepenu svoga razvoja traži jače međusobno povezivanje i usklađivanje rada samostalnih privrednih organizacija u okviru privrede kao cjeline, potrebno je stalno pratiti ove procese i preduzimati odgovarajuće mjere kako bi se oni što uspješnije razvijali. Zbog toga smo i razmatranje ovih pitanja unijeli u predloženi program rada Vijeća.

U toku dosadašnjeg rada na ovom programu bilo je i mišljenja da je ovaj program suviše obiman i da ga nećemo moći završiti u roku od pola godine. Možda je to za jedan deo programa i tačno. No, meni se čini da neće biti štetno što smo sačinili ovakav program i u njemu naznačili probleme koji su aktuelni i koji postoje u našoj praksi i u našoj privredi, pa makar ih i duže vremena morali proučavati. To ne može nikako smetati u radu. Važno je te probleme naznačiti i tražiti rješenje u rokovima koji su mogući.

Ovaj program rada, prije nego što smo vam ga dostavili, razmatran je i sa drugovima predsjednicima odbora i komisija koje već imamo u našem Vijeću. Oni su dali niz korisnih dopuna. Takođe sam se jednim pismom obratio na sve vas s molbom da stavite primjedbe i prijedloge na program i da se izjasnite u kome od tijela, koja postoje i koja ćemo formirati, želite da radite.

Odgovore na postavljena pitanja u vezi s Nacrtom programa rada i za rad u odborima dostavilo je oko 50 od sto poslanika našeg Vijeća. U svim odgovorima se daje saglasnost na Nacrt programa i ističe da je on u osnovi obuhvatio sva osnovna pitanja kojima treba da se bavi Privredno vijeće Savezne skupštine. U primjedbama i prijedlozima na ovaj Nacrt programa, neki prijedlozi idu za tim da se pojedina pitanja dalje razrade, drugi, opet, da se u program unijesu neka nova pitanja, ili da se neka iz programa bolje i preciznije formulišu. Neki prijedlozi idu za tim da se program suzi, da se slična pitanja povežu i za njih formira jedno tijelo. Sve ove primjedbe i sugestije mogu da se uzmu u obzir pri definitivnoj izradi programa odbora i radnih grupa koje smo formirali ili koje ćemo formirati za proučavanje pojedinih problema. Međutim, za programe odbora i grupa treba da budu obavezni i prioritetni oni zadaci koji proističu iz programa Vijeća. Ali, odbori mogu imati i svoje šire programe. Na taj način, mogu se pojedina pitanja i detaljnije formulisati i razraditi, a mogu se, takođe, i neka nova pitanja uključiti u program odbora i radnih grupa. Pri izradi definitivnog programa Vijeća i formiranja novih tela u Vijeću, vođeno je računa o tome da se slična pitanja povežu i da se za njih stvori jedno tijelo. Pored toga, potrebno je napomenuti da ovaj program treba, eventualno, dopuniti, ili, bolje reći, uskladiti s programom Saveznog izvršnog vijeća, koji će uskoro biti gotov.

Kada je riječ o tome koliko ćemo i kakvih tijela formirati u našem Vijeću u cilju izvršenja programa rada koga budemo doneli, onda treba imati na umu i tu činjenicu da ova tijela vrše, u stvari, pripremni rad za Vijeće, a da je težište razmatranja problema, a osobito odlučivanja, u samom Vijeću. To je jedino pravilno i moguće u našem sistemu. Kada pođemo od toga, onda mi se čini da je dobro organizovati više takvih tijela i to za pojedina specijalna i uža pitanja, kao što ćemo morati imati i takva tijela koja će se baviti problemima pojedinih oblasti ili grupom problema. Polazeći od toga u dosadašnjim diskusijama u vezi s programom i načinom rada za njegovo sprovođenje, došlo se do uvjerenja da odbore treba formirati za ona pitanja i probleme koji će zahtjevati dugoročnije izučavanje, a da za izučavanje pojedinih specijalnih i užih pitanja treba formirati radne

grupe poslanika, članova Vijeća. Mi smo do sada imali za neka tijela u našem Vijeću, naziv komisija. Međutim, ovaj naziv za tijela s ovakvim zadacima nije pogodan, jer naziv komisija odgovara tijelima koja imaju izvjesna operativna ovlaštenja i zadatke. Pošto to nije slučaj kod tijela koja formiramo u našem Vijeću, mislim da umesto naziva komisija, za tijela koja se bave proučavanjem pojedinačnih i užih problema treba uzeti naziv radne grupe. Na toj osnovi, u cilju izvršavanja programa rada koga budemo usvojili, predviđa se formiranje odbora i radnih grupa. Formiranjem ovih tijela bili bi u razne odbore i radne grupe uključeni svi poslanici našega Vijeća. Prilikom predloga za formiranje ovih tijela vodilo se računa o željama koje su pojedini poslanici izrazili za rad u pojedinim tijelima. U vezi s tim, a i radi ravnomjernijeg rasporeda zadataka na pojedine poslanike, biće neophodno izvršiti i izvjesne promene u sastavu postojećih tijela, o čemu će biti još riječi kada budemo posle usvajanja programa raspravljali o predlozima za formiranje novih tijela Vijeća.

Međutim, ostvarivanje usvojenog programa rada zavisiće od rada svakog člana Vijeća, i to kako od rada ovde u odborima i Vijeću, tako i u njegovoj izornoj jedinici. Rezultati u izvršenju ovoga programa zavisiće od toga kakvom će se umješnošću i sposobnošću naši odbori i grupe, koje imamo i koje ćemo formirati, znati uputiti u problematiku za koju je stvoren dotični odbor, odnosno grupa, i kako će se znati povezati sa svim onim činionicima od čijeg rada zavisi pravilno prilaženje problemu, njegovo puno sagledavanje i rješavanje. Čini mi se da ćemo na ovom programu moći razviti veoma široku i konstruktivnu saradnju i to ne samo sa SIV-om i organima uprave, nego i sa nizom drugih organizacija, zavoda, instituta i drugih ustanova. Što je osobito važno, na ovakvom programu možemo ostvariti obostranu korisnu saradnju sa rukovodstvima i organizacijama Socijalističkog saveza, sa Sindikatima, sa Omladinom itd. Saradnja s ovim organizacijama dopriniće da se društveno-politička strana problema bolje i šire sagleda, što je do sada često nedostajalo. Pri ostvarivanju ovoga programa treba da se čuvamo tendencija, a one su svakako prisutne u početku ovakvog rada, da se ne zapadne u stalna izučavanja, duga studiranja, diskutovanja, a da ne budemo dovoljno sposobni i orijentisani na iznalaženje blagovremenih i adekvatnih rješenja. Moramo uvijek težiti da se rasprava pojedinih problema dovede do kraja. Slabost u dosadašnjem radu bila je i u tome što se pretresanje pojedinih pitanja koja traže stalno sagledavanje i rješavanje, pa bila ona iz oblasti sistema ili razvoja pojedinih grana i oblasti, vezivalo za godišnje planove. To nije bilo realno, jer se pojedini problemi nisu

tada mogli riješiti i oni su se tako gomilali. To se pokazalo i prilikom pretresa Nacrta društvenog plana za ovu godinu, a to su potvrdili i zaključci Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, koji su povodom toga usvojeni. Iskustvo govori da treba čitave godine kontinuirano planirati, a, isto tako, stalno pratiti, proučavati i sukcesivno rješavati probleme. Moramo se, dakle, boriti, i to ne samo u Skupštini, za takav metod rada koji će obezbijediti stalno izučavanje i analiziranje problema, kao i njihovo pravovremeno i što adekvatnije rješavanje. Ranija praksa se morala odražavati na cjelokupan rad, a to je ometalo da se postignu još bolji rezultati u našem privrednom razvoju.

Moramo voditi računa, kada je riječ o našem programu, da u njemu ima prioriteta zadataka koji traže da se odmah uzmu u razmatranje. Pri tome moramo i sadržinom i metodom našeg rada nastojati da budemo stalno u toku aktuelnih pitanja, da budemo stalno povezani sa životom i problemima koji proizlaze iz naše privredne prakse, društvenih kretanja i koji su od značaja za životne uslove naših radnih ljudi. Takva pitanja su, na primjer: uslovi privređivanja, djelovanje pojedinih instrumenata našeg privrednog sistema, sprovođenje pojedinih privrednih mjera i propisa, razvoj kooperacije i raznih oblika udruživanja, tržište i cijene, uslovi života naših radnih ljudi itd. Uopšte, moramo stalno iz prakse i života izdvajati sve one probleme od čijeg rješavanja zavisi dalje kretanje napred, dalji razvoj društvenih odnosa, dalje poboljšanje života naših ljudi itd. O ovome treba svi da vodimo računa. Pri tome odbori treba svestrano da prate kretanja i proučavaju probleme u oblasti u kojoj rade, da izdvajaju iz mnoštva problema one najvažnije i da ih iznose pred Vijeće. Zato ćemo ovaj program morati dopunjavati s onim pitanjima koja će se pojavljivati u životu i na koje će ukazivati naši poslanici na osnovu njihovih zapažanja i rada u svojim izbornim jedinicama.

Ja mislim da se ovo može odnositi na sve odbore i grupe, a posebno na Odbor za praćenje tekućih problema u privredi koji treba da pokaže posebnu aktivnost u nizu tekućih problema koji se, tu i tamo, potežu, a temeljitije se ne sagledavaju i ne rješavaju. Ovaj Odbor smo prvo formirali u Vijeću, a stvaranjem novih odbora i grupa izdvojili smo iz njegovog domena niz pitanja kojima se on prvobitno bavio, tako da se on sada na ovim tekućim problemima može u većoj mjeri angažovati, a takvih problema ima mnogo.

Iznoseći ovo, vjerujem da ćemo upravo takvim radom biti u mogućnosti da uspješno izvršimo program rada koji budemo usvojili i da odgovorimo zadacima koji se pred nas postavljaju.

Otvaram diskusiju o Prijedlogu programa rada Vijeća. Da li ima primjedaba na predloženi program, i, da li se neko javlja za riječ? (Niko se nije javio).

Pošto se niko nije javio za riječ, objavljujem da je Vijeće prihvatilo Program rada do kraja juna 1964. godine sa prijedlozima. Pismene prijedloge smo tu uključili.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Formiranje nekih tijela Privrednog vijeća. Za ovu tačku dnevnog reda poslanicima su podijeljeni prijedlozi za obrazovanje novih tijela i za izmjene u postojećim tijelima Vijeća.

Ove prijedloge izradila je grupa od deset poslanika. Posle konsultacije u toku današnjeg dana, a na bazi diskusije o programu, ova grupa poslanika izvršila je izvjesne izmjene u prijedlogu o čemu će u ime ove grupe poslanika obavijestiti Vijeće poslanik Paško Romac.

Paško Romac:

Kao što je drug Osman Karabegović u svom izlaganju nagovestio, ovo Veće treba da formira devet odbora i devet grupa za razna pitanja kako bi naše Veće moglo da za sednice priprema određena pitanja. Prema tome, naše sednice Veća bi bile pripremljene, sadržajnije i korisnije.

Grupa od deset poslanika danas je diskutovala o predlozima, s kojima mi danas pred vas izlazimo. Moram da vam kažem da se, pre svega, kada smo formirali grupe i odbore, videlo da su, manje-više, kako reče i drug Karabegović, svi poslanici ušli u odbore i grupe. Grupa od deset poslanika u čije ime dajem ovaj predlog je sledeća: Danilo Kekić, Branko Žeželj, Branko Karanović, Nikola Andrić, Ibro Imamović, Stanko Tomić, Franjo Matijašić, Andrej Verbić, Paško Romac i Milan Đakov.

Moram da vam kažem, drugovi, da nam je bilo prilično teško da formiramo ove grupe i odbore, jer, trebalo je voditi računa i o zastupljenosti republika, o sklonostima ljudi za pojedine probleme, itd. Verovatno da ovaj sastav, kako smo ga mi predložili, nije potpuno i najbolje rešen. Međutim, u ime grupe poslanika koju predstavljam, dajte da mi ovo usvojimo, a kasnije se to može menjati onako kako nam najbolje odgovara. Najpre treba početi hodati, pa ćemo videti kako ćemo hodati, pa ćemo tek onda, u toku hoda, i da menjamo.

Kao što sam rekao predložili smo da se formira devet odbora i devet grupa.

Odbori su sledeći:

Odbor za tekuća privredna pitanja. Predsednik: Milija Tepavac. Članovi: inž. Todor Arsov, Ištvan Palašti, inž. Ivan Pariš, Mile Perković, inž. Nada Mandić, Đorđe Janković, inž. Prvoslav Raković, Jakob Fundak, Viktor Opaka i Ivan Špika.

Odbor za društveni plan. Predsednik: Nikola Andrić. Članovi: Norbert Veber, Dušan Arsić, inž. Vla-

dimir Jasić, Simon Pešec, Vlado Stamenkov, Majda Škerbić, Džemal Muminagić, Dušan Gligorijević, Imre Pulja, Milija Mojašević i Milija Kovačević.

Odbor za trgovinu. Predlažemo da predsednik bude Milan Đakov. Članovi: Vladimir Višnjić, Savo Čečur, Vasil Dimovski, Ljubinko Kovačević, inž. Zlata Kralj, Šćepan Matijašević, Natalija Gržetić i Tomislav Mitić.

Odbor za probleme raspodele, cena i poreskog sistema. Predlažemo Dušana Bogdanova za predsednika. Članovi: Dušan Reljić, Rajka Zečević, Zorka Peršić, Sulejman Suljagić, inž. Đorđe Blagojević, Đorđe Strizak, Ivan Drekonja, Huso Sušić, Kadri Reufi.

Odbor za proučavanje razvoja sistema samoupravljanja. Za predsednika predlažemo Damila Kekića. Članovi: inž. Dragutin Bošković, inž. Stanko Tomić, Svetomir Lavović, Vlado Stamenkov, Vladimir Konstantinović, Milan Vidmar, Hamo Čehajić, Ranko Branković.

Odbor za proučavanje kretanja ličnih dohodaka u privredi i životnog standarda. Za predsednika predlažemo inž. Vasilija Skendžića. Članovi: Stjepan Đureta, inž. Ferdo Medil, Vojin Morača, Mirena Džafer, Mirjana Petković, Miloš Samardžić, Anđelko Dejanović, Sava Ivanović, Gjorgji Kotev i Bogdan Ljubinković.

Odbor za poljoprivredu. Predsednik: Paško Romac. Članovi: inž. Slavko Matekalo, inž. Ivan Marbonja, inž. Marija Gajdek, inž. Milivoje Janković, Miodrag Petrović, inž. Dušica Stojković, inž. Radenko Komarčević, inž. Rade Pavlović i Branko Karanović.

Odbor za saobraćaj i veze. Predlažemo za predsednika Đorđa Savićevića. Članovi: Stjepan Jureković, Đorđe Damevski, inž. Ciril Mravlja, Frane Valentić, Lazar Bajić, Dušan Pantić, Milija Kovačević i Velimir Potežica.

Odbor za zanatstvo. Predlažemo za predsednika Franju Matijašića. Članovi: Čedomir Filipović, Radiša Nenadović, Natalija Gržetić, Aleksandar Mamić, Hamdija Čengić, Zdravko Matulić i Ana Šuić.

Odbor za bankarski i kreditni sistem i finansiranje investicija. Za predsednika predlažemo Branka Karanovića. Članovi: Branko Mirković, Džemal Muminagić, Tomislav Krnić, Ratko Svilar, Đorđe Damevski, Vojislav Savić i Miodrag Zekavica.

Grupa za statute privrednih organizacija. Predsednik: Blagoja Taleski. Članovi: Spase Čerepnalkovski, Šandor Dobo, Ante Vidović, Husni Vela, Vlačko Stojanović, Dževad Jarašević.

Grupa za probleme stambene izgradnje. Za predsednika predlažemo Paška Romca. Članovi: Hamo Čehajić, Tomislav Krnić, Franjo Matijašić, inž. Rade Pavlović, inž. Branko Žeželj i inž. Ciril Mravlja.

Grupa za probleme skraćivanja radnog vremena. Predsednik: inž. Stanko Tomić. Članovi: inž. Vojislav Kovačević, Stjepan Djureta, Stjepan Koren, dr inž. Radmila Miletić, inž. Jordan Pantelić i Majda Škerbić.

Grupa za proučavanje kooperacije, udruživanja i tehničke saradnje. Za predsednika predlažemo Ivicu Kukoča. Članovi: inž. Šenk Ivan, Spase Čerepnalkovski, Đorđe Strizak, inž. Danilo Protić, Šćepan Matijašević i Ante Jurjević.

Grupa za proučavanje problema elektroprivrede. Predsednik: inž. Ibro Imamović. Članovi: inž. Alfred Foskio, inž. Ivan Pariš, Dragiša Maksimović, Đorđe Strizak, Svetislav Đurić, Petar Dudić i Blagoja Taleski.

Grupa za naučnoistraživački rad. Za predsednika predlažemo inž. Branka Žeželja. Članovi: inž. Vladimir Jasić, inž. Sreten Jelisavčić, inž. Risto Opalić, inž. Franjo Medil i inž. Alfred Foskio.

Grupa za kadrove u privredi. Predsednik: Stjepan Puklek. Članovi: Krsta Bosanac, dr inž. Radmila Miletić, Petar Dragojlović i Katica Radović.

Komisija za izradu poslovnika Privrednog veća.
Predsednik inž. Dragutin Bošković. Članovi: Paško Romac, Nikola Andrić, Đorđe Strizak, inž. Branko Žeželj, Blagoja Taleski, Branko Karanović, Ivica Ku-koč i Ilija Tepavac.

To je predlog sastava, broja odbora i grupa.

Predsednik Osman Karabegović:

Otvaram diskusiju o ovoj tački dnevnog reda. Ko se javlja za reč? Da li ima primjedaba

na prijedlog druga Paška Romca i grupe od deset poslanika? (Niko se ne javlja). Da li se slažete sa prijedlogom? (Svi se slažu).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog za formiranje novih tijela Vijeća i izmjene u postojećim tijelima.

Pošto je ovim dnevni red iscrpen, zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 19 č i 30 min).

PRILOZI

P R E D L O G

ZAKLJUČAKA ODBORA ZA RAZMATRANJE TEKUĆIH PROBLEMA PRIVREDE U VEZI S NEKIM PROBLEMIMA RAZVOJA PRIVREDE NA POČETKU 1964. GODINE

Odbor Privrednog veća za razmatranje tekućih problema privrede na svojoj sednici od 21. I 1964. godine saglasio se da predloži Privrednom veću na usvajanje sledeće

ZAKLJUČKE

Razmatrajući tekuće probleme privrede, Privredno veće je ocenilo da postoje svi materijalni i drugi uslovi za uspešan razvoj privrede na početku ove godine. Međutim, postoje i izvesni problemi od čijeg brzog i pravilnog rešavanja u mnogome zavise uspešna privredna kretanja u ovoj godini. U vezi sa tim Veće smatra da je za ostvarenje što veće proizvodnje, a naročito za otklanjanje ili svođenje na najmanju meru oscilacija u proizvodnji u zimskim mesecima od velike važnosti da se na rešavanju ovih problema i na jačanju privredne aktivnosti već od samog početka godine svestrano angažuju svi nosioci privredne aktivnosti i svi društveno-politički faktori. Najvažniju ulogu u tome pogledu imaju u prvom redu same privredne organizacije koje treba da se u najvećoj meri mobiliju na iskorišćavanju svih mogućnosti za postizanje što većeg obima proizvodnje, jer je to osnovni preduslov za stabilnija privredna kretanja i ispunjenje ostalih ciljeva usvojene privredne politike. Ovakva orijentacija je naročito važna s obzirom na očekivanu intenzivniju potrošnju u narednim mesecima i potrebu stvaranja što većih zaliha robe za potpunije podmirjenje potrošnje. To se prvenstveno odnosi na potrebu veće proizvodnje reprodukcionih materijala kao što su ugallj, proizvodi crne i obojene metalurgije, veštačka đubriva, cement i razne vrste građevinskog materijala, na robu namenjenu izvozu i one robe široke potrošnje kod koje se na tržištu oseća izvesna deficitarnost.

S obzirom na stanje elektroenergetskog bilansa u ovoj godini i na potrebu obezbeđenja što potpunijeg snabdevanja električnom energijom, kako njen nedostatak ne bi bio smetnja razvoju proizvodnje, Veće smatra da bi trebalo preduzeti sve mere za maksimalno korišćenje svih raspoloživih elektroenergetskih potencijala uz istovremeno najracionalnije korišćenje električne energije. U tom pogledu naročito značaj ima na punije korišćenje termoelektrana, skraćivanje rokova remonta, obezbeđenje veće sigurnosti i smanjenje gubitaka u prenosu električne energije kao i svođenje redukcija na najmanju meru. U vezi sa tim potrebno je naročito u zimskim mesecima povećati proizvodnju i snabdevanje termoelektrana ugljem kako bi se obezbedila što veća proizvodnja električne energije iz termoelektrana u letnjem periodu.

U cilju daljeg povećanja poljoprivredne proizvodnje a naročito društvenog sektora poljoprivrede, Veće smatra da je potrebno da trgovinske, prerađivačke, izvozne i poljoprivredno-proizvođačke organizacije što pre zaključe ugovore o proizvodnji i isporuci poljoprivrednih proizvoda, a naročito povrća i voća, stoke odnosno mesa, živine, jaja, mleka i mlečnih proizvoda. Pozitivna iskustva iz prošle godine treba što bolje koristiti i dalje proširivati, kao i dalje jačati fondove rizika u cilju obezbeđenja stabilnosti zaključenih ugovora i cena poljoprivrednih proizvoda. Treba takođe razmotriti i režim prometa povrćem i otklanjati do sada ispoljene slabosti.

U vezi sa naporima za stabilizaciju tržišta mesa, kao i za osiguranje potrebnih količina mesa i mesnih prerađevina za potrebe izvoza, potrebno je intenzivno raditi na obezbeđenju dovoljnih količina stočne hrane.

U tom cilju poljoprivredne organizacije treba već od početka godine da se više angažuju na sopstvenoj proizvodnji kvalitetne stočne hrane, kako bi se time smanjivao pritisak na uvoz stočne hrane i obezbedila rentabilnija i stabilnija proizvodnja mesa.

Iskorišćavanje mogućnosti za veći izvoz treba shvatiti kao najvažniji zadatak i kao nužnu pretpostavku za uspešan razvoj svake privredne organizacije i privrede kao celine. U tom cilju privredne organizacije bi trebalo u većoj meri da se založe na obezbeđenju robe namenjene izvozu, da blagovremeno pristupe zaključivanju ugovora sa inostranim partnerima i da preduzimaju sve mere da se izvoz poveća i izvršava što navnomernije i prema ugovorenim rokovima. Napori u ovom pravcu treba da budu upravljani naročito u onim granama kod kojih se javljaju izvesni problemi u izvozu, kao što je slučaj u prehrambenoj i metalnoj industriji. I svi ostali faktori koji deluju u oblasti spoljnotrgovinskog prometa treba da stvaraju uslove za intenziviranje izvoza i povećanje deviznog priliva. Ovo se odnosi i na delatnosti koje doprinose povećanju deviznog priliva po nerobnom osnovu, a posebno od saobraćaja i turizma.

Imajući u vidu da u zimskim mesecima saobraćajni kapaciteti, naročito na železnici, nisu potpuno iskorišćeni, kao i činjenicu da se većim prevozom masovnih tereta u zimskom periodu, rasterećuju saobraćajni kapaciteti u prolećnim mesecima kada otpočinju veliki radovi i kada rastu potrebe za prevozima, Veće je mišljenja da privredne organizacije treba što šire da koriste mogućnosti za povećanje prevoza u prvim mesecima godine. To naročito važi za one privredne organizacije koje prevoze masovne terete, a kao što je slučaj sa građevinskim materijalima i drugim robama masovnog prevoza. U cilju racionalnijeg korišćenja postojećih kapaciteta, železnička transportna preduzeća trebalo bi da za određene terete uvode i sezonske tarife kojima bi se predvideli niži stavovi za prevoz u zimskom periodu, da uvode popuste za potpunije korišćenje železničkih transportnih sredstava, kao i da obezbede brže i ravnomernije opravke vozila i bolje podmirjenje potreba privrede u prevozu. Veće je takođe mišljenja da u drumskom saobraćaju postoje veoma značajne unutrašnje rezerve s obzirom na postojanje velikog broja transportnih sredstava kod privrednih organizacija koja se sada neracionalno koriste. Punije korišćenje ovih sredstava treba stimulisati i odgovarajućim merama.

Veliki značaj za jačanje privredne aktivnosti i ostvarenje ciljeva Društvenog plana za ovu godinu Veće pridaje što doslednijem sprovođenju mera usvojene kreditne politike. U vezi sa tim, potrebno je da privredne organizacije ulažu veća sredstva u obrtnu svrhu i da na taj način jačaju svoju likvidnost i postižu veću efikasnost raspoloživih sredstava. Ovakva nastojanja treba da potpognu i komunalne banke u prvom redu većim angažovanjem svojih kreditnih fondova i oročenih depozita za kreditiranje trajnih obrtnih sredstava. Međutim, privredne organizacije treba da vode računa o tome da blagovremeno obezbede potrebna sredstva za saniranje svojih gubitaka i drugih obaveza s obzirom na pooštrene uslove u pogledu kreditiranja privrednih organizacija koje imaju nepokrivene gubitke ili su vršile preliivanje obrtnih u osnovna sredstva.

U cilju stvaranja što povoljnijih uslova za veću proizvodnju, naročito na početku godine, veoma je važno da se u pružanju pomoći privrednim organizacijama što šire angažuju društveno-političke zajednice i njihovi organi, privredne komore i ostali društveni faktori. U tom smislu naročito je značajno da opštinske skupštine, prateći uslove pod kojima posluju privredne organizacije na njihovom području, deluju u pravcu otklanjanja ispoljenih smetnji i subjektivnih slabosti i da pružaju odgovarajuću pomoć privrednim organizacijama u izvršenju njihovih proizvodnih, izvoznih i drugih zadataka.